

**SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE SANAT TEMELLİ
DEĞER EĞİTİMİ: BİR EYLEM ARAŞTIRMASI**

Doktora Tezi

Cansu ÇETİNKAYA AYDOĞDU

Eskişehir 2024

**SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE SANAT TEMELLİ DEĞER EĞİTİMİ:
BİR EYLEM ARAŞTIRMASI**

Cansu ÇETİNKAYA AYDOĞDU

DOKTORA TEZİ

**Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı
Sosyal Bilgiler Eğitimi Doktora Programı
Danışman: Prof. Dr. Handan DEVECİ**

**Eskişehir
Anadolu Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Mayıs 2024**

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAY

Cansu Çetinkaya Aydoğdu'nun "Sosyal Bilgiler Dersinde Sanat Temelli Değer Eğitimi: Bir Eylem Araştırması" başlıklı tezi .../.../20.. tarihinde aşağıdaki jüri tarafından değerlendirilerek "Anadolu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim dalında Doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

	<u>Unvanı Adı Soyadı</u>	<u>İmza</u>
Üye (Tez Danışmanı)	:	
Üye	:	
Üye	:	
Üye	:	
Üye	:	

ÖZET

SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE SANAT TEMELLİ DEĞER EĞİTİMİ: BİR EYLEM ARAŞTIRMASI

Cansu ÇETİNKAYA AYDOĞDU

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı

Anadolu Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, 2024

Danışman: Prof. Dr. Handan DEVECİ

Sosyal bilgiler dersi, öğrencilere toplumsal değerleri anlama olanağı sunar. Bu sayede, öğrenciler topluma karşı daha sorumlu ve duyarlı bireyler olarak yetişirler. Sosyal bilgiler dersi, değer eğitiminin önemli bir parçasıdır ve öğrencilerin karakter gelişimine ve toplumsal uyumlarına katkıda bulunur. Değer eğitiminde sanat temelli etkinliklerden yararlanmak öğrencilerin duygusal bağ kurmalarını ve değerlere yönelik farkındalık kazanmalarını sağlamaktadır. Bu araştırmanın amacı, sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitiminin nasıl sağlanabileceğini çeşitli etkinliklerle ortaya koymak ve sosyal bilgiler dersinde sanat temelli eğitime dayalı etkinliklerle gerçekleştirilen değer eğitime yönelik öğrencilerin ve sosyal bilgiler öğretmeninin görüşlerini belirlemektir. Araştırmada nitel araştırma desenlerinden eylem araştırması benimsenmiştir. Araştırma, 2022-2023 eğitim ve öğretim yılı bahar döneminde bir devlet okulunun 7. sınıf düzeyinde öğrenim gören öğrenciler ve sosyal bilgiler öğretmeni ile yapılmıştır. Araştırmanın verileri; yarı yapılandırılmış görüşme formları, gözlem formu, öğrenci anekdot defteri, araştırmacı günlüğü, öğretmen günlüğü, uygulama sürecine ilişkin video kayıtları ve öğrenci ürünleri aracılığıyla toplanmıştır. Araştırmanın verileri, betimsel analiz yoluyla çözümlenmiştir. Araştırma sonucunda sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin kullanımının öğrencilerin derse ilgi duymalarını, aktif bir şekilde derse katılmalarını ayrıca çeşitli değerlerin yanı sıra bilgi ve beceri kazanmalarını sağladığı ortaya çıkmıştır. Araştırma sonucunda araştırmaya ve uygulamaya yönelik öneriler açıklanmıştır.

Anahtar Sözcükler: Sosyal bilgiler, Sanat temelli eğitim, Değer eğitimi, Eylem araştırması

ABSTRACT

ART-BASED VALUES EDUCATION IN SOCIAL STUDIES COURSE: AN ACTION RESEARCH

Cansu ÇETİNKAYA AYDOĞDU

PhD in Turkish and Social Sciences Education

Anadolu University, Graduate School, 2024

Supervisor: Prof. Dr. Handan DEVECİ

Social studies course offers students the opportunity to understand social values. In this way, students grow up to be more responsible and sensitive individuals towards their society. Therefore, the social studies course is an important part of values education and contributes to students' character development and social cohesion. Utilising art-based activities in values education enables students to establish emotional bonds and gain awareness of values. The aim of this study is to reveal the views of students and social studies teachers on the social studies course process that is handled with art-based values education activities in the social studies course. Action research, one of the qualitative research designs, was adopted in the study. The research was conducted in the spring term of the 2022-2023 academic year with the 7th grade students and social studies teacher of a public school. The data were collected through semi-structured interview forms, observation form, student anecdote book, researcher diary, teacher diary, video recordings of the implementation process and student products. The data were analysed through descriptive analysis. As a result of the research, it was revealed that the use of art-based values education activities in the social studies course enabled students to be interested in the course, to actively participate in the course, and to gain knowledge and skills as well as various values. As a result of the research, suggestions for both research and practice were explained.

Key Words: Social studies, Art-based education, Values education, Action research

ÖN SÖZ

Sosyal bilgiler, öğrencilerin toplumun yapısal unsurlarını, tarihini, kültürünü ve toplumsal sorunları anlamalarına yardımcı olan bir derstir. Bu ders, öğrencilere toplumsal sorumluluk duygusu kazandırmayı, öğrencilerde kültürel farkındalık geliştirmeyi ve öğrencilerin demokratik vatandaşlar olarak topluma katkıda bulunmasını amaçlar. Sanat temelli değer eğitimi ise sosyal bilgilerin bu amaçlarına katkıda bulunur. Sanat aracılığıyla değerlerin ifade edilmesi, öğrencilerin duygusal ve toplumsal gelişimlerine katkı sağlayabilecek bir yöntemdir. Bu yöntem, sanatın gücünü kullanarak değerleri anlama, içselleştirme ve yaşama geçirme sürecini destekler. Sanat, duyguları ifade etmenin, düşünceleri keşfetmenin ve dünyayı farklı bir bakış açısıyla görmemizin bir yolu olarak işlev görür. Gazi Mustafa Kemal ATATÜRK'ün de belirttiği gibi, "Sanatsız kalan bir milletin hayat damarlarından biri kopmuş demektir." Bu söz, sanatın toplumun gelişimi ve ilerlemesi üzerindeki önemini vurgular.

Sanat temelli değer eğitimi, öğrencilerin özgür düşünme, empati kurma, yaratıcılığı geliştirme ve farklı bakış açılarını anlama yeteneklerini güçlendirir. Sanatın evrensel dili, insanların duygusal ve zihinsel sınırlarını aşarak iletişim kurmalarını sağlar. Sanat eserleri, insanların derin duygusal deneyimlerini ifade etmelerine ve başkalarının deneyimlerini anlamalarına yardımcı olur. Böylece, sanat temelli değer eğitimi, öğrencilerin kişisel ve toplumsal kimliklerini keşfetmelerine ve güçlendirmelerine yardımcı olur.

Araştırmamın gerçekleştirme sürecinde birçok kişinin önemli katkıları bulunmaktadır. Araştırmanın bütün sürecinde rehberlik yapan ve yolumu aydınlatan, öğrencisi olmaktan büyük mutluluk ve onur duyduğum, araştırmalarını ve akademik tutumunu her daim örnek aldığım, bilgisini ve kıymetli vaktini her zaman benimle paylaşan çok değerli hocam ve danışmanım Prof. Dr. Handan DEVECİ'ye en içten teşekkürlerimi sunarım.

Tez izleme komitesinde yer alan, değerli vakitlerini ayıran ve araştırmanın tamamlanmasında büyük katkıları olan saygıdeğer hocalarım Prof. Dr. Erkan DİNÇ'e ve Doç. Dr. Hatice TÜRE'ye çok teşekkür ederim. Tez jürimde yer almayı kabul eden kıymetli hocalarım Prof. Dr. Bayram TAY ve Prof. Dr. Tuğba SELANİK AY'a değerli görüş ve katkıları için çok teşekkür ederim.

Eylem geçerlik komitemde yer almayı kabul ederek, araştırma sürecime değerli görüşleriyle büyük katkılar sağlayan ve sonsuz sabır gösteren kıymetli hocalarım Doç. Dr. Ayşegül PEHLİVAN YILMAZ'a ve Arş. Gör. Dr. Suzan ARSLAN'a çok teşekkür ederim.

Trakya Üniversitesi Sosyal Bilgiler Eğitimi Ana Bilim Dalı Başkanı, değerli hocam Doç. Dr. Musa ULUDAĞ'a tez dönemimde verdiği destek için çok teşekkür ederim.

Araştırmamı gerçekleştirdiğim ortaokulun yöneticilerine, araştırmama gönüllü olarak katılan kıymetli sosyal bilgiler öğretmenine ve değerli öğrencilerine araştırma sürecindeki sabırları ve destekleri için çok teşekkür ederim.

Tez yazma sürecimde sürekli fikir alışverişinde bulunduğum, dostlukları ile bana her zaman destek olan ve motivasyonumu artıran çok kıymetli arkadaşlarım Dr. Öğr. Üyesi Aynur GICI VATANSEVER'e, Arş. Gör. Dr. Zekiye Hande YILMAZ'a, Arş. Gör. Binnur ARABACI CANDAN'a ve Uzm. Esma ARSLAN'a çok teşekkür ederim.

Değerli ailem... Bana her zaman inanan ve benim yanımda olan kıymetli annem Gülcan ÇETİNKAYA ve değerli babam Mustafa ÇETİNKAYA'ya ne kadar teşekkür etsem az kalır... Kıymetli abim ve yengeme de tüm destekleri için çok teşekkür ederim. Biricik yeğenlerim, Elif Ada ve Bengi Su, bu süreçte neşe kaynağım olduğunuz için çok teşekkür ederim.

Değerli eşim, doktora tezimi yazabilmem için her türlü fedakârlıkta bulunan, karşılaştığım sorunlara benimle çözüm arayan ve bana bu süreçte sonsuz anlayış gösteren Gökhan AYDOĞDU'ya edeceğim bütün teşekkürler çok az kalacaktır... Değerli eşim, verdiğin sonsuz destek için çok teşekkür ederim. Tez yazma sürecinde varlığından haberdar olduğum, miniğim, Denizhan; bu süreçteki en büyük motivasyon kaynağımdın. Hayatımıza katılacağın günü sabırsızlıkla bekliyorum.

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan “bilimsel intihal tespit programı”yla tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

Cansu ÇETİNKAYA AYDOĞDU

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
BAŞLIK SAYFASI	i
JURİ VE ENSTİTÜ ONAYI.....	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
ÖN SÖZ	vi
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ.....	viii
İÇİNDEKİLER.....	ix
TABLolar DİZİNİ.....	xiv
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xv
GÖRSELLER DİZİNİ	xvii
KISALTMALAR DİZİNİ	xix
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu.....	3
1.2. Amaç	6
1.3. Önem	6
1.4. Sınırlıklar.....	7
1.5. Tanımlar	8
2. ALAN YAZIN	9
2.1. Sosyal Bilgilerin Tanımı, Kapsamı ve Amaçları	9
2.2. Sosyal Bilgiler Dersinde Değer Eğitimi.....	13
2.2.1. Sosyal bilgiler dersinde değer eğitimi yaklaşımlarının kullanımı....	15
2.2.1.1. Değer belirginleştirme (değer açıklama) yaklaşımı	17
2.2.1.2. Değer analizi yaklaşımı	20
2.2.1.3. Ahlâki muhakeme yaklaşımı.....	22
2.3. Sosyal Bilgilerde Sanat Temelli Değer Eğitiminden Yararlanma.....	24
2.3.1. Sanat temelli eğitimin bilişsel etkisi	29
2.3.2. Sanat temelli eğitimin sosyal ve duyuşsal etkisi.....	30
2.3.3. Sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitiminin devinimsel etkisi	31

2.4. Sosyal Bilgilerde Sanat Temelli Değer Eğitimi Sağlayan Sanat Alanları....	32
2.4.1. Drama	32
2.4.2. Müzik	34
2.4.3. Dans.....	35
2.4.4. Görsel sanatlar	36
2.5. İlgili Araştırmalar	38
2.5.1. Yurt içinde yapılan araştırmalar.....	38
2.5.2. Yurt dışında yapılan araştırmalar	43
3. YÖNTEM	46
3.1. Araştırmanın Deseni.....	46
3.1.1. Odaklanılacak alanın belirlenmesi.....	49
3.1.2. Verilerin toplanması	56
3.1.3. Verilerin çözümlenmesi ve yorumlanması	57
3.1.4. Eylem planlarının geliştirilmesi.....	57
3.2. Ortam.....	62
3.3. Araştırmacının Rolü	64
3.4. Geçerlik Komitesinin Rolü.....	65
3.5. Katılımcılar.....	66
3.6. Veri Toplama Araçları	68
3.6.1. Gözlem	68
3.6.2. Görüşme.....	69
3.6.3. Öğrenci anekdot defteri.....	72
3.6.4. Araştırmacı günlüğü.....	72
3.6.5. Öğrenci ürünleri	73
3.7. Verilerin Analizi.....	76
3.7.1. Verilerin yazılı forma aktarılması.....	76
3.7.2. Betimsel analiz için bir çerçeve oluşturulması	77
3.7.3. Tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesi.....	77
3.7.4. Bulguların tanımlanması ve yorumlanması.....	78
3.8. İnandırıcılık.....	78
3.9. Araştırma Etiği	80
3.10. Uygulama Sürecinde Yaşanan Güçlükler.....	81
4. BULGULAR VE YORUM.....	83

4.1. Sosyal Bilgiler Dersinde Sanat Temelli Değer Eğitimi Sağlama	
Durumuna İlişkin Bulgular.....	83
4.1.1. Sanat eseri inceleme.....	84
4.1.2. Figüratif tasarım	92
4.1.3. Afiş hazırlama	101
4.1.4. Amblem/logo tasarımı	104
4.1.5. Davetiye tasarımı	118
4.1.6. Karikatür tasarımı.....	128
4.1.7. Kostüm ve sahne dekoru tasarımı.....	132
4.1.8. Kolaj çalışması	143
4.1.9. Parmak boya ile el baskısı.....	152
4.1.10. Grafiti çalışması	160
4.1.11. Posta sanatı.....	166
4.1.12. Seramik ile sembol çalışması	172
4.2. Sosyal Bilgiler Dersinde Sanat Temelli Değer Eğitimi	
Etkinliklerinin Kullanılmasına İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Görüşleri....	179
4.2.1. Sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi	
etkinliklerinin kullanılmasının sosyal bilgiler dersine etkileri	180
4.2.1.1. Öğrenci görüşleri	180
4.2.1.2. Öğretmen görüşleri	183
4.2.2. Sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi	
etkinliklerinin kullanılmasının öğrencilere sağladığı kazanımlar	184
4.2.2.1. Öğrenci görüşleri	185
4.2.2.2. Öğretmen görüşleri	193
4.2.3. Sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin	
kullanılmasında yaşanan zorluklar	197
4.2.3.1. Öğrenci görüşleri	198
4.2.3.2. Öğretmen görüşleri	199
4.2.4. Sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi	
etkinliklerinin kullanılmasına ilişkin öneriler	200
4.2.4.1. Öğrenci görüşleri	200
4.2.4.2. Öğretmen görüşleri	201
5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	202

5.1. Sonuç	202
5.1.1. Sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi	
etkinliklerinin kullanılmasına ilişkin sonuçlar.....	203
5.1.1.1. Sanat eseri inceleme etkinliğine ilişkin sonuçlar	203
5.1.1.2. Figüratif tasarım etkinliğine ilişkin sonuçlar.....	204
5.1.1.3. Afiş hazırlama etkinliğine ilişkin sonuçlar.....	204
5.1.1.4. Amblem/logo tasarımı hazırlama etkinliğine ilişkin sonuçlar ..	205
5.1.1.5. Davetiye tasarımı hazırlama etkinliğine ilişkin sonuçlar	206
5.1.1.6. Karikatür tasarımı etkinliğine ilişkin sonuçlar	207
5.1.1.7. Kostüm ve sahne dekoru tasarımı etkinliğine ilişkin sonuçlar .	207
5.1.1.8. Kolaj çalışması etkinliğine ilişkin sonuçlar	208
5.1.1.9. Parmak boya ile el baskısı etkinliğine ilişkin sonuçlar	209
5.1.1.10. Grafiti çalışması etkinliğine ilişkin sonuçlar.....	210
5.1.1.11. Posta sanatı etkinliğine ilişkin sonuçlar	210
5.1.1.12. Seramik ile sembol çalışması etkinliğine ilişkin sonuçlar.....	211
5.1.2. Sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi etkinliklerine	
yönelik öğrenci ve sosyal bilgiler öğretmeni görüşlerine ilişkin	
sonuçlar.....	212
5.1.2.1. Sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi	
etkinliklerinin kullanılmasının sosyal bilgiler dersine etkileri .	212
5.1.2.1.1. Öğrenci görüşlerinden alınan sonuçlar.....	212
5.1.2.1.2. Öğretmen görüşlerinden alınan sonuçlar.....	212
5.1.2.2. Sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi	
etkinliklerinin kullanılmasının katılımcılara sağladığı	
kazanımlar.....	213
5.1.2.2.1. Öğrenci görüşlerinden alınan sonuçlar.....	213
5.1.2.2.2. Öğretmen görüşlerinden alınan sonuçlar.....	214
5.1.2.3. Sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi	
etkinliklerinin kullanılmasında yaşanan zorluklar.....	214
5.1.2.3.1. Öğrenci görüşlerinden alınan sonuçlar.....	214
5.1.2.3.2. Öğretmen görüşlerinden alınan sonuçlar.....	214
5.1.2.4. Sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi	
etkinliklerinin kullanılmasına ilişkin öneriler	215

5.1.2.4.1. Öğrenci görüşlerinden alınan sonuçlar	215
5.1.2.4.2. Öğretmen görüşlerinden alınan sonuçlar	215
5.2. Tartışma.....	215
5.3. Öneriler	222
5.3.1. Araştırmaya dayalı öneriler	223
5.3.2. Uygulamaya dayalı öneriler	223
KAYNAKÇA.....	224
EKLER	249
ÖZGEÇMİŞ	293

TABLÖLAR DİZİNİ

Sayfa

Tablo 2.1. 2023 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nda doğrudan verilecek değerler	13
Tablo 3.1. Geçerlik komitesi toplantılarında uygulama sürecine yönelik alınan kararlar	59
Tablo 3.2. Geçerlik komitesi toplantı takvimi	66
Tablo 3.3. Odak öğrenci grubunun özellikleri	67
Tablo 3.4. Araştırma öncesinde sosyal bilgiler öğretmenleri ile gerçekleştirilen görüşmeler	70
Tablo 3.5. Uygulama sürecinde gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmelere ait takvim	70
Tablo 3.6. Araştırma sonrasında gerçekleştirilen görüşmeler	72
Tablo 3.7. Öğrenci ürünlerinin özellikleri	73
Tablo 3.8. Uygulanan etkinlikler, etkinliklerin veri kaynakları ve veri toplama araçları	75
Tablo 4.1. Sanat eseri incelemeye ilişkin ders planı	84
Tablo 4.2. Figüratif tasarıma ilişkin ders planı	92
Tablo 4.3. Afiş hazırlama etkinliğine ilişkin etkinlik yönergesi	101
Tablo 4.4. Amblem/logo tasarımına ilişkin ders planı	104
Tablo 4.5. Davetiye tasarımına ilişkin ders planı	118
Tablo 4.6. Karikatür tasarımına ilişkin etkinlik yönergesi	128
Tablo 4.7. Kostüm ve sahne dekoru tasarımına ilişkin ders planı	132
Tablo 4.8. Kolaj çalışmasına ilişkin ders planı	143
Tablo 4.9. Parmak boya ile el baskısı etkinliğine yönelik ders planı	152
Tablo 4.10. Grafiti çalışmasına ilişkin etkinlik yönergesi	161
Tablo 4.11. Posta sanatına ilişkin ders planı	166
Tablo 4.12. Seramik ile sembol çalışması etkinliğine yönelik ders planı	172

ŞEKİLLER DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Şekil 2.1. Sosyal bilgilerin yararlandığı bilgi kaynakları	10
Şekil 2.2. Değer eğitimi yaklaşımları	16
Şekil 2.3. Değer belirginleştirme yaklaşımında değerlerin kazanılma aşamaları.....	19
Şekil 2.4. Değer analizi yaklaşımında kullanılan süreç	21
Şekil 2.5. Kohlberg'in ahlâki gelişim basamakları	23
Şekil 2.6. Sanat temelli eğitimin şematik olarak gösterilmesi.....	26
Şekil 2.7. Sanat temelli eğitim süreci	26
Şekil 3.1. Eylem araştırmasının diyalektik döngüsü	49
Şekil 3.2. Araştırmanın odaklanılacak alanının belirlenmesine ilişkin süreç	50
Şekil 3.3. Uygulama sürecinde ele alınan değerler	58
Şekil 3.4. Araştırma sürecinin genel görünümü	61
Şekil 3.5. Uygulama sınıfının üç boyutlu görüntüsü	63
Şekil 3.6. Grup çalışmaları sırasında sınıfın görüntüsü.....	63
Şekil 4.1. Sanat eseri inceleme etkinliğine yönelik öğrencilerin ve sosyal bilgiler öğretmeninin görüşleri.....	89
Şekil 4.2. Figüratif tasarım etkinliğine yönelik öğrencilerin ve sosyal bilgiler öğretmeninin görüşleri	98
Şekil 4.3. Afiş hazırlama etkinliğine yönelik öğrencilerin ve sosyal bilgiler öğretmeninin görüşleri	103
Şekil 4.4. Amblem ve logo tasarımı etkinliğine yönelik öğrencilerin ve sosyal bilgiler öğretmeninin görüşleri	115
Şekil 4.5. Davetiye tasarımı etkinliğine yönelik öğrencilerin ve sosyal bilgiler öğretmeninin görüşleri.....	125
Şekil 4.6. Karikatür etkinliğine yönelik öğrencilerin ve sosyal bilgiler öğretmeninin görüşleri	131
Şekil 4.7. Kostüm ve sahne dekoru tasarımına ilişkin öğrencilerin ve sosyal bilgiler öğretmeninin görüşleri.....	140
Şekil 4.8. Kolaj çalışmasına ilişkin öğrenci ve sosyal bilgiler öğretmeninin görüşleri	150
Şekil 4.9. Parmak boya ile el baskısı etkinliğine ilişkin öğrenci ve sosyal bilgiler öğretmeninin görüşleri.....	157
Şekil 4.10. Grafiti etkinliğine yönelik öğrencilerin ve sosyal bilgiler öğretmeninin görüşleri	164

Şekil 4.11. Posta sanatı etkinliğine yönelik öğrencilerin ve sosyal bilgiler öğretmenin görüşleri	170
Şekil 4.12. Seramik ile sembol çalışması etkinliğine yönelik öğrencilerin ve sosyal bilgiler öğretmenin görüşleri	177
Şekil 4.13. Derste gerçekleştirilen etkinliklerin sosyal bilgiler dersine etkilerine yönelik görüşler	180
Şekil 4.14. Derste gerçekleştirilen etkinliklerin öğrencilere ve öğretmene sağladığı kazanımlara yönelik görüşler	184
Şekil 4.15. Derste gerçekleştirilen etkinliklerin öğrencilere sağladığı kazanımlara ilişkin öğrenci görüşler	185
Şekil 4.16. Sosyal bilgiler dersinde gerçekleştirilen sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin sağladığı kazanımlara ilişkin öğretmen görüşleri.....	193
Şekil 4.17. Sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinde yaşanan zorluklar	197
Şekil 4.18. Derste gerçekleştirilen sanat temelli değer eğitimi etkinliklerine yönelik öneriler.....	200

GÖRSELLER DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Görsel 3.1. Uygulama öncesi gerçekleştirilen veli toplantısı.....	65
Görsel 4.1. Jane Perkins'e ait örnek eserler	86
Görsel 4.2. Gazete haberi öğrenci çalışması örneği	87
Görsel 4.3. Gazete haberi öğrenci çalışması örneği	88
Görsel 4.4. Geri dönüştürülebilen atıklardan figüratif tasarım oluşturma süreci.....	94
Görsel 4.5. Geri dönüştürülebilen ürünlerden oluşturulan figüratif tasarımlar.....	95
Görsel 4.6. Öğrencilerin okul dışı ortamda geri dönüştürülebilen ürünlerden yapmış oldukları dekoratif ürünler	97
Görsel 4.7. Kültürel mirasa duyarlılık afiş etkinliğine ilişkin fotoğraflar.....	102
Görsel 4.8. Etkileşimli davranış panosu.....	106
Görsel 4.9. “Sen olsan ne yaparsın?” isimli çalışma kâğıdı örneği	108
Görsel 4.10. Amblem ve logo çizme süreci	109
Görsel 4.11. Öğrencilerin "benim sivil toplum kuruluşum" isimli amblem/logo etkinliğinden bir örnek.....	111
Görsel 4.12. Öğrencilerin "benim sivil toplum kuruluşum" isimli amblem/logo etkinliğinden örnekler	112
Görsel 4.13. Öğrencilerin "benim sivil toplum kuruluşum" isimli amblem/logo etkinliğinden bir örnek.....	113
Görsel 4.14. Öğrenciler tarafından gerçekleştirilen "benim sivil toplum kuruluşum" isimli etkinliğin sınıf içinde sergilenmesi.....	114
Görsel 4.15. Sosyal bilgiler öğretmeni ve öğrencilerle gerçekleştirilen AFAD ziyareti	120
Görsel 4.16. Davetiye tasarımı etkinliğinden öğrenci çalışmaları örneği	121
Görsel 4.17. Davetiye tasarımı etkinliğinden öğrenci çalışmaları örneği	122
Görsel 4.18. Davetiye tasarımlarının sınıf içinde sergilenişi	123
Görsel 4.19. Öğrencilerin karikatür çizimlerinden bir örnek.....	129
Görsel 4.20. Öğrencilerin karikatür çizimlerinden bir örnek.....	130
Görsel 4.21. Medrese öğrencileri minyatür örneği	134
Görsel 4.22. Öğrencilerin kostüm ve sahne dekoru tasarımlarından örnek	136
Görsel 4.23. Öğrencilerin kostüm ve sahne dekoru tasarımlarından örnek	137
Görsel 4.24. Öğrencilerin kostüm ve sahne dekoru tasarımlarından örnek	138
Görsel 4.25. Kostüm ve sahne dekoru tasarımlarının sınıf içinde sergilenişi.....	139

Görsel 4.26. Öğrencilerin kolaj çalışması gerçekleştirme süreci	146
Görsel 4.27. Öğrencilerin kolaj çalışmasından bir örnek.....	147
Görsel 4.28. Kolaj çalışmasının sınıf içinde sergilenişi	148
Görsel 4.29. Uygulama sınıfının uygulamadan önceki ve sonraki hali	149
Görsel 4.30. Öğrencilerin parmak boya ile el baskısı gerçekleştirme süreci	155
Görsel 4.31. Parmak boya ile el baskısına ilişkin öğrencilerin yaptığı çalışma örneği	156
Görsel 4.32. Öğrencilerin grafiti çalışmalarından bir örnek	162
Görsel 4.33. Öğrencilerin grafiti çalışmalarından bir örnek	163
Görsel 4.34. Ahlâki ikilem durumuna ilişkin öğrencilerin düşünceleri	168
Görsel 4.35. Posta sanatının sınıf içinde sergilenişi.....	169
Görsel 4.36. Öğrencilerin seramik sembol çalışması gerçekleştirme süreci.....	174
Görsel 4.37. Seramik sembol çalışmasına ilişkin öğrencilerin çalışmalarından örnekler	175

KISALTMALAR DİZİNİ

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AFAD	: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
NCSS	: Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi
SBDÖP	: Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı
TDK	: Türk Dil Kurumu

1. GİRİŞ

Sosyal bilgiler, bireylerin yaşadığı çevreyi ve dünyayı anlamalarını sağlayan bir derstir. Sosyal bilgiler dersi öğrencilerin sorumluluk duygusu kazanmalarını sağlayarak topluma olumlu katkıda bulunma bilinçlerini geliştirmelerine yardımcı olabilir. Sosyal bilgiler dersinin içeriği bu açıdan değerlendirildiğinde, öğrencilere toplumsal yaşamda gerekli olan değerleri kazandırması açısından oldukça önemli görülmektedir. Toplumun ve bireylerin ihtiyaçlarını karşılayacak vatandaşların yetiştirilmesi sosyal bilgiler dersinin amaçları arasında yer almaktadır. Türkiye’de ilk ve ortaokullarda dördüncü, beşinci, altıncı ve yedinci sınıfların dersleri arasında yer alan sosyal bilgilerin temel amacı, bireyleri iyi birer vatandaş olarak yetiştirmektir. Bu nedenle, Türkiye’de sosyal bilgilerin ilk ve ortaokul öğretim programlarında önemli bir yerinin olduğu söylenebilir (Deveci, 2002).

Sosyal bilgiler bireylerin toplumsal yaşam ilişkilerini ele alan günlük yaşama dair çeşitli bilgi, beceri ve değerlerden oluşan bir derstir. Sosyal bilgilerin önemli bir boyutu olan değer eğitimi bireylerin toplumsal yaşama uyum sağlamasını, bireylerin dürüstlük, adalet, saygı, hoşgörü gibi değerleri kazanmasını sağlar (Doğanay, 2015). Değer eğitimi, insanlık tarihi boyunca var olmasına karşın, planlı bir şekilde uygulanması 1920’li yıllara uzanmaktadır. Değer eğitimi, Amerika Birleşik Devletleri’nde (ABD) karakter eğitimi adını taşıyan araştırmalarla başlamıştır. Değer eğitimi adını taşıyan araştırmalar ise 1970’li yılların ortalarından sonra alan yazında yer almıştır (Demircioğlu ve Tokdemir, 2008). Bu süreçte değer eğitiminin ne anlama geldiğini açıklayan çeşitli tanımlar yapılmıştır. Kirschenbaum (1995) değer eğitimi insanların yaşamlarını daha tatmin edici olmasını sağlamak amacıyla değerlerin bireylere istendik ve sistemli bir şekilde aktarılması süreci olarak tanımlamıştır. Veugelers ve Vedder (2003) değer eğitimi için “değer oluşturan eğitim” açıklamasını yaparak değerlerin gelişiminde eğitimin önemini vurgulamıştır. Veugelers (2000) değer eğitiminde ahlâki gelişimin bilişsel süreç odaklı olduğundan söz etmiştir. Berkowitz (2011)’e göre değer eğitimi, okullarda öğrencilerin yalnızca akademik başarılarını artırmaya odaklanmak yerine etik davranışlarının da artırılmaya çalışıldığı çalışmalardır. Milli Eğitim Bakanlığı [MEB] (2023) ise öğretim programlarında değer eğitimi eğitim sisteminin temel amacı olarak aşağıdaki biçimde belirtmektedir:

Eğitim sistemimizin temel amacı değerlerimiz ve yetkinliklerle bütünleşmiş bilgi, beceri ve davranışlara sahip bireyler yetiştirmektir. Bilgi, beceri ve davranışlar öğretim programlarıyla kazandırılmaya çalışılırken değerlerimiz ve yetkinlikler bu bilgi, beceri ve davranışların arasındaki bütünlüğü kuran bağlantı ve ufuk işlevi görmektedir. Değerlerimiz toplumumuzun milli ve manevi kaynaklarından damıtılarak dünden bugüne ulaşmış ve yarınlarımıza aktaracağımız öz mirasımızdır.

2023 yılında MEB tarafından yayınlanan Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (SBDÖP) da bilgi, beceri ve değer üzerine oluşturulmuştur. 2023 SBDÖP’de on sekiz farklı değere yer verilmiştir: Adalet, aile birliğine önem verme, bağımsızlık, barış, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, duyarlılık, dürüstlük, estetik, eşitlik, özgürlük, saygı, sevgi, sorumluluk, tasarruf, vatanseverlik ve yardımseverlik. Öğretim programlarında değerler için ayrı bir program, öğrenme alanı, ünite konu vb. planlanmamıştır. Değer eğitiminin eğitim-öğretim sürecinin her aşamasında yer alması uygun bulunmuştur (MEB, 2023). Böylelikle değer eğitime öğrenme alanlarında ya da konularda yer verilebileceği söylenebilir. Nitekim Tay, Durmaz ve Şanal (2013)’a göre eğitim, bireylere toplumun değerlerini aktararak ve bireylerin topluma uyum sağlamalarına destek olma misyonunu üstlenir. Gürdoğan Bayır, Çengelci Köse ve Deveci (2016)’ye göre toplumun gelişmesi bireylerin sahip oldukları bilgi ve becerinin yanı sıra değerlerle de ilişkilidir. Toplumun, yeni nesilden beklentisi de birtakım insani değerleri, sosyal davranışları benimseyen bireylerin yetişmesi yönündedir (Mercin ve Diksoy, 2017). Ekşi (2003)’ye göre insani değerleri benimsemiş bireylerin yetişmesi kendiliğinden oluşmaz; rol-model olma ve uygulama içeren süreçler aracılığıyla gelişir. Bu noktada, değer eğitiminde sanatın kullanılması önemlidir, çünkü sanat, soyut kavramları somutlaştırarak ve duygusal bir bağ kurarak değerleri öğrencilere aktarmada etkili olabilir. Sanat, değer eğitiminde bireylere duygusal bağ kurma, gözlem yapma ve hissetme gibi uygulamalı yollarla değerleri öğrenme ve içselleştirme sürecini desteklemektedir (Mercin ve Diksoy, 2017). Değerlerin bireylere kazandırılmasında duyuşsal alana hitap eden sanat eğitiminin önemi büyüktür (Öztürk ve Dilmaç, 2016). Değer eğitiminde sanata yer verilebilecek derslerden biri sosyal bilgilerdir. Sosyal bilgiler, aslında bir değer eğitimi dersidir (Kan, 2010) ve sanatsal bakış açısıyla derinlemesine ilişkilidir. Burada önemli olan nokta, iletilmek istenen değerlerin ve kazanılmak istenen sanatsal bakış açısının evrensel nitelik taşımasıdır. Bu durum, öğrencilerin sadece bilgi edinmekle kalmayıp aynı zamanda evrensel değerlere ve sanatsal bakış açlarına da duyarlı olmalarını sağlar.

2023 SBDÖP’de öğrenme alanları ve konuları için öğretme-öğrenme sürecinde dikkat edilmesi gereken hususlar açıklanmıştır: “... uygun görülen kazanımlar resim, musiki, minyatür, gravür, hat, heykel, mimari, tiyatro, sinema gibi geleneksel veya modern sanat ürünleriyle desteklenmelidir (Madde 8)” (MEB, 2023). Bu durumda 2023 SBDÖP’de yer alan bilgi, beceri ve değerlerin öğretim sürecinde sanattan yararlanmak önemli görülmektedir. Yakın dönem eğitim düşünürü ve edebiyat tarihçisi Nurullah Ataç: “Hayat konulara mı bölünmüştür sanki? Bir yanda bilim, bir yanda sanat, bir yanda ahlâk...” diyerek eğitim-öğretim sürecinde bilgi aktarımı, değer eğitimi ve sanat etkinliklerinin bir bütün olarak ele alınması gerektiğinden söz etmektedir (MEB, 2018). Değer eğitimi sürecinde, Tudball (2007)’un vurguladığı gibi, şarkılar, sanat eserleri ve farklı bakış açılarını deneyimlemeye teşvik eden dramatizasyonlar, öğrencilerin değerleri anlamalarına ve içselleştirmelerine yardımcı olabilir. Bu noktada, sanat temelli eğitim yöntemi, öğrencilerin değerleri keşfetmeleri ve anlamlandırmaları için zengin bir ortam sağlayabilir. Sanat eserleri ve sanat etkinlikleri aracılığıyla öğrenciler, değerleri somut bir şekilde deneyimleyerek daha derin bir anlayış geliştirebilirler. Dolayısıyla, değer eğitiminde sanat temelli yöntemlerin kullanılması, öğrencilerin değerleri özümsemelerine ve hayatlarına entegre etmelerine katkı sağlayabilir.

Sanat temelli eğitim, farklı alanların eğitim sürecinde öğrencilerin sanat etkinliklerine önemli ölçüde dâhil olduğu bir yöntemdir (Rieger ve Chernomas, 2013). Sanat temelli eğitim ile, sanatsal becerinin güçlendirilmesinden çok amaçlanan kazanıma odaklanılır (Dyer, 2006). Sosyal bilgiler dersinde gerçekleştirilen değer eğitimi çalışmalarında sanatsal etkinliklerden yararlanılmasının, sanat eserlerinin incelenmesi ve eğitsel eleştiri yöntemiyle değerlendirilmesi de oldukça önem taşımaktadır. Bir sanat eserini bu yöntemle inceleyen öğrenci, farklılıklara saygı duyma ve hoşgörü değerlerini öğrenebilir (Mercin ve Diksoy, 2017). Bu bağlamda sosyal bilgiler derslerinde sanat temelli değer eğitimi gerçekleştirmeye yönelik etkinliklerin düzenlenmesi öğrencilerin değerleri kazanmasına katkı sağlayabilecektir.

1.1. Problem Durumu

Sosyal bilgiler dersi, demokratik vatandaş özellikleri taşıyan bireyler yetiştirmeyi ve bu bireylere bazı tutum ve değerleri kazandırmayı amaçlar (Öztürk, 2007). Deveci (2023)’ye göre sosyal bilgiler, etkili ve sorumlu, belli bilgi, beceri ve değerleri kazanmış vatandaşların yetiştirilmesi görevini üstlenir. Sosyal bilgiler dersinin tarihsel bir içeriğe

sahip olması, farklı kültürel özellikleri anlatması, disiplinler arası bir ders olması değer eğitimi bakımından etkili olarak görülmüştür.

Sosyal bilgiler dersinin amaçlarına ulaşabilmesi için sosyal bilgiler öğretiminde değer eğitime yer vermek gerekmektedir (Deveci, 2008, s. 202). İlgili alan yazına göre Doğanay (2015)'a göre öğretim programlarında değerlerin öğrencilere nasıl kazandırılacağı açıkça belirtilmediği için, öğretim sürecinde değer eğitimi yetersiz kalmaktadır. Eğitimde duyuşsal boyutun ihmal edilmesi bireylerin sahip oldukları yeteneklerin tamamını kullanamaması gibi birtakım sorunları ortaya çıkarmaktadır. Schwartz, Tessman ve McDonald (2013)'ın belirttiği gibi, etkili bir değer eğitimi sürecinde, öğrencilerin eleştirel düşünme, problem çözme ve iş birliği gibi becerilerini geliştirmeye odaklanan yöntemler önemlidir. Bu süreçler, öğrencilerin katılımını destekler, grup içinde öğrenmeye olanak tanır ve değerlerin derinlemesine anlaşılmasına yardımcı olur. Sorgulamaya dayalı etkileşimli modeller ise öğrencilerin kendi değer sistemlerini keşfetmelerine ve oluşturmalarına olanak sağlar, böylece değer eğitiminde etkin bir rol oynarlar. Sanat, duygu ve düşünceleri ifade etmenin yanı sıra, özgün ve yaratıcı bir biçimde dünyayı yorumlama fırsatı sunar (Aykanat, 2018). Bu bağlamda, değer eğitiminde sanatı kullanmak, öğrencilerin duygusal ve zihinsel bağ kurmalarına yardımcı olabilir. Bu sayede değerlere yönelik öğrencilerin farkındalık kazanması sağlanabilir (Yalar, 2010). Yılmaz (2014)'a göre ise değer eğitiminde öğrencileri aktif kılacak yöntem ve teknikler sıklıkla kullanılmalıdır. Sosyal bilgiler dersinde değer eğitimi sürecinde öğrencileri süreç içerisinde aktif kılacak yöntemlerden biri sanat temelli eğitimidir.

Sanat temelli eğitim, sanat etkinliklerinin araçsal olarak diğer disiplinlerde öğretme-öğrenme süreçlerinde kullanılması durumudur (Chemi ve Du, 2018). Sanat temelli eğitimi gerçekleştirmek için drama, müzik, dans ve görsel sanatlar alanlarından biri ya da bu alanlardan birkaçı bütünleştirilerek farklı bir konunun öğretiminde araç olarak kullanılabilir (Rooney, 2004). Sanat temelli eğitimin amacı sanat yaratmak ya da yeni sanatçılar yetiştirmek değildir. Akademik konuları öğretmek, eğitim ve çalışma hayatında ihtiyaç duyulan yetkinlikleri geliştirmektir (Meltzer ve Schwencke, 2020). Sınıfta sanat temelli eğitimin kullanılması, mesleki becerilerin yanı sıra kişisel gelişim, yerel ve küresel düzeyde karakter gelişimi ve vatandaşlık bilinci gibi yaşamsal becerileri geliştirmektedir (Austring ve Sorensen, 2010).

Sanat temelli eğitim, öğrencilerin öz yeterliklerini geliştiren bir süreç olmasından dolayı karşılaştıkları sorunlarda sabırlı davranmalarına yardımcı olur (Mason, Steedly ve Thormann, 2008; Seidel vd., 2009). Sanat temelli eğitimle gerçekleştirilen dersler, sanat ürünlerinin eleştirileri ve tartışmaları sırasında kültürel farkındalığı ve hoşgörüyü artırabilir (AmericansfortheArts, 2009; Purnell vd., 2007; Seidel vd., 2009). Sanat temelli eğitimde kullanılan etkinlikler, öğrencilere hem gelecek için yeterliliklerini geliştirebilecekleri sağlam bir temel sağlar hem de diğer insanlara karşı saygıyı arttırmada etkili olur (Eskelinen ve Kanervo, 2018). Farklı yaşam tarzlarına, kültürlere saygı duyma yine sosyal bilgiler dersi konuları arasında yer alırken saygı değeri MEB tarafından 2023'te yayınlanan öğretim programları içeriğinde kök değer olarak tanımlanmıştır. Sanat temelli etkinlikler, bireylerin içerisinde yaşadığı toplumun kültürünü öğrenmesine katkı sağlar. Böylelikle içinde yaşadığı toplumun kültürünü öğrenen bireyler, değerlerine, sanatına, tarihine saygı duyan, onu koruyan nesillere dönüşürler (Akhan, 2013). 2023 SBDÖP'de yer alan sosyal bilgiler dersinin özel amaçları arasında "Türk kültürünü ve tarihini oluşturan temel öge ve süreçleri kavrayarak millî bilincin oluşmasını sağlayan kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi gerektiğini kabul etmeleri" ifadesi yer almaktadır. Bu doğrultuda sanat temelli eğitimin sosyal bilgiler dersinde kullanılması özel amaçların kazandırılmasında önemli bir rol oynayabilir.

Sanat temelli eğitim aynı zamanda öğrencilerin sorumluluk almalarını destekler (Appel, 2006; Mason, Steedly ve Thormann, 2008; Seidel vd., 2009). 2023 SBDÖP'de sabır, sorumluluk gibi değerlerin öğretim sürecinde kazandırılması gerekliliği vurgulanmaktadır. Eskelinen ve Konervo (2018)'nin yaptığı çalışmaya göre, sanat temelli eğitim etkinlikleri sayesinde öğrenciler, kendi davranışlarını ve düşüncelerini yansıtmak, başkalarını ve çevrelerini anlamak için daha fazla fırsat buluyorlar. Türe (2007)'ye göre ortak değerlerin öğretilmesinde sanat oldukça önemli bir güçtür. Suut Kemal Yetkin, "sanat eğitimi bir çeşit ahlâk eğitimidir" diyerek, sanatın bireylerin kişiliğindeki olumlu etkisine değinmiştir (akt. Güngör Akıncı, 2015). 2023 SBDÖP'de kültürel mirasa duyarlık değeri yer almaktadır. Bu bakımdan sosyal bilgiler dersinde sanat temelli eğitim etkinliklerinden yararlanmak çeşitli değerlerin kazandırılmasında etkili olabilir. Alan yazında yer alan çalışmalar, sanat temelli eğitimin bireylerin çeşitli değerleri kazanmasında etkili olduğunu açıklasa da doğrudan sanat temelli değer eğitimi ile ilgili yapılan çalışma bulunmamaktadır. Bu araştırma ile sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi sağlamaya yönelik çeşitli etkinlikler geliştirilmiştir. Geliştirilen

bu etkinlikler ile sanat temelli değer eğitimine ilişkin teori ile uygulama arasındaki boşluğun doldurulması, araştırma katılımcıları olan sosyal bilgiler öğretmeninin ve öğrencilerin çeşitli kazanımlar edinmesi sağlanmaya çalışılmıştır. Bu araştırma ile ayrıca, sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin yaygınlaşması böylelikle yeni yapılacak olan çalışmalara yol göstermesi beklenmektedir. Sosyal bilgiler derslerinde gerçekleştirilen değer eğitimi etkinliklerinin sanat temelli eğitimle nasıl ele alınabileceğini de açıklamak amaçlanmıştır.

1.2. Amaç

Bu çalışmanın temel amaı, sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitiminin nasıl sağlanabileceğini çeşitli etkinliklerle ortaya koymak ve sosyal bilgiler dersinde sanat temelli eğitime dayalı etkinliklerle gerçekleştirilen değer eğitimine yönelik öğrencilerin ve sosyal bilgiler öğretmeninin görüşlerini belirlemektir. Bu amaçla araştırmada şu sorulara yanıt aranmıştır:

1. Sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitim nasıl geliştirilebilir?
2. Sanat temelli değer eğitimine dayalı etkinliklerle işlenen sosyal bilgiler dersine ilişkin öğrencilerin görüşleri nelerdir?
3. Sanat temelli değer eğitimine dayalı etkinliklerle işlenen sosyal bilgiler dersine ilişkin sosyal bilgiler öğretmeninin görüşleri nelerdir?

1.3. nem

Sosyal bilgiler dersinin öncelikli amaı etkili vatandaşlar yetiştirmektir. Bunun için öncelikle milli değerlerini benimseyen, barış, insan hakları ve demokrasi gibi evrensel değerleri destekleyen vatandaşların yetiştirilmesi gerekmesine karşın Alıcıgüzel (1998)'e göre, okullarda bu duruma gereken önem verilmemektedir. Öğrencilerin hem gerek duyulan toplumsal davranışı hem de verilen bilgilerle ilgili değerleri yeterince kazanamadıkları söylenebilir. Sanatın eğitimde kullanılması, eğitim ortamında öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal dünyaları arasında anlamlı ilişkiler kurmalarını sağlar (zdemir, 2007). Sanat temelli eğitim ile sanat alanlarını değer eğitiminde kullanmak olanaklıdır. Yapılan alışmalar ise, sanatın eğitim sürecinde kullanılmasının çocukları kültürel geçmişlerine bağlayarak yetiştirdiğini, duygusal zekâ ve değer kazandırmada etkili olduğunu göstermektedir (Dilmaç, 2015; Erol ve Gültekin, 2011; Hossain ve Marinova, 2004; Mercin ve Diksoy, 2017; UNESCO, 2006).

Sanat temelli bir eğitim ortamı oluşturma kavramına uyan ilk eğitim felsefesi ilerlemecilik (Cote, 2010). Dewey (1938)'e göre bireyler deneyimledikleri sayesinde öğrenmeler gerçekleştirmektedirler. Dolayısıyla, öğrencilerin istenmeyen davranışları, genellikle tekdüze ve kısıtlayıcı ortamlardan kaynaklanmaktadır. Bu bağlamda, sosyal bilgiler derslerinde sanat etkinliklerinden yararlanılması, öğrencilerin günlük yaşamlarıyla daha fazla ilişki kurmalarına katkı sağlar (Burstein ve Knotts, 2011). Tural (1992), sanat eğitimi ve sanat etkinliklerinin bireylerin topluma uyumunu ve toplumun değerlerini kazanmalarını sağlar. Seefeldt vd. (2015)'ne göre, sosyal bilgiler dersinin sanat etkinlikleri ile zenginleştirilmesi durumunda öğrenciler sosyal beceriler ve çeşitli değerler kazanırlar. Bu doğrultuda, sanat temelli eğitim sosyal bilgiler derslerinde öğrencilerin öğrenme deneyimlerini derinleştirebilir ve onların gelişimine katkı sağlayabilir. Bu bağlamda, sanat temelli eğitimin sunduğu derin öğrenme deneyimleri, öğrencilerin sosyal bilgiler derslerindeki amacı olan etkili vatandaşlık becerilerini geliştirmelerine yardımcı olabilir.

Ulusal ve uluslararası alan yazın incelendiğinde sosyal bilgiler derslerinde gerçekleştirilen sanat temelli değer eğitimi araştırmalarına rastlanamamıştır. Bu araştırma ile sosyal bilgiler dersinde öğrenilen değerler ile sanat temelli etkinliklerin bütünleştirilmeye çalışılmıştır. Sanat temelli eğitim uygulamalarının uygulamaların öğretmenleri daha yaratıcı hale getirdiği belirlenmiştir (Eisner, 2002a). Sanat temelli eğitim, disiplinler arasında da bir etkileşim sağlamaktadır. Öğrenciler, bu etkileşim sayesinde onlara yeni tanıtılan kavramlara ilişkin daha derinlemesine öğrenmeler gerçekleştirmektedir (National Research Council, 2000). Bu bağlamda, ilgili araştırmanın öğrencileri süreç içerisinde aktif hale getirecek, değer eğitimi açısından onları güçlendirecek sanat temelli eğitim etkinlikleri ile gerçekleştirilmesi planlanarak alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmüştür.

1.4. Sınırlılıklar

Bu araştırma;

- 2022-2023 eğitim ve öğretim yılı bahar dönemi,
- 2023 SBDÖP'de belirlenen Üretim, Tüketim ve Dağıtım ile Etkin Vatandaşlık öğrenme alanları,
- Duyarlılık, saygı, yardımseverlik, dayanışma, sorumluluk, dürüstlük, özgüven, özgürlük ve bağımsızlık değerleri,

- Edirne ili Merkez ilçesinde bulunan bir devlet okulunda 7/D sınıfına devam eden öğrenciler ve bu sınıfın sosyal bilgiler öğretmeni ile sınırlıdır.

1.5. Tanımlar

Sosyal Bilgiler: Uyumlu, sosyal ve ekonomik alanlarda başarılı, kendi tarihi ve dünya tarihi hakkında bilgi sahibi, bireysel ve toplumsal gelişime katkıda bulunabilen, sorunların çözümünde aktif rol alabilen, nitelikli ve girişimci vatandaşlar yetiştirmeyi amaçlayan ders (Bayram ve Deveci, 2022, s. 359).

Sanat Temelli Eğitim: Sanatın ve yaratıcı ifadenin farklı akademik konularda ya da derslerde bir öğretim yöntemi olarak kullanılması (Bamford, 2012).

Değer Eğitimi: Öğretim programlarında vurgulanan duyuşsal kazanımlar kapsamında; bireylerde oluşturulması amaçlanan tutum ve davranışları geliştirmeye yönelik gerçekleştirilen etkinlikler (Ekşi ve Katılmış, 2020).

2. ALAN YAZIN

Bu başlık altında sosyal bilgiler dersinin tanımı, kapsamı ve amaçları, sosyal bilgiler dersinde değer eğitimi ve değer eğitimi yaklaşımları, sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi, sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi sağlayan sanat alanları ve ilgili çalışmalar yer almaktadır.

2.1. Sosyal Bilgilerin Tanımı, Kapsamı ve Amaçları

Sosyal bir varlık olan insanın içerisinde yaşadığı toplum siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel açılardan oldukça karmaşık bir yapıya sahiptir. Bireyleri bu karmaşık yapı içerisine bilişsel, duyuşsal ve davranışsal açılardan hazırlayan en önemli kurumlardan biri okuldur. Okulda uygulanan öğretim programları içerisinde yer alan sosyal bilgiler dersi karmaşık bir yapıya sahip olan topluma etkin vatandaş yetiştirmede önemlidir. Sosyal bilgiler dersi, öğrencilere dünyayı, farklı mekânları, çeşitli kültürleri, sistemleri ve karşılaşılan sorunları anlamalarını, yorumlamalarını, hayallerini ve olası felaketleri değerlendirmelerini öğretir (Parker, 2010, akt. Bektaş, 2019, s. 5).

Sosyal bilgiler dersinin farklı tanımları bulunmaktadır (Doğanay, 2005). Edgar B. Wesley (1937) sosyal bilgileri “sosyal bilimlerin pedagojik amaçlarla basitleştirilmiş şekli” olarak tanımlamıştır (akt. Hertzberg, 1981). Engle ve Ochoa (1988) ise sosyal bilgileri toplumun mevcut değer ve kurallarının öğretilmesi olarak açıklamışlardır. Onlara göre “Sosyal bilgiler özellikle vatandaşlık eğitimi amacıyla insan ilişkileriyle ilgili bilgi ve deneyimlerinin birleştirilmesidir.” (akt. Doğanay, 2005, s. 16). Barr, Barth ve Shermis (1977, s. 69) ise sosyal bilgileri “vatandaşlık eğitimi amacıyla insan ilişkileriyle ilgili bilgi ve deneyimlerden seçilmiş verilere dayalı olarak öğrencilere toplumsal yaşamla ilgili temel bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırıldığı bir çalışma” olarak tanımlamaktadır (akt. Doğanay, 2008, s. 79). Sönmez (2010, s. 17) ise sosyal bilgileri “Toplumsal gerçekle kanıtlamaya dayalı bağ kurma süreci ve bunun sonucunda elde edilen canlı bilgilerdir.” olarak açıklamıştır.

ABD’de 1921 yılında Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi (NCSS) kurulmuştur. Bu kurum sosyal bilgilerin tanımı ile ilgili yapılan araştırmalara bir son vermek amacıyla 1992 yılında kapsamlı bir sosyal bilgiler tanımı yayınlamıştır (akt. Öztürk, 2007, s. 24):

Sosyal bilgiler, sosyal ve beşerî bilimleri vatandaşlık yeterliliklerini geliştirmek amacıyla kaynaştıran bir çalışma alanıdır. Okul programı içinde sosyal bilgiler, antropoloji, arkeoloji, ekonomi coğrafya, tarih, hukuk, felsefe, siyaset bilimi, psikoloji, din ve sosyolojinin yanı sıra beşerî bilimler, matematik ve doğa bilimlerden kendine mal ettiği içerik üzerinde sistematik

ve eşgüdümlü bir çalışma sağlar. Sosyal bilgilerin öncelikli amacı, karşılıklı olarak birbirine bağlı bir dünyada, kültürel farklılıkları olan demokratik bir toplumda, genç insanlara bilgiye dayalı ve mantıklı karar alabilme yeteneklerini geliştirmede yardımcı olmaktır.

NCSS tarafından yapılan bu tanım sosyal bilgiler ile ilgili çalışmalarda sıklıkla kullanılmaya başlanmıştır (Öztürk, 2007). Sosyal bilgiler, öğrencilerin çağa özgü demokratik konular ve temel düşüncelerin oluşturulmasına yardımcı olma yönünde önemli bir yere sahiptir (Boyle Baise ve Zevin, 2009, s. 2). Bayram ve Deveci (2022)'ye göre sosyal bilgiler dersi; uyumlu, sosyal ve ekonomik alanlarda başarılı, kendi tarihi ve dünya tarihi hakkında bilgi sahibi, bireysel ve toplumsal gelişime katkıda bulunabilen, sorunların çözümünde aktif rol alabilen, nitelikli ve girişimci vatandaşlar yetiştirmeyi amaçlamaktadır (s. 359). Öğrencilerin dünyayı sistematik bir şekilde algılayabilmelerini, sorunlar hakkında derin ve eleştirel düşünebilmelerini, toplum sahnesinde yer alabilmelerini ve diğerleriyle eşit adımlar atabilmelerini gerçekleştirmeye çalışır (Parker, 2010, akt. Bektaş, 2019, s. 5). Bu bağlamda, sosyal bilgiler dersi birçok farklı bilgi, beceri ve değer kaynaklarını içermektedir. Sosyal bilgilerin içeriğini oluşturan bilgi kaynaklarına Şekil 2.1'de yer verilmiştir:

Şekil 2.1. Sosyal bilgilerin yararlandığı bilgi kaynakları (Martorella, 1998, akt. Doğanay, 2005)

Şekil 2.1'de görüldüğü gibi sosyal bilgilerin yararlandığı bilgi, beceri ve değer kaynaklarının genelini sosyal bilimler oluşturmaktadır. Sosyal bilimler, bireyi farklı

açılardan inceleyen disiplinlerdir. Sosyal bilgiler, sosyal bilimlerin disiplinler arası bir anlayışla eğitim sürecine dâhil edildiği ve böylelikle bireylerin sosyal hayata hazır hale gelmelerini amaçlayan derstir. Sosyal bilgiler, benimsemiş olduğu disiplinler arası anlayışla bireylerin vatandaşlık bilincinin geliştirilmesine önem vermektedir (Dönmez, 2003).

Sosyal bilgilerin yararlandığı kaynaklardan biri de Şekil 2.1’de görüldüğü üzere sanattır. Tarih boyunca sanat, farklı doğal, siyasi ve politik olayları, tarihsel şahsiyetleri, savaşları ve coğrafi özellikleri yansıtan bir araç olarak rol oynamıştır. Sanat eserleri, tarihsel, sosyolojik, psikolojik ve bilimsel açıdan önemli özelliklere sahiptir (Başbuğ, 2020). Bu açıdan sanat dalları, öğrencilere bilgi iletmek ve öğrencilerin sahip oldukları bilişsel yetilerini anlama konusunda yardımcı olabilir. 2023 SBDÖP incelendiğinde program kapsamında öğrencilerin (MEB, 2023, s. 8);

1. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak vatanını ve milletini seven, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren, millî bilince sahip birer vatandaş olarak yetişmeleri,
2. Atatürk ilke ve inkılaplarının, Türkiye Cumhuriyeti’nin sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmasındaki yerini kavrayıp demokratik, laik, millî ve çağdaş değerleri yaşatmaya istekli olmaları,
3. Hukuk kurallarının herkes için bağlayıcı olduğunu, tüm kişi ve kuruluşların yasalar önünde eşit olduğunu gerekçeleriyle bilmeleri,
4. Türk kültürünü ve tarihini oluşturan temel öge ve süreçleri kavrayarak millî bilincin oluşmasını sağlayan kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi gerektiğini kabul etmeleri,
5. Yaşadığı çevre ile dünyanın genel coğrafi özelliklerini tanıyarak insan ile çevre arasındaki etkileşimi açıklamaları ve mekânı algılama becerilerini geliştirmeleri,
6. Doğal çevrenin ve kaynakların sınırlılığının farkına varıp çevre duyarlılığı içerisinde doğal kaynakları korumaya çalışmaları ve sürdürülebilir bir çevre anlayışına sahip olmaları,
7. Doğru ve güvenilir bilgiye ulaşma yollarını bilen bireyler olarak eleştirel düşünme becerisine sahip olmaları,
8. Ekonominin temel kavramlarını anlayarak kalkınmada ve uluslararası ekonomik ilişkilerde millî ekonominin yerini kavramaları,
9. Çalışmanın toplumsal yaşamdaki önemine ve her mesleğin gerekli ve saygın olduğuna inanmaları,
10. Farklı dönem ve mekânlara ait tarihsel kanıtları sorgulayarak insanlar, nesneler, olaylar ve olgular arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirlemeleri, değişim ve sürekliliği algılamaları,
11. Bilim ve teknolojinin gelişim sürecini ve toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini kavrayarak bilgi ve iletişim teknolojilerini bilinçli kullanmaları,

12. Bilimsel düşünmeyi temel alarak bilgiye ulaşma, bilgiyi kullanma ve üretmede bilimsel ahlâkı gözetmeleri,
13. Toplumsal ilişkileri düzenlemek ve karşılaştığı sorunları çözmek için temel iletişim becerileri ile sosyal bilimlerin temel kavram ve yöntemlerini kullanabilmeleri,
14. Katılımın önemine inanmaları, kişisel ve toplumsal sorunların çözümü için görüşler belirtmeleri,
15. İnsan hakları, ulusal egemenlik, demokrasi, laiklik, cumhuriyet kavramlarının tarihsel süreçlerini ve günümüz Türkiye'si üzerindeki etkilerini kavrayarak yaşamını demokratik kurallara göre düzenlemeleri,
16. Millî, manevî değerleri ile evrensel değerleri benimseyerek erdemli insan olmanın önemini ve yollarını bilmeleri,
17. Ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık göstermeleri,
18. Özgür birer birey olarak fiziksel, duygusal özelliklerinin; ilgi, istek ve yeteneklerinin farkına varması amaçlanmaktadır.

Sosyal bilgiler dersinde sanat eserlerine ve sanat çalışmalarına yer vermek, öğrencilerin kazanımlarını somutlaştırarak öğrenmede kalıcılığı artırabilir (Demirezen, 2019). Estetik ve sanatın eğitimin temeli olması gerekliliğini savunan Read (1981), aksi durumlarda bireylerin psikolojik olarak olumsuz etkilendiklerini savunmaktadır. Diğer eğitim alanlarında, sanat etkinliklerinin kullanımı o alanlarda var olan düşünme süreçlerinin daha etkili bir şekilde gerçekleşmesini sağlamaktadır. Öğrenciler, sanat etkinliği sırasında malzemeleri paylaşır, grup projelerine katılır, temizlik esnasında çeşitli görevleri üstlenir ve gerekli araç-gereçlerin hazırlanmasına yardımcı olur. Böylece öğrencilerin sosyal becerileri gelişir ve öğrenciler yaratıcılıklarını kullanırken gelişir ve öğrenmeye karşı motivasyonları artar. Sanat, çocukların araştırma yapmalarına ve yeni bilgi edinmelerine olanak tanırken, duyguları ve düşünceleri ifade etmenin güvenli ve kabul edilebilir bir yoludur (Seefeldt vd., 2015, s. 90). Öğrenciler, sanatla ilgilenirken duyularını kullanarak öğrenme ortamına katılır, böylece etkili bir öğrenme gerçekleşir (Zarrillo, 2016, s. 115). Sosyal bilgiler dersinde sanattan yararlanmak, bireylerin yeni bilgileri yapılandırmalarına, akranlarıyla birlikte yorumlamalarına ve öğrenmeye dair olumlu duyuşsal özellikler geliştirmelerine olanak sağlar (Morris ve Obenchain, 2001). Sosyal bilgiler dersinde sanattan yararlanmanın, bireylerin çeşitli değerleri kazanmalarını veya ortaya çıkarmalarını destekleyebileceği görülmektedir. Bu anlayışa dayalı olarak, 2023 SBDÖP'nin özel amaçları arasında topluma uyum sağlayan, toplumsal sorunları takip eden ve duyarlılığı gelişmiş bireylerin yetiştirilmesi bulunmaktadır. Sanat temelli değer eğitimi etkinlikleri, öğrencilere duygusal ve entelektüel bir deneyim sunarak,

toplumsal meselelere duyarlılıklarını artırabilir ve değerlerine daha derinlemesine bağlanmalarını sağlayabilir. Böylece öğrencilerin sanat yoluyla değerleri içselleştirmesi ve hayatlarına entegre etmesi desteklenir. Bu bağlamda, sosyal bilgilerde sanat temelli değer eğitiminin önemi ve etkisi üzerinde durulabilir.

2.2. Sosyal Bilgiler Dersinde Değer Eğitimi

Sosyal bilgiler dersinin amaçları arasında etkili ve sorumlu Türk vatandaşları yetiştirmek bulunmaktadır (MEB, 2023). Etkin bir vatandaş, haklarını bilen ve kullanabilen, sorumluluklarını yerine getiren ve diğer bireylere saygı gösteren kişi olarak tanımlanmaktadır. Bireylerin bilgi, beceri ve değer yönünden etkin bir vatandaşlık gerektiren özelliklere sahip olmaları beklenir (NCSS, 2010). Sosyal bilgiler dersi; öğrencilere farklı fikir, inanç, kültür ve insanların değerlerini tanıtmakta ve öğrencilere bu değerleri kazanmalarını sağlamaktadır (NCSS, 1998). MEB tarafından yayımlanan SBDÖP (2023)'de bireylerin ahlâki kararlar almaları ve aldıkları kararları davranışlarına yansıtabilmelerinin önemli olduğu vurgulanmaktadır. Bu doğrultuda SBDÖP (2023)'de her bir sınıf düzeyinde her öğrenme alanı için öğrencilerde geliştirilmesi gereken değerler belirlenmiştir. Belirlenen bu değerler Tablo 2.1'de yer almaktadır:

Tablo 2.1. 2023 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda doğrudan verilecek değerler

Öğrenme Alanları	Sınıf Düzeyleri		
	5. Sınıf	6. Sınıf	7. Sınıf
Birey ve Toplum	Bilimsellik, aile birliğine önem verme ve sorumluluk	Dayanışma ve yardımseverlik	Özgürlük ve sorumluluk
Kültür ve Miras	Estetik ve kültürel mirasa duyarlılık	Kültürel mirasa duyarlılık	Kültürel mirasa duyarlılık ve estetik
İnsanlar, Yerler ve Çevreler	Duyarlılık ve dayanışma	Vatanseverlik ve doğal çevreye duyarlılık	Özgürlük
Bilim, Teknoloji ve Toplum	Dürüstlük, çalışkanlık ve bilimsellik	Bilimsellik	Bilimsellik ve özgürlük
Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Sorumluluk	Vatanseverlik, doğal çevreye karşı duyarlılık ve sorumluluk	Dayanışma, dürüstlük ve çalışkanlık
Etkin Vatandaşlık	Özgürlük ve bağımsızlık	Eşitlik	Barış

Tablo 2.1. (Devam) 2023 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda doğrudan verilecek değerler

Küresel Bağlantılar	Kültürel mirasa duyarlılık	Kültürel mirasa duyarlılık	Barış ve saygı
---------------------	----------------------------	----------------------------	----------------

Ekşi (2003)'ye göre akademik açıdan başarılı ve temel değerleri benimsemiş bireyler yetiştirilmesi okulların temel iki amacını oluşturmaktadır. Tablo 2.1'de görüldüğü gibi 2023 SBDÖP'de her bir sınıf düzeyinde yer alan yedi farklı öğrenme alanında bilginin yanı sıra öğrencilerde geliştirilmesi gereken birtakım değerler bulunmaktadır. Türk Dil Kurumu (TDK) Türkçe Sözlük'te değer sözcüğünü “bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık” olarak tanımlamaktadır (http-1). Sapsağlam (2020)'a göre, değer bireyin davranışlarında bir kontrol mekanizmasıdır. Bu açıdan bakıldığında, değerler bireyin toplumda hoş karşılanmayan bir davranışı içsel olarak kontrol etmesine yardımcı olabilir. Schwartz (1992) değeri “bireyin davranışları ile biyolojik, sosyal etkileşim veya sosyal kurumlarla olan ihtiyaçları düzenlemede rehber olarak kullanıldığı zihinsel temsiller” olarak tanımlamıştır. Çelikkaya (1996)'ya göre değer, “Bir toplum, bir inanç, bir ideoloji içinde veya insanlar arasında kabul edilmiş, benimsenmiş ve yaşatılmakta olan toplumsal, insani, ideolojik veya ilahi kaynaklı her türlü duyuş, düşünüş, davranış, kural ya da kıymetlerdir.” Doğanay (2015)'a göre ise değer; “İyi, güzel ve doğrunun ne ve nasıl olduğunu belirleyen, istenen davranışların ölçütüdür.” Özellikle okul gibi toplumsal kurumlar, değerleri öğrencilere aktararak içsel olarak kontrol etmesine katkıda bulunabilirler.

Değer eğitimi, Ulusoy (2021) tarafından “tüm öğrencilere belirli değerlerle ilgili; bilgi, beceri, tutumları kazandırmada ve bu değerleri davranışa dönüştürmek için sürekli gelişim fırsatı sağlama süreci” olarak tanımlanmıştır (s. 92). Değer eğitimi, geleneksel ve otoriter kültürlerde söylenenleri gerçekleştirme, kuralları ezberleme ve rol model olarak gösterilen kişileri izleme olarak gerçekleşmektedir. Demokratik toplumlarda, özgür kararlar alabilen bireylerin yetiştirilmesi amaçlanmaktadır. Özgür kararlar alabilen bireyler yetiştirmek için değer eğitimi sürecinin demokratik ortamı desteklemesi gerekmektedir (Doğanay, 2012).

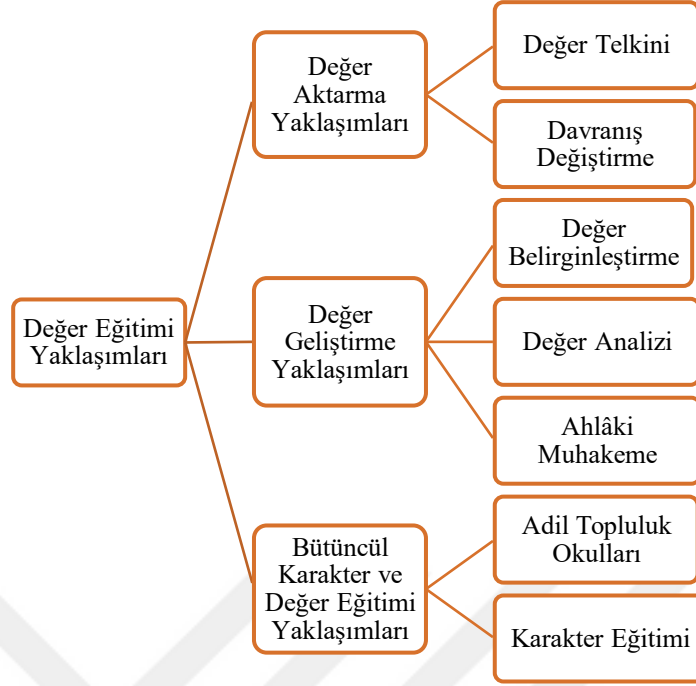
Farmer (1983)'a göre sosyal bilgiler dersinde gerçekleştirilen değer eğitimi, değerlerle iç içe olan ve etkili birer vatandaş yetiştirmeyi amaçlar. Bu bağlamda, öğrencilere bir ülkenin kültürünü ve insanlarını incelemeleri durumunda öğrencilerin o

ülkenin değerlerini de ele almaları gerektiği konusunda farkındalık kazandırılmalıdır. Bu zorunluluğun temel nedeni, öğrencilerin bir ülkenin halkını motive eden ve kültürünü şekillendiren değerleri kavramadan, ülkeyi tam anlamıyla anlayamayacak olmalarıdır. Bunun yanı sıra, sosyal bilgiler öğretmenlerinin ders içeriğinde doğal olarak bulunan değerleri göz ardı etmelerinin, öğrencilerin derslere olan ilgisini azaltabileceği savunulmaktadır. Sosyal bilgiler dersinde değer eğitimi ile öğrenciler doğru ile yanlış arasındaki farkı öğrenme fırsatı yakalarlar. Deveci (2008)'ye göre olumlu aile, okul ve sınıf ortamı değer eğitimi sayesinde doğru ve yanlış öğrenen öğrenciler sayesinde oluşmaktadır (s. 199). Çelikkaya (2016)'ya göre ise toplumların devamlılığını sağlamak için yeni nesillere değerleri kazandırmaya ve böylelikle de değer eğitimine ihtiyaç vardır.

2.2.1. Sosyal bilgiler dersinde değer eğitimi yaklaşımlarının kullanımı

Sosyal bilgiler dersinde bireylere kazandırılması amaçlanan birtakım değerler bulunmaktadır. Çengelci Köse (2021)'ye göre sosyal bilgiler dersinde kavram, bilgi ve beceri öğretiminin yanı sıra değer eğitiminin de gereken ilgiyi görmesi, öğrencilere amaçlanan değerlerin kazandırılması bakımından önem taşımaktadır (s. 347). Zarrillo (2004)'ya göre ise değerler, SBDÖP'de öğretilmesi en zor ancak ihmal edilmemesi gereken öğeler arasındadır. Değer eğitimi sağlamak için birçok yaklaşım, yöntem ve teknik işe koşulmaktadır (Aslan, 2019).

Hossain ve Marinova (2004), değer eğitiminin öğrencilere etkili bir şekilde aktarılabilmesi için, öğrencilerin zihinsel yapılarına uygun uygulamalı yöntemlerin kullanılması gerektiğini belirtmişlerdir. Değer eğitimi yaklaşımları genel olarak üç kategoride ele alınmaktadır. Genel ve doğru kabul edilen değerleri bireylere aktarmayı amaçlayan tündengelimci yaklaşımlar değer aktarma yaklaşımları olarak isimlendirilmektedir. Bireylerin kendi değerlerini oluşturmalarına yardım eden ve onların genel doğrulara ulaşmalarını sağlayan tümevarımcı anlayışı benimseyen yaklaşımlara ise değer geliştirme yaklaşımları denilmiştir. İfade edilen değer aktarma ve değer geliştirme eğilimlerinden yararlanan bütüncül yaklaşımdan da söz edilebilir. Değer eğitimi yaklaşımlarına Şekil 2.2'de yer verilmiştir:

Şekil 2.2. Değer eğitimi yaklaşımları (Sağlam, 2021, s. 72)

1960'lı yıllardan sonra geliştirilen değer geliştirme yaklaşımları, bireylerin özel yaşantılarının ve tecrübelerinin ele alınarak kendilerini daha iyi tanımalarını ve değer sistemlerini kurmalarına yardımcı olan yaklaşımlardır (Sağlam, 2021). Değer geliştirme yaklaşımları geleneksel yaklaşımlara alternatif oluşturan (Akbaş, 2008) hümanist eğitim hareketlerinden etkilenen ve bireyin ön plana alındığı yaklaşımlardır (Alver ve Kesicioğlu, 2020). Öğrenciler değer geliştirme yaklaşımlarının ele alındığı süreçte aktif katılım göstererek yaratıcılık gibi birtakım yaşam becerilerini geliştirme fırsatı yakalar (Meydan, 2014). Söz konusu değer geliştirme yaklaşımları öğrenme ve öğretme sürecinde çeşitli yöntemlerin kullanılmasını da içermektedir (Yalçınkaya ve Karaca, 2020). Sanat, eğitim sürecinde değerlerin somut bir şekilde içselleştirilmesine olanak tanıyan bir araç olarak kabul edilir. İfade özgürlüğü ve yaratıcılık potansiyeli sayesinde, sanat öğrencilere soyut kavramları somut bir şekilde ifade etme fırsatı sunar.

Güngör Akıncı (2015)'ya göre sosyal bilgiler öğretmenleri, sosyal bilgiler öğretiminde resim, minyatür ve fotoğraf gibi görsel sanat eserleri kullanarak öğrencilerin hem derse aktif katılımını hem de bazı beceri ve değerleri geliştirmelerini sağlayabilir. Bu bağlamda, sosyal bilgiler öğrenme-öğretme sürecinde öğrencilerin aktif bir şekilde derse katılımını sağlayan sanat temelli eğitim, değer geliştirme yaklaşımlarıyla da

kullanılabilir. Sanat temelli değer eğitimi, soyut kavramları somut bir şekilde temsil etme olanağı sunabilir.

Sosyal bilgiler dersinde değer geliştirme yaklaşımlarından ahlâki muhakemenin kullanıldığı bir derste sanat temelli eğitim etkinliklerinden yararlanılabilir. Barış değerinin ele alındığı bir derste öğretmen, ahlâki ikilem durumlarının bulunduğu çalışma kâğıdını öğrencilere dağıtır ve öğrencilerin ahlâki ikilem durumuna ilişkin kararlar almalarını sağlar. Öğrencilerle alınan kararların nedenleri ve ortaya çıkan değerler tartışılır. Öğrencilerin almış oldukları kararlar neticesinde origami ile kuşlar yapılır ve öğrencilerden kuşların üzerine barış değerinin önemine ilişkin sözler yazmaları istenir. Öğrenciler tarafından yapılan kuşlar jüt iplerle sınıf içinde sergilenebilir. Böylelikle soyut olan barış değeri öğrenciler için daha somut bir hale dönüşebilir.

2.2.1.1. Değer belirginleştirme (değer açıklama) yaklaşımı

Değer belirginleştirme yaklaşımının amacı; öğrencileri kendi kişisel değerlerinin, arkadaşlarının, yetişkinlerin, toplumdaki farklı grupların değerlerinin farkına varmalarını sağlamaktır. Değer belirginleştirme yaklaşımı; Simon Leland ve Kirschenbaum tarafından değerlerin doğrudan öğretimi yaklaşımının etkisini yitirdiği varsayımından hareketle geliştirilmiştir (akt. Kurtde Fidan, 2019). Raths, Harmin ve Simon (1978) tarafından “Değerler ve Öğretim (Values and Teaching)” isimli çalışmanın yayınlanmasının ardından değer belirginleştirme, eğitimde ve diğer mesleklerde popüler bir yaklaşım haline gelmiştir (akt. Kirschenbaum, 1986). Farklı grupların değerlerine yönelik farkındalık arttıkça, öğrencilerin kendilerinde bulunan olumsuz değerleri yeniden gözden geçirmeleri ve belki de değiştirmeleri umulmaktadır. Değer belirginleştirme yaklaşımı, öğrencilerin belirli durumlarda sahip oldukları değerleri daha açık bir şekilde tanımlamalarına olanak sağlar. Bu yaklaşım, ayrıca öğrencilere diğer arkadaşlarının da farklı ancak eşit derecede kabul edilebilir değerlere sahip olabileceğini kavramalarına yardımcı olur. Bu nedenle eğitimde değer belirginleştirme yaklaşımını uygulamak oldukça büyük önem taşımaktadır (Mary ve Suganya, 2016).

Kulich ve Chi (2014)’ye göre, değer belirginleştirme yaklaşımı, bireylerin kişisel, sosyokültürel ve kültürlerarası süreçlerde çıkarlarını, seçimlerini, eylemlerini ve tepkilerini şekillendiren değerlerini belirlemeye odaklanan bir eğitim sürecini içerir. Değer belirginleştirme yaklaşımı, bireyin içinde bulunduğu toplumun karmaşık yapısı ve

bireylerin değişken rolleriyle ilgili önemli gördüğü şeyi daha iyi anlamasına yardımcı olmaktadır.

Değer belirginleştirme yaklaşımı, bireylerin hem kişisel hem de toplumsal konumundan kaynaklanan kaygılarını sürecin merkezinde yer vermektedir. Değer belirginleştirme süreci, bireyin sahip olduğu değerlere dayalı olarak davranmasını ve sürekli olarak sürekli gelişmesini amaçlar (Kirschenbaum, 1986).

Bununla birlikte, alan yazında değer belirginleştirme yaklaşımının güçlü ve zayıf yönleri aşağıdaki biçimde açıklanmaktadır:

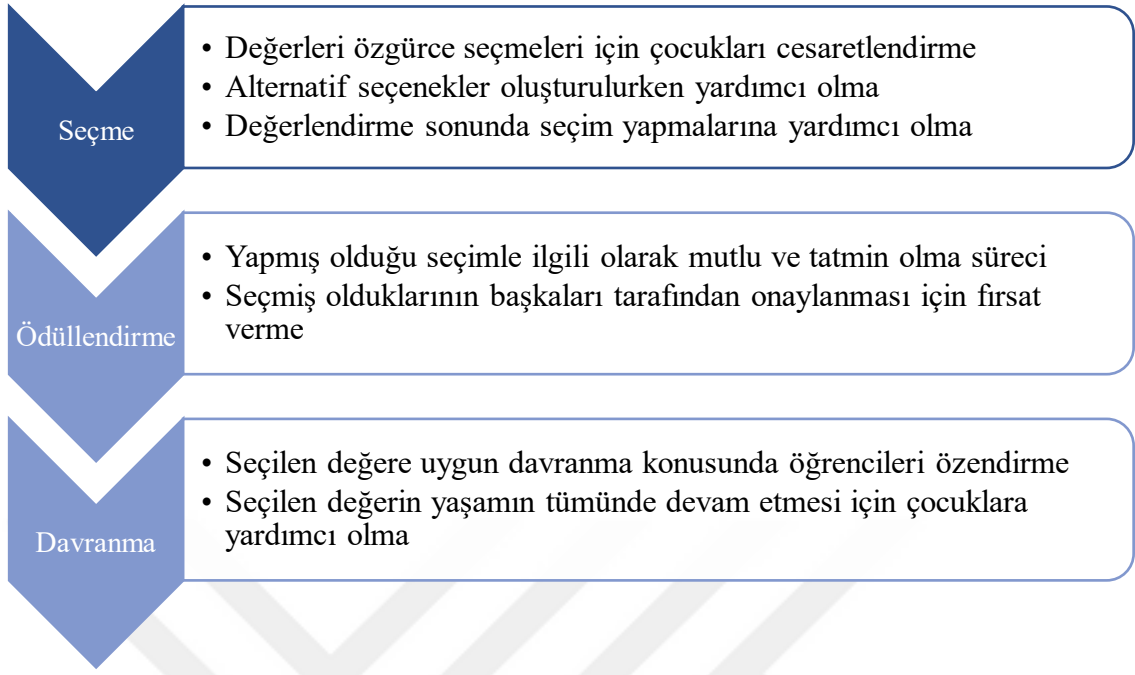
Değer belirginleştirme yaklaşımının güçlü yönleri:

- Öğrencilerin kendi değerlerine göre seçme, saygı gösterme ve hareket etme olanakları sağlar.
- Öğretim sürecinde kullanımı bakımından öğretmene esneklik ve kolaylık sağlar.

Değer belirginleştirme yaklaşımının dezavantajları:

- Değer belirginleştirme yaklaşımında doğru ve yanlış ölçütleri görecelidir, çünkü öğrencilerin bireysel değerleri ile ilgilidir (Syamsurrijal, 2022 s. 45).

Değer belirginleştirme yaklaşımı kendisine yönelik eleştirilere karşın bireylerin kendi değerlerini belirlemede yardımcı olmakta ve bireylerin belirledikleri değerler üzerine düşünmelerini sağlamaktadır. Bu durum günlük yaşamda belirlenen değerlere yönelik davranış geliştirmelerine olanak vermektedir (Akbaş, 2011). Değer belirginleştirme ve bireylerin kendi iradeleriyle değerleri seçmeleri, çeşitli basamakların takip edilmesi sonucunda meydana gelmektedir. Rath, Harmin ve Simon (1978), değerlerin belirginleştirilmesi ile ilgili işlemleri üç temel basamağa ayırmıştır. Bu basamaklar ise yedi farklı ölçütün gerçekleştirilmesi sonucunda tamamlanmaktadır. Değer belirginleştirme yaklaşımına ilişkin sürece Şekil 2.3'te yer verilmiştir:

Şekil 2.3. Değer belirginleştirme yaklaşımında değerlerin kazanılma aşamaları (Kurtde Fidan, 2019, s. 94).

Değer belirginleştirme yaklaşımının en önemli noktalarından biri öğrenci yanıtlarını ortaya çıkarmaktır. Bu süreçte öğrencilere yardımcı olmak amacıyla Michaelis ve Garcia (1996) tarafından oluşturulmuş örnek sorulara aşağıda yer verilmiştir:

- Niçin o şekilde düşünüyor, davranıyor ya da inanıyorsun? Ne zamandan beri bu şekilde düşünüyorsun? Diğerleri bu konuda ne düşünüyor olabilir? Bazıları niçin farklı düşünüyor olabilir?
- Söylemek istediklerini farklı şekilde ifade edebilir misin? Kararlarını diğerlerine nasıl açıklarsın? Bu senin söylemek istediğin midir? Bir örnek verebilir misin?
- Hangi alternatifleri hesaba kattın? Bu alternatiflerin olası sonuçları nelerdir? Onu yaptığında neler olabilir? Senin durumunda başkaları ne yapardı? Niçin?
- Niçin çok önemlidir? Ona ne kadar değer veriyorsun? Bunu diğer davranışlarıyla karşılaştırırsan önemi hakkında ne söyleyebilirsin?
- Onun yerinde olsaydın ne yapardın? Niçin? Başka nasıl davranabilirdin? (akt. Doğanay, 2012, s. 239).

Değer belirginleştirme yaklaşımı sınıf içinde uygulanırken farklı yöntem ve kaynakların kullanılması önerilmektedir. Superka vd., (1976)'a göre rol oynama, şarkılar, sanat eserleri gibi kaynaklara değer belirginleştirme sürecinde yer verilebilir. Syamsurrijal (2022)'a göre ise değer belirginleştirme yaklaşımı sürecinde sanat eserleri

inceleme, sanat etkinlikleri gerçekleştirme; öğrencilerin kendi düşünceleri, duyguları, eylemleri ve değerleri üzerinde düşünmeye teşvik etmek için kullanılabilir.

Sosyal bilgiler dersinde değer belirginleştirme yaklaşımında sanat eserleri incelemeleri ve sanat çalışmaları sanat temelli değer eğitimi süreci ile gerçekleştirilebilir. Connor (1989)'a göre insanların yaşamlarını sürdürmek amacıyla bilinçsiz bir biçimde tasarlanan ve üretilen araç-gereçler doğal çevreye zarar vermektedir. Birçok atık malzeme yeniden kullanılabilir durumdadır. Sosyal bilgiler dersinde değer belirginleştirme yaklaşımı sürecinde çevreye duyarlılık ve çevreye saygı değerleri ele alınarak geri dönüştürülebilir araç-gereçlerden sanat eserleri oluşturulabilir. Bu bakış açısıyla ilerleyen birçok birey, insanın durdurulamaz tüketim hırsına ve doğaya olan duyarlılığına dikkat çekmek amacıyla atık malzemelerden oluşturulan sanat eserlerini başlatmışlardır. “Geri dönüşen sanat” olarak adlandırılan bu etkinlikler, çöpün evrimi veya çöpten sanata yönelik metaforlarla desteklenmeye çalışılmaktadır (Özrili, 2021). 2023 SBDÖP incelendiğinde öğrencilerin “doğal çevrenin ve kaynakların sınırlılığının farkına varıp çevre duyarlılığı içerisinde doğal kaynakları korumaya çalışmaları ve sürdürülebilir bir çevre anlayışına sahip olmaları” amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda değer belirginleştirme yaklaşımının davranma-davranışa dönüştürme basamağında öğrencilerde sürdürülebilir bir çevre anlayışına sahip olmalarını sağlamak için geri dönüşen sanat etkinlikleri kullanılabilir. Öğrencilerin geri dönüştürülebilir ürünleri biriktirmeleri ve sınıfa getirmeleri öğretmen tarafından istenir ve bu ürünlerle dekoratif ya da figüratif sanat eserleri ortaya konur. Böylelikle öğrenciler, geri dönüştürülebilir ürünleri değerlendirme olanağı yakalar ve çevreye duyarlılık değeri davranışa dönüştürme basamağına uygun bir biçimde ele alınabilir.

2.2.1.2. Değer analizi yaklaşımı

Değer analizi yaklaşımı, sosyal bilimler eğitimcileri tarafından geliştirilmiştir (Doğanay, 2012), Hunt ve Metcalf (1968), Banks (1973) ve Fraenkel (1977) önemli katkılar sağlamıştır (akt. Ling ve Stephenson, 1998). Değer analizi yaklaşımında öğrencilerin karşılaştıkları yapay ya da gerçek sorun karşısında mantıksal kararlar vermeleri amaçlanmaktadır (Aydın ve Gürler Akyol, 2014). Öğrencilerin karşılaştıkları soruna ilişkin aldıkları kararlara duyguları karışır ya da yanlış, eksik ya da taraflı bir sonuç ortaya çıkabileceği savunulmuştur (Ulusoy, 2021). Değer analizi yaklaşımında bilimsel araştırma ve düşünme süreçlerinin kullanıldığı görülmektedir. Doğanay (2015)'a göre

değer analizi yaklaşımı yalnızca ahlâki gelişimi değil, bilimsel süreç ve problem çözme becerilerini de desteklemektedir. Değer analizi yaklaşımı kullanılırken birtakım aşamaların takip edilmesi gerekmektedir; bu aşamalara Şekil 2.4'te yer verilmiştir:

Şekil 2.4. Değer analizi yaklaşımında kullanılan süreç (Welton ve Mallan, 1999)

Sekiz aşamadan oluşan değer analizi yaklaşımı, değer belirginleştirme yaklaşımıyla benzerlik gösteriyor olsa da öğrencilerin değer sorunlarına yönelik kanıtlar toplamaları ve toplanılan kanıtlar üzerinde değerlendirmeler yapmaları bu iki yaklaşımı birbirinden tamamen ayırmaktadır (Aslan ve Aybek, 2019). Ryan (1991)'a göre değer analizi yaklaşımı; ilköğretim, ortaöğretim ve üniversite gibi eğitimin farklı kademelerinde uygulanabilen ve eğitimciler tarafından yararlı görülen bir yaklaşımdır. Öğrencilerin değerlerle ilgili karar vermelerine yardımcı olmak için, öğretmenlerin değer sorunlarını içeren durumları öğrencilere sunması önemlidir (Schug ve Beery, 1987).

Değer analizi yaklaşımını savunanlar, öğrencilere kazandırılmak istenen değerlere yönelik tutum ve alışkanlıkların basit davranış tekrarlarıyla kazandırılmayacağını ifade etmişlerdir (Ekşi ve Katılmış, 2011). Değer analizi yaklaşımında kullanılan araç-gereçler genellikle ahlâki konulara ve ikilemlere dayanmaktadır. Değer içeren sorunlar, öğrencilere günlük gazeteler, fotoğraflar, film kesitleri, çocuk edebiyatı eserleri, rol yapma etkinlikleri ile sunulabilmektedir. Bu süreçte öğretmen, öğrencilerinin gerçek

düşüncelerini ifade etmelerine izin veren ve onları cesaretlendiren bir sınıf ortamı oluşturmalıdır (Banks, 1973 akt. Ling ve Stephenson, 1998). Öğrencilerin kendilerini özgürce ifade etmelerini sağlayan birçok yol bulunmaktadır. Read ve Lowenfeld (tarihsiz)'e göre görsel sanatlar, çocukların kendilerini kolaylıkla ifade etmelerini sağlamaktadır:

Hiç kimse hatta sanat eğiticileri bile, tüm küçük çocukların görsel deyim ve çizgisel elemanlarla, kendi dünyalarından geçen insan veya şeyleri nasıl inanılmaz bir kolaylıkla ifade ettiklerini inkâr edemez. İnsan onların algıladığı bilgi zenginliği karşısında hayrete düşer. Yaratıkları imajların akıcılığı ve zenginliği kişiyi büyüler ve bunu doğal olarak yaparlar (akt. Ayaydın, 2013, s. 173).

Sosyal bilgiler değer eğitimi sürecinde sanattan yararlanmanın yollarından biri olan sanat temelli eğitim kullanılabilir. Değer analizi yaklaşımında sanat temelli değer eğitime yönelik olarak 2023 SBDÖP'de da yer alan yardımseverlik değerine için grup çalışmaları biçiminde çeşitli sanat etkinlikleri gerçekleştirilebilir. Değer analizi yaklaşımının her aşamasında sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinden yararlanılabilir. Örneğin; öğrencilerin buldukları olası çözüm yollarını çeşitli sanat etkinlikleri ile ifade etmeleri sağlanabilir. Sanat etkinliklerinin uygulanış şekli ile de çeşitli değerler ön plana çıkarılabilir. Yardımseverlik değerini ön plana çıkaracak bir grup çalışması etkinliğiyle öğrenciler parmak boyalar kullanarak el baskısı gerçekleştirebilecekleri bir çalışmada birbirlerine yardım etmeleri beklenebilir. Böylelikle yardımseverlik değerinin ön plana çıkması olanaklı olacaktır.

2.2.1.3. Ahlâki muhakeme (ahlâki gelişim) yaklaşımı

Ahlâki muhakeme yaklaşımı, tarihte ilk kez John Dewey tarafından ortaya atılmış olsa da (Ulusoy, 2021) geliştiren kişi Lawrence Kohlberg olmuştur (Kurtde Fidan, 2019). Kohlberg, öğrencilerin çelişkilerle dolu hikâyelerle karşılaşması durumunda akıl yürütme becerilerinin gelişeceğini ifade etmektedir (Gander ve Gardiner, 2001). Kohlberg, bu yaklaşımını oluştururken ahlâkî akıl ile temellendiren Sokrates, Platon, Kant ve Dewey gibi filozoflardan ilham almıştır (Gielen, 1994). Kohlberg, ahlâki gelişim yaklaşımında iki temel düşünceden yararlanarak oluşturmuştur. Bunlardan birincisi, bireylerin toplumsal ilişkilerdeki sorunlar hakkında sistematik düşüncelerini sağlayan ahlâki muhakemelerdir. Ahlâki muhakemeler, bireylerin doğru ya da yanlışın kavramsallaştırmasını içermektedir. İkinci temel düşünce, ahlâki kararların çocukluk

döneminden yetişkinliğe kadar olan süreçte biçimlenerek değişikliklere uğraması düşüncesidir (Turiel, 2006).

Kohlberg, her bireyin ahlâki gelişim sürecini tamamlayana kadar ikişer evreden oluşan üç ahlâki düzeyden geçtiğini savunmuş; bireylerin evrensel ahlâki düzeye çıktıkça ahlâki olgunlaşmanın geliştiği ifade edilmiştir (Kohlberg ve Hersh, 1977). Kohlberg'in ahlaki gelişim basamakları Şekil 2.5'te gösterilmiştir:

Şekil 2.5. Kohlberg'in ahlâki gelişim basamakları (Selçuk, 2004)

Şekil 2.5'te görüldüğü gibi Kohlberg'in ahlâki gelişim basamakları üç düzey altı farklı dönemden oluşmaktadır. Sosyal bilgiler dersinde Kohlberg'in ahlâki ikilem yaklaşımını gerçekleştirmek için kullanılan en yaygın teknik ise "ahlâki ikilem tartışması"dır. Bu teknikte ise aşağıda yer alan aşamalar kullanılmaktadır (Savage ve Armstrog, 1996):

- Ahlâki ikilemi anlatma: Öğretmen tarafından seçilen ikilem kısa, anlamlı olmalıdır. Öğrencilerle film, hikâye ya da sesli dosya olarak farklı şekillerde sunulabilir.
- Öğrencilerin geçici cevaplar önermelerinin istenmesi: İkilem durumu, öğrencilere sunulduktan sonra her bir öğrenci o anki kararını sınıfla paylaşır.
- Grupla tartışma: Öğrenciler aldıkları kararların gerekçelerini arkadaşları ile tartışır. Her bir öğrenci niçin o kararı verdiğini grup arkadaşlarına anlatır. Öğretmen, grup içindeki bu tartışmalarda öğrencilerin hepsinin söz hakkı almasına dikkat eder.

- Akıl yürütme ve bir sonuç saptama: Öğretmen, gruplarda gerçekleştirilen tartışmalar sonucunda ortaya çıkan kararların sınıfla paylaşılmasını sağlar.

Öğrencilerin ahlâki ikilem durumuna ilişkin önerdikleri çeşitli cevaplar ya da daha sonrasında aldıkları kararlar sanat etkinlikleri ile aktarılabilir. Sosyal bilgiler dersinde gerçekleştirilen sanat temelli değer eğitimi uygulamalarında kullanılan ahlâki ikilem tartışmalarında öğrencilere sunulan değere ilişkin çeşitli sanat etkinlikleri yapılabilir. Örneğin; bağımsızlık değeri ile ilgili öğrencilere sunulan ikilem durumuna yönelik grup tartışmalarının yapılmasının ardından öğrenciler bağımsızlık sembolleri ile ilgili üç boyutlu seramik çalışması gerçekleştirebilirler. Öğrenciler için bağımsızlık değerinin ne ifade ettiğine ilişkin somut ürünler ortaya çıkabilir.

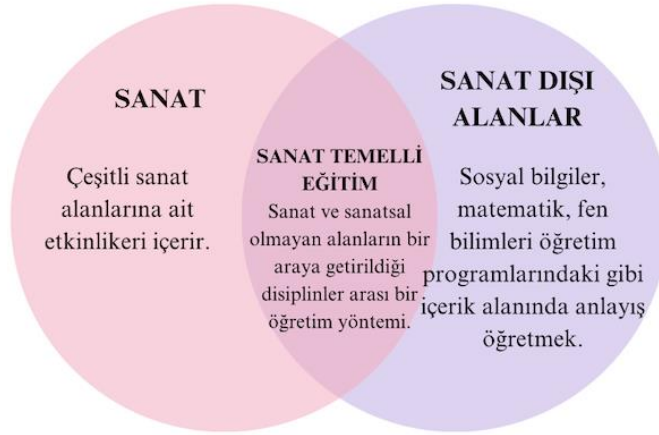
2.3. Sosyal Bilgilerde Sanat Temelli Değer Eğitiminden Yararlanma

Sanat, insanın doğasında var olanı ortaya çıkarmak isteği ve kendisini dışavurumda bir araç olarak kullandığı unsurdur. Sanat, kendini tanımak ve ifade etmektir ayrıca bir bilgilendirme aracıdır. Dünyayı anlama ve anlamlandırma sürecinin önemli bir parçasıdır (Şahan, 2004, s. 11). Sanatın nasıl tanımlanabileceğinin ortak yanıtı, tarihî süreçte kesin bir anlayışta verilememiştir. Farklı şekillerde ifade edilmiş ve günümüze kadar da sanatın sayısız tanımı yapılmıştır. En basit anlamda sanat, estetik endişeler taşıyan biçim oluşturmaktır (Şişman, 2011, s. 1). Tekin Kırısoğlu (2019)'na göre yalnız bu açıklamalar bile sanatın ders programlarında yer alması, öğretilmesi ve öğrenilmesi için haklı gerekçeleri oluşturmaktadır.

Sanatın eğitimde kullanılması fikri ise Antik Yunan filozofu Platon'a dayanmaktadır. Platon'a göre estetik, eğitimin temeli olmalıdır. Estetik eğitim, bedene zarafet, zihne soyluluk getiren eğitim alanlarından biridir. Sanatı, eğitimde kullanmadaki temel amaç, bireylerin duyuşsal alanına hitap ederek zihinsel gelişimlerine katkı sağlamaktır (Tekin Kırısoğlu, 2019). Read (1974)'e göre sanat, eğitimin temelini oluşturmalıdır. Sanatı eğitimde kullanmadaki amaç, iyi sanat eserlerinin yaratılması değil, daha iyi insanlar ve toplumlar yetiştirmektir. Sanatın eğitim sürecinde kullanılması sanat temelli eğitim ile olanaklıdır. Sanat temelli eğitim, öğretim programlarında sanatı bir pedagojik araç olarak kullanan "sanat yoluyla eğitim" yöntemini ifade eder (Bamford, 2006, s.11). Sanatı bu biçimde eğitim sürecinde bir araç olarak kullanma fikri, Barnes ve Ian (2007)'a aittir. Barnes ve Ian (2007, s. 169)'ın ifadesine göre, sanat yalnızca kendi başına değerli bir disiplin olmanın yanı sıra, sanatsal olmayan alanlarda da sanatın bir

araç olarak kullanılması, öğretmenler ve öğrenciler için konuları anlamada ilham verici bir yaklaşım sunar.

Holden (2006)'a göre sanat gerçek, araçsal ve kuramsal olmak üzere üç önemli eşit değere sahiptir. Gerçek değer, sanat özünde sadece sanat olarak değerlidir anlamına gelir. Eğer sanat başka amaçlara ulaşmak için kullanılıyorsa onun araçsal bir değeri vardır. Sanatın yöntem, yapı ve işlemleri onun kurumsal değerleri içerisinde vurgulanır. Sanat temelli eğitim, sanatın diğer alanların öğretiminde aracı olarak kullanılmasıdır (Chemi ve Du, 2018). Rieger ve Chernomas (2013)'a göre sanat temelli eğitim, öğrencilerin sanat etkinliklerine önemli ölçüde dâhil olduğu öğretim stratejilerinin kullanılmasıdır. Huber, Hutchings ve Gale (2005)'e göre, sanat temelli eğitim, öğrencilerin çeşitli öğretim programları arasında ilişki kurmalarına yardımcı olan bir yöntemdir (s. 5). Burton, Horowitz ve Abeles (1999)'e göre, disiplinler arası iş birliğine dayalı öğretim olarak ifade edilmektedir (s. 37). Silverstein ve Layne (2010)'a göre, öğrencilerin bir dersi ya da bir konuyu sanat aracılığıyla öğrendikleri bir eğitim-öğretim yöntemini ifade eder. Öğrenciler, sanat temelli eğitimde bir sanat etkinliğini ve başka bir konuyu birleştirerek her ikisinin amaçlarını karşılayan yaratıcı bir süreç içerisinde yer alır (s. 3). Eisner (tarihsiz), sanat temelli eğitim yöntemiyle ilgili olarak, "Sanat alanlarını, diğer derslerin öğretim programlarında yer vermenin, öğrencilerin belirli bir tarihsel dönemi veya kültürü anlamalarına, çeşitli sanat alanları arasındaki benzerlik ve farklılıkları tanımlayabilmelerine, sanatsal ve sanatsal olmayan arasındaki farkı ve bağlantıyı görmelerine ve problem çözme becerilerinin gelişmesine yardımcı olacağını iddia eder" (akt. Shank, 2013, s. 21). Bu yöntemi geleneksel eğitimden ayıran temel özellik, sanat alanlarını sanatsal olmayan alanlarla etkileşim içinde birleştirerek eğitimi zenginleştirmesidir (Dinç, 2020). Sanat temelli eğitim şematik olarak Şekil 2.6'daki gibi ifade edilmiştir:

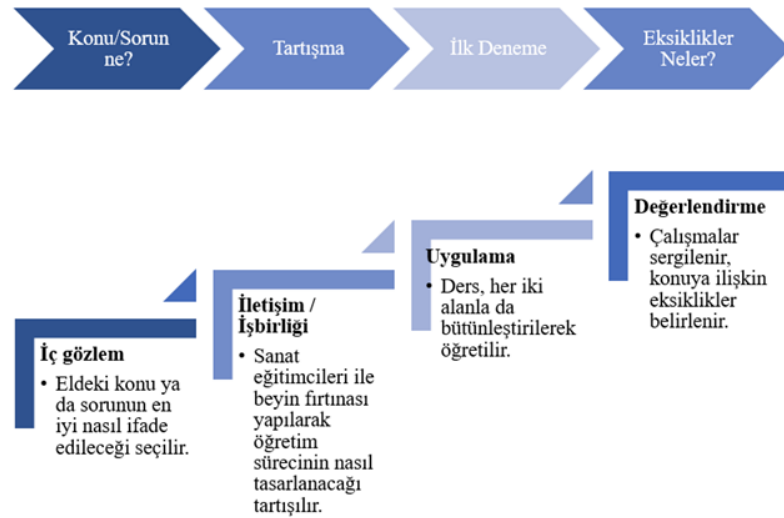

Şekil 2.6. Sanat temelli eğitimin şematik olarak gösterilmesi (An, Sung ve Yoon, 2022, s. 594).

Sanat temelli eğitimde dikkat edilmesi gereken birtakım noktalar vardır (http-2):

- Gerçekleştirilen çalışmalarda sanatsal mükemmellik aranmamalıdır.
- Sanat temelli eğitim etkinlikleri, öğrencilerin arasında enerji seviyeleri yüksek olduğunda gerçekleşmelidir. Sanat temelli eğitim etkinlikleri yoğun bir fiziksel ve zihinsel aktivite gerektirdiğinden öğrencilerin enerjilerinin yüksek olması gerekir.
- Öğretmen tarafından öğrencilere yeterli zaman verilmelidir. Öğretmen, öğrenci ihtiyaç duyduğunda öğrenciye rehberlik etmelidir.

Öğretim sürecinde kullanılması planlanan sanat temelli eğitim belirli bir süreci takip eder. Sanat temelli eğitim süreci Şekil 2.7’de yer almaktadır.

Şekil 2.7. Sanat temelli eğitim süreci (D’Souza, 2021).

Şekil 2.7 incelendiğinde sanat temelli eğitim sürecinde ilk olarak seçilen konu ya da sorunun en iyi nasıl ifade edileceğine karar verilmesi gerekmektedir. Bu süreçte sanat eğitimcileri ile iş birliği içerisinde olmak önemli bir basamaktır. Ders planlarının sanat eğitimcileri ile planlanması gerekmektedir. Sanat eğitimcileri ile geliştirilen ders planının uygulaması gerçekleştirilir ve öğrencilerin ortaya çıkardıkları ürün çerçevesinde konuya ilişkin eksiklikler belirlenir. Eisner (2002a)’a göre öğrenme-öğretme sürecinde sanat temelli eğitim, öğretmenleri olumlu olarak etkilemektedir. Sanat temelli eğitimi uygulayan öğretmenlerin daha istekli oldukları, motivasyonlarının yüksek olduğu ve öğretim süreci planlamada daha yaratıcı hale geldikleri ileri sürülmektedir. Teoman (2007)’a göre, sanatçı ve sanat eserlerini öğrenme-öğretme sürecine dâhil etmek öğrencilerde ilgi uyandıracak ve öğrencilerin sanatla bağ kurmasını sağlayacaktır. Sanat temelli eğitim süreci, sınıf ve okul ortamını, öğrenci katılımı ve iletişim açısından iyileştirir. Sanat temelli eğitim uygulamaları, öğrenme sürecine esneklik kazandırmaktadır (Jacobs, 2000, akt. Rooney, 2004).

2023 SBDÖP incelendiğinde çeşitli değerleri kazanmış bireylerden oluşan bir toplumda, uyum içinde var olmanın amaçlandığı görülmektedir. Bu bağlamda, sanatın eğitimde kullanılmasının amaçlarıyla sosyal bilgiler dersinin amaçlarının benzer olduğu görülmektedir. Bireyin kendini tanıması, yakın çevresini keşfetmesi, günlük yaşamını toplumsal kurallar çerçevesinde devam ettirebilmesi diğer pek çok ülkede olduğu gibi Türk eğitim sisteminde de sosyal bilgiler dersi içinde ele alınıp işlenmektedir (Deveci ve Sesigür, 2018, s. 1). Sosyal bilgiler bir ders olarak topluma uyum ve katkı sağlayan etkili vatandaşlar yetiştirmeyi amaçlar.

2023 SBDÖP öğrenme alanları incelendiğinde özellikle Kültür ve Miras öğrenme alanında sanat eserlerinin öğretim sürecinde kullanılabileceği kazanımlar bulunduğu görülebilir. Örneğin, 7. sınıf Kültür ve Miras öğrenme alanında bulunan “SB.7.2.5. Osmanlı kültür, sanat ve estetik anlayışına örnekler verir.” kazanımı doğrultusunda çeşitli minyatürlerden ve resimlerden yararlanılabilir. Sanat temelli eğitimde kullanılan etkinlikler, öğrencilere hem gelecek için yeterliliklerini geliştirebilecekleri sağlam bir temel sağlar hem de diğer insanlara karşı saygıyı da arttırmada etkili olur (Eskelinen ve Kanervo, 2018). Farklı yaşam tarzlarına, kültürlerle saygı duyma yine sosyal bilgiler dersi konuları arasında yer alırken saygı değeri de MEB tarafından 2023’te yayınlanan öğretim programları içeriğinde kök değer olarak tanımlanmıştır. Akhan (2013)’a göre sanat temelli eğitim, bireylerin içerisinde yaşadığı toplumun kültürünü öğrenmesine katkı

sağlar. Böylelikle içinde yaşadığı toplumun kültürünü öğrenen bireyler, değerlerine, sanatına, tarihine saygı duyan, onu koruyan nesillere dönüşürler. 2023 SBDÖP’de yer alan sosyal bilgiler dersinin özel amaçları arasında “Türk kültürünü ve tarihini oluşturan temel öge ve süreçleri kavrayarak millî bilincin oluşmasını sağlayan kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi gerektiğini kabul etmeleri” ifadesi yer almaktadır. Bu doğrultuda sanat temelli eğitimin sosyal bilgiler dersinde kullanılması özel amaçların kazandırılmasında ve kültürel mirasa duyarlılık değerinin öğrencilere kazandırılmasında etkin rol oynayabilir. Dimitrov (2005)’a göre sanat temelli eğitim, öğrencilerin iletişim kurma becerisini, kendilerini sosyal, politik, duygusal ve ruhsal açılardan keşfetmelerini destekler; kendini gerçekleştirmede ve kimlik sahibi olmada yardımcı olur; bireylerde dünyayı başka bir kişinin bakış açısından görme ve böylece daha anlayışlı olma ve empati kurma becerisinin yüksek olmasını sağlar (Dimitrov, 2005). Böylelikle 2023 SBDÖP’de yer alan empati kurma becerisi ve farklılıklara saygı değeri sanat temelli eğitim sayesinde kazandırılabilir. 2023 SBDÖP’de yer alan estetik değeri de sanat temelli eğitim sürecinde ele alınabilecek değerler arasında yer almaktadır. Bu kapsamda 2023 SBDÖP’de bulunan çeşitli bilgi, beceri ve değerleri öğrencilere aktarmada sanat temelli eğitimin önemi dikkat çekmektedir.

2023 SBDÖP’nin uygulanmasında dikkat edilecek hususlar arasında “... uygun görülen kazanımlar resim, musiki, minyatür, gravür, hat, heykel, mimari, tiyatro, sinema gibi geleneksel veya modern sanat ürünleriyle desteklenmelidir (madde 8)” ifadesi yer almaktadır. 2023 SBDÖP’de yer alan Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi, öğrencilerin ulusal ve uluslararası düzeyde kişisel, sosyal, akademik ve iş hayatlarında ihtiyaç duyacakları becerileri kapsamaktadır. Bu beceriler arasında kültürel farkındalık ve ifade becerisi yer almaktadır. Bu beceri “Müzik, sahne sanatları, edebiyat ve görsel sanatlar dâhil olmak üzere çeşitli kitle araçları kullanılarak görüş, deneyim ve duygunun yaratıcı bir şekilde ifade edilmesinin öneminin takdiridir.” biçiminde açıklanmaktadır (MEB, 2023, s. 4). Bu ifadelerden anlaşılacağı üzere sosyal bilgiler dersinde genel ve özel amaçlara ulaşılması yolunda sanat temelli eğitimden yararlanmak ve dersi zenginleştirmek gereklidir. Romero (1996)’ya göre sosyal bilgiler, sanatı bütünleştirmek için ideal bir derstir, çünkü diğer kültürleri sanat yoluyla inceleyerek, diğer zamanların ve yerlerin duygularını, başarılarını, umutlarını ve korkularını takdir etmeyi ve saygı duymayı öğretir.

2.3.1. Sanat temelli eğitimin bilişsel etkisi

American for the Arts (2009)'a göre bilişsel gelişimi desteklemek amacıyla sanatı öğretim süreçlerine dâhil eden yöntemlerden yararlanmak gerekmektedir (akt. Young, 2011). Sanat temelli eğitim ile gerçekleştirilen derslerin yaratıcı düşünme, deney, sorgulama ve problem çözmenin gelişimini destekleme becerisi sağladığı görülmüştür (Brown, 2007).

Eğitim sürecinde sanat temelli bir etkinlik yapan öğrenci, karşılaştığı sorunu çözmek için anlık olarak hareket etmek zorunda kalabilir (Mason vd., 2008). Araştırmacılar, derslerde gerçekleştirilen sanat temelli etkinliklerin öğrencilerin karar verme becerilerine katkı sağladığını ifade etmişlerdir (Mason vd., 2008).

Sanat temelli eğitim etkinlikleri ile gerçekleştirilen dersler, öğrencilerin sınıf dışında da karar verme becerilerini geliştirmeye yardımcı olduğu gözlemlenmiştir. Sanat temelli eğitim sayesinde öğrenciler, karar verme becerilerini geliştiren düşünceleri yapılandırma ve çizim gerektiren çalışmalarda bulunurlar. Sanat temelli eğitim, ayrıca öğrencileri yaratıcı düşünmeye teşvik etmektedir (Americans for the Arts, 2009, akt. Young, 2011). Yaratıcılığa ek olarak, sanat temelli eğitim öğrencilerin öz değerlendirme ve planlama becerilerini geliştirmelerine de yardımcı olur. Eğitim sürecinde sanat aktiviteleriyle karşılaşan öğrenciler, eleştiriyi kabul etme ve problem çözme gibi yaşam becerisi kazanabilirler (Young, 2011). 2023 SBDÖP incelendiğinde karar verme ve problem çözme becerilerinin sosyal bilgiler dersi sürecinde öğrencilere kazandırılması gereken becerilerden olduğu görülmektedir.

Sanat temelli eğitim genellikle öğrencilerin iki ya da daha çok konu alanından öğrenmenin birbiri ile ilişkilendirilmesini gerektirir. Örneğin, sanat temelli eğitimle gerçekleştirilen sosyal bilgiler dersindeki bir öğrenci aynı anda hem sosyal bilgiler hem de sanatla ilgili alanları öğrenir. Sanat temelli eğitim, öğrencilerin disiplinler arası ilişki kurmalarını sağlar (Tunks ve Grady, 2003); ortaya çıkan disiplinler arası öğrenme ortamı, öğrencilerin daha kapsamlı, daha geniş veya üst düzey düşünme becerileri geliştirmelerine yardımcı olur. Geliştirilen beceriler, yaşamı keşfetmesini sağlar (Psilos, 2002). 2023 SBDÖP'de yer alan özel amaçlar incelendiğinde dünyayı ve uluslararası ilişkileri anlayan bireylerin yetiştirilmesinin yer aldığı görülmektedir. Sosyal bilgiler öğretim sürecinde sanat temelli eğitim yöntemini kullanmak SBDÖP'nin özel amaçlarına ulaşmada etkili olacaktır.

Araştırmacılar, öğrencilerin kavramları iki veya daha fazla alanın bir araya gelmesi ile öğrendiklerinde daha anlamlı bağlantılar kurabileceklerini belirtmişlerdir (Jolls ve Grande, 2005, akt. Young, 2011). Greene (1997), öğrencilerin tarihteki anları görsel illüstrasyonlar yaparak yeniden canlandırabileceklerini ifade etmiştir. Örneğin, sanat temelli eğitim ile işlenen bir sosyal bilgiler dersindeki öğrenciler, 19 Mayıs 1919'da başlayan Kurtuluş Savaşı'nı canlandırmalarla gösterebilir ve illüstrasyonları bir zaman çizelgesinde düzenleyebilirler. Kurtuluş Savaşı sürecini anlatan resimler, öğrencilerin tarih okumanın önemi ile sanatın sosyal bilgiler dersi konularındaki bir anı yakalama gücü arasında bağlantı kurmalarına yardımcı olabilir. Böylelikle öğrencilerin kültürlerine ve tarihlerine saygı duyması da sağlanabilir.

2.3.2. Sanat temelli eğitimin sosyal ve duyuşsal etkisi

Öğrencilerin bilişsel gelişimlerinin yanı sıra sosyal ve duyuşsal gelişimlerini sağlamak üzere çeşitli etkinlikler düzenlenmelidir. Öz yeterlik, öz güven, benlik saygısı ve hoşgörü, öğretme-öğrenme süreçleri içerisinde geliştirilmesi gereken duyuşsal boyutlardan bazılarıdır. Sanat temelli eğitim, genellikle öğrencilerin çalışmalarını sergilemelerini gerektirir, böylelikle öğrencilerin öz yeterlik algıları, iletişim becerileri gelişir (Mason vd., 2008). Sanat temelli eğitim süreci sonunda ortaya çıkan ürünler üzerine yapılan sınıf içi tartışmalar sayesinde farklı görüşlerin ortaya çıkması ile hoşgörü artabilir (Americans for the Arts, 2009, akt. Young, 2011). 2023 SBDÖP'de değerlerin öğretim programlarının perspektifini oluşturan ilkeler toplamı olduğundan söz edilmektedir. Sabır ve saygı gibi değerler 2005 yılından itibaren SBDÖP'de doğrudan verilmesi gereken değerler arasında yer almaktadır. Bu doğrultuda sanat temelli eğitimin sosyal bilgiler dersinde kullanımının öğrencilere çeşitli değerlerin kazandırılmasında etkili olabileceği söylenebilir.

Araştırmacılar ayrıca sanat temelli eğitimi kullanan sınıfların daha çok bir laboratuvar veya stüdyo ortamı gibi olduğunu fark etmişlerdir (Winner ve Hetland, 2000). Başka bir deyişle, sanat temelli eğitimin gerçekleştirildiği sınıf ortamı, öğrencileri kendi başlarına öğrenmeyi ve denemeyi teşvik eder. Bu şekilde, öğrenciler daha aktif hale gelirler. Buna ek olarak, sanat temelli eğitimin gerçekleştirildiği sınıflarda öğrenciler sınıf içinde arkadaşlarıyla birlikte hareket eder ve öğrenmeleriyle ilgili sosyal ortamlar içinde bulunarak öğrenme deneyimi daha sosyal ve iş birliğine dayalı bir hale gelir (Dewey, 1938, akt. Young, 2011). Öğrenciler sınıf içerisinde hareket ederek diğer

öğrencilerin çalışmaları hakkında fikir sahibi olur ve çalışmalar üzerine çeşitli tartışmalar içine girebilir. Böylelikle, birbirlerinin çalışmalarının önemli, güçlü ve zayıf yönlerini işaret ederek öğrenmeyi geliştirirler. Akran değerlendirmeleri, her bir öğrenci için öğrenme deneyimi geliştirir. Bu duyuşsal ve sosyal yararlar, bilişsel gelişimin sağlanması okuldaki öğrenci başarısını olumlu yönde etkiler (Young, 2011). Denilebilir ki, sosyal bilgiler dersi eğitim sürecinde kullanılan sanat temelli eğitim süreci öğrencilerin hem bilişsel hem de sosyal ve duyuşsal özelliklerinin geliştirilmesinde katkı sağlayabilir.

2.3.3. Sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitiminin devinimsel etkisi

Bireylerin devinimsel gelişimleri güzel sanatların çeşitli dalları ile desteklenebilmektedir. Bireyler herhangi bir şeyi kesmek için makas, parmak boya yapmak için parmaklarını veya parmakları ile iplik örerken ellerindeki küçük kasların kontrolünü geliştirme fırsatı yakalarlar. Boya kalemi veya keçeli kalemle çizim yapmak ise bireylerin ince motor kontrolünü geliştirmelerine yardımcı olur (Better Kid Care, 2023). Devinimsel gelişim, bireylerin bilişsel ve fiziksel açıdan sağlıklı gelişim göstermeleri için oldukça önemlidir (Orhan ve Ayan, 2018). Sınıf içinde gerçekleştirilen üç boyutlu çalışmalar, öğrencilerin ellerini de aynı anda kullanmalarını sağlayarak yeteneklerini geliştirmelerine olanak sağlar. Çocuklar, bu süreçte ortaya çıkardıkları yeni ürünlerdeki değişime de tanıklık etmiş olurlar. Böylelikle öğrencilerin parmakları da dokunsal açıdan daha duyarlı hale gelmiş olur (Çapar, 2008).

Sanatsal olmayan alanlarda öğrenmeyi desteklemek için kullanılan sanat temelli eğitim ile öğrencilerin devinimsel becerilerinin gelişimleri desteklenebilir. Sanat temelli eğitim ile sanat çalışmaları ile karşılaşan çocuklar, açık uçlu sanat projelerine katılarak, ortaya çıkardıkları ürünlere göre yargılanmadan devinimsel becerileri uygulama olanağı elde ederler. Öğrenciler, ince motor becerilerini ne kadar sıklıkla uygularlarsa o kadar gelişirler. Geliştirilmiş ince motor kontrolü, el-göz koordinasyonu ve diğer hassas hareketler gerektiren diğer durumlara da uygulanır (Anaheim Elementary, 2023). Sanat temelli eğitim öğrencilere ve uygulayıcılara, yalnızca sözcüklerle değil, duygu ve bedenle de ifade etme olanağı sunarak daha aktif ve bütünsel bir öğrenme deneyimi sağlar. Bu sayede, öğrenciler farklı ifade yollarını keşfederler (Akker, 2014). Sosyal bilgiler dersi öğretim sürecinde kullanılan sanat temelli eğitim ile öğrencilerin çeşitli sanat etkinliklerine aktif olarak katılmaları sağlanarak devinimsel gelişimleri desteklenebilir.

2.4. Sosyal Bilgilerde Sanat Temelli Değer Eğitimi Sağlayan Sanat Alanları

Çeşitli sanat formlarını ve estetik unsurları içeren öğretme ve öğrenme yaklaşımlarının 21. yüzyılda öğretmen eğitimini ve öğrenme sürecini geliştirebilecek niteliklere sahip olduğu savunulmaktadır (Barnes ve Ian, 2007; Shockley ve Krakaur, 2017). Hunter Doniger ve Herring (2017)'e göre öğretmenlerin sınıfa sanatı dâhil etmeleri ve bu süreçte sanat eğitimcileriyle iş birliği yapmaları gerekmektedir. Briseid (2011)'e göre dersin içeriğini farklı yollarla öğrencilere kazandırmak için sanat ve estetik öğeleri dersin içeriği ile bütünleştirilmelidir. Sosyolog Durkheim: “Sanatın bir de ahlâki yönü vardır ki hiçbir şey onunla yarışamaz.” der (akt. Ayaydın ve Mercin, 2013, s. 2). Mercin ve Alakuş (2008)'a göre bireylerin duyguları estetik değer hazzıyla beslenirse, etik değerlerden uzaklaşması imkânsız hale gelecektir. Böylelikle insanlar kötülük düşünmeyeceklerdir. Bu boyutu ele alındığında sanatın sosyal bilgiler derslerinde değer eğitimi sürecinde yararlanılabilecek alanlardan biri olduğunu söylemek olanaklıdır.

Sanat temelli eğitim sürecinde bir öğretme-öğrenme süreci düzenlenirken süreç içerisinde drama, müzik, dans ve görsel sanatlar gibi alanlardan yararlanılabilir (Moller Skau ve Lindstol, 2022). Sanat temelli değer eğitimi gerçekleştirmeye çalışırken de bu sanat alanlarından yararlanmak değer eğitimi bakımından önemli yararlar sağlayabilecektir.

2.4.1. Drama

Drama sözcüğünün kökenini Yunanca “dran” sözcüğü oluşturmaktadır. “Dran” sözcüğü Yunancada itmek, yapmak, etmek anlamında kullanılmaktadır (Lehmann, 1986, s. 255, akt. San, 1990). Günümüzde dramanın iki farklı boyutu bulunmaktadır: Disiplin ve yöntem olarak drama. Dramanın disiplin boyutu; Türkçe, Matematik vb. derslerde olduğu gibi kendi alanının ele alındığı süreci kapsamaktadır. Dramanın yöntem olarak kullanıldığı boyutu ise Adıgüzel (2019) tarafından şu şekilde açıklanmıştır:

“Drama sahip olduğu teknikleri işe koşarak drama alanının kendi konuları dışındaki konuları öğretmede kullanılır. Bu konular amaçları uygun olan her ders ya da her eğitim konusu için geçerli bir durumdur. Bu yöntemde işlenecek bir konunun dramatik bir çatışma içerisinde canlandırmalarla bizzat yaşatılarak öğretilmesi söz konusudur (s. 81).”

Yöntem olarak kullanılan dramada amaçlanan bir konuyu bireylere öğretmek amaçlandığı ve eğitim sürecinde kullanılan bir yöntem olduğu söylenebilir. Bununla

birlikte McCaslin (2016)'e göre çağdaş eğitim ile yaratıcı dramının birçok ortak amacı bulunmaktadır. Bu amaçlar aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- Yaratıcılık ve estetik gelişim
- Eleştirel düşünme
- Sosyal gelişim ve başkalarıyla iş birliği içinde çalışma
- İletişim becerilerinin geliştirilmesi
- Ahlâk ve manevi değerlerin gelişimi
- Kendini tanıma
- Başkalarının değerlerini ve kültürel geçmişlerini anlama ve değer verme (s. 6).

Yukarıdaki açıklama incelendiğinde drama, bireylere estetik değerleri anlama ve farklı kültürel özelliklere saygı duyma konusunda katkı sağlar. Cornett ve Smithrim (2001)'e göre öğrencilerin bilişsel, duyuşsal, sosyal ve fiziksel açıdan gelişmelerini sağlayan drama yöntemi, öğrencilerin ahlâki sorunlar üzerinde düşünmelerini ve kendilerinde bulunan değerleri sorgulamalarını sağlar. O'Toole (2009)'a göre drama bireylerin davranışlarını ve tutumlarını belirlemede ve değerler hakkında bir bakış açısı keşfetmelerini sağlamada etkili bir yöntemdir. Aykaç (2014) da drama yönteminin değer eğitiminde etkili bir yöntem olabileceğini ifade etmiştir. Sosyal bilgiler dersinde öğrencilere drama yaptırarak öğrencilerin değerleri aktif olarak somutlaştırma fırsatına sahip olmaları sağlanabilir.

Sosyal bilgiler dersinde millî sembollere saygı duymaya yönelik olarak drama gerçekleştirilebilir. Öğretmen, drama yönteminin ısınma aşamasında sınıfı iki farklı gruba ayırarak önceden hazırladığı ve üzerinde Atatürk, cumhuriyet, İstiklâl Marşı, bayrak gibi millî değerlerin yazılı olduğu kartları öğrencilere dağıtır. Gönüllü öğrencilerden biri elinde bir mendille dersin yapıldığı alanda ortaya geçer. Ortadaki kişi bir millî sembolün ismini söylemesi ile her iki gruptan da o karta sahip olan kişiler mendili almaya gider. Mendili alan kişi grubuna bir puan kazandırır. En çok puan kazanan grup oyunu kazanır. Öğretmen, ısınma etkinliği ile öğrencileri zihinsel ve fiziksel açılardan konuya hazırlar. Canlandırma aşamasında ise sınıftaki öğrenci sayısına göre sınıf üç farklı gruba ayırabilir. Birinci grupla Mustafa Kemal Atatürk'ün ülkemizdeki ve dünyadaki önemini anlatan sözler ve görseller, ikinci grupla bayrağımızın önemini anlatan sözler ve görseller, üçüncü grupla dilimiz Türkçenin önemi ile ilgili sözler ve görseller paylaşılır. Gruplar, onlarla paylaşılan millî sembollerin önemi konusunda canlandırmalar sergilerler. Değerlendirme aşamasında öğretmen, soru-cevap tekniğini kullanarak millî sembollerimizin neler olduğunu, millî sembollerimize saygı göstermenin neden önemli olduğunu sorabilir ve

öğrencilerden aldığı yanıtları tahtaya yazabilir. Değerlendirme aşamasında ayrıca millî sembollerimize saygı göstermenin önemi hakkında kompozisyon ve şiir yazmaları ya da resim çizmeleri öğrencilerden istenebilir. Drama, sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin millî sembollere saygı gösterme değerine yönelik deneyimsel öğrenmeler gerçekleştirmelerine olanak sağlar.

2.4.2. Müzik

Müzik, dünyadaki bütün insanları kuşatan bir ortam yaratır. Eğitim-öğretim sürecinde bu ortamdan yararlanmak öğrenciler üzerinde olumlu bir etki yaratacaktır (Sidekli ve Coşkun, 2014). Müzik, diğer sanat alanlarıyla benzer şekilde duyguları ve düşünceleri ifade etme aracı olarak işlev görebilir; fakat bu yönüyle sınırlı değildir. Müzik ayrıca bireylerin duygusal ve zihinsel açılardan da gelişimlerine katkı sağlamaktadır (Hallam, 2010). Toksoy (2009)'a göre ise müzik, müzik, öğretim sürecinde uygun şekilde kullanıldığında öğrencilerin sosyal, bilişsel ve motor becerilerinin yanı sıra sanatsal yaratıcılık ve estetik beğeni yeteneklerini olumlu yönde etkileyecektir. Müzik, duyguların ve düşüncelerin biçimlenmesine ve gelişmesine olanak sağlar (Zacharopoulou, 2009). Ayrıca, taşıdığı iletilerle bireylerin davranışlarında olumlu değişiklikler yaratma ve doğruyu içeren davranışları öğretme açısından etkili bir araç olarak değerlendirilebilir (Dönmez vd., 2016).

Eady ve Wilson (2007) müziğin sosyal bilgiler, matematik, fen bilimleri gibi birçok farklı dersin öğretiminde kullanılmasını önermektedir. Müzik sosyal bilgiler değer eğitimi sürecinde kullanılabilir. Palmer ve Burroughs (2002) sosyal bilgiler dersi öğretim sürecinde müziğin kullanılmasının sağladığı iki yarara dikkat çekmişlerdir. Müzik oluşturulduğu döneme ait izler taşımaktadır. Tarihsel konularla ilgili sosyal bilgiler derslerinde şarkılardaki döneme ait bilgiler kaynak olarak kullanılabilir. Sosyal bilgiler dersi öğretim sürecinde müziğin kullanılmasının bir diğer yararı ise öğrencilerin hayal güçlerini harekete geçirip derse yönelik ilgilerini artırıyor olmasıdır. Bu yönleriyle müzik, kendi başına bir öğretim stratejisi olarak kullanılabilmesi gibi geleneksel öğretim yöntemlerine yardımcı olarak da kullanılabilir. Moore (2007)'ye göre müzik, geçmiş ile günümüz arasında bağlantı kurulmasını ve var olan bir sosyal problemi farklı bakış açıları ile değerlendirilmesini sağlamaktadır. Müzik, farklı toplumsal kesimler tarafından üretildiği için, çeşitli yaşam deneyimlerini sosyal bilgiler dersine taşıma konusunda etkili bir araç olabilir. SBDÖP (2023) incelendiğinde farklılıklara saygı gibi değerlerin

programda ele alındığı görülmektedir. Müzik ile bireylerin farklılıklara saygı gibi çeşitli kazanımlar edinmeleri de sağlanabilir. Sidekli ve Coşkun (2014)'a göre müzik, sosyal bilgiler dersinde yalnızca bir öğretim aracı olarak kullanılabilmesinin yanı sıra sosyal bilgiler dersinin öğretim sürecine eşlik etmesi amacıyla kullanılan müziğin de akademik başarıyı artırdığı savunulmaktadır.

Sosyal bilgiler dersi için hazırlanan bir ders planında müzik, ders planının çeşitli aşamalarında kullanılabilir. Doğal çevreye saygı ve sevginin ele alındığı bir derste sosyal bilgiler öğretmeni dersin giriş aşamasında aşağıda yer alan şarkıya yer verebilir:

Dünyamız güzel dünyamız bizim haydi gelin çocuklar / Kirletmeden hep birlikte koruyalım
onu dostlar / Ormandaki ağaçlar kırlardaki çiçekler / Denizdeki balıklar bizden hep sevgi
bekler / Türkiye'miz güzel Türkiye'miz bizim haydi gelin çocuklar / Kirletmeden hep birlikte
koruyalım onu çocuklar (Söz ve Beste: Özgen Gürbüz).

Öğretmen dersin giriş aşamasında yer verdiği bu şarkıyla öğrencilerin dikkatlerini çekebilir. Etkinliğin devamında öğrencilerden şarkıya yeni bir dörtlük eklemeleri istenerek doğal çevreye saygı ve sevgiyi vurgulamaları sağlanabilir.

2.4.3. Dans

Dewey (1980) için sanat bir meydana getirme veya yapma sürecini ifade eder. Sanat; kili kalıplamayı, mermer yontmayı, bronz dökmeyi, pigmentleri döşemeyi, binaları inşa etmeyi, şarkı söylemeyi, çalgı çalmayı, sahnede rol canlandırmayı, ritmik hareketlerle dans etmeyi içerir (s. 47). Dans, Paulson tarafından “hissetmek, anlamak ve iletişim kurmak için hareketin olduğu bir sanat dalı” olarak tanımlanmıştır (akt. Lin, 2005, s. 1). Stinson (1991)'a göre dans “Dünyayı anlama ve iletişim kurma yoludur.” (akt. Lee, 1998, s. 38). Wilder (2005)'a göre dans; psikolojik, fizyolojik, estetik ve anlam boyutları olan insan gözlemidir (s. 47). Diğer tanımlarda ise yaratıcı bireyler yetiştirilmesinde kullanılan bir eğitim aracı olduğuna vurgu yapılmaktadır (Overby, 1992; Downey, 1995, akt. Bilen ve Özevin, 2011).

Akenson (1975)'a göre sosyal bilgiler dersi öğretim sürecinde dansın kullanımı hem öğrencilerin birbirleriyle etkileşim halinde olmasını hem de farklı nesneler ve etkinlikler ile dersin gerçekleşmesini sağlar. Sosyal bilgiler dersi öğretim sürecinde oluşturulan koreografiler ele alınan konuyu, olayı ya da olguyu hareketlerle birbirlerine bağlar (Akenson, 1975). Spurgeon (2005)'a göre, dans yalnızca bir sanat alanı değildir, aynı zamanda diğer konu alanlarının öğretilmesi için bir araç olarak kullanılabilir.

Böylelikle öğretme-öğrenme süreci, öğrenciler için anlamlı ve otantik bir deneyim hâlini alabilir (Brady, 2000, s. 324). Sosyal bilgiler dersinde değer eğitimi sürecinde de danstan yararlanılabilir. Dans, her yaştan, yetenekten ve çeşitli tecrübelerle sahip bireyleri kapsayabilir. Bir dans ortamında, farklılıklara değer veren ve onları takdir eden kapsayıcı bir ortamı oluşturmak da olanaklıdır. Kopp (2017)'a göre, bir halkın kültürü düşünüldüğünde akla gelen unsurlardan biri dandır. Burstein ve Knotts (2011)'a göre, toplumlar kültürlerini, dans gibi sanat alanları ile ifade etmektedir. Sosyal bilgiler dersinde toplumların kültürleri, bir toplumun kültüründe meydana gelen değişimler ve kültürel mirasa duyarlılık da ele alınmaktadır.

Sosyal bilgiler dersinde kültürel mirasa duyarlılık değeri ele alınırken danstan yararlanmak olanaklıdır. 5. sınıf SBDÖP (2023) Kültür ve Miras öğrenme alanında öğrencilere kültürel mirasa duyarlılık değerin kazandırılması amaçlanmıştır. 5. sınıf SBDÖP (2023)'de yer alan “SB.5.2.3. Ülkemizin çeşitli yerlerinin kültürel özellikleri ile yaşadığı çevrenin kültürel özelliklerini karşılaştırarak bunlar arasındaki benzer ve farklı unsurları belirler.” kazanım, kültürel mirasa duyarlılık değeri ile ilişkilendirilebilir. Öğrencilere kazanım sürecinde Batı Anadolu'ya ait Zeybek ya da Karadeniz Bölgesi'ne ait horon gibi kültürel dansların öğretilmesi sağlanabilir. Böylelikle öğrencilerin farklı kültürel öğeleri deneyimleyerek öğrenmeleri ve kültürel miraslarına karşı duyarlılık geliştirmeleri olanaklı hale gelecektir.

2.4.4. Görsel sanatlar

Görsel sanatlar, beceri, yetenek veya hayal gücünün ifadesiyle bilinçli olarak görsel algı için yaratılmış görsel bir nesne veya deneyimdir (Özsoy ve Mamur, 2019, s. 29). Görsel sanatlar eğitiminin amacı her öğrenciyi sanatçı yapmak değil, her öğrencinin mevcut olan yaratıcılık gücünün ortaya çıkarılmasıdır (Türe, 2007). Görsel sanatlar eğitimi aşağıda sayılan bazı önemli genel amaçlarından dolayı toplum için yararlıdır (Özsoy ve Mamur, 2019, s. 67):

- İnsanlığın geçmişteki ve günümüzdeki deneyimlerini anlama
- Uyumlu olmayı ve diğer insanların düşünme, çalışma ve kendilerini açıklama yollarına saygı duymayı öğrenme
- Kültürü yaratma ve yansıtma gücünde; günlük hayatta kullandığımız bütün tasarımların gözde bıraktığı estetik etkisinde; eylem ve düşüncenin içinde yer aldığı zengin dünyasıyla; içinde her bir eserin bağımsız olduğu sanatın etkilerini anlama
- Standart cevapların içinde olmadığı biçimde karar alma

- Sözel olmayan iletişimi çözümlemek; kültürel ürünler ve sorunlar hakkında bilgilendirme yargılar yaratma
- Düşünce ve duyguları tarz çeşitliliği içinde iletme

Görsel sanatların toplum için yararları incelendiğinde sosyal bilgiler dersinin birtakım amaçları ile örtüştüğü görülmektedir. Sosyal bilgiler dersi de öğrencilerin geçmiş ile günümüz arasında bağ kurmalarını, topluma uyum sağlayan bireyler olmalarını, kültürü anlamalarını, yaratıcı ve yenilikçi bireyler yetiştirmeyi, iletişim türlerini öğretmeyi ve kültürel, toplumsal sorunlar hakkında bilgi sahibi olarak çeşitli değer yargıları geliştirmelerini amaçlayan bir derstir.

Özsoy (2015) gelecekteki toplumda yer alacak ve çeşitli mesleklerde değişik roller üstlenecek bireylerin çeşitli değerleri kazanmalarını eğitimin önemli amaçları arasında göstermektedir. Görsel sanatlar eğitimi, iyiyi içeren “etik” ve güzeli içeren “estetik” değerleri bireylere kazandırmada etkin rol oynamaktadır (Özsoy, 2015). Görsel sanatlar; değer eğitimi ile bir araya getirildiğinde kültürel mirasa sahip çıkan, saygılı, özgün, eleştirel, yaratıcı ve görsel okuryazarlığı yüksek bireylerin yetiştirilmesine katkı sağlayacağı söylenebilir (Gülüm, 2023). Sosyal bilgiler dersinin özel hedefleri arasında, öğrencilerin kültürel değerlere saygılı, eleştirel düşünme yetenekleri olan bireyler olarak yetişmeleri bulunmaktadır. 2018 Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı incelendiğinde ise görsel sanatları diğer alanlarla ilişkilendirmek programın özel amaçları arasında yer almaktadır. 2018 Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı’nın uygulanmasında dikkat edilecek hususlar arasında sosyal bilgiler gibi derslerin kazanımlarıyla görsel sanatların ilişkilendirilmesi gerektiği vurgulanmıştır (MEB, 2018). Sosyal bilgiler dersi öğretim sürecinde görsel sanatlardan yararlanmanın bir yolu ise sanat temelli eğitimidir. Hem sosyal bilgiler dersi konularının öğretiminde hem de sosyal bilgiler dersi içerisinde yer alan çeşitli değerlerin aktarımında sanat temelli eğitim aracılığıyla görsel sanatlar kullanımı etkili olacağı söylenebilir. Görsel sanatlar eğitimi kendi içerisinde birçok yöntem teknik barındıran bir alandır. Görsel sanatlar eğitiminde kullanılan kolaj, baskı, üç boyutlu çalışmalar, seramik vb. gibi teknikler sosyal bilgiler dersi öğretim sürecinde birtakım değerlerin aktarımı sürecinde kullanılabilir.

Sanat temelli değer eğitimi sürecinde, görsel sanatlar eğitimi için kullanılan teknikler arasında sanat eseri inceleme, figüratif tasarım yapma gibi aktiviteler önemlidir. Ayrıca, afiş hazırlama, amblem/logo tasarımı gibi uygulamalar da öğrencilerin yaratıcılığını geliştirebilir. Sanat temelli değer eğitimi sürecinde kullanılan görsel

sanatlar eğitimi teknikleri SBDÖP’de yer alan birtakım değerlerle birlikte ele almak da olanaklıdır.

SBDÖP (2023)’de yer alan estetik değerini öğrencilere kazandırma sürecinde görsel sanat eserleri incelenebilir. 7. sınıf Kültür ve Miras öğrenme alanında kazandırılması amaçlanan estetik değeri “SB.7.2.5. Osmanlı kültür, sanat ve estetik anlayışına örnekler verir.” kazanımı ile ilişkilendirilebilir. Kazanımın ele alındığı süreçte Osmanlı Devleti’nde yaygın bir sanat çalışması olan minyatür örnekleri sınıf içi ortamda öğrencilere gösterilerek aşağıda yer alan sorular öğrencilere yöneltilebilir:

- Bu görseli renk, biçim, ışık-gölge, ritim vb. açıdan nasıl buluyorsunuz?
- Sizce bu görselde en etkileyici özellik nedir?
- Görselin konusu, ana fikri nedir?
- Sizce bu görseli sanatçı neden yapmış olabilir?
- Bu görsel hangi döneme, kültüre ait olabilir?
- Bu görselde neler görüyorsunuz, yapıt üzerinde en çok neyi hoş buluyorsunuz?
- Bu görsele sanatsal nitelik kazandıran faktörler nelerdir?

Böylelikle öğrencilerin estetik değerine yönelik kazanımlar elde etmeleri sağlanabilir.

2.5. İlgili Araştırmalar

Bu başlık altında yurt içinde ve yurt dışında yapılmış olan sanat temelli sosyal bilgiler eğitimi ile çeşitli sanat dallarının değer eğitimi sürecinde kullanıldığı ilgili araştırmalara yer verilmiştir.

2.5.1. Yurt içinde yapılan araştırmalar

Bu başlık altında yurt içi alan yazında bulunan sanat temelli sosyal bilgiler eğitimi araştırmaları ile sosyal bilgiler dersinde çeşitli sanat dallarının değer eğitimi sürecinde kullanıldığı araştırmalardan söz edilmiştir.

Özteke (2004) tarafından gerçekleştirilen “Ortaöğretimde sanat eğitimi ile tarihi çevre bilincinin geliştirilmesi” isimli araştırmada ortaöğretim öğrencilerinde tarihi çevre bilincinin geliştirilmesinde sanat eğitiminin rolünü belirleyerek öğretim yöntemlerinin nasıl olması gerektiğini belirlemek amaçlanmıştır. 2003-2004 eğitim ve öğretim yılında dört Anadolu Lisesi lisede görev yapan otuz dokuz resim-iş öğretmeni ve bu okullarda resim-iş dersi gören öğrenciler araştırmanın katılımcı grubunu oluşturmaktadır.

Araştırmanın verileri; öğretmen görüşmeleri, öğretmenlerin derslerdeki uygulamaları ve öğrenci ürünlerinden toplanmıştır. Gerçekleştirilen analizler sonucunda ortaöğretimde sanat eğitiminde kullanılan farklı öğretim yöntemleri yoluyla öğrencilerde tarihî çevre bilincinin geliştirilebileceği saptanmıştır. Bu bilincin yayılması için öğretim programlarının düzenlenmesi, tarihî çevre bilincinin geliştirilmesi gerektiğine inanan uygulayıcıların olması ve çağdaş sanat eğitimi yöntemlerinin kullanılması gerektiği belirtilmiştir.

Ercan (2007) tarafından gerçekleştirilen “Cumhuriyet döneminde ilköğretim sosyal bilgiler programlarındaki sanat konularının yeterliliği” isimli araştırmada 1924 yılından başlayarak ilköğretim basamağında yer alan Tarih ve sosyal bilgiler derslerinin içeriğinde yer alan sanat konularının yeterliliğini tespit etmek amaçlanmıştır. Sanat ve sosyal bilgilerin birbirleriyle olan ilişkilendirmenin sosyal bilgiler öğretim sürecine olan katkılarını değerlendirmek istenmiştir. Tarama modeli içerisinde yer alan tarihsel yöntem araştırmanın desenini oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri 1923 yılından sonra uygulanmaya başlayan ilköğretim tarih ve sosyal bilgiler dersi öğretim programları ve ders kitaplarından toplanmıştır. Elde edilen yazılı kaynaklar üzerinde gerçekleştirilen analizler sonucunda ise cumhuriyet döneminde kullanılan tarih ve sosyal bilgiler dersi öğretim programlarında ve ders kitaplarında sanat, sanat tarihi ve sanat eğitimine ilişkin konuların yer aldığı tespit edilmiştir. Tarih ve sosyal bilgiler derslerinde sanat, sanat tarihi ve sanat eğitimine ilişkin konulara yer verilirken araştırmada ilgili konuların görsellerle desteklenmesi gerektiği önerilmiştir.

Gülüm ve Ulusoy (2008) tarafından “Sosyal bilgiler dersinde göç konusunun işlenişinde halk türkülerinin kullanılması (örnek bir çalışma)” adlı araştırma gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın amacı, halk türkülerinde geçen sözlerin beşerî olay ve etkinliklerle ilişkisini ortaya koymak ve aynı zamanda dersin işleniş sırasında öğrencilerin derse katılımlarını sağlamaktır. Araştırmada öntest-sontest kontrol gruplu seçkisiz desen kullanılmıştır. Araştırma, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği lisans programında öğrenim gören seksen öğretmen adayı üzerinde gerçekleştirilmiştir. Deney grubunda göç konusu ile ilgili düşünülen çeşitli türküler kullanılmıştır. Çalışmanın sonucunda deney grubundaki öğrencilerin türkü sözlerinden hareketle göçlerin neden ve sonuçları hakkında kültürel, sosyal, coğrafi ve ekonomik özellikleri daha iyi anladıkları ve açıkladıkları görülmüştür.

Gögebakan (2009) tarafından gerçekleştirilen “Görsel sanatlar ve sosyal bilgiler derslerinin ilişkilendirilmesinin kültür varlıklarını tanıma ve sahip çıkma ile ilgili kazanımların gerçekleşmesi ve öğrencilerin tutumları üzerinde etkileri” isimli araştırmada öğrencilerin kültür varlıklarına yönelik duyarlı olmalarını sağlayacak yöntemler geliştirmek amaçlanmıştır. Araştırmada ön test-son test kontrol gruplu yarı deneme modeli kullanılmıştır. Veriler bir akademik başarı testi ve öğrencilerin kültür varlıklarını tanıma ve sahip çıkma tutumlarını ölçmeye yönelik ölçek ile toplanmıştır. Araştırma sonucunda görsel sanatlar ve sosyal bilgiler derslerinin ortak kazanımlarının disiplinlerarası bir ilişkilendirme ile derslerin işlendiği deney grubunun akademik başarı testi sonucu ile kontrol grubunun akademik başarı test sonucu arasında deney grubunun lehine anlamlı bir fark ortaya çıkmıştır. Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin kültür varlıklarını tanıma ve sahip çıkma tutumları arasında ise anlamlı bir farklılık ortaya çıkmamıştır.

Mazman Budak (2012) tarafından gerçekleştirilen “Sosyal bilgiler dersinde doğal ve kültürel varlıklar aracılığı ile estetik değer eğitimi Tokat örneği” isimli araştırmada sosyal bilgiler eğitimini estetik değeri ile ilişkilendirmek amaçlanmıştır. Araştırma, bir okulun 7. sınıf düzeylerinden bir şube öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada “kontROLSÜZ ön test- son test” deseni ve nitel araştırmalardan eylem araştırması deseni birlikte kullanılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak nicel araştırma bölümünde öğrencilerin estetik değer farkındalığı konusunda hazırlanmış olan “Sanat ve Estetik Değer Ölçeği”, eylem araştırması bölümünde ise sınıf içinde ve dışında kullanılan etkinlik formları, günlük, öğrenci portfolyoları ve gözlem kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda ise hazırlanan yerel estetik değer etkinliklerinin değer farkındalığı yaratma konusunda başarılı olduğuna ulaşılmıştır.

Gögebakan ve Buyurgan (2013) tarafından yapılan “Öğrencilerin kültür varlıklarını tanıma ve sahip çıkma ile ilgili kazanımlarını gerçekleştirme bakımından görsel sanatlar ve sosyal bilgiler derslerinin ilişkilendirilmesi” adlı çalışmada görsel sanatlar ve sosyal bilgiler derslerinin, programlarında yer alan benzer üniteler ilişkilendirilerek, öğrencilerin konu hakkında daha fazla duyarlı olmalarını sağlayacak yöntemler geliştirmek amaçlanmıştır. Araştırmada deneysel desen kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, yedinci sınıflar oluşturmaktadır. Veriler başarı-erişi testi ile toplanmıştır. Araştırma sonucunda akademik başarı ve kalıcılığa etkisi bakımından deney kontrolünün lehine anlamlı bir fark ortaya çıkmıştır.

Akhan (2014) tarafından gerçekleştirilen “Sanat etkinliklerinin sosyal bilgiler derslerinde kullanımı” isimli çalışmada sanat etkinliklerinin kullanımının sosyal bilgiler programının hedeflerine ulaşmada ne kadar etkili olduğunu belirleme ve sosyal bilgiler öğretmenler için örnek bir uygulama sunma amaçlanmaktadır. Araştırmada eylem araştırması benimsenmiştir. Çalışma grubunu bir ortaokuldan seçilen sekiz sınıftan oluşan 32 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmaya ait veriler görüşme, gözlem ve doküman analizi ile toplanmıştır. Araştırmanın sonucunda genel olarak sosyal bilgiler öğretim programının amaçlarına ulaşılmasında sanat etkinliklerinin etkili olduğuna ulaşılmıştır.

Türkcan (2019) tarafından gerçekleştirilen “Sanat eğitimi yoluyla kültürel miras çalışmaları: Aizanoi Antik Kenti’nde bir öğretim uygulaması” isimli araştırmada ilkökul öğrencilerinin çeşitli sanat etkinlikleri aracılığıyla çevrelerindeki kültürel mirası tanımalarına ve öğrenmelerine yardımcı olmak amaçlanmıştır. Sanat temelli araştırma yöntemi ile tasarlanan çalışma, 11 ilkökul öğrencisi ile gerçekleştirilmiştir. Veriler yarı yapılandırılmış görüşme, doküman analizi ve açık uçlu bilgi formu ile toplanmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin kendi çevrelerinin tarihini öğrenmeleri ve ilgili kültürel mirası tanımaları için sanat eğitimi uygulamalarının etkili bir yöntem olabileceği ortaya çıkmıştır.

Gürkan ve Dolapçioğlu (2020) tarafından gerçekleştirilen “Sosyal bilgiler dersinde estetik yaratıcılık öğretim etkinlikleriyle yaratıcı düşünme becerilerinin geliştirilmesi” isimli araştırmada sosyal bilgiler dersinde estetik yaratıcılık etkinliklerinin yaratıcı düşünme becerilerine etkisinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda araştırmada durum çalışması deseni kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu dördüncü sınıf düzeyindeki 28 öğrenci oluşturmaktadır. Yarı yapılandırılmış görüşme formları, gözlem ve yaratıcı düşünme becerileri değerlendirme rubriği araştırmanın veri toplama araçlarını oluşturmaktadır. Verilerin analizi sonucunda sosyal bilgiler dersinde estetik yaratıcılık öğretim uygulamalarının öğrencilerin yaratıcı düşünme becerilerini geliştirdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Akyol ve Dönmez (2021) tarafından gerçekleştirilen “Beşinci sınıf öğrencilerinin sanat temelli sosyal bilgiler öğrenme deneyimleri” isimli araştırmada öğrencilerin sanat temelli sosyal bilgiler öğrenme deneyimlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu nedenle nitel araştırma yöntemlerinden olgu bilim deseni benimsenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu bir ortaokulda öğrenim gören yirmi bir 5. sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırma verileri, yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla yüz yüze görüşmeler

yoluyla toplanmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin görüşlerine göre sanatın kendilerine olumlu ve olumsuz duygular hissettirdiği; öncelikli olarak ebru, resim, heykel, seramik, origami, müzik, dans, halk oyunları, yiyecek ve içecek sanatı ile karşılaştıkları tespit edilmiştir. Sosyal bilgiler dersinde gerçekleştirilen sanat temelli etkinliklerin eğlenceli, motive edici olduğu öğrenciler tarafından ifade edilmiştir. Öğrencilerin büyük çoğunluğu sanatın sosyal bilgiler dersinde kullanılmasını istediklerini belirtmişlerdir.

Akyol (2022) tarafından gerçekleştirilen “Sanat temelli sosyal bilgiler öğretimi: Bir eylem araştırması” isimli çalışmada sanat temelli sosyal bilgiler öğretimine yönelik öğrencilerin görüşleri, öğrencilerin derse ilişkin motivasyonu, akademik başarıları ve öğrenilen bilgilerin kalıcılığı üzerinde nasıl bir değişim olduğu ortaya konmaya çalışılmıştır. Bu doğrultuda çalışmada eylem araştırması deseni kullanılmıştır. Araştırmanın veri toplama araçlarını; öğrencilerin kişisel bilgi formları, öğrencilerle ve sosyal bilgiler öğretmeniyle yapılan yarı yapılandırılmış görüşmeler, video kayıtları, araştırmacının günlüğü, eylem komitesi incelemesi, uygulama esnasında çekilen fotoğraflar ve öğrencilerin ortaya çıkardıkları ürünler oluşturmaktadır. Araştırmanın sonucunda sanat temelli sosyal bilgiler öğretiminin öğrencilerde akademik başarıyı, öğrenmeyi kolaylaştırmayı ve öğrenci psikolojisini olumlu etkilediğine ulaşılmıştır.

Küçük Turan (2023) tarafından “4. sınıf sosyal bilgiler dersinde görsel sanatların "Kültür ve miras" öğrenme alanı etkinliklerinde kullanılması” isimli araştırma gerçekleştirilmiştir. Çalışmada öğrencilerin bilgileri somutlaştırarak daha anlamlı ve akılda kalıcı şekilde elde etmeleri; kullanılan görsel sanat dalları ile öğrencileri sanata yönlterek sanatı kullanmaları, sanat alanında da etkin bireyler olmaları amaçlanmıştır. Çalışmada çeşitlenmemiş kontrol gruplu ön test-son test yarı deneysel araştırma modeli benimsenmiştir. Çalışmanın çalışma grubunu otuz sekiz deney ve otuz sekiz kontrol grubu olmak üzere toplam yetmiş altı öğrenci oluşturmaktadır. Ön-test ve son-test ile veriler toplanmıştır. Çalışma sonucunda deney grubunda yapılan sosyal bilgiler derslerinde kullanılan görsel sanatlar içerikli ders planlarının öğrencilerin akademik başarılarını artırdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Sosyal bilgiler dersinde sanat temelli eğitim etkinliklerinden yararlanıldığı çok sayıda araştırma vardır. Araştırmalarda nitel ve nicel yöntemler kullanılmıştır. Araştırmaların sonuçları incelendiğinde sanat temelli etkinliklerin öğrenmeyi kolaylaştırdığı, akademik başarıyı artırdığı, yaratıcı düşünme becerilerini geliştirdiği gibi

sosyal bilgiler eğitimine yarar sağladığı görülmüştür. Bunun yanı sıra sosyal bilgiler ve sanat temelli değer eğitimine yönelik olarak sınırlı sayıda araştırmaya rastlanmıştır. Gerçekleştirilen araştırmalarda yerel estetik değer etkinliklerinin değer farkındalığı yaratma konusunda olumlu etkiye bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yurt içi alan yazında sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin nasıl uygulanacağını ortaya koyan bir araştırmanın bulunmaması nedeniyle, yapılan araştırmanın alan yazındaki boşluğu gidereceği düşünülmektedir.

2.5.2. Yurt dışında yapılan araştırmalar

Bu başlık altında yurt dışı alan yazında bulunan sanat temelli sosyal bilgiler eğitimi araştırmaları ile sosyal bilgiler dersinde çeşitli sanat dallarının değer eğitimi sürecinde kullanıldığı araştırmalardan söz edilmiştir.

Akenson (1975) “İlköğretim sosyal bilgilerde sorgulama ve sanat: Modern dans ve sosyal bilgiler birlikte” adlı doktora tezinde modern dansın sosyal bilgiler dersine yapabileceği katkıları ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Araştırmanın verileri sosyal bilgiler öğretim programından toplanmıştır. Sosyal bilgiler öğretim programı doküman incelemesi yoluyla ele alınmıştır. Sonuç olarak, modern dans sosyal bilgiler dersine tamamlayıcı bilgiler sağlamaktadır.

Albert (1995) tarafından “Sanatla bütünleştirilmiş sosyal bilgiler öğretim programının sekizinci sınıf öğrencilerinin düşünme kapasiteleri üzerindeki etkisi” isimli araştırma gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın temel amacı, sosyal bilgiler öğretme-öğrenme sürecinde temsil biçimlerinin nasıl kullanıldığını anlamak ve öğrencilere farklı düşünme biçimlerini uygulama fırsatı vermektir. Araştırma nitel araştırma olarak tasarlanmıştır. Araştırma, bir ortaokulun 8. sınıfında gerçekleştirilmiştir. Araştırma verileri öğretmen görüşmeleri ile görsel, işitsel, yazılı materyaller, değerlendirmeler ve bir kompozisyon testine verilen yanıtlardan oluşan öğrenci ürünlerinden elde edilmiştir. Araştırmanın sonucunda, farklı temsil biçimlerinin kullanımının görsel, anlatsal, metaforik, yansıtıcı ve çok duyulu düşünme; bilgi entegrasyonu uygulamalarını desteklediğini göstermiştir.

Romero (1996) tarafından gerçekleştirilen “Görsel ve sahne sanatlarının sosyal bilgiler dersine entegre edilmesi” isimli araştırmada, sanatı sosyal bilgiler öğretim programıyla bütünleştirmenin öğrenmeyi ve kültürel farkındalığı nasıl artırdığını açıklamak amaçlanmıştır. Araştırmada sanatın önemi ve sosyal bilgilerle bütünleşmesi

üzerine alan yazına yönelik doküman incelemesi yapılmıştır. Yapılan inceleme sonucu sosyal bilgilerin, sanat entegrasyonu gerçekleştirmek için çok uygun bir ders olduğu ifade edilmiştir. Sanat aracılığıyla ayrıca farklı kültürleri inceleyerek, farklı yerlerle ve zamanlarla ilgili hissedilenlere, başarılarla, duygulara, umutlara ve korkulara saygı duymayı ve takdir etmeyi öğrenmek olanaklıdır.

Akins ve Akerson (2002) tarafından gerçekleştirilen “Fen, sosyal bilgiler ve edebî sanatları birbirine bağlamak: Disiplinler arası bir yaklaşım” isimli araştırmada, bir sınıf öğretmeni adayının, edebî sanatlar, fen bilimleri ve sosyal bilgiler arasındaki farkları ve bağlantıları görmeleri noktasında öğrencilerine nasıl yardım ettiğini belirlemek amacıyla bir eylem araştırması yürütülmüştür. Araştırma 4. sınıfta öğrenim gören ve aralarında kaynaştırma öğrencilerinin de bulunduğu 26 öğrenci ile 13 hafta boyunca gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın verileri öğrenci görüşmeleri, gözlem notları, araştırmacı günlüğü, öğrenci günlükleri, öğrenci ürünleri, kayıt ve plan defteri aracılığıyla toplanmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin edebî sanatlar ve fen bilimlerinin, edebî sanatlar ve sosyal bilgilerin disiplinlerarası bağlantısını görebildiği ortaya konmuş ancak öğrencilerin fen bilimleri ve sosyal bilgiler arasındaki bağlantıları göremediği belirlenmiştir.

Kosky ve Reagan (2008) tarafından gerçekleştirilen “Altıncı sınıf sosyal bilgiler sınıfında öğrenci seçimi ve sanat etkinliklerini bütünleştiren bir eylem araştırması” isimli araştırmada sanatın sosyal bilgilere entegre edilmesinin öğrenci katılımını ve motivasyonunu nasıl artırabileceğini ve bu artan motivasyon ve katılım yoluyla öğrenci başarısını nasıl etkileyebileceğini ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Araştırma eylem araştırması olarak tasarlanmıştır. Araştırma, altıncı sınıf düzeyinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın verileri araştırmacı günlüğü, tutum anketi, değerlendirme kâğıdı aracılığı ile toplanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, öğrencilere etkinlik tercihleri sunmanın, öğrencilerin motivasyonunu artırma ve etkinliklere daha fazla katılım sağlama konusundaki önemli rolü ortaya konmuştur. Yapılan araştırmada, sanat etkinliklerinin entegrasyonu ve öğrenci tercihlerinin, birçok öğrencinin sosyal bilgiler notlarını olumlu bir şekilde etkilediği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Lee (2014) tarafından “İş birlikli öğrenme gruplarıyla sosyal bilgiler ve sanat entegrasyonu” ismiyle gerçekleştirilen araştırmada, öğrencilerin iş birlikli öğrenme gruplarında sosyal bilgilerle sanatın entegrasyonu bağlamında bilişsel ve bilişsel olmayan katılımları incelenmiştir. Araştırmanın amacı, sosyal bilgileri ve sanatı iş birlikli öğrenme

grupları aracılığıyla birleştirmek üzerinedir. Araştırma nitel araştırma yaklaşımı ile ele alınmıştır. Araştırmanın verileri, gözlem ve görüşme yoluyla toplanmıştır. Araştırma, 3. sınıf öğrencileriyle yürütülmüştür. Yapılan gözlemler, öğrencilerin iş birlikli öğrenme grupları içinde birbirleriyle tartışırken, iletişim kurarken ve birbirlerini temsil ederken belirli davranışsal ve duygusal katılım düzeylerini sergilediğini göstermektedir. Araştırmada öğrencilerin öğrenme sürecini eğlenceli ve keyifli bulduklarında daha fazla ilgi gösterdiklerini, ayrıca verilen görev ve kullanılan öğrenme stilini olumlu bir şekilde değerlendirdikleri sonuçlarına ulaşılmıştır.

Taylor vd. (2014) tarafından gerçekleştirilen “Sosyal bilgilerde sanat entegrasyonu: Araştırma ve sahadan bakış açıları” isimli araştırma, sosyal bilgiler eğitimcilerinin görsel sanatları kullanmalarını ve sanat bütünleşmesinin öğrenciler üzerindeki etkisine ilişkin algılarını incelemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın katılımcı grubunu ilkokul, ortaokul ve lise öğretmenleri oluşturmaktadır. Öğretmenler görsel sanatlar entegrasyonu üzerine bir ankete davet edilmiştir. Katılımcıların çoğu (156) anketi çevrimiçi olarak tamamlamıştır. Anket, öğretmenler tarafından kullanılan sanat eserlerini belirlemek için yağlı boya tablolar, seramikler, heykeller, fotoğraflar, çizimler ve dekoratif eserler içeren bir listeden oluşturulmuştur. Bu soruya öğretmenler birden fazla cevap seçebilme ve diğer sanat türlerini bir yorum kutusuna listeleme seçeneğine sahip olmuşlardır. Anketten elde edilen veriler sonucunda katılımcıların büyük çoğunluğu (%80,4) sanat entegrasyonunun öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine olan ilgisini artırdığını ve birden fazla sanat formu kullandıklarını doğrulamıştır. Bulgular, çizimlerin (sosyal bilgiler öğretmenlerinin %82,2'si tarafından kullanılan) ve fotoğrafların (%3,3) yağlı boyalara (%26,7) tercih edildiğini göstermiştir. Araştırma bulgularından edinilen sonuçlar doğrultusunda sosyal bilgiler derslerinde daha fazla sanat entegrasyonu kullanılması gerektiği önerilmiştir.

Gerçekleştirilen alan yazın incelemesinden elde edilen sonuçlarda sanat temelli etkinliklerin sosyal bilgiler dersinin amaçlarını gerçekleştirmeye yardımcı olacağı sonucuna ulaşılmıştır. Gerçekleştirilen araştırmalar sanat temelli eğitimin sosyal bilgiler dersinde yer alan çeşitli bilgi ve becerileri kazandırmaya yönelik olduğu görülmektedir. Yurt içi ve yurt dışı alan yazında sanat temelli eğitim etkinliklerinin sosyal bilgiler dersinde değer eğitiminde nasıl kullanılabileceğine yönelik bir araştırmanın olmadığı anlaşılmaktadır. Yapılan araştırma ile alan yazındaki bu eksikliğin giderilmesi amaçlanmıştır.

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırma deseni, odaklanılacak alanın belirlenmesi, verilerin toplanması, verilerin çözümlenmesi ve yorumlanması, eylem planının geliştirilmesi gibi araştırmanın temel adımları detaylı bir biçimde incelenmektedir. Ortam, araştırmacı rolü, geçerlik komitesinin rolü, katılımcılar, veri toplama araçları, verilerin analizi, inandırıcılık, araştırma etiği ve uygulama sürecinde yaşanan sorunlar da bu bölümde açıklanmaktadır.

3.1. Araştırma Deseni

Bu araştırmada sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi gerçekleştirmeye yönelik çeşitli etkinlikler uygulanmıştır. Araştırmada ders planlarının uygulanması sırasında uygulama yapılan sınıfın sosyal bilgiler öğretmeninin de gelişimine katkı sağlandığı, öğretme-öğrenme sürecini geliştirmeye yönelik olduğu için bu araştırmanın doğasına uygun olan eylem araştırması deseni kullanılmıştır. Eylem araştırması sürecinde sosyal bilgiler dersinde ele alınan kazanımlar ve çeşitli değerler sanat temelli değer eğitimi etkinlikleri ile işlenmiştir. Öğrenciler, sanat etkinlikleri ile değerleri somutlaştırma fırsatı yakalamışlardır. Bu doğrultuda araştırmada eylem planları düzenlenmiş ve planların sürekli bir gelişim içinde olması sağlanmıştır.

Mcniff ve Whitehead (2010, s. 7)'e göre, eylem araştırmalarında araştırmacılar sorular sorarak çalışmalarına başlarlar. Bu sorular genellikle “Ne yapıyorum?” ve “Nasıl geliştirebilirim?” gibi düşünmeye özendirici nitelikte olmalıdır. Araştırmada “Sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi nasıl uygulanabilir?” sorusu Mcniff ve Whitehead (2010)'in görüşleri doğrultusunda oluşturulmuştur.

Johnson (2019, s. 26)'a göre eylem araştırmasının amacı öğretim uygulamalarını geliştirmektir. Mertler (2017)'e göre eylem araştırması öğrencilerin karşılaştıkları sorunları iyileştirmek için uygulanmaktadır. Bu araştırma ile sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi etkinlikleri kullanılarak, öğrencilerin SBDÖP'de yer alan değerleri daha iyi öğrenebilmesi sağlanmaya çalışılmıştır.

Gay, Mills ve Airasian (2009, s. 488-499)'a göre eğitim alanında yapılan uygulamalı eylem araştırmasında uygulayıcılar, mesleki gelişimi ve okul gelişimini ileri seviyeye taşımak için çalışırlar. Bu araştırmada eylem araştırmasının doğası gereği uygulama sürecinde gerçekleştirilen sanat temelli değer eğitimi etkinlikleriyle sosyal bilgiler öğretmeninin de bu konuda gelişeceği düşünülmüştür. Uygulamalı eylem

araştırmalarında araştırmacılar bir odak alanı belirlemektedir. Araştırmanın verileri, belirlenen odak alana ilişkin toplanmakta ve toplanan veriler analiz edilerek eylem planları geliştirilmektedir. Bu araştırmada odak alanı belirleme sürecinde sosyal bilgiler öğretmenleri ile görüşülmüş, uygulama yapılacak olan sınıf gözlemlenmiş, sorun ortaya konmuş ve araştırma detaylı bir şekilde planlanmıştır. Uygulamalar üç alan uzmanından oluşan geçerlik komitesi üyeleri tarafından izlenmiş ve her hafta toplanan verilerin makro boyutta analizleri geçerlik komitesi üyelerine sunulmuştur. Gözlem ve uygulama süreci toplamda 12 haftadan oluşmaktadır.

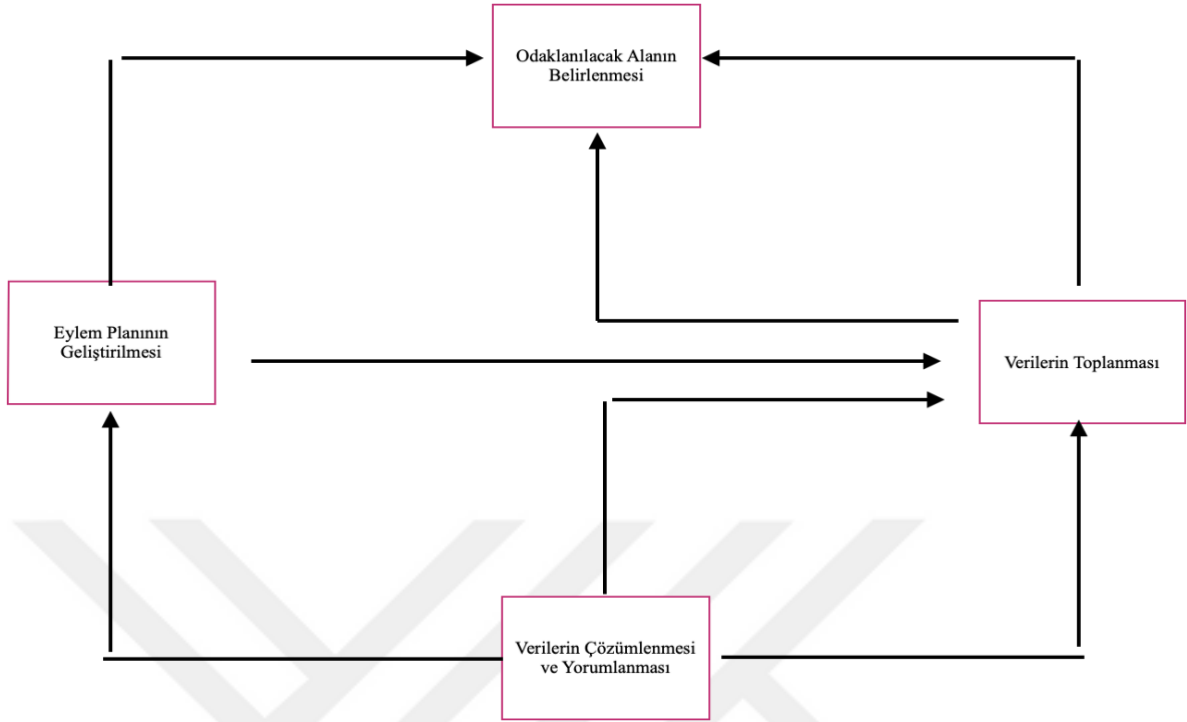
Eylem araştırması, genel olarak eğitim alanında kullanımı yaygınlaşan bir araştırma desenidir. Öğretmenler, sınıf içinde karşılaştıkları problemi çözmek istediklerinde ya da sınıf içi çalışmaları iyileştirmeye dönük uygulama planladıklarında eylem araştırması yapabilirler (Derince ve Özgen, 2017). Araştırmada sosyal bilgiler derslerinde sanat temelli değer eğitimi uygulamaları geliştirmek ve geliştirilen uygulamaların değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Böylelikle sosyal bilgiler dersinde sanat temelli eğitim etkinliklerinin değer eğitiminde kullanılarak değer eğitiminin çeşitlendirilmesi, öğretme-öğrenme sürecinin etkililiğinin artırılması, öğrencilerin sanat etkinlikleri gerçekteştirerek değer eğitimini daha iyi öğrenmeleri sağlamaya çalışılmıştır.

Eylem araştırmasının temel özelliklerinden biri, iş birliğine dayalı ve dinamik bir uygulama sürecidir (Creswell, 2012; Kemmis, McTaggart ve Nixon, 2014). Elliot (1991)'a göre, eylem araştırmaları uygulama geliştirmeye odaklanmaktadır. Bu eylem araştırmasında araştırmanın katılımcıları olan öğrenciler ve sosyal bilgiler öğretmeni ile iş birliği sağlanmıştır. Uygulama öncesinde, sırasında ve sonrasında araştırmanın katılımcıları ile yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekteştirilmiştir. Görüşmeler sırasında katılımcıların sanat temelli değer eğitimi uygulamalarına ilişkin önerileri ve uygulamaları nasıl değerlendirdikleri sorulmuştur. Her hafta yeniden tasarlanan eylem planları, katılımcıların da görüşleri dikkate alınarak geliştirilmiştir. Böylelikle sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin nasıl uygulanabileceği ortaya konmuş ve sanat temelli değer eğitiminde olumlu yönde değişim yaşanması amaçlanmıştır (Berg, 2001, s. 178). Araştırmanın eylem planlarının hazırlanması ve geliştirilmesi sürecinde ayrıca, tez danışmanı ve geçerlik komitesi üyeleriyle de iş birliği sağlanmıştır (McNiff ve. Whitehead, 2010, s. 17).

Alan yazında farklı eylem araştırması sınıflandırmaları bulunmaktadır. Berg (2001, s. 185-187) alan yazında bulunan farklı sınıflandırmaları bir araya getirerek üç

eylem araştırması modeli olduğunu savunmuştur. Teknik-Bilimsel-İş Birlikçi Model, Uygulama-Karşılıklı İş Birliği-Müzakere Odaklı Model ve Özgürleştirici-Geliştirici-Eleştirel Model olarak adlandırılmıştır. Yıldırım ve Şimşek (2021) tarafından Berg (2001)'in yapmış olduğu eylem araştırması sınıflamasına uygulayıcının aynı zamanda araştırmacı olduğu dördüncü bir tür eklenmiştir. Araştırmada, araştırmacı tarafından sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi etkinlikleri geliştirilmiş ve geliştirilen etkinlikler araştırmacı tarafından uygulanmıştır. Uygulama sırasında yine araştırmacı tarafından veriler toplanmıştır. Araştırmada Yıldırım ve Şimşek (2021, s. 321)'in belirtmiş olduğu uygulayıcının aynı zamanda araştırmacı olduğu eylem araştırması türü benimsenmiştir. Araştırma; Gay, Mills ve Airasian (2009, s. 488-499) tarafından belirtilen uygulamalı eylem araştırması türü için de uygundur.

Eylem araştırmaları uygulamalarında farklı modeller bulunmaktadır (Kemmis, McTaggart ve Nixon, 2014). Bu araştırmada Mills (2003, s. 19) tarafından belirlenen eylem araştırması diyalektik döngüsü kullanılmıştır. Mills (2003, s. 19)'in diyalektik eylem araştırma döngüsü dört süreçten oluşmaktadır. Modelde odak alan bulunmaktadır. Bu araştırma kapsamında araştırmanın odak alanının belirlenmesi amacıyla alan yazın incelenmiş, sosyal bilgiler öğretmenleri ile yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiş ve uygulamanın gerçekleştirileceği sınıfın sosyal bilgiler derslerinde gözlem yapılmıştır. Araştırmada sosyal bilgiler öğretmenleriyle gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen ve gözlem verileri analiz edilmiştir. Araştırmanın odak alanında karşılaşılan sorunlar belirlenmiş ve bu doğrultuda eylem planları geliştirilmiştir. Araştırmacı tarafından geliştirilen eylem planları haftalık olarak gerçekleştirilen geçerlik komitesi toplantılarında sunulmuş ve geçerlik komitesi üyelerinin görüşleri alınarak düzenlenmiştir. Eylem planları, haftalık olarak uygulanmış ve uygulama sürecinde elde edilen verilerin makro boyuttaki analizleri yapılarak geçerlik komitesi üyeleriyle de paylaşılmıştır. Böylelikle bir sonraki eylem planı için makro analizlerden elde edilen sonuçların rehber olması sağlanmıştır. Bu açılarından eylem araştırmasının problem çözme, iyileştirme ve geliştirme olgularına uygun davranılmıştır. Araştırma, veriler doygunluğa ulaşınca kadar devam etmiş ve geçerlik komitesi üyelerinin ve araştırmacının ortak kararıyla sonlandırılmıştır. Araştırmada kullanılan Mills (2003, s. 19)'in eylem araştırması diyalektik döngüsüne Şekil 3.1'de yer verilmiştir:

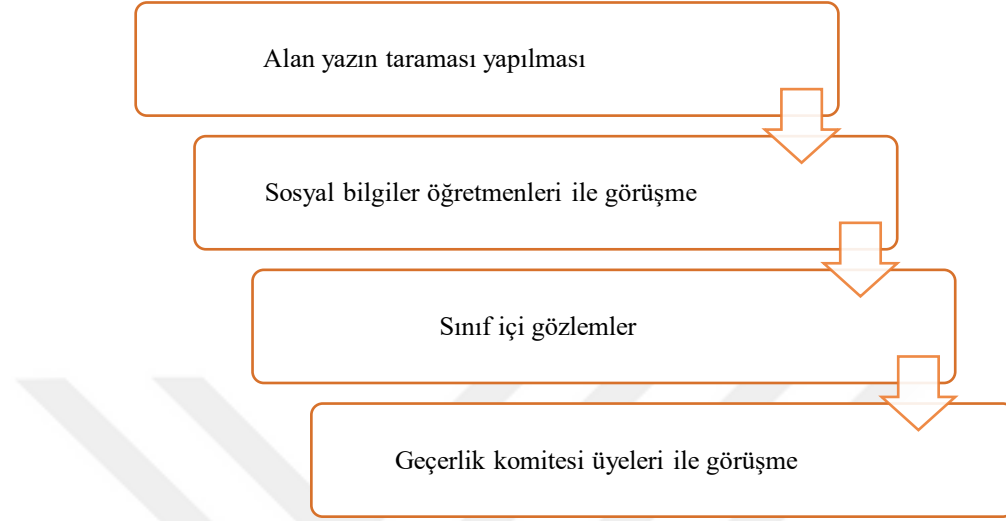

Şekil 3.1. Eylem araştırmasının diyalektik döngüsü (Mills, 2003, s. 19)

3.1.1. Odaklanılacak alanın belirlenmesi

Odaklanılacak alanın belirlenmesi eylem araştırmasının ilk basamağını oluşturmaktadır. Mills (2003)'e göre araştırmacı, değiştirmek veya iyileştirmek istediği durumu bu aşamada tanımlamaya çalışır. Bu doğrultuda alan yazın taraması yapılarak araştırmacı kendi araştırması için destek bulabilir ya da diğer araştırmacıların bulgularını değerlendirme fırsatı yakalayabilir. Araştırmada, sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi sürecine ilişkin odaklanılacak alanı belirlemede öncelikle alan yazın taraması yapmıştır. Araştırmacı, daha sonra sosyal bilgiler öğretmenleri ile yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirmiştir bu doğrultuda odaklanılacak alanı belirleme sürecinde uygulamadaki öğretme-öğrenme etkinliklerini içerecek biçimde, ilgi duyulan bir konu üzerinde durdurduğuna dikkat etmiştir (Mills, 2003). Yıldırım ve Şimşek (2021)'e göre, araştırmacı odaklanılacak alanın belirlenme sürecinden sonra eylem araştırmasının problemini soru ya da sorular biçiminde ifade eder. Böylelikle sorular yoluyla araştırma problemi daha açık hale getirilir. Araştırmada odak alanının belirlenmesinin ardından araştırma soruları oluşturulmuş ve bu doğrultuda uygulama

süreci başlamıştır. Araştırmada odaklanılacak alanının belirlenmesi amacıyla Şekil 3.2’de yer alan aşamalar takip edilmiştir.

Şekil 3.2. *Araştırmanın odaklanılacak alanının belirlenmesine ilişkin süreç*

Araştırmacı tarafından araştırma konusuna ilişkin alan yazın taraması, sosyal bilgiler öğretmenleriyle yarı yapılandırılmış görüşmeler, sınıf içi gözlem ve geçerlik komitesi üyeleri ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Gerçekleştirilen alan yazın taramasında sosyal bilgiler derslerinin çeşitli amaçlarına ulaşmada sosyal bilgiler eğitim sürecinin sanat etkinlikleri ile desteklenmesi gerektiğini savunan araştırmalara ulaşılmıştır (Akenson, 1975; Akhan, 2014; Akyol, 2022; Ercan, 2007; Gülüm ve Ulusoy, 2008; Kosky ve Reagan, 2008; Risinger, 2012; Küçük Turan, 2023; Lee, 2014; Romero, 1996; Taylor vd., 2014). Sosyal bilgiler dersinde sanat etkinliklerinin kullanımının, öğrencilerin kendi çevrelerinin tarihini öğrenmelerini ve kültürel mirası tanımalarını sağladığına dair bulgular bulunmaktadır (Gögebakan, 2009; Gögebakan ve Buyurgan, 2013; Türkcan, 2019).

Bu süreç için araştırmacı tarafından kolay ulaşılabilir durumda olan Edirne ilinin Merkez ilçesinde bulunan orta-sosyo ekonomik düzeye sahip üç okul seçilmiştir. Üç okuldaki yedi sosyal bilgiler öğretmeni ile yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Öncelikle sosyal bilgiler öğretmenlerine araştırmaya ilişkin bilgilendirme yapılmıştır.

Sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi uygulamaları ile ilgili bilgi toplamak amacıyla yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerde sosyal bilgiler

öğretmenlerine üç soru yöneltilmiştir. Görüşmelerde sosyal bilgiler öğretmenlerine öncelikle “Sosyal bilgiler dersinde değer eğitimi uygulamalarında sanat temelli eğitimden yararlanma durumunuz nedir? Örnek verir misiniz?” sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya görüşme yapılan sosyal bilgiler öğretmenlerinden bazılarının yanıtları şu şekildedir:

Öğretmen 2: Sosyal bilgiler dersinde süremiz yeterli olduğu sürece sanat temelli etkinliklerden yararlanabiliriz. Aslında bütün değerler konularımızın içinde yer alıyor. İnsanlara saygı konumuzun içinde, sevgi konumuzun içinde bunu sanata dönüştürmek sinema filmi ile göstermek daha doğru olur. Özellikle iletişim konusunda Hacivat ve Karagöz'den yararlanabiliriz. Sanatın bir dahıyla daha etkili olabiliyor ki bu konuları videolarla gösterebiliyoruz ama sınıfın içinde birebir yapamıyoruz. Dediğim gibi süre verimli değil, müfredatın ağırlığı da bu süreyi zora sokuyor. İletişim konusu daha gündelik hayatla ilgili olduğu için videolarla uygulayabiliyoruz ya da iki öğrenciyi tahtaya çıkararak onlara canlandırma yaptırabiliyoruz.

Öğretmen 3: Sosyal bilgiler güncel bir ders... Dersin sürekli gelişme gösteren ve belirli bir kalıba sığmayan doğası, onu hayatın ta kendisi gibi kılıyor. Bu nedenle, değerler eğitiminde sanat temelli eğitimin uygulanması önemlidir. Ancak, yüksek öğrenci sayısı, herkese söz hakkı verme çabası, zaman kısıtlamaları ve iletişim zorlukları gibi engeller, dersin etkili bir şekilde yönetilmesini zorlaştırıyor. Çok uzun tutmamaya çalışıyoruz. Bu çok zaman kaybı yaşanan bir durum olduğu için ve süre sorunumuz da olduğu için sosyal bilgiler dersi seçmeli derslerle destekleniyor genelde. Okul idaresi o sene eğer bize seçmeli ders tanımladıysa bizim için iyi oluyor aksi takdirde üç saatlik bir derse bunların sığması mümkün değil.

Öğretmen 5: Sanat temelli eğitime gelince hem ders saatimizin azlığı hem müfredatın yoğunluğu hem de sınıflarımızın çok kalabalık oluşu... Şu an bu okulda en az sınıf mevcudu 35 kişi. Ben eskiden yapardım, benim bir tane karikatürüm vardı. Bu karikatürü öğrencilere yorumlatırdım. Bunu bir devlet yönettiğinizi ve karikatürdekileri halk olarak düşünün, nasıl yorumladınız diye... Çok farklı yorumlar çıkardı ama bir iki ders giderdi bunun için. İsteyen karikatürler çizerek, isteyen yazarak anlatırdı ama bunlara artık imkânımız yok. Biraz da duyarsızlaştık her sınıfımıza neredeyse depremzede öğrenci geldi, ilk haftalar herkes dikkat ediyordu her şey için ama sonrasında köreldik.

Öğretmen 6: Akademik anlamda sürekli bir şeyleri yetiştirme sınav odaklı olduğu için maalesef çok üzücü bir durum, çok fazla bu konulara eğilemiyoruz ama katkı olacağını gerçekten düşünüyorum. Çünkü öğrenciler hele hele Edirne için söyleyeyim birçok sanatsal faaliyetlerde bulunuyorlar. Aileler, bilinçli. İlk olarak bizlerin bu konuda eğitilmesi gerekiyor diye düşünüyorum.

Öğretmen 7: Ben değer eğitiminde telkin yolunu kullanıyorum sadece, yani doğru değerleri konuşarak anlatmaya çalışıyorum. Sanatı kullanmıyorum. Sanatla pek aram yok becerikli bir insan değilim. Sanatla herhangi bir değer eğitimi çalışmam yok. Böyle bir yöntem olduğunu da bilmiyordum. Müfredata göre hangi değer ön plana çıkıyorsa onu anlatıyoruz.

Sosyal bilgiler öğretmenleriyle yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerde, öğretmenlerin ilk soruya verdikleri yanıtlara bakıldığında, derslerinde sanat temelli değer eğitimi etkinliklerini kullanmama nedenleri çeşitli sebeplerden kaynaklanmaktadır. Bu nedenler arasında, zaman kısıtlamaları, öğrenci sayısının fazlalığı ve iletişim zorlukları gibi etkenler öne çıkmaktadır. Bazı öğretmenler ise, sosyal bilgiler öğretmenlerinin bu konuda eğitilmesi gerektiğini ve kişisel yetersizliklerinden dolayı sanat temelli değer eğitimi kullanamadıklarını ifade etmişlerdir. Bu görüşler, sanat temelli değer eğitiminin uygulanmasında karşılaşılan zorlukları özetliyor.

Sosyal bilgiler öğretmenlerine görüşmede ikinci soru olarak “Sosyal bilgiler dersinde değer eğitimi uygulamalarında sanat temelli eğitime yönelik gerçekleştirdiğiniz etkinlikler nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Sosyal bilgiler öğretmenleri bu soruya aşağıda yer alan yanıtları vermişlerdir:

Öğretmen 3: Ahlâki durumlarda sorunlar yaşayabiliyoruz. Mesela bizim dersimiz ile alakalı toplumda yardım kampanyaları yapabiliyoruz. Kendileri geçen dönemde bir plan yaptılar ve sokak hayvanlarına mama almak için bir yardım kampanyası düzenleyelim dediler. Örneğin kek yapalım, bunları beşer liradan satalım, oradan kazandığımız paralarla sokak hayvanlarını besleyelim. Bu konuda çok duyarlı çocuklar var.

Öğretmen 4: Planlı bir şekilde yok. Bizim bir de süre önemli program yetiştirme kaygımız olduğu için bir de ondan önce pandemi sürecinde çok bir şey yapılmadı eğitimle ilgili.

Öğretmen 5: Ahlâk benim için önce gelir bu benim kişisel görüşüm bunu yerleştirmek için az önceki sınıfta da benzer bir konuşma yaptım. İşte arkadaşlarınıza daha dikkatli olun söylemlerinizde kırıcı olmayın gibi...

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri incelendiğinde derslerinde sanat temelli değer eğitimine yönelik gerçekleştirdikleri etkinliklerin olmadığı görülmektedir. Öğretmenlerin sanat temelli değer eğitimi etkinliklerine örnek olarak verdikleri açıklamaların sanat temelli değer eğitimi kapsamında değerlendirilemeyeceği söylenebilir. Bazı öğretmenler telkin aracılığı ile değer eğitimi gerçekleştirdiğini ifade ederken bazıları da sosyal sorumluluk etkinlikleri ile değer eğitimi uygulamaları yaptığını ifade etmiştir. Bir öğretmen ise SBDÖP’de yer alan konu yoğunluğunun sanat temelli değer eğitimi etkinlikleri planlama sürecini olumsuz etkilediğini belirtmiştir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerine son olarak “Sosyal bilgiler dersinde sanat temelli eğitimle gerçekleştirilecek değer eğitimi uygulamalarına yönelik önerileriniz nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin vermiş oldukları yanıtlar aşağıdaki gibidir:

Öğretmen 1: Ders kitaplarımızda sanat temelli etkinlik örneklerine yer verilebilir. Kılavuz ve yol gösterici olur. Müzik ve resim öğretmenlerinden fikir alınabilir.

Öğretmen 4: Ben sadece kendi özel çabamla bir şeyler yapmaya çalışıyorum ama bu böyle olmaz, bunun eğitimini almalıyım. Öğretmenlere özel seminerler gerçekleştirilebilir, sertifika verilebilir. Buna daha ağırlık verilir. Sadece görsel sanatlar, müzik öğretmenleri değil. Sosyal bilgiler de bunun içine katılmalı diye düşünüyorum ben... Sanatı sevmek gerekiyor çünkü. Zaman ve eğitim verilmeli...

Öğretmen 7: Sanat, öğrencileri bir konuya daha çok ilgi duymalarını sağlayacak bir yoldur aslında, kullanılsa yararlı olabilir. Daha çok içselleştirilebilir öğrenciler tarafından müzik kullanılabilir, resim çalışması yaptırılabilir, örneğin çevre kirliliği ile alakalı bir resim çalışması yaptırılabilir. Bir panoyu çevrenin kirli olduğu resimlerle donatarak, bir panoyu tam tersi resimlerle donatarak...

Öğretmenlerin görüşlerine göre, sanat temelli etkinliklerin ders kitaplarına eklenmesi ve öğretmenlere yönelik düzenlenecek seminerler aracılığıyla verilecek eğitimler, öğrencilerin konuları daha derinlemesine anlamalarını sağlayabilir. Bu süreç, öğrencilerin konulara duydukları ilgiyi artırarak öğrenme motivasyonlarını güçlendirebilir ve içselleştirmeyi teşvik edebilir. Sanatın çeşitli disiplinlerle entegre edilerek, örneğin çevre kirliliği gibi sosyal sorunlara duyarlılık oluşturacak şekilde kullanılması, öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerini geliştirebilir ve derinlemesine öğrenmeyi teşvik edebilir. Bu bağlamda, sanat temelli etkinliklerin eğitimde daha fazla yer bulması ve öğretmenlerin bu alanda profesyonel gelişimlerine önem verilmesi, eğitimde kaliteli bir yaklaşımın benimsenmesine katkı sağlayabilir.

Araştırma için gönüllü olduğu anlaşılan Öğretmen 7 kodlu sosyal bilgiler öğretmenin ders programı ve derse girdiği sınıflar araştırmacı tarafından incelenmiştir. Sınıf mevcutlarının ortalama 25 kişi olması araştırmacı tarafından olumlu şekilde değerlendirilmiştir. Sosyal bilgiler öğretmeni ile hangi sınıfın araştırma için daha uygun olabileceği görüşülmüştür. Sosyal bilgiler öğretmeni, 7. sınıf düzeyindeki öğrencilerin Liselere Geçiş Sistemi (LGS) sınavına hazırlık gibi kaygılardan dolayı daha az etkinlikle karşılaştıklarını bu nedenle bu araştırma sürecinin onlara farklı bakış açıları kazandırmada etkili olabileceğini söylemiştir. 7/D sınıfının sınıf öğretmeni olan Beden Eğitimi ve Spor öğretmenin iletişime ve iş birliğine açık olmasından dolayı 7/D şubesi öğrencileri ile araştırmanın gerçekleştirilmesine karar verilmiştir. Belirlenen 7. sınıf şubesindeki öğrenci sayısı 24'tür. Araştırmacı tarafından ilk olarak bu sınıfta sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimine yer verilme durumuna, sanat temelli eğitimde kullanılan yöntem ve tekniklerin ve dersin genel işlenişinin nasıl olduğuna

ilişkin 13.03.2023-07.04.2023 tarihleri arasında gözlem yapılmıştır. Bu gözlemler haftada iki gün ve üç saat olmak üzere dört hafta sürmüştür. Araştırmacı gözlem süresince gözlem formuna notlar almıştır. Araştırmacının bazı gözlem notları şu şekildedir:

Tarih: 13.03.2023

Öğrenme Alanı: Bilim, Teknoloji ve Toplum

Konu: Kil Tabletlerden Akıllı Tabletler

Gözlem Notu: Öğretmen, sınıfı selamlayarak derse giriş yaptı. Akıllı tahtayı açan öğretmen günün konusu ile ilgili sunumu sınıfla paylaştı. Öğretmen, öğrencilere yazılı olmadan önce bilgilerin nasıl kaydedildiğini sordu. Bu soruya yalnızca iki öğrenci yanıt verdi. Sınıfta derse karşı genel olarak bir motivasyon düşüklüğü vardı. Ders akıllı tahtada açılan sunumla devam etti. Öğretmen, yazının icadıyla beraber bilginin çeşitli yollarla depolanmasının bilginin aktarılması ve yaygınlaşmasında büyük öneme sahip olduğuna değindi.

Tarih: 24.03.2023

Öğrenme Alanı: Bilim, Teknoloji ve Toplum

Konu: Bilimin Öncüleri

Gözlem Notu: Öğretmen, sınıfı selamladıktan akıllı tahtada bilimin öncüleri konusu ile ilgili sunumunu açtı. Orta Çağ'da önemli çalışmalar yapan bilim insanlarına ilişkin anlatım yaparken öğrencilerin de not almasını istedi. Sınıfta zaman zaman gürültü oluştu. Öğretmen bu duruma sözlü uyarıları ile müdahale etti. Öğretmen, Türk-İslam bilginlerinin Orta Çağ'da önemli çalışmalar yaptıklarını bilimsel çalışmalar yaparken oldukça fazla emek verdiklerine değindi. Öğrencilere Orta Çağ'da Avrupa'nın bilimsel gelişmeler konusunda Türk-İslam medeniyetinin gerisinde olduğunu vurguladı.

Tarih: 27.03.2023

Öğrenme Alanı: Bilim, Teknoloji ve Toplum

Konu: Özgür Düşüncenin Bilime Katkısı

Gözlem Notu: Öğretmen dersin giriş aşamasında öğrencilere İlk Çağ'da İyonlarda bilimsel gelişmeler yaşanırken Orta Çağ Avrupa'sında bilimsel gelişmeler yavaşlamıştır bunun nedeni ne olabilir sorusunu yönlendirdi? Öğrencilerden bazıları durumun ekonomi ile ilgili olabileceği yönünde yanıtlar verdiler. Öğretmen, öğrencilerden aldığı yanıtların ardından özgürlüğün bilime olan katkısından ve öneminden bahsederek dersi sürdürdü. Bu ders öğrencilerin odaklanması ve ilgisi daha iyi düzeydeydi ancak yine de öğretmenin sorularına genellikle aynı öğrenciler yanıt verdiler.

Araştırmacı, araştırmanın odaklanılacak alanını belirlemek için gözlem ve yarı-yapılandırılmış görüşmeler yoluyla bilgiler toplamıştır. 13.03.2023 tarihinde gerçekleştirilen derste sosyal bilgiler öğretmeni bilimsellik değerine, 24.03.2023 tarihinde gerçekleştirilen derste çalışkanlık, 27.03.2023 tarihinde gerçekleştirilen derste

ise özgürlük değerine sözlü bir şekilde değinmiştir. Dört haftalık gözlem süresinde öğretmen herhangi bir sanat temelli değer eğitimi etkinliği gerçekleştirmemiştir. Görüşme yapılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin ifadelerine ve gözlem notlarına bakıldığında, sosyal bilgiler öğretmenlerinin sanat temelli değer eğitimi sağlama durumlarının olmadığı görülmektedir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinden bazıları sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinden yararlanılması gerektiğini düşünse de gerçekleştirdikleri bir etkinlikten söz edememektedir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinden biri bu durumun sebebini kendisini bu konuda yetersiz gördüğünü söyleyerek açıklamıştır. Bir başka öğretmen ise sanat eğitimcileri ile iş birliği yapılması gerektiğini önermiştir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sanat temelli eğitime yönelik önerileri de sınırlı kalmıştır. Bu doğrultuda araştırmacı, sosyal bilgiler dersine sanat temelli değer eğitimi etkinliklerini sağlamak amacıyla sanat temelli değer eğitimi etkinliklerin geliştirilmesi ve uygulanması konusunda bir gereksinim olduğunu ortaya koyarak araştırmanın odak alanını belirlemiştir.

Efron ve Ravid (2013)'e göre eylem araştırmalarında araştırılmak istenen konuya açıklık getirilmesi amacıyla alan uzmanları ile görüşmeler gerçekleştirilmelidir. Bu araştırma kapsamında oluşturulan geçerlik komitesinde araştırmanın danışmanı Prof. Dr. Handan DEVECİ, Doç. Dr. Ayşegül PEHLİVAN YILMAZ ve Arş. Gör. Dr. Suzan ARSLAN yer almıştır. Gözlem sürecinin tamamlanmasının ardından geçerlik komitesi ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Geçerlik komitesi ile yapılan görüşmeler çevrim içi ortamda Zoom uygulaması ile yapılmıştır. Araştırmacı, öncelikle odaklanılacak alanın belirlenmesi sürecinde topladığı verilerin analizlerini geçerlik komitesine sunmuştur. Araştırmacı gözlemlemiş olduğu bir sorunu geçerlik komitesine aktarmış ve geçerlik komitesi üyeleri şu önerilerde bulunmuştur:

Araştırmacı: Öğrenciler, gerçekleştirilecek etkinliklerle ilgili kaygı duyuyorlar.

Handan Deveci: Şimdi seni tanımadıkları için biraz belki kaygı duyuyordur. Kendilerine güvenmeleri için burada ne yapman gerektiğini biliyorsun. Pekiştireç kullanacaksın. Evet, belki ödül kullanacaksın, öğrencilerin özgüven kazanmaları için. Senin o zaman biraz çaba harcaman gerekiyor. Bundan sonra aktif olarak buna çalışacaksın. Olumsuz bulgularını günlüğüne yaz ve altını çiz, tekrar edip etmediğine bakacağız.

Suzan Arslan: Öğrencilerin kaygılarını azaltmak için onlara yaptıracağın etkinliklerle ilgili örnekler gösterebilirsin.

Handan Deveci: Yalnız şimdi burası sınıf ortamı ve bu sınıfta sen sanat temelli etkinlik uygulayacaksın. Sınıfa girince bu sınıfta sanat temelli etkinlik uygulandığı hissedilse nasıl olur?

Araştırmacı: Hocam, sınıfta boş tek bir pano var. Diğeri, sınıf öğretmeni tarafından belirli gün ve haftalar için kullanılıyor sanırım. Sınıf içinde duvarda yer alan boşlukları değerlendirebilirim.

Ayşegül Pehlivan Yılmaz: Sınıfın bütün duvarlarında ortaya çıkan ürünleri her hafta sergileyebilirsiniz. Böylelikle öğrenciler, neler yaptıklarını da hep görürler.

Suzan Arslan: Sınıfta da nasıl bir sanat temelli bir eğitim ortam oluşturabiliriz diye düşündüm. Ben kendi sürecimde yapılan işleri asıyordum, topladıktan sonra panolara... Bu şekilde hem çıkan ürünler görünür oluyordu hem de sergileniyordu. Kavram temelli eğitim çalışmıştım ve artık hem çıkardığımız kavram haritaları hem de yaptığımız resimler, tasarımlar hepsi görünür hale gelmişti bu şekilde. Kraft kartonlarından kâğıtlarından yararlanabilirsiniz. Onlar çok güzel bir fon kartonu oluşturabilir. Onun üzerine çıkan işleri asabilirsiniz. Böyle pratik çözümlerle sınıf güzel sanat temelli bir sınıfa dönüşebilir.

Araştırmacı, geçerlik komitesi üyelerinin önerileri doğrultusunda sınıfta kâğıt karton, mukavva gibi çeşitli malzemeler kullanarak yeni panolar oluşturmuştur. Öğrencilerin ortaya çıkardığı ürünler araştırmacı tarafından yapılan bu panolara asılmıştır.

3.1.2. Verilerin toplanması

Bu araştırmanın veri toplama araçları odaklanılacak alanı belirleme sürecinde elde edilen veriler ışığında ve araştırma amaçları göz önünde bulundurularak belirlenmiştir. Bu doğrultuda öğrencilerle ve sosyal bilgiler öğretmeniyle gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmeler, öğrenci anekdot defterleri, sosyal bilgiler öğretmen günlüğü, araştırmacı günlüğü, etkinliklere dair video kayıt görüntüleri ve öğrenci ürünleri ses kayıtları olmak üzere çeşitli veri toplama araçlarından yararlanılmıştır. Araştırmanın veri toplama süreci “Veri Toplama Araçları” başlığı altında ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır.

Sanat temelli değer eğitimi uygulama sürecinde her etkinlik sonrasında öğrenciler ve sosyal bilgiler öğretmeni ile yapılan yarı yapılandırılmış görüşmeler, öğrenci anekdot defterleri, sosyal bilgiler öğretmen günlüğü, araştırmacı günlüğüne dair verilerin makro analizleri geçerlik komitesine her hafta sunulmuştur. Etkinliklere ait sınıf içi çekilen video kayıtlar çevrim içi toplantılarda Google Drive uygulama bağlantısı aracılığı ile geçerlik komitesi üyelerine iletilmiştir. Geçerlik komitesi üyelerinin etkinliklere ait sınıf içi video kayıtlarını incelemesi için geliştirilen video gözlem formları her hafta geçerlik komitesi üyeleriyle düzenli olarak paylaşılmış ve etkinliklere ait sınıf içi video kayıtların değerlendirilmesi sağlanmıştır. Haftalık toplanan bu verilerle bir sonraki eylem planının

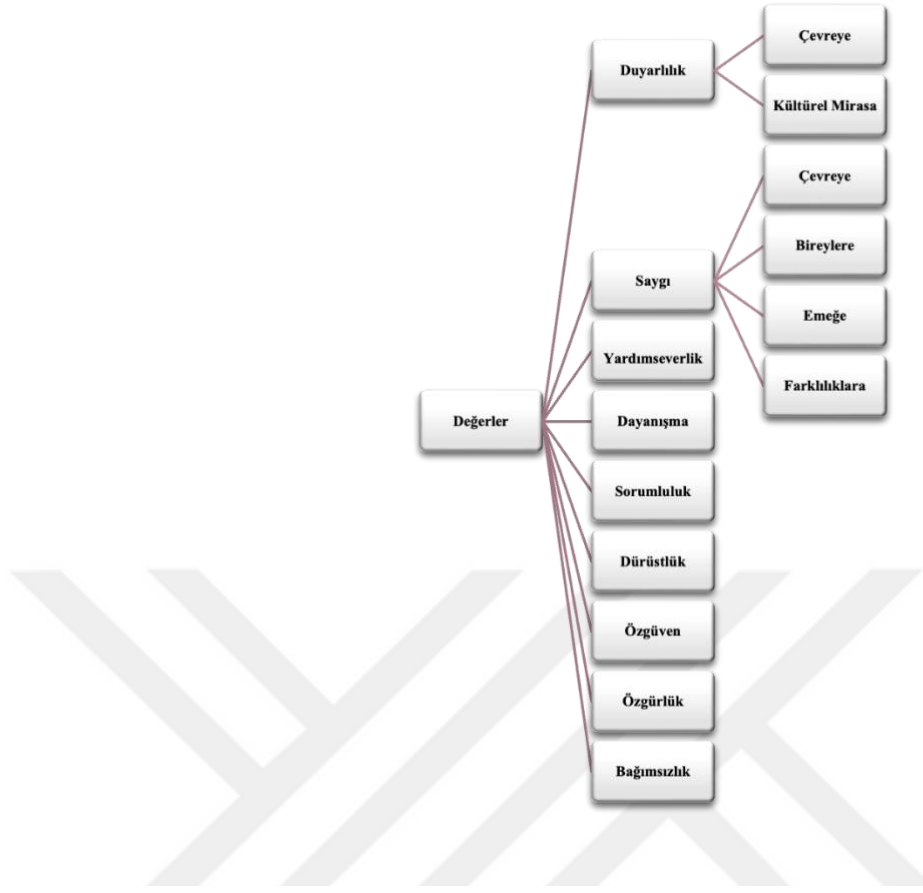
geliştirilmesi, uygulanması, eylem planına ilişkin verilerin toplanması ve bu verilerin geçerlik komitesi ile paylaşılması süreci devam etmiştir.

3.1.3. Verilerin çözümlenmesi ve yorumlanması

Eylem araştırmalarında analiz süreklilik gösterir; veri toplama süreci ile eş zamanlı bir şekilde yürütülür. Bu durum araştırmaya konu olan uygulamanın ya da sürecin anlaşılmasını sağlar (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s. 326). Bu araştırmada da sosyal bilgiler derslerinde gerçekleştirilen sanat temelli değer eğitimi uygulamaları ardından toplanan veriler süreç içerisinde makro olarak analiz edilmiştir. Makro analizler her hafta gerçekleştirilen geçerlik komite toplantılarında araştırmacı tarafından sunulmuştur. Sanat temelli değer eğitimine ait video kayıtları her hafta düzenli olarak hem araştırmacı hem de geçerlik komitesi tarafından incelenmiştir. Araştırmacı tarafından geçerlik komitesine sunulan makro analizler ve sanat temelli değer eğitime ait video kayıtları ışığında belirlenen sorunlar tartışılmış ve geçerlik komitesi üyelerinin önerileri doğrultusunda bir sonraki eylem planı araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Araştırmanın veri analizi süreci, "Veri Analizi" başlığı altında detaylı bir şekilde incelenmiştir.

3.1.4. Eylem planlarının geliştirilmesi

Bu araştırmada eylem planları ders planları biçiminde hazırlanmıştır. Eylem araştırmalarının esnek doğası, uygulama aşamasındayken eylem planlarında değişiklik yapılmasına izin vermektedir (Kemmis, McTaggart ve Nixon, 2014). Araştırmada elde edilen veriler ve karşılaşılan sorunlar göz önünde bulundurularak bir sonraki eylem planları hazırlanmıştır. Bu araştırmada sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi uygulamalarına yönelik 12 farklı eylem planında 12 tane sanat temelli değer eğitimi etkinliği gerçekleştirilmiştir. Eylem planları, 2018 SBDÖP'nin kazanımları doğrultusunda hazırlanmıştır. Süreçte dokuz farklı değer; değer belirginleştirme, değer analizi, ahlâki muhakeme ve değer telkini yaklaşımlarıyla ele alınmıştır. Araştırmanın uygulama sürecinde ele alınan değerlere Şekil 3.3'te yer verilmiştir:

Şekil 3.3. Uygulama sürecinde ele alınan değerler

Araştırmanın uygulama sürecinde Şekil 3.3'te görüldüğü gibi 9 farklı değer ele alınmıştır. Ele alınan değerler 2018 SBDÖP'de yer alan kazanımlarla ilişkilendirilmiştir. Duyarlılık değerinin iki, saygı değerinin ise dört alt boyutuna sanat temelli değer eğitimi uygulamalarında yer verilmiştir.

Sanat temelli değer eğitimi sürecinde gerçekleştirilen etkinliklere aşağıdaki gibidir:

1. Sanat eseri inceleme
2. Figüratif tasarım
3. Afiş hazırlama
4. Amblem/logo tasarımı
5. Davetiye tasarımı
6. Karikatür hazırlama
7. Kostüm ve sahne dekoru tasarımı
8. Kolaj çalışması
9. Parmak boya ile el baskısı
10. Grafiti çalışması
11. Posta sanatı

12. Seramik sembol çalışması

Süreçte gerçekleştirilen 12 sanat temelli değer eğitimi etkinliğinin yanı sıra öğrenciler tarafından “Etkileşimli Davranış Panosu” ismi verilen ek bir çalışma daha yapılmıştır. İnteraktif sanat etkinlikleri arasında gösterilen katılımcı odaklı bu çalışma Saban (2014)’ın işaret levhası etkinliğinden yola çıkılarak oluşturulmuştur. Etkileşimli Davranış Panosu ile araştırmanın uygulama sürecinde saygı ve sorumluluk değerleri ele alınmıştır. Kostüm ve sahne dekoru tasarımı Uçuş ve Tay (2016, s. 402)’ın geliştirdiği etkinlik doğrultusunda oluşturulmuş ve dürüstlük değeri ele alınmıştır.

Sosyal bilgiler dersinde gerçekleştirilen sanat temelli değer eğitimi etkinlikleriyle ilgili süreç hem araştırmacı hem de geçerlik komitesi tarafından incelenerek ilerlemiştir. Creswell (2016)’e göre eylem araştırmasında veriler doygunluğa ulaştığında araştırma sonlandırılır. Bu araştırmada da her etkinlik sonrasında öğrencilerden ve sosyal bilgiler öğretmeninden toplanan verilerin makro boyutta analizleri gerçekleştirilmiş ve geçerlik komitesi ile paylaşılmıştır. Toplanan veriler araştırmacı ve geçerlik komitesi tarafından değerlendirilmiş ve verilerin tekrar ettiği düşünüldüğü aşamada geçerlik komitesi üyeleri tarafından verilerin doygunluğa ulaştığı kararı verilmiştir. Böylelikle araştırma süreci sonlandırılmıştır. Tablo 3.1’de geçerlik komitesi toplantıları ve geçerlik komitesi toplantılarında uygulama sürecine ilişkin alınan kararlar yer almaktadır:

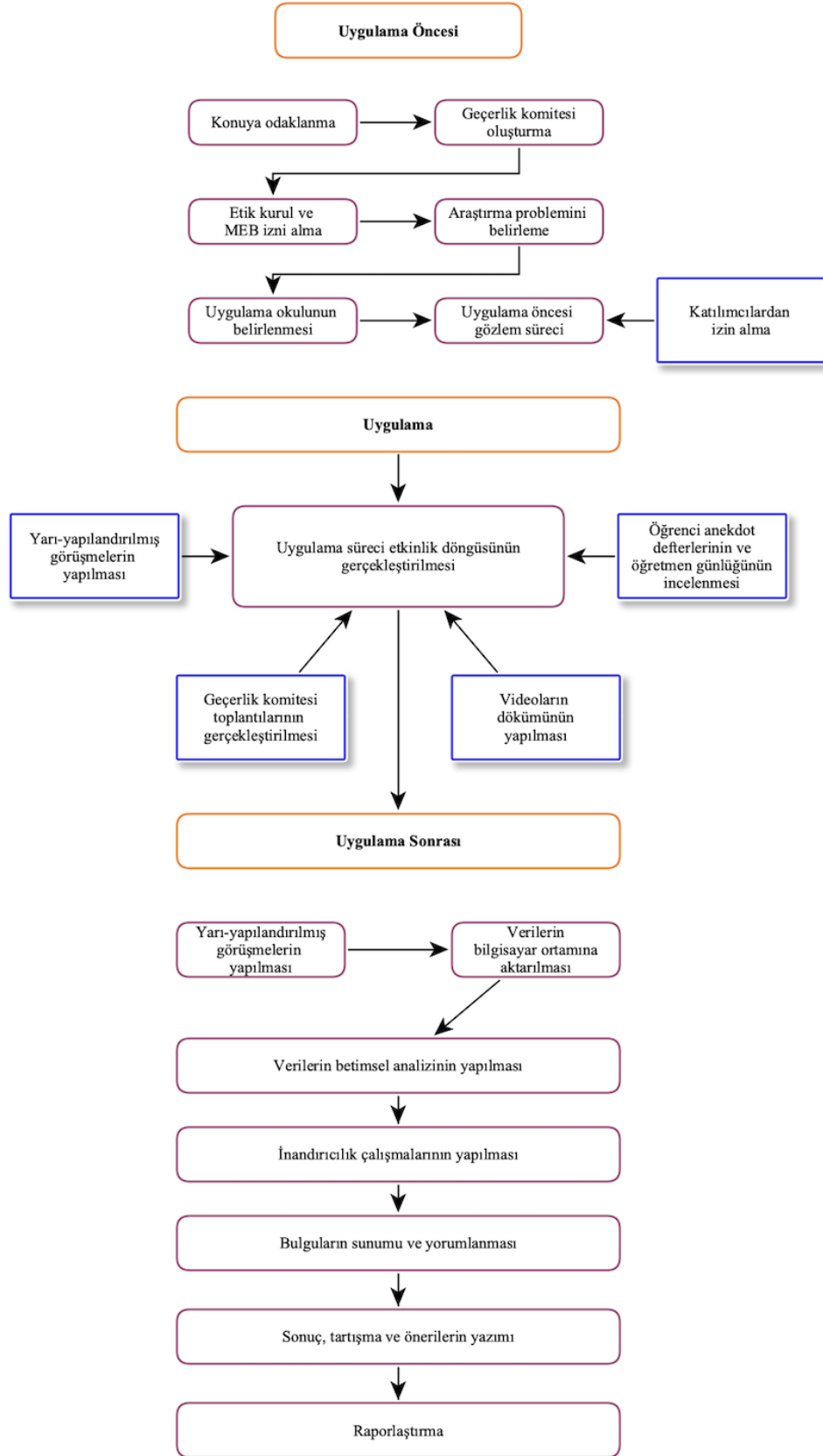
Tablo 3.1. Geçerlik komitesi toplantılarında uygulama sürecine yönelik alınan kararlar

No	Tarih	Gerçekleştirildiği Yer	Süre	Alınan Kararlar
1	11.04.2023	Zoom	40’	• Saygı değerine bütün ders planlarında yer verilmesi, • İşaret levhasının saygı değeri için kullanılması (etkileşimli davranış panosunun hazırlanması), • Resmî tatillerde okul dışı etkinlik planlanması
2	18.04.2023	Zoom	40’	• Öğrenci ürünlerinin sergilenebilmesi için sınıfa ek panolar yapılması, • Amblem/logo etkinliğinin renkli kartonlar üzerinde gerçekleştirilmesi, • Amblem/logo etkinliğinde keçeli kalem kullanılması
3	25.04.2023	Zoom	40’	• Sorumluluk değerine bütün ders planlarında yer verilmesi,

Tablo 3.1. (Devam) *Geçerlik komitesi toplantılarında uygulama sürecine yönelik alınan kararlar*

				- Etkileşimli davranış panosunun sorumluluk değeri için kullanılması - Okul dışı sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin grup çalışmaları biçiminde gerçekleştirilmesi,
4	03.05.2023	Zoom	40'	- Sınıf içi sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin grup çalışmaları biçiminde gerçekleştirilmesi, - Yarı yapılandırılmış görüşmelere isteksiz katılan öğrenciler için pekiştireç hazırlanması, - Bir sonraki ders planında değer analizi yaklaşımına geçilmesi,
5	09.05.2023	Zoom	80'	Bir sonraki ders planında ahlâki muhakeme yaklaşımına geçilmesi,
6	16.05.2023	Zoom	40'	- Araştırmacı ve öğrencilerin ilişkisinin güçlendiğinin belirtilmesi, - Öğrenciler arasındaki iletişimin ve saygının arttığına gözlenmesi ve ifade edilmesi, - Posta sanatı etkinliğinde görsel kompozisyonu sağlamaya ilişkin önerilerde bulunulması,
7	31.05.2023	Zoom	40'	- Öğrencilerin sorumluluk bilinçlerinin arttığına gözlenmesi, - Posta sanatı etkinliğinin geliştirilerek yeniden uygulanması,
8	14.06.2023	Zoom	80'	- Uygulamaya ilişkin makro boyuttaki analizlerin sunulması, - Araştırmanın verilerinin doygunluğa ulaştığının kararının alınması.

Tablo 3.1’de görüldüğü gibi geçerlik komitesi toplantıları araştırmanın uygulama süresince devam etmiştir. Uygulama sürecinde toplanan veriler ve uygulamaların video kayıtları araştırmacı tarafından geçerlik komitesi üyeleri ile paylaşılmıştır. Bu doğrultuda araştırmacı ve geçerlik komitesi üyeleri sürece ilişkin birtakım kararlar alarak eylem planlarının geliştirilmesi sağlanmıştır. Araştırma sürecinin tamamına Şekil 3.4’te yer verilmiştir:

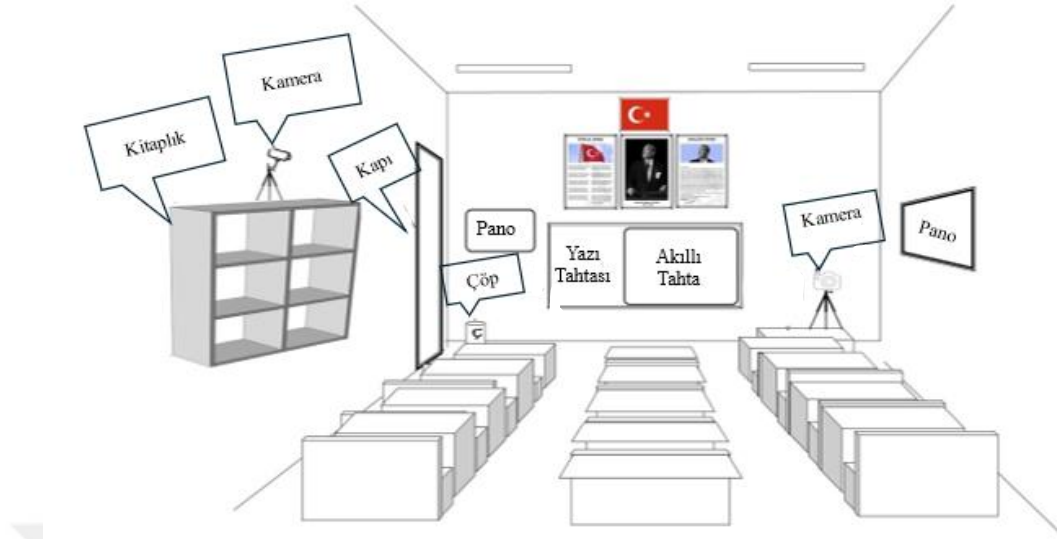

Şekil 3.4. Araştırma sürecinin genel görünümü

3.2. Ortam

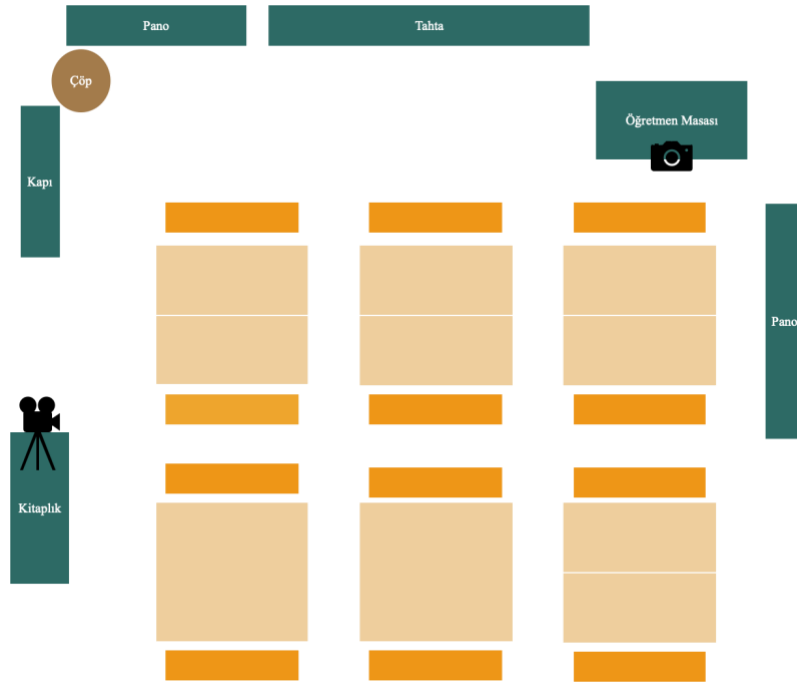
Bu araştırma, 2022-2023 eğitim ve öğretim yılı bahar döneminde Edirne ilinin Merkez ilçe Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı bir ortaokulun 7/D şubesinde gerçekleştirilmiştir. Uygulama okulu üç katlı tek binadan oluşmaktadır. 7. sınıflar okulun üçüncü katında bulunmaktadır. Uygulama okulunda altı adet sıranın ve az sayıda kitabın yer aldığı bir kütüphane, bir öğretmenler odası, müdür odası, müdür yardımcısı odası, bilgisayar ve fen bilimleri laboratuvarları yer almaktadır. Öğrencilerin sportif etkinliklerde bulunabileceği kapalı bir sınıf vardır. Okulun bahçesine uygulamanın gerçekleştirildiği 2022-2023 eğitim ve öğretim yılının bahar döneminde Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından açık spor sahası yapılmıştır. Spor sahasının yanında toprak ve çim bir alan bulunmaktadır. Uygulama okulunun bütün sınıflarında akıllı tahta yer almaktadır ancak uygulama sınıfında öğrenci çalışmalarının sergilenebileceği biri orta biri ise küçük boy olmak üzere yalnızca iki pano vardır. Bu yüzden araştırma süresince araştırmacı tarafından sınıfın duvarlarına fon kartonu, mukavva, kâğıt karton gibi çeşitli malzemeler kullanılarak panolar yapılmıştır.

Sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin uygulandığı sınıf alanı ayrıntılı olarak görüntüleyebilecek iki kamera yerleştirilmiştir. Kameralardan biri araştırmacıyı ve sınıf ortamını yakından görebilecek şekilde konumlandırılırken diğeri sadece sınıf ortamını görüntüleyecek şekilde yerleştirilmiştir. Uygulama esnasında araştırmacı, kamerayı sınıf içinde ayrıca gezdirerek süreci kayıt almaya devam etmiştir. Uygulamanın gerçekleştirildiği sınıfın üç boyutlu görüntüsü Şekil 3.5'te gösterilmiştir:

Şekil 3.5. Uygulama sınıfının üç boyutlu görüntüsü

Grup çalışmalarının sıklıkla gerçekleştirildiği sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinde sınıfta yer alan sıralar küme biçimine getirilmiştir. Böylelikle öğrencilerin iş birliğinde bulunmaları, birbirleri ile daha rahat iletişim kurmaları ve çalışmaları sağlanmıştır. Grup çalışmaları sırasında sınıfın görünümü Şekil 3.6'daki gibidir:

Şekil 3.6. Grup çalışmaları sırasında sınıfın görüntüsü

3.3. Araştırmacının Rolü

Eylem araştırmalarında uygulayıcının aynı zamanda araştırmacı rolünde olduğu bir eylem araştırması modeli bulunmaktadır. Uygulayıcının aynı zamanda araştırmacı olduğu yaklaşımda araştırmacı, uygulamayı sürdürürken aynı zamanda belirlediği soruna ilişkin veri de toplamalıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s. 321). Bu araştırmada da araştırmacının uygulayıcı olduğu yaklaşım benimsenmiştir.

Araştırmacı, lisans ve yüksek lisans eğitimlerini sosyal bilgiler öğretmenliği programında tamamlamıştır; ulusal ve uluslararası düzeyde bilimsel etkinliklere katılmış sosyal bilgiler eğitimi üzerine yapmış olduğu çalışmalarını sunmuştur. Özel bir eğitim kurumunda iki yıl, MEB’de ise bir yıl öğretmenlik görevini sürdürmüştür. Şu an ise araştırmacı Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı’nda araştırma görevlisi olarak çalışmaktadır. Araştırmacı ayrıca, yaratıcı drama eğitmenliği sertifikasına sahip; güzel sanatlar ve yaratıcı dramayla ilgili çeşitli kurslara katılarak sertifikalar almıştır.

Araştırmacı yüksek lisans eğitiminde Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri dersini almış yüksek lisans tezinde nitel bir araştırma yürütmüştür. Araştırmacı, özel bir kurum tarafından 24.12.2023 tarihinde düzenlenen on bir saatlik “MAXQDA-Pro 2024 Nitel Veri Analizi Eğitimi”ni tamamlamıştır. Böylelikle bu araştırma kapsamında toplanan verilerin analizi için yeterlilik oluşturulduğu düşünülmektedir.

Araştırmacı; içinde bulunulan sınıf ortamını, katılımcıların özelliklerini, katılımcıların birbiri ile olan etkileşimlerini ve iletişimlerini izleyebilmek amacıyla uygulama sınıfında gözlemler gerçekleştirmiştir. Araştırmacı, 13.03.2023 tarihinden 07.04.2023 tarihine kadar dört hafta süren gözlem yapmıştır. Araştırmacı tarafından uygulama öncesinde eylem planları hazırlanmış ve geçerlik komitesi ile de paylaşarak uzman görüşleri alınmıştır. Uygulama sürecinden önce okulda gerçekleştirilen veli toplantısına katılan araştırmacı, ailelere araştırma hakkında bilgi vermiş ve araştırma izin formlarını imzalamalarını sağlamıştır. Veli toplantısına katılmayan ailelere ise veli onam formları ulaştırılmıştır. Veli toplantısı Görsel 3.1’de yer almaktadır:

Görsel 3.1. *Uygulama öncesi gerçekleştirilen veli toplantısı*

Araştırmacı, uygulama öncesi süreçten başlayarak uygulama sırasında ve sonrasındaki bütün izlenimlerini ve düşüncelerini günlüğüne yazmıştır. Uygulama sürecinde toplanan verilerin düzenli olarak makro düzeyde analizlerini gerçekleştirmiş ve analizlerini geçerlik komitesi ile paylaşmıştır. Araştırmacı, bulguların sunumunda olumlu ve olumsuz değerlendirmelerin hepsini sunarak nesnel davranmaya çalışmış; bulgular kısmında ise katılımcıların görüşlerinin doğrudan alıntılarla yer verilmesine dikkat etmiştir.

3.4. Geçerlik Komitesinin Rolü

Eylem araştırmasında, araştırmacı, konu ile ilgili uzmanların görüşlerine ihtiyaç duyabilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Araştırmada geçerlik komitesi, uygulama sürecinde eylem planlarının hazırlanması ve sosyal bilgiler dersinde gerçekleştirilen sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin uzmanlar tarafından değerlendirilmesi gibi önemli görevleri üstlenmiştir. Üç üyeden oluşan geçerlik komitesinde aynı zamanda tez danışmanı olan Prof. Dr. Handan DEVECİ yer almaktadır. Geçerlik komitesinin bir diğer üyesi Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Eğitimi Ana Bilim Dalı'nda öğretim üyesi olan Doç. Dr. Ayşegül PEHLİVAN YILMAZ'dır. Sanat temelli eğitim sürecinde sanat eğitimcileri ile iş birliği yapılması önem taşımaktadır (D'Souza, 2021; Hunter Doniger ve Herring, 2017; Taylor, 2008). Bu nedenle geçerlik komitesinin bir diğer üyesi, Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı'nda görev yapan Arş. Gör. Dr. Suzan ARSLAN'dır.

Araştırmacı tarafından video kontrol listeleri oluşturulmuştur. Video kontrol listelerinin örneği EK-14'te sunulmuştur. Geçerlik komitesi üyeleri ile paylaşılan video

kontrol listelerinde sanat temelli değer eğitimi uygulama sürecinde ulaşılmak istenen amaçlara yönelik maddeler yer almaktadır. Video kontrol listesinde bulunan amaçların her biri için “evet”, “bazen” ve “hayır” seçenekleri oluşturulmuştur. Geçerlik komitesi üyeleri, toplantılarda araştırmacı tarafından izletilen sanat temelli değer eğitimi uygulama videolarına yönelik video kontrol listelerini doldurmuştur. Geçerlik komitesi üyeleri süreç içerisinde bazı sanat temelli değer eğitimi uygulamalarının amacına ulaşmadığını araştırmacıya bildirmiş ve çeşitli önerilerde bulunmuşlardır. Araştırmanın ilerleyen sürecinde ise geçerlik komitesi üyeleri, video kontrol listesinde belirlenen amaçlara ulaşıldığını belirtmiştir. Bu doğrultuda geçerlik komitesi üyeleri araştırmacı ile verilerin doygunluğa ulaştığı kararını alarak araştırmayı sonlandırmışlardır. Geçerlik komitesi ile gerçekleştirilen toplantı takvimine Tablo 3.2’de yer verilmiştir:

Tablo 3.2. *Geçerlik komitesi toplantı takvimi*

Toplantı Sayısı	Toplantı Konusu	Tarih
1	Araştırma ile ilgili bilgilendirme Etkinlik 1: Sanat eseri inceleme	11.04.2023
2	Etkinlik 2: Figüratif tasarım Etkinlik 3: Afiş hazırlama	18.04.2023
3	Etkinlik 4: Amblem/logo tasarımı Etkinlik 5: Davetiye tasarımı	25.04.2023
4	Etkinlik 6: Karikatür hazırlama Etkinlik 7: Kostüm ve sahne dekoru tasarımı	03.05.2023
5	Etkinlik 8: Kolaj çalışması	09.05.2023
6	Etkinlik 9: Parmak boya ile el baskısı Etkinlik 10: Grafiti çalışması	16.05.2023
7	Etkinlik 11: Posta sanatı Etkinlik 12: Seramik ile sembol çalışması	31.05.2023
8	Genel Değerlendirme	14.06.2023

Tablo 3.2’de görüldüğü gibi geçerlik komitesi üyeleri ile toplamda sekiz kez toplantı gerçekleştirilmiştir. Birinci toplantıda araştırmacı tarafından araştırmayla ilgili bilgi aktarılmış, odaklanılacak alanı belirleme sürecinde toplanan verilerin analizleri sunulmuş ve ilk eylem planı tanıtılmıştır. Diğer yedi toplantıda ise eylem planlarına ilişkin görüş alışverişinde bulunulmuş ve geçerlik komitesi üyeleri tarafından öneriler sunulmuştur.

3.5. Katılımcılar

Araştırma, Edirne ilinin Merkez ilçesinde bulunan bir devlet okulunun 7/D şubesinde gerçekleştirilmiştir. Okul, araştırmacı için ulaşılabilir bir konumda

bulunmaktadır. Sosyal bilgiler öğretmeninin, sınıf rehber öğretmeninin ve okul idarecilerinin iletişime açık ve gönüllü olmaları 7/D şubesinin seçiminde etkili olmuştur. Sosyal bilgiler öğretmeninin 7. sınıfların etkinlikler konusunda geri planda tutulduğunu belirtmesi araştırmanın 7. sınıf düzeyindeki öğrencilerle gerçekleştirilmesini sağlamıştır. Alan uzmanları da sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin 7. sınıf düzeyinde gerçekleştirilmesini uygun bulduklarını ifade etmişlerdir.

Araştırmacı tarafından öğrencilere ve sosyal bilgiler öğretmenine araştırma hakkında detaylı bilgilendirme yapılmış araştırmaya katılımcılar kendi rızalarıyla gönüllü olarak katılmışlardır (Christians, 2005). Uygulama öncesi gözlem sürecinde araştırmacı kendini tanıtmış ve sınıfta bulunma amacını katılımcılara açıklamıştır. Öğrencilere, sosyal bilgiler öğretmenine ve velilere araştırmaya katılmaları amacı ile araştırma katılım onay formu imzalatılmıştır. Veli onam formu EK-3'te, öğrenci gönüllü katılım formu EK-4'te, sosyal bilgiler öğretmeni gönüllü katılım formu ise EK-5'te sunulmuştur.

Araştırmacı, 24 kişilik sınıfta odak öğrenci grubu belirlemek amacıyla sosyal bilgiler öğretmeninin görüşlerini almış ve sınıf içerisinde gözlem gerçekleştirmiştir. Gözlem ve sosyal bilgiler öğretmeninin görüşleri doğrultusunda cinsiyet ve akademik başarı açısından çeşitlilik gösteren on bir öğrenci odak öğrenci olarak belirlenmiştir. Araştırmacı, dört haftalık gözlem sürecinde sosyal bilgiler derslerine devam sorunu yaşayan öğrencilerin varlığını belirlemiştir. Bu durumun, bazı öğrencilerin okul futbol takımı gibi sosyal gruplara katılmasından kaynaklanarak derslere düzenli olarak katılım sağlayamamasıyla ilişkili olduğu gözlemlenmiştir. Benzer durumda olan öğrencilere odak öğrenci grubunda yer verilmemiştir. Araştırmacı ayrıca iletişime açık, kendini ifade etme becerisi yüksek ve araştırma hakkında görüş bildirmeye gönüllü olan öğrenciler arasından odak öğrenci grubunu oluşturmuştur. Odak öğrenci grubunun özelliklerine Tablo 3.3'te yer verilmiştir.

Tablo 3.1. *Odak öğrenci grubunun özellikleri*

Sıra No	Öğrenci Kodu	Cinsiyet	Sınav Başarı Düzeyi
1	Ö1	Erkek	70
2	Ö2	Kız	85
3	Ö3	Erkek	65
4	Ö4	Erkek	80
5	Ö5	Kız	85
6	Ö6	Erkek	70
7	Ö7	Kız	50
8	Ö8	Erkek	90
9	Ö9	Kız	60

Tablo 3.2. (Devam) Odak öğrenci grubunun özellikleri			
10	Ö10	Erkek	85
11	Ö11	Kız	45

Odak öğrenci grubunda beş kız öğrenci altı tane erkek öğrenci bulunmaktadır. Öğrencilerin sosyal bilgiler dersi çoktan seçmeli test puanı sınav başarı düzeyleri 45-90 arasında değişiklik göstermektedir. Odak öğrenci grubunun devamsızlık düzeyleri en düşük olan öğrencilerden oluşturulmasına dikkat edilmiştir.

Araştırmaya katılan, sınıfında uygulama yapılan sosyal bilgiler öğretmeni 29 yaşında ve erkektir. Sosyal bilgiler öğretmeninin mesleğinde altıncı yılıdır. Daha önce özel kurumda bir yıl, ardından MEB’e bağlı bir köy okulunda üç yıl sosyal bilgiler öğretmeni olarak çalışmıştır. 2022 yılından itibaren Edirne ilinin Merkez ilçesinde görevine devam etmektedir; aynı zamanda 2022 yılında Sosyal Bilgiler Eğitimi alanında yüksek lisans eğitimini tamamlamıştır. Sosyal bilgiler öğretmeni, uygulama öncesinde gerçekleştirilen görüşmede araştırmaya gönüllü olduğunu ve bilimsel çalışmalara olan ilgisini ifade etmiştir. Sosyal bilgiler dersinde gerçekleştirilen sanat temelli değer eğitimi uygulamalarında sosyal bilgiler öğretmeni; günlük tutmuş, her etkinlik sonrası görüşme gerçekleştirmiş, izlenimlerini ve önerilerini araştırmacıya aktarmıştır.

3.6. Veri Toplama Araçları

Eylem araştırmasında veri toplama araçlarının problemin çözümüne katkı sunması, erişilebilir ve uygun olması, araştırmacının ve katılımcıların kendi uygulamalarına ilişkin anlayışlarını geliştirmelerine yardımcı olmalıdır (Mills, 2003). Bu doğrultuda araştırmanın amacına ve sorularına uygun şekilde nitel veri toplama araçlarından yararlanılmıştır. Araştırmanın verileri; gözlem, öğrenciler ve sosyal bilgiler öğretmenleri ile gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmeler, öğrenci anekdot defterleri, öğretmen günlüğü, araştırmacı günlüğü ve öğrenci ürünleri aracılığı ile toplanmıştır.

3.6.1. Gözlem

Araştırmada odaklanılacak alanı belirlemek için dört hafta boyunca sosyal bilgiler öğretmeni gözlemlenmiştir. Araştırma sürecinde gözlem verileri, video kayıtları aracılığı ile toplanmıştır.

Uygulama sürecinde gerçekleştirilen sanat temelli değer eğitimi etkinlikleri iki farklı kamera ile kayıt altına alınmıştır. Video kayıtlar haftalık olarak araştırmacı tarafından incelenmiş ve video kayıtlar aracılığı ile etkinlikler gözlemlenmiştir. Araştırmacı tarafından makro boyutta video kayıtların analizleri gerçekleştirilmiş ve bu analizlerden elde edilen bulgular geçerlik komitesi ile paylaşılmıştır. Geçerlik komitesi üyeleriyle aynı zamanda video kayıtları da paylaşılmıştır. Geçerlik komitesi üyeleri video kontrol listelerini kullanarak sanat temelli değer eğitimi etkinliklerini değerlendirmişlerdir.

3.6.2. Görüşme

Araştırmanın uygulama sürecinde, araştırma katılımcıları ile görüşme türlerinden biri olan yarı yapılandırılmış görüşmeler kullanılmıştır. Araştırmacı tarafından uygulama öncesinde yarı yapılandırılmış görüşme formu oluşturulmuş ve görüşme formuna yönelik üç uzmandan görüş alınmıştır. Görüşleri alınan uzmanlardan ikisi sosyal bilgiler eğitimi uzmanı, biri ise sınıf eğitimi uzmanıdır. Sınıf eğitimi uzmanının çalışma alanları ise sosyal bilgiler eğitimi üzerinde yoğunlaşmaktadır. Uzmanların geri bildirimleriyle, görüşme formundaki bazı sorular, daha anlaşılır ve açık uçlu bir yapıya sahip olacak biçimde yeniden düzenlenmiştir. Araştırmacı tarafından son biçimleri verilen yarı yapılandırılmış görüşme formları uygulama öncesi ve sonrasında kullanılmıştır.

Uygulama öncesi süreçte araştırmacı, yedi sosyal bilgiler öğretmenini ile görüşmeler gerçekleştirmiştir. Gerçekleştirilen görüşmeler okul rehberlik ve psikolojik danışman odası, çok amaçlı salon, müdür yardımcısı odası ve okul kütüphanesi olmak üzere dört farklı mekânda yapılmıştır. Bu süreçte gerçekleştirilen görüşmeler ile araştırmanın odaklanılacak alanının belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada uygulanacak olan eylem planları, uygulama öncesinde sosyal bilgiler öğretmenleri ile gerçekleştirilen görüşmelerden elde edilen veriler doğrultusunda oluşturulmuştur. Odaklanılacak alanı belirleme aşaması için oluşturulan görüşme formu iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm, katılımcıların adı ve soyadı gibi kişisel bilgilerini, ikinci bölüm ise üç farklı soruyu içermektedir (EK-6). Sosyal bilgiler öğretmenleriyle gerçekleştirilen uygulama öncesi yarı yapılandırılmış görüşme takvimine Tablo 3.4'te yer verilmiştir:

Tablo 3.4. Araştırma öncesinde sosyal bilgiler öğretmenleri ile gerçekleştirilen görüşmeler

Katılımcılar	Görüşme Tarihi	Görüşülen Yer	Görüşme Süresi
Sosyal Bilgiler Öğretmeni 1	06.03.2023	Müdür Yardımcısı Odası	17'32"
Sosyal Bilgiler Öğretmeni 2	07.03.2023	Müdür Yardımcısı Odası	4'20"
Sosyal Bilgiler Öğretmeni 3	07.03.2023	Müdür Yardımcısı Odası	6'30"
Sosyal Bilgiler Öğretmeni 4	08.03.2023	Rehberlik ve Psikolojik Danışman Odası	9'09"
Sosyal Bilgiler Öğretmeni 5	08.03.2023	Çok Amaçlı Salon	12'02"
Sosyal Bilgiler Öğretmeni 6	08.03.2023	Çok Amaçlı Salon	5'23"
Sosyal Bilgiler Öğretmeni 7	09.03.2023	Kütüphane	7'03"

Uygulama sürecinde ve uygulama sonrasında öğrencilerle ve sosyal bilgiler öğretmeni ile gerçekleştirilen görüşmeler okulun kütüphanesinde yapılmıştır. Uygulama sürecinde her bir etkinlik için öğrencilerle gerçekleştirilen görüşmeler 2 ile 5 dakika; sosyal bilgiler öğretmeni ile gerçekleştirilen görüşmelerin süresi ise 3 ile 6 dakika arasında değişiklik göstermektedir. Uygulama sırasında gerçekleştirilen görüşmeler odak öğrenci grubuyla yapılmıştır. Uygulama sırasında yapılan görüşmeler, katılımcıların uygulamalara ilişkin görüşlerini ve önerilerini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Uygulama sürecinde öğrenciler ve sosyal bilgiler öğretmeni ile gerçekleştirilen görüşme formlarına EK-8 ve EK-10'da yer verilmiştir. Uygulama sırasında kullanılan öğrenci görüşme formları, üç ana bölümden oluşmaktadır: İlk bölüm, araştırma hakkında bilgi verilen; ikinci bölüm, katılımcıların kişisel bilgilerini içeren ve üçüncü bölüm, uygulama sürecine ilişkin beş farklı sorunun yer aldığı kısımdır. Öğretmen görüşme formu ise araştırma hakkında bilgi verilen ve uygulama sürecine ilişkin soruları içeren iki bölümden oluşmaktadır: Tablo 3.5'te uygulama sürecinde gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmelere ait takvime yer verilmiştir.

Tablo 3.5. Uygulama sürecinde gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmelere ait takvim

Etkinlik	Katılımcılar	Görüşme Tarihi	Görüşülen Yer	Görüşme Ortalama Süresi
Sanat eseri inceleme	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11	10.04.2023	Kütüphane	3'14"
Figüratif tasarım	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11	14.04.2023	Kütüphane	4'7"
Afiş hazırlama	Ö2, Ö7, Ö8	28.04.2023	Kütüphane	2'13"

Tablo 3.5. (Devam) Uygulama sürecinde gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmelere ait takvim

Amblem/logo tasarımı	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö9, Ö10, Ö11	24.04.2023 25.04.2023	Kütüphane	3'28"
Davetiye tasarımı	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11	28.04.2023	Kütüphane	3'05"
Karikatür hazırlama	Ö1, Ö2, Ö4, Ö5, Ö6, Ö8, Ö10, Ö11	08.05.2023	Kütüphane	3'30"
Kostüm ve sahne dekoru tasarımı	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö11	05.05.2023	Kütüphane	4'36"
Kolaj tasarımı	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11	08.05.2023 09.05.2023	Kütüphane	4'30"
Parmak boya ile el baskısı	Ö1, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11	12.05.2023	Kütüphane	3'56"
Grafiti çalışması	Ö1, Ö2, Ö4, Ö5, Ö6, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11	26.05.2023	Kütüphane	3'33"
Posta sanatı	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11	26.05.2023- 02.06.2023	Kütüphane	3'51"
Seramik ile sembol çalışması	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11	02.06.2023	Kütüphane	4'10"

Araştırma sonrasında yapılan görüşmeler, 11 öğrenci ve sosyal bilgiler öğretmeni ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonrasında yapılan görüşmeler, 12-16 Haziran 2023 tarihlerinde gerçekleştirilmiştir. Öğrencilerle uygulama sonrasında gerçekleştirilen yarı-yapılandırılmış görüşmeler ise 4 ile 17 dakika arasında sürmüştür. Sosyal bilgiler öğretmeni ile uygulama sürecinin değerlendirilmesi niteliğini taşıyan 16.06.2023 tarihinde 42 dakika süren bir görüşme gerçekleştirilmiştir. Uygulama sonrasında öğrencilerle ve sosyal bilgiler öğretmeni ile gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formlarına EK-9 ve EK-11'de yer verilmiştir.

Araştırma sonrasında gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmeler, sosyal bilgiler derslerinde yapılan sanat temelli değer eğitimi uygulamalarının değerlendirilmesine yönelik olarak yapılmıştır. Uygulama sonrasında kullanılan öğrenci görüşme formları, araştırma hakkında bilginin verildiği, katılımcıların kişisel bilgilerinin yer aldığı ve uygulama sürecine ilişkin soruları içeren üç ana bölümden oluşmaktadır: Öğretmen görüşme formu ise iki bölümden oluşmaktadır: İlk bölümde araştırma hakkında bilgi verilirken ikinci bölüm uygulama sürecine ilişkin dört farklı soruyu içermektedir. Araştırma sonrasında öğrencilerle gerçekleştirilen görüşmelere ait bilgiler Tablo 3.6'da yer almaktadır:

Tablo 3.6. Araştırma sonrasında gerçekleştirilen görüşmeler

Katılımcı	Tarih	Görüşülen Yer	Görüşme Süresi
Ö1	12.06.2023	Kütüphane	4'01"
Ö2	12.06.2023	Kütüphane	16'39"
Ö3	16.06.2023	Kütüphane	7'12"
Ö4	16.06.2023	Kütüphane	6'22"
Ö5	16.06.2023	Kütüphane	6'21"
Ö6	12.06.2023	Kütüphane	14'02"
Ö7	12.06.2023	Kütüphane	7'27"
Ö8	16.06.2023	Kütüphane	5'48"
Ö9	16.06.2023	Kütüphane	7'51"
Ö10	16.06.2023	Kütüphane	4'
Ö11	16.06.2023	Kütüphane	5'05"

3.6.3. Öğrenci anekdot defteri

Araştırmada her bir etkinliğe dair öğrencilerin yazılı olarak görüşlerinin alınması amacıyla anekdot defterleri kullanılmıştır. Öğrenciler, gerçekleştirilen sanat temelli değer eğitimi uygulamalarına dair onları etkileyen ve onların dikkatini çeken durumları anekdot defterlerine yazmışlardır. Anekdot defterlerinin ilk sayfasında anekdot yazmayla ilgili öğrencilere bilgi veren bir metin eklenmiştir. Anekdot defteri alan uzmanları tarafından incelenmiş ve onayları alınarak kullanılmıştır. Araştırmacı her etkinlik sonrası defterleri toplamış ve bir sonraki etkinliğin sonunda yeniden dağıtmıştır. Anekdot defterlerinde yer alan öğrenci geri bildirimleri her hafta makro boyutta analiz edilerek geçerlik komitesi ile ortaya çıkan bulgular paylaşılmıştır. Öğrenciler tarafından uygulama sonunda 216 anekdotun kayıt altına alındığı araştırmacı tarafından tespit edilmiş ve öğrencilerin anekdotları betimsel çözümleme yoluyla analiz edilmiştir. Anekdot defterine ait örnek görsel EK-12'de sunulmuştur.

3.6.4. Araştırmacı günlüğü

Araştırmada araştırmacı, günlüğüne etkinliklerin planlanma aşamaları, etkinliklerin uygulanması sırasındaki gözlemleri, karşılaşılan zorluklardan çözüm önerilerine, uygulama sürecinde gerçekleştirdiği görüşmeler, geçerlik komitesi tarafından alınan kararları not almıştır. Araştırmacının günlüğünde bulunan veriler, eylemlerin tarihsel gelişimini belirli bir sıralama içinde sunarak araştırmacıya kavramsal bir çerçeve sunmuştur. Araştırmacı günlüğünden elde edilen veriler, bulgularda doğrudan alıntılar biçiminde yer almıştır. Araştırmacı günlüğü örneğine EK-13'te yer verilmiştir.

3.6.5. Öğrenci ürünleri

Bu araştırmada sanat temelli değer eğitimi uygulamaları sonucunda ortaya çıkan ürünler veri kaynağı olarak kullanılmıştır. Öğrenciler hem sanat temelli değer eğitimi ev ödevlerinde hem de sınıf içi uygulamalarında bir ürün ortaya çıkarmışlardır. Öğrencilerin sanat temelli değer eğitimine yönelik sınıf içi ve sınıf dışı ortaya koydukları ürünlerin özellikleri Tablo 3.7’de açıklanmaktadır:

Tablo 3.7. Öğrenci ürünlerinin özellikleri

Etkinlik Adı	Etkinlik Türü	Kullanılan Malzemeler	Gerçekleştirilme Şekli	İlişkilendirilen Değer/Değerler
Sanat eseri inceleme	İnceleme	Geri dönüşen sanat eserleri	Bireysel	Saygı, duyarlılık
Figüratif tasarım	Grafik	Yapıştırıcı, fon kartonları, atık malzemeler	Bireysel	Saygı, duyarlılık
Afiş hazırlama	Grafik	Renkli kalem, fon kartonları, yapıştırıcı, fotoğraf makinesi	Bireysel	Kültürel mirasa duyarlılık
Amblem/logo tasarımı	Grafik	Akıllı tahta, renkli keçeli kalem	Bireysel	Yardımseverlik ve dayanışma
Davetiye tasarımı	İki boyutlu çalışma/grafik	Renkli A4 kâğıtları, boya kalemleri, yapıştırıcı	Grup	Yardımseverlik ve dayanışma
Karikatür hazırlama	Grafik	Fon kartonları, renkli kalem	Grup	Emeğe saygı
Kostüm ve sahne dekoru tasarımı	Grafik	Renkli boya kalemleri	Grup	Dürüstlük
Kolaj çalışması	Kolaj	Renkli kartonlar, makas, yapıştırıcı	Grup	Özgüven
Parmak boya ile el baskısı	Baskı	Kraft kartonlar, parmak boyalar	Grup	Yardımseverlik
Grafiti çalışması	Grafik	Fon kartonları, renkli kalem	Grup	Farklılıklara saygı
Posta sanatı	Grafik	Renkli zarflar, renkli kalem	Grup	Özgürlük
Seramik ile sembol çalışması	Üç boyutlu	Kil hamuru ve su	Grup	Bağımsızlık
Etkileşimli davranış panosu	İnteraktif	Fon kartonu, kalem ve etiketler	Bireysel	Saygı ve sorumluluk

Tablo 3.7’de görüldüğü gibi öğrenciler tarafından on üç farklı ürün ortaya çıkarılmıştır. Bu ürünler grafik, inceleme, iki ve üç boyutlu, baskı, kolaj ve interaktif türde gerçekleştirilmiştir. Beş çalışma bireysel şekilde gerçekleştirilirken sekiz çalışma grup etkinliği biçiminde yapılmıştır. Gerçekleştirilen sanat temelli değer eğitimi etkinliklerine ilişkin sıra numarası, etkinlik adı, ele alınan değerler, etkinliklerin uygulanma tarihleri, etkinliğin uygulandığı ortam ve veri toplama araçlarına Tablo 3.8’de yer verilmiştir.

Tablo 3.8. Uygulanan etkinlikler, etkinliklerin veri kaynakları ve veri toplama araçları

Sıra No	Etkinlik	Değer	Değer Eğitimi Yaklaşımları	Etkinliğin Uygulanma Tarihi	Etkinliğin Uygulandığı Ortam	Araştırmacı Günlüğü	Öğrenci Anekdot Defteri	Sosyal Bilgiler Öğretmen Günlüğü	Öğrenciler ile Görüşme	Sosyal Bilgiler Öğretmeni ile Görüşme
1	Sanat eseri inceleme	Çevreye Duyarlılık, Çevreye Saygı	Değer Belirginleştirme	10.04.2023	Derslik	✓	✓	✓	✓	✓
2	Figüratif tasarım	Çevreye Duyarlılık, Çevreye Saygı	Değer Belirginleştirme	14.04.2023	Derslik	✓	✓	✓	✓	✓
3	Afiş hazırlama	Kültürel Mirasa Duyarlılık	Değer Telkini	17-21.04.2023	Müze/Ev	✓	X	X	✓	✓
4	Amblem/logo tasarımı	Dayanışma ve Saygı	Değer Belirginleştirme	24.04.2023	Derslik	✓	✓	✓	✓	✓
5	Davetiye tasarımı	Dayanışma ve Saygı	Değer Belirginleştirme	28.04.2023	AFAD/Derslik	✓	✓	✓	✓	✓
6	Karikatür hazırlama	Emeğe Saygı	Değer Telkini	01.05.2023	Ev	✓	X	X	✓	✓
7	Kostüm ve sahne dekoru tasarımı	Dürüstlük, Saygı ve Sorumluluk	Değer Analizi	05.05.2023	Derslik	✓	✓	✓	✓	✓
8	Kolaj çalışması	Özgüven, Saygı ve Sorumluluk	Değer Analizi	08.05.2023	Derslik	✓	✓	✓	✓	✓
9	Parmak boya ile el baskısı	Yardımseverlik, Saygı ve Sorumluluk	Değer Analizi	12.05.2023	Derslik	✓	✓	✓	✓	✓
10	Grafiti çalışması	Farklılıklara Saygı	Değer Telkini	10-16.05.2023	Ev	✓	X	X	✓	✓
11	Posta sanatı	Özgürlük, Saygı ve Sorumluluk	Ahlâki Muhakeme	26.05.2023	Derslik	✓	✓	✓	✓	✓
12	Seramik ile sembol çalışması	Bağımsızlık, Saygı ve Sorumluluk	Ahlâki Muhakeme	02.06.2022	Derslik	✓	✓	✓	✓	✓

3.7. Verilerin Analizi

Araştırma sürecinde verilerin toplanması ve verilerin analizi eylem araştırmasının doğasına uygun bir şekilde paralel olarak ilerlemiştir. Sosyal bilgiler dersine yönelik gerçekleştirilen sanat temelli değer eğitimi uygulamaları sırasında toplanan veriler, makro düzeyde analiz edilmiştir. Analizlerden elde edilen veriler, araştırmanın uygulama sürecine yön vermek için kullanılmıştır. Araştırmacı, video kayıtları ve görüşmelerden elde ettiği verileri yazılı forma aktararak öncelikle makro analizlerini gerçekleştirmiştir. Araştırmacı, uygulama sürecinde her bir etkinliğe yönelik verileri özetleyerek geçerlik komitesine sunmuştur. Böylelikle birden çok uzmanın görüşlerinin alınması sağlanmıştır.

Araştırmanın uygulama sürecinin tamamlanmasının ardından toplanan verilerin analizleri mikro düzeyde betimsel olarak analiz edilmiştir. Araştırmada konunun doğrudan ifade edilmesi ve açıklanması amacıyla betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Gerçekleştirilen betimsel analiz sürecinde araştırma soruları, temel oluşturmuştur. Çeşitli veri araçları ile toplanan veriler, önceden belirlenen temalara göre şekillendirilmiştir.

Uygulama sürecinin tamamlanmasıyla birlikte veriler, araştırmacı tarafından yeniden gözden geçirilmiş, bilgisayarda yazılı ortama aktarılmış ve araştırma sorularından yola çıkılarak belirlenmiş temalara göre özetlenip ve yorumlanmıştır. Uygulama süreci tamamlandıktan sonra araştırmacı veri analizi için verilerin yazılı forma aktarılması, betimsel analiz için bir çerçeve oluşturulması, tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesi ve bulguların tanımlanması ve yorumlanması adımlarını takip etmiştir.

3.7.1. Verilerin yazılı forma aktarılması

Bu araştırmanın video kayıtları, öğrencilerle ve sosyal bilgiler öğretmeni ile gerçekleştirilen görüşmeler, anekdot defterleri ve sosyal bilgiler öğretmenin günlük bilgisayar ortamında yazılı forma aktarılmıştır. Araştırmanın video kayıtlarının, görüşmelere ait ses dosyalarının, anekdot defterlerinin ve sosyal bilgiler öğretmenin günlüküne ait bilgisayar ortamındaki yazılı dökümlerinin %30'luk bölümü bir uzmana verilmiştir. Yazılı dökümlerin doğrulanmasına destek sağlayan uzman, sosyal bilgiler eğitiminde lisans ve yüksek lisans eğitimini tamamlamış ve sosyal bilgiler eğitimi alanında doktora eğitimine devam etmektedir. Sosyal bilgiler öğretmeni ile gerçekleştirilen görüşmelerin yazılı formunun sosyal bilgiler öğretmeni tarafından okunması sağlanmıştır ve ifade ettikleri ile yazılı formun tutarlılığını onaylaması

istenmiştir. Sosyal bilgiler eğitimi uzmanı ve sosyal bilgiler öğretmeni toplanan verilerin yazılı dokümanlarla tutarlı olduğunu ifade etmişlerdir.

3.7.2. Betimsel analiz için bir çerçeve oluşturulması

Bu doğrultuda araştırmanın birinci sorusuna yönelik sanat temelli değer eğitimi uygulama sürecinde toplanan ve yazılı forma aktarılan veriler gözden geçirilmiştir. Araştırmacı uyguladığı her bir etkinlik için topladığı verileri sınıflandırmıştır. Bu verilerden video kayıtları ve araştırmacı günlüğü destek veri olarak kullanılmıştır. Öğrenci anekdot defterlerinden ve öğrencilerle yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen veriler için “öğrenci görüşleri” adında bir çerçeve belirlenmiştir. Sosyal bilgiler öğretmeninin günlüğünden ve sosyal bilgiler öğretmeni ile gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen veriler için “öğretmen görüşleri” biçiminde bir çerçeve oluşturulmuştur.

Araştırmanın ikinci sorusu kapsamında ise sosyal bilgiler öğretmeni ve öğrencilerle gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmelerin analizlerinde görüşme soruları temel alınarak temalar belirlenmiştir. Her bir tema için sosyal bilgiler öğretmeni ile gerçekleştirilen görüşmelerden elde edilen veriler “öğretmen görüşleri”, öğrencilerle gerçekleştirilen görüşmelerden elde edilen veriler “öğrenci görüşleri” biçiminde aktarılmıştır. Bulgular “Bulgular ve Yorum” başlığı altında sunulmuştur. Sunulan veriler araştırmacının yorumları ile desteklenmiştir.

3.7.3. Tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesi

Araştırmacı bu aşamada verileri okumuş ve düzenlemiştir. Sanat temelli değer eğitimi etkinlikleri süresince toplanan veriler etkinliklere göre sınıflandırılmış ve anlamlı bir biçimde düzenlenmiştir. Etkinliklere yönelik öğrenci ve sosyal bilgiler öğretmeniyle yapılan görüşmelerden elde edilen veriler MAXQDA Pro 2024 Nitel Veri Analiz Programına aktararak araştırmacı tarafından kodlanmıştır. Araştırmacı, araştırmanın kontrol kodlamasını sağlamak amacıyla bir uzmandan destek almıştır. Kontrol kodlamasına destek sağlayan uzman, Resim-İş Öğretmenliği Programı’nda lisans, yüksek lisans ve doktora eğitimini tamamlamıştır.

3.7.4. Bulguların tanımlanması ve yorumlanması

Araştırmacı, bu aşamada araştırmanın kavramsal çerçevesinden, görüşme ve gözlemlerde yer alan boyutlardan yola çıkarak veri analizi için bir çerçeve oluşturmuştur. Araştırmada sunulan bulgular, doğrudan alıntılarla desteklenmiştir.

Birinci araştırma sorusu kapsamında, uygulama süreci verileri sunulurken öncelikle sanat temelli değer eğitimi etkinlik planları açıklanmıştır. Sanat temelli değer eğitimi etkinliklerine yönelik destek veri kaynağı olan geçerlik komitesi görüş ve önerileri, video kayıt dökümlerindeki ilgili yerler ve araştırmacı günlüğünden alıntılar betimsel şekilde sunulmuştur. Etkinliğin uygulama süreci açıklandıktan sonra etkinliklere yönelik toplanan öğrenci anekdot defterleri ve öğrencilerle yapılan görüşmelerden elde edilen veriler “Öğrenci Görüşleri”, öğretmen günlüğü ve sosyal bilgiler öğretmeni ile gerçekleştirilen görüşmelerden elde edilen veriler “Öğretmen Görüşleri” olarak sunulmuştur. Araştırmacı tarafından veriler yorumlanmıştır.

İkinci araştırma sorusu kapsamında öğrencilerle ve sosyal bilgiler öğretmeni ile gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen verilerin analizinde, görüşme soruları temel alınarak temalar belirlenmiştir.

3.8. İnandırıcılık

Araştırmada inandırıcılığı artırmak amacıyla inanırılık, güvenilebilirlik, onaylanabilirlik ve aktarılabilirlik gibi ölçütlere uygun davranılmıştır.

İnanırılığı artırmanın yollarından biri uzun süreli etkileşimdir. Araştırmada 13.03.2023-07.04.2023 tarihleri arasında dört hafta gözlem yapılarak araştırmacının ortamda vakit geçirmesi sağlanmıştır. Araştırmacı, gözlem sürecinde notlar almış ve aldığı gözlem notlarını geçerlik komitesiyle de paylaşmıştır. Mertler (2017)’e göre, gözlemlerin kayıt altına alınması inandırıcılığın artırılması için önemlidir. Araştırmanın uygulama sürecinde ise gerçekleştirilen etkinlikler kameralar ile kayıt altına alınmıştır. Gerçekleştirilen görüşmelerde katılımcıların ses kayıtları izinleri ile kaydedilmiştir. Ses kayıtlarının belirli bir bölümü bir uzman ile paylaşılmış ve doğruluğu uzman tarafından onaylanmıştır. Sosyal bilgiler öğretmeni ile gerçekleştirilen görüşmelerin yazılı dökümleri ise öğretmenin kendisi ile paylaşılmıştır. Sosyal bilgiler öğretmeni, yazılı forma aktarılan verilerin doğruluğunu kabul etmiştir.

Creswell (2016)'e göre nitel araştırmalar, araştırma konusu hakkında genel bilgiye sahip uzmanlarca çeşitli açılardan toplanan veriler ve analizleri incelenmelidir ve bu durum uzman incelemesi olarak adlandırılmaktadır. Uzman incelemesi, inanırılığı artırmanın yollarından bir diğeriştir. Araştırmada toplanan veriler bir uzmanın görüşüne sunulmuştur. Bulguların sunumunda çeşitli veri toplama araçları ile toplanan veriler karşılaştırılarak aktarılmıştır.

Nitel araştırmalarda üçgenleme yöntemi ile de güvenilebilirlik artırabilir. Bu araştırmada gözlem, görüşme, anekdot defteri ve günlük gibi çeşitli veri toplama araçlarından yararlanılmıştır. Veriler, sosyal bilgiler öğretmeni, öğrenciler ve araştırmacı notları gibi farklı katılımcılardan toplanmıştır. Böylelikle araştırma sürecinde araştırmanın verileri farklı kaynaklardan ve farklı veri toplama araçlarından toplanarak birbirini desteklemesi sağlanmıştır.

Nitel araştırmalarda inandırıcılığın artması için onaylanabilirlik ilkesinin de sağlanması gerekmektedir. Holloway ve Wheeler (1996)'a göre araştırmanın amacı ve araştırmadan beklenenler, araştırmada kullanılan yöntem, bulguların oluşumu; örneğin, önemli alıntılar, temalar ve kodlar açıklanmalıdır. Araştırmada sonuçlara ulaşılmasını sağlayan kanıtların olabildiğince açık bir şekilde aktarılabilmesi için amaç ve beklentiler Giriş başlığı altında detaylı bir şekilde açıklanmış, Bulgular ve Yorum başlığı altında ise çalışmanın önemli bulguları ve katılımcılardan toplanan veriler doğrudan alıntılar biçiminde sunulmuştur.

Nitel araştırmalarda genelleme amacı bulunmamaktadır ancak katılımcılarla yaşanılan deneyimlerin ayrıntılı bir şekilde açıklanması aktarılabilirlik açısından önem taşımaktadır. Bu durum araştırmayı okuyanların araştırmanın sonuçlarını kendi çalışmalarında uygulamalarına olanak tanımaktadır. Aktarılabilirliği kanıtlamak için bu araştırmada katılımcıların seğıim süreci, katılımcıların ve odak öğrenci grubunun özellikleri ve araştırma okulunun fiziksel özellikleri ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır. Uygulama sınıfına ait üç boyutlu şekiller Ortam başlığı altında sunulmuştur.

Döngüsel bir yapıya sahip olan eylem araştırmalarında inandırıcılığı artırmak için döngüsel sürecin birçok kez tekrar etmesi beklenmektedir. Araştırmada toplamda 12 etkinlik planı geliştirilerek uygulanmıştır. Böylelikle araştırmanın gelişmesi ve inandırıcılığın artması sağlanmıştır. Araştırmanın etkinlik planları eylem araştırmasının döngüsel sistematığine uygun bir şekilde oluşturulmuş, uygulanmış ve

değerlendirilmiştir. Bu durumda eylem planı döngüsü uygulama sürecinde 12 kez tekrar etmiştir.

Uzuner (2005)'e göre eylem araştırmalarında güvenilirliğe layık olma stratejisi ile çeşitli veri toplama araçlarından toplanan verilerin kontrollerini sağlayan bir grup oluşturulmaktadır (s. 8). Bu araştırmada güvenilirliğe layık olmaya yönelik alan uzmanlarından oluşan üç üyenin bulunduğu bir geçerlik komitesi oluşturulmuştur. Geçerlik komitesi üyeleri ile uygulama sürecinde bir toplantı takvimi oluşturulmuş ve bu takvime uygun olarak çevrim içi ortamda bir araya gelinmiştir. Araştırmacı tarafından toplanan verilerin makro düzeyde yapılan analizleri ile uygulamaların video kayıtları geçerlik komitesi üyeleriyle paylaşılmıştır. Geçerlik komitesi üyeleri, video kontrol listeleri aracılığı ile uygulama sürecini gözlemlemişlerdir.

3.9. Araştırma Etiği

Araştırmada araştırmacı etik türlerinden olan mevzuat etiği ve uygulama etiğine dikkat etmiş, etik ilkeleri; bilinçli onay, özel hayata saygı ve zarar vermemek, aldatmama ve verilere sadık kalmaya uygun davranmıştır.

Bu araştırma için mevzuat etiği özelinde araştırmanın tüm ayrıntılarına yer verilmiş olan araştırma önerisi 15.06.2022 tarihinde 330966 protokol numarası ile Anadolu Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırma ve Yayın Etik Kuruluna sunulmuştur (EK-1). Gerekli onay alındıktan sonra araştırmanın yapılacağı kurumun bağlı olduğu Edirne İl Milli Eğitim Müdürlüğünden gerekli izinler alınmıştır (EK-2).

Araştırmaya başlanmadan önce araştırma etiği ilkelerinden “bilinçli onay” ilkesi doğrultusunda araştırma katılımcıları olan öğrencilere ve sosyal bilgiler öğretmenine araştırmanın hangi amaçla yapılacağı, araştırma sürecinde hangi verilerin toplanacağı ve toplanan bu verilerin hangi amaçla kullanılacağı ayrıntılı olarak aktarılmıştır. Araştırma hakkında yapılan bilgilendirmeden sonra öğrenci ve öğretmen için hazırlanan gönüllü olarak katıldıklarına dair formlar imzalatılmıştır. Öğrenciler ve sosyal bilgiler öğretmeni için hazırlanan gönüllü katılım formlarına EK-4 ve EK-5'te yer verilmiştir.

Araştırma sürecinin tamamında “gizlilik” ilkesine dikkat edilmiş, araştırmaya ait veriler şifreli ortamlarda saklanmıştır. Araştırmada öğrencilerin isimleri yerine rastgele verilen Ö1, Ö2 gibi kod isimler kullanılmıştır. Sosyal bilgiler öğretmeniyle ilgili veriler aktarılırken sosyal bilgiler öğretmenin ismi ve diğer kişisel bilgilerinden söz

edilmemiştir. Süreç içerisinde “aldatmama” etik ilkesi gereği katılımcılara araştırmayla ilgili sadece doğru bilgiler verilmiştir. Araştırmanın uygulama sürecinde katılımcılara yanlış bir bilgi verilmesi gereken bir durum ise bulunmamaktadır.

Bu araştırma sürecinde “verilere sadık kalma” ilkesine uygun davranılmıştır. Bu doğrultuda veriler toplanırken ve toplanan veriler analiz edilirken çıkan sonuçların değiştirilmemesine özen gösterilerek çalışma ilerletilmiştir. Araştırmacı çıkan sonuçlara sadık kalmış ve her çıkan sonucu kapsama dâhil ederek araştırmaya eklemeye dikkat etmiştir. Araştırmacı süreç içerisinde araştırma etiği ilkelerine sadık davranarak verileri detaylı bir şekilde raporlaştırmaya dikkat etmiştir.

3.10. Uygulama Sürecinde Yaşanan Güçlükler

Bilimsel araştırma gerçekleştirme sürecinde araştırmacılar çeşitli güçlüklerle karşılaşabilmektedir. Bu araştırma sürecinde de araştırmacının birtakım güçlüklerle çözüm üretmesi gerekmiştir. Uygulama sürecine başlamadan önce velilerle bir görüşme gerçekleştirmek istenmiş ancak görüşmeye çok az sayıda veli gelmiştir. Sosyal bilgiler öğretmeni ve 7/D sınıf öğretmeni, genel olarak veli toplantılarına da katılımın düşük olduğu bilgisini vermişlerdir. Araştırmacı, 7/D sınıf öğretmenin aracılığı ile görüşmeye katılmayan veliler ile iletişim kurmuş ve veli onam formlarını ulaştırmıştır. Görüşmeye katılan veliler ise çocuklarının araştırma sürecine katılmasının herhangi bir sorun teşkil etmediğini belirtmiş ve veli onam formlarını imzalamışlardır.

Araştırmanın uygulama süreci, 10.04.2023 tarihinde başlamıştır. 17.04.2023-21.04.2023 tarihleri arasında Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okulların ara tatile girmesi, bu süreçte 01.05.2023 tarihinin resmî tatil olması, 15.05.2023 ve 20.05.2023 tarihlerinin Cumhurbaşkanlığı seçimleri dolayısıyla okulların kapanması sebebiyle sanat temelli değer eğitimi uygulamaları ev etkinlikleri biçiminde gerçekleştirilmiştir.

Araştırma sınıfında öğrenci ürünlerinin sergilenebileceği yeterli sayıda pano bulunmaması sebebiyle araştırmacı çeşitli malzemelerden panolar yaparak öğrenci ürünlerini sınıfa asmıştır. Okul müdür yardımcısı, 7/D sınıfı öğrencilerini duvarlara herhangi bir şey asılmaması konusunda uyarmıştır. Araştırmacı tarafından duvarda herhangi bir iz bırakmayan sakız yapıştırıcıların kullanıldığı okul müdür yardımcısına ifade edilmiştir.

Uygulama okulunda görsel sanatlar atölyesi bulunmamaktadır. Sınıf içinde gerçekleştirilen sanat temelli değer eğitimi etkinlikleri sıraların ve sınıfın kirlenmesine sebep olabilmektedir. Bu durum araştırmacının sanat temelli değer eğitimi etkinlik planlarını öğrencilerin sınıf içi temizliğe zaman ayırabilecekleri ve bir sonraki derse hazırlanabilecekleri şekilde hazırlamasını gerektirmiştir.

Uygulama sürecinde öğrenciler zaman zaman görüşmelerden sıkıldıklarını ifade etmişlerdir. Bu durum araştırmacı tarafından geçerlik komitesi üyeleri ile paylaşılmıştır. Geçerlik komitesi üyelerinin önerisiyle araştırmacı, öğrencilere etkinliklere ve görüşmelere düzenli bir şekilde katıldıkları için teşekkür ederek maddî bir karşılığı bulunmayan küçük birer not defteri hediye etmiştir. Böylelikle öğrencilerin araştırmaya yönelik motivasyonlarının yükseltilmesi amaçlanmıştır.

4. BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın bu bölümünde elde edilen verilerin analiz edilmesi ile ulaşılan bulgulara yer verilmektedir. Araştırmanın bulguları, sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi sağlama durumuna ilişkin bulgular ve sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin kullanılmasına ilişkin öğrenci ve öğretmen görüşleri başlıkları altında sunulmuştur.

Sanat temelli değer eğitimi etkinlikleri kapsamındaki bulgularda gelişimsel süreç ortaya konulmaya çalışılmıştır. Uygulama süreci aktarılırken her uygulama sürecine ilişkin öğrenciler ve sosyal bilgiler öğretmeni ile gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmeler, öğrenci anekdot defteri, öğretmen günlüğü, araştırmacı günlüğü, öğrenci ürünleri ve video kayıtlardan doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Sunulan tüm bu veriler doğrultusunda sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi kapsamında hazırlanan eylem planları betimsel bir biçimde ortaya konmuştur.

Sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin kullanılmasına ilişkin öğrenci ve öğretmen görüşleri başlığı altında yer alan bulgular, sanat temelli değer eğitimi ile işlenen sosyal bilgiler dersine yönelik katılımcıların görüşlerini ortaya koymayı amaçlamaktadır.

4.1. Sosyal Bilgiler Dersinde Sanat Temelli Değer Eğitimi Sağlama Durumuna İlişkin Bulgular

Araştırmanın uygulama sürecinde sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimine yönelik toplam 12 etkinlik gerçekleştirilmiş, 9 farklı değer ele alınmıştır. Etkinliklerde değer belirginleştirme, değer analizi ve ahlâki muhakeme ve ev etkinliklerinde telkin değer eğitimi yaklaşımları kullanılmıştır.

4.1.1. Sanat eseri inceleme

Araştırma kapsamında öncelikle sanat temelli değer eğitimi etkinliğinde öğrencilerle sanat eseri inceleme adıyla bir ders planı hazırlanarak uygulanmıştır. Hazırlanan ders planında çevreye duyarlılık ve çevreye saygı değerleri ele alınmıştır. Bu doğrultuda öğrencilerle geri dönüştürülebilen atıklardan oluşturulan sanat eserleri incelenmiştir. Bu ders planı kapsamında değer belirginleştirme değer eğitimi yaklaşımı benimsenmiş ve değer belirginleştirme yaklaşımının basamakları olan seçme ve ödüllendirme ilgili ders planı içerisinde ele alınmıştır. Davranışa dönüştürme basamağı ise bir sonraki ders planında farklı bir sanat temelli değer eğitimi etkinliği ile işlenmiştir. Tablo 4.1’de etkinliğe ilişkin plana yer verilmiştir:

Tablo 4.1. Sanat eseri incelemeye ilişkin ders planı

Tarih	10.04.2023
Dersin Adı	Sosyal Bilgiler
Sınıf	7
Süre	40*
Öğrenme Alanı	Üretim, Dağıtım ve Tüketim
Kazanım	Üretim teknolojisindeki gelişmelerin sosyal ve ekonomik hayata etkilerini değerlendirir.
Değer Kazanımı	Atıkların yeniden kullanımının çevreye yönelik duyarlılığa sağladığı katkıları açıklar. Saygı değerini çevreye olan duyarlılıkla ilişkilendirir.
Sanat Temelli Eğitime Yönelik Etkinlik	Sanat eseri inceleme
Değer Eğitimi Yaklaşımı	Değer belirginleştirme yaklaşımı
Araç-Gereçler	Atıklardan oluşturulan heykel görselleri, atıklardan oluşturulmuş sanat eserleri, akıllı tahta, gazete haberi, alternatif oluşturma çalışma kâğıdı
Değer	Duyarlılık, doğal çevreye saygı
Beceri	Değişim ve sürekliliği algılama
Kavram	Teknoloji ve ekonomi

Tablo 4.1. (Devam) *Sanat eseri incelemeye ilişkin ders planı*

Giriş
Dikkat Çekme: Öğretmen, öğrencilere atıklardan oluşturulmuş heykel görselleri ve Jane Perkins tarafından atık malzemelerle yapılan sanat eserlerini gösterir. Güdüleme: Öğrencilere, günün konusu olan üretim teknolojilerinden kaynaklanan atıklar konusunun işleneceği söylenir. Gözden Geçirme Aşağıda yer alan sorular öğretmen tarafından öğrencilere yöneltilir: ✓ Sizce bu sanat eserleri hangi malzemeler kullanılarak yapılmıştır? ✓ Sizce Jane Perkins neden bu malzemeleri tercih etmiştir? ✓ Sanat eserlerinde tercih edilen bu malzemelerin oluşturduğu atıklar günümüzde neden artış göstermiştir? Derse Geçiş (Seçme Aşaması): • Öğretmen tarafından Ek-15'te yer alan gazete haberi/etkinlik kâğıdı öğrenciler ile paylaşılır. • Öğrenciler çalışma kâğıdına yanıtlarını yazdıktan sonra aşağıda yer alan sorular öğrencilere yönlendirilir: ✓ Çalışma kâğıdında belirttiğin fikri ne zaman edindiğini düşünüyorsun? ✓ Bu fikri gerçekleştirmek için nelere ihtiyacın var? ✓ Birilerinden yardım alman gerekiyor mu? ✓ Fikrini gerçekleştirebilmen için ne kadar süreye ihtiyacın var? • Öğrenciler yanıtlarından emin olacakları şekilde bir süre verilir. Öğrenciler, yanıtlarını sözlü ya da yazılı bir şekilde ifade edebilirler.
Gelişme
Alternatif Oluşturma: • Öğrencilerin gazete haberiyle aktarılan duruma ilişkin olası alternatifleri ve sonuçları göz önünde bulundurmaları amacıyla Ek-16'da yer alan etkinlik gerçekleştirilir.
Sonuç
• Öğrenciler olası alternatif çözümleri sınıfla paylaşır.
Değerlendirme
Ödüllendirme: • Öğrencilerden yaptıkları seçimlerden mutlu olup olmadıkları, gurur duyup duymadıklarını açıklamaları istenir.

Öğrencilere dersin giriş aşamasında geri dönüştürülebilen atıklardan oluşturulan atıklar ve sanatçı Jane Perkins tarafından atık malzemelerden yapılan sanat eserleri akıllı tahta aracılığı ile gösterilmiştir. Jane Perkins tarafından yapılan eserler, Leonardo Da Vinci-Mono Lisa, Van Gogh-Ayçiçekler gibi dünyaca ünlü resimlerin atıklardan yapılmış halidir. Araştırmacı ilk olarak resimlerin orijinal şekillerini ardından Jane Perkins tarafından yapılan halini öğrencilere göstermiştir. Sanat eseri inceleme ile ilgili derste geçen konuşmalar şu şekildedir:

Araştırmacı: Çocuklar, bu eseri daha önce görmüş müydünüz?

Öğrenciler: Evet, Mona Lisa.

Araştırmacı: Kim tarafından yapılmıştır?

Öğrenci 1: Leonardo Da Vinci.

Araştırmacı: Şimdi bu eserin bambaşka bir halini göreceğiz (Jane Perkins'e ait olan eser akıllı tahtada açılır).

Öğrenci 2: Aa! pastel boyayla yapılmış.

Araştırmacı: Sizce pastel boya mı kullanılmış?

Öğrenci 3: Atıklar hocam.

Öğrenci 4: En arkada mesela bant var.

Araştırmacı: Sizce bu tabloda başka neler var?

Öğrenci 4: Süzgeç,

Öğrenci 5: Yumurta kabuğu.

Araştırmacı: Tahtaya sırayla çıkararak yakından da bakabilirsiniz.

Öğrenci 6: Plastik atıklar,

Öğrenci 4: Düğme...

Araştırmacı: Bu eserler Jane Perkins tarafından yapılmıştır. Jane Perkins boyalar kullanmak yerine atıkları kullanmıştır. Bu ünlü eserlere kendisi bir yorum getirmiştir. Sizce Jane Perkins nasıl bir mesaj vermek istemiştir?

Öğrenci 7: Dünyayı koruyalım.

Öğrenci 8: Atıkları temizlemek için...

Öğrenci 9: Geri dönüşümü sağlamak için...

Öğrenci 10: Çöpleri değerlendirmek için...

İlgili ders planında sanat temelli değer eğitimi etkinliği dersin giriş aşamasında kullanılmıştır. Öğrencilere yansıtılan görsellere ilişkin öğrencilerin dikkatlerini çekmek için sorular sorulmuştur ve sınıfta bir tartışma ortamı oluşturulmuştur. Sınıfta paylaşılan sanat eserlerinin örneklerine Görsel 4.1'de yer verilmiştir.

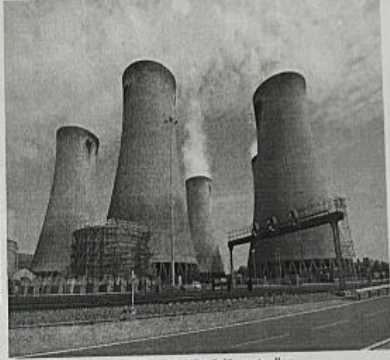
Görsel 4.1. Jane Perkins'e ait örnek eserler (<http-3>)

Değer belirginleştirme yaklaşımının benimsendiği sanat temelli değer eğitimi planında seçme basamağına uygun olarak hazırlanan bir gazete haberi öğrencilere dağıtılmıştır. Öğrencilerden gazete haberi isimli çalışma kâğıdını doldurmaları beklenmiştir. Öğrenciler tarafından doldurulan çalışma kâğıdına Görsel 4.2’de yer verilmiştir:

TERMİK SANTRALLER MANOLYA ŞEHRİNDE HAVA KİRLİLİĞİNİN YANI SIRA PLASTİK KİRLİLİĞİNE DE SEBEP OLUYOR!

Tarih: 27.03.2023

Manolya şehrinde hem insanlar hem de diğer canlıların sağlığını ve tarımsal faaliyetlerini tehdit eden termik santrallerin yanı sıra yeni kimyasal tesisler kurulmaktadır. Üretim tesisleri sebebiyle Manolya şehri plastik çöplüğü haline gelmiştir. Plastik çöplüğü haline getirilen, yaratılan yoksulluk nedeni ile kirli hava soluyan Manolya'nın içme suyunun da risk altında olduğuna dikkat çekilmektedir. Temiz Enerji Derneği üyeleri açıklamalarında kömür santrallerinin kapatılmasını, plastik tesislerden vazgeçilmesini, plastik ithalatının yasaklanmasını talep ettiler.

Görsel 1. Kömürlü santraller
(<https://www.bbc.com/future/article/20180821-the-giant-coal->

Manolya'da verimli toprakların kimyasal gübre ve tarım zehirlerinin her yıl artan oranda kullanılması sonucunda yapısı değişerek adeta kanser gibi riskli hastalıklara sebep olduğunu ifade eden gönüllüler, şunları söyledi, "Üstelik, kentimiz Manolya Ekolojik krizin sonuçlarından en çok etkilenecek olan Yeşildeniz bölgesinde yer almaktadır. Bilim insanlarının açıklamalarına göre; gerekli önlemler alınmazsa önümüzdeki yıllar içinde Yeşildeniz bölgesinde kuraklık görülecek, yağışlar azalacak, göller kuruyacak, yeraltı sularında çekilme görülecek, akarsularda su miktarı düşecektir.

1. Manolya'da yaşayan biri olsaydın yaşananlara nasıl tepki verirdin?

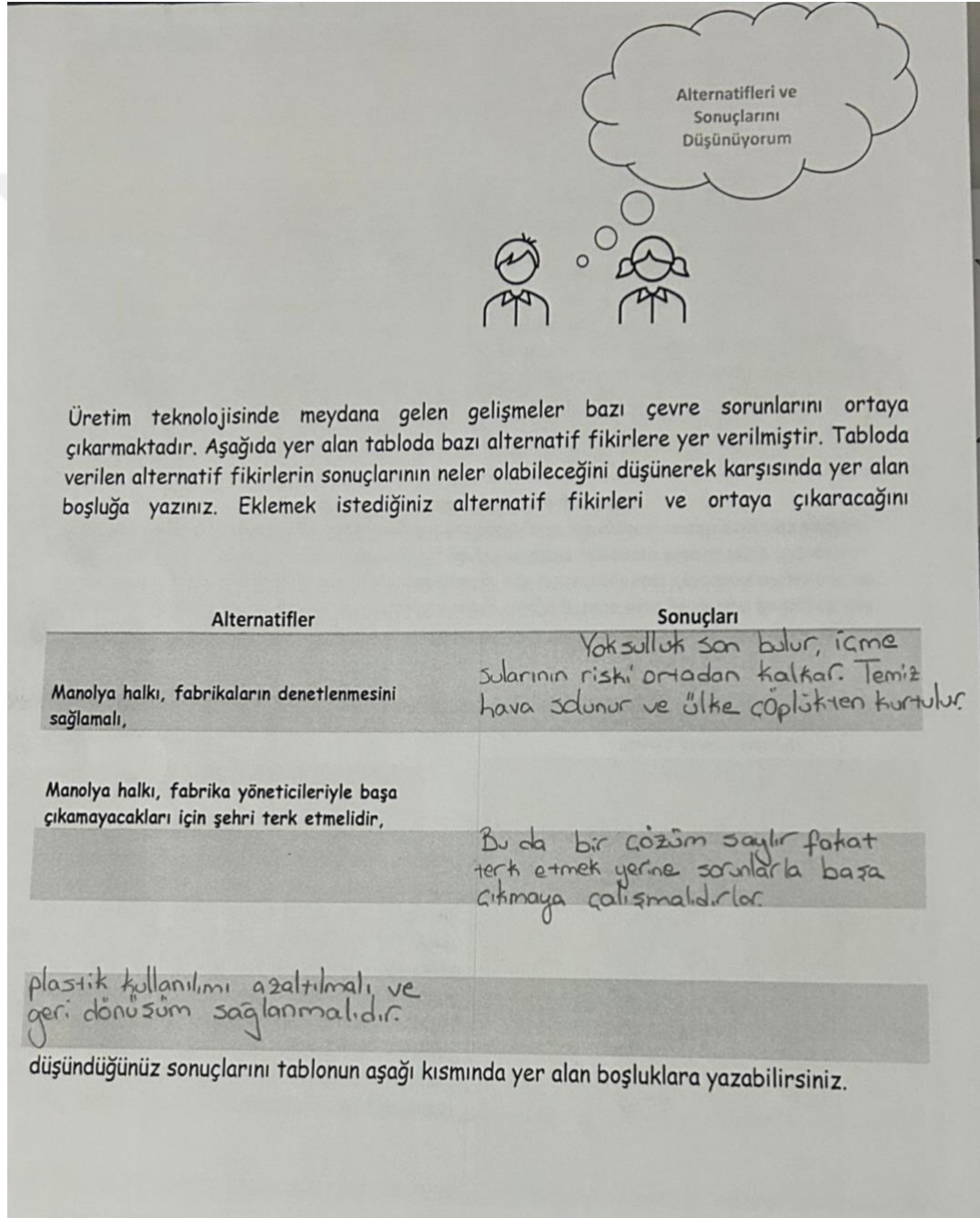
Yaşanılanlara iyi bir tepki vermemektedir. Çünkü bizi sokanlar ve içme suyunuza gibi temel yaşam kaynaklarınıza elinizden alınmıyor.

2. Üretim teknolojilerinden kaynaklanan atıkları azaltmak için günlük yaşamımızda neler yapabiliriz?

Günlük yaşamımızda plastik kullanımı azaltmalı ve geri dönüşüm sağlanmalı. Kimyasal tesisler ve termik santrallerin sayısını ülkemizde azaltmalıyız.

Görsel 4.2. Gazete haberi öğrenci çalışması örneği

Öğrencilerin seçme aşamasını tamamlamasıyla birlikte dersin gelişme aşamasında alternatif oluşturma basamağına geçilmiştir. Öğrencilerin gazete haberinde yer alan soruna ilişkin alternatif çözümler üretmeleri beklenmiş ve alternatif çözümlerine ilişkin oluşabilecek sonuçları düşünmeleri istenmiştir. Örnek öğrenci çalışmasına Görsel 4.3'te yer verilmiştir.

Alternatifleri ve Sonuçlarını Düşünüyorum

Üretim teknolojisinde meydana gelen gelişmeler bazı çevre sorunlarını ortaya çıkarmaktadır. Aşağıda yer alan tabloda bazı alternatif fikirlere yer verilmiştir. Tabloda verilen alternatif fikirlerin sonuçlarının neler olabileceğini düşünerek karşısında yer alan boşluğa yazınız. Eklemek istediğiniz alternatif fikirleri ve ortaya çıkaracağını

Alternatifler	Sonuçları
Manolya halkı, fabrikaların denetlenmesini sağlamalı,	Yoksulluk son bulur, içme sularının riski ortadan kalkar. Temiz hava solunur ve ülke çöplükten kurtulur.
Manolya halkı, fabrika yöneticileriyle başa çıkamayacakları için şehri terk etmelidir,	Bu da bir çözüm sayılır fakat terk etmek yerine sorunlarla başa çıkmaya çalışmalıdırlar.
plastik kullanımı azaltılmalı ve geri dönüşüm sağlanmalıdır.	

düşündüğünüz sonuçlarını tablonun aşağı kısmında yer alan boşluklara yazabilirsiniz.

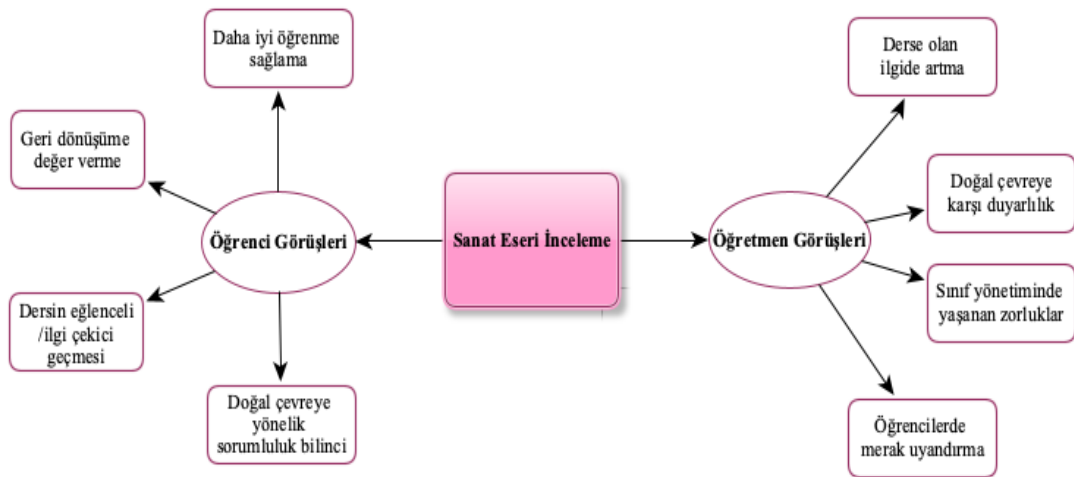
Görsel 4.3. Gazete haberi öğrenci çalışması örneği

Değerlendirme basamağında değer belirginleştirme yaklaşımının ödüllendirme aşamasına uygun bir şekilde öğrencilerin seçimlerinden mutlu olup olmadıklarını sınıfta açıklamaları istenmiştir. Araştırmacı bu süreçle ilişkin günlüğüne şu notları almıştır:

10.04.2023 tarihi itibarı ile uygulamaya başladım. Bugünkü sanat temelli değer eğitimi uygulamam geri dönüştürülebilir ürünlerden oluşturulmuş sanat eserlerinin incelenmesiydi. Öğrenciler derse katıldılar ancak derse katıldıkları süreç içerisinde bir karmaşa da beraberinde ortaya çıktı. Gelecek etkinliklerde bu daha büyük bir sorun olabilir. Bu duruma bu hafta çözüm bulmam gerekmektedir... Bu etkinlikle aslında bir sonraki dersin etkinliğine de öğrencileri hazırlamayı amaçladım. Sosyal bilgiler dersi pazartesi ve cuma günlerinde gerçekleştiriliyor. Takvimi incelediğimde önümüzdeki süreçte birçok resmî tatil bugünlere denk geliyor. Bu durumu geçerlik komitesi üyeleri ile görüşmeliyim.

Araştırmacı, hazırlamış olduğu değer takvimini geçerlik komitesi üyeleri ile toplantıda paylaşmıştır. Araştırmacı değer takvimini paylaşırken geçerlik komitesi üyeleri, resmî tatillerin sıklıkla sosyal bilgiler derslerine denk gelmesinden dolayı okul dışı ödevlendirmelerin yapılması gerekliliği üzerinde durmuştur.

Sanat eseri inceleme etkinliği sonrasında öğrencilerin anekdot defterlerine etkinliğe ilişkin dikkatlerini çeken durumları yazmaları istenmiştir. Etkinlik sonrasında ise öğrenciler ve sosyal bilgiler öğretmenini ile yarı-yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Sanat eseri inceleme etkinliğine ilişkin öğrencilerin ve sosyal bilgiler öğretmenin görüşleri ile ilgili bulgular Şekil 4.1’de gösterilmiştir:

Şekil 4.1. Sanat eseri inceleme etkinliğine yönelik öğrencilerin ve sosyal bilgiler öğretmenin görüşleri

Öğrencilerin anekdot defterlerinde yer alan bazı ifadeler aşağıda yer verilmiştir:

Jane Perkins'in boya kullanmadan yaptığı eserler ilgimi çekti. İnsanların oyuncak, düğme, plastik, muz vb. ürettikleri atıklardan yaptığı eserler ilgimi çekti (Ö2, 10.04.2023).

Sosyal bilgiler dersinde geri dönüşümle ilgili etkinlik yaptık. Geri dönüşümle ilgili etkinlik yaptık ve Jane Perkins'in boya kullanmadan sanat eseri yapması benim hem ilgimi çekti hem de şaşırmama neden oldu (Ö5, 10.04.2023).

Bugünkü dersimizde boya kullanmadan sanat eserleri yapan birini öğrendik. Gayet güzel bir dersti (Ö6, 10.04.2023).

Derste beni sevindiren kısımlardan bir tanesi atıkların çevremize ve insanlığa olan zararları hakkında bilgi edinme oldu. Bize böyle bir şeyin farkındalığında olmamızı sağlamaya çalışmanız çok sevindirici bir şey (Ö1, 10.04.2023).

Sanat eserlerinde atıkları kullanmaları güzeldi. Yani kullandıkları malzemeler vb. çevreye karşı daha dikkatli olmamız bilincini tekrar uyandırdı (Ö7, 10.04.2023).

Geri dönüşüm konusunda yeni bir sanatçı öğrendim. Jane Perkins... Geri dönüşümle ilgili resimler ilgimi çekti (Ö11, 10.04.2023).

En çok Mona Lisa tablosunun atıklarla yapılması hoşuma gitti. Atıklardan balina heykeli yapılması çok hoşuma gitti. Gelecek derslerde boyama yapmak isterim veya grup halinde bir şeyler yapmak isterim (Ö9, 10.04.2023).

Beni şaşırtan şey geri dönüşüm malzemelerinden bir sürü şeylerin yapılabileceği... Sevindiren şey ise geri dönüşüm malzemelerinin çevremize atılmaması ve değerlendirilmesidir (Ö8, 10.04.2023).

Değer belirginleştirme yaklaşımı ile ele alınan sanat eseri inceleme etkinliğine yönelik öğrencilerin görüşleri şu şekildedir:

Atıkların o kadar değerli olduğunu hiç hissetmemiştim. Atıklardan şöyle bir ev yapılması mümkün. Atıkların değerli geldiğini hissediyorum (Ö4, 10.04.2023).

Eskiden yere atılan çöplerin ne kadar fazla olduğunu umursamayan biriydim. Atıyorlar geçiyorlar diyen biriydim. Bu konunun üzerinde biraz daha durdukça şunu öğrendim ki çoğu insan ve hayvanlar bizim yüzümüzden hastalanıyor ölüyorlar, hava kirliliği bizim yüzümüzden oluyor. Hava kirliliği olsun yere atılan çöpler konusunda çok üzüldüm. Çoğu hayvan ölüyor işte hepsi de bizim yere attığımız çöplerden fabrikalardan dolayı oluyor çok üzüldüm ama bu geri dönüşümle ilgili bir şey yapılırsa çok mutlu olurum. Her yere değil de belirli yerlere geri dönüşümle ilgili çöplerin konması daha iyi olur çünkü aynı çöpe durmadan farklı şeyler atıyorlar, metal atıyorlar, plastik atıyorlar ne bileyim geri dönüşüm olmayan şeyler atıyorlar ve bunları ayırmak çok zor. Çoğu da zaten geri dönüşüm olmayan şeyler (Ö9, 10.04.2023).

Geri dönüşüm ile ilgili işlediğimiz konular benim hoşuma gitti. Yeni bir ressam öğrendik, sanatla ilgilenen bir kişi öğrendik. Ondan sonra hocam geri dönüşümün yere attığımız

çöplerin ne kadar önemli olduğunu yere atmamamız gerektiğindeki konuları öğrendik. Yere bir şeyler attığımızda canlılara nasıl zararlar geliyor, fabrikadan çıkan dumanlar nasıl zarar veriyor onları öğrendik (Ö11, 10.04.2023).

Geri dönüşüm atıklarıyla yapılan sanat eserleri ilgimi çekti ve onların daha çok yapılması ve onlar hakkında müze açılmasını düşünüyorum. Yapılan sanat eserleri için heyecanlandım çok güzel geldi bana (Ö8, 10.04.2023).

Sosyal bilgiler öğretmeni, sanat eseri inceleme etkinliğine ilişkin günlüğüne birtakım notlar almıştır. Sosyal bilgiler öğretmeninin günlüğüne yazmış olduğu notlar aşağıdaki gibidir:

Öğrenciler, sosyal bilgiler dersine daha fazla ilgi gösterdiler. Araştırmacı, dersin giriş aşamasında atıklardan oluşturulan bazı resim ve heykelleri akıllı tahtaya yansıttı. Öğrencilere bazı sorular sordu. Sınıfın katılımı genel itibarıyla yüksekti ama sınıf yönetimi bu süreçte zor oldu.

Sosyal bilgiler öğretmeninin değer belirginleştirme yaklaşımı ile ele alınan sanat eseri inceleme etkinliğine yönelik görüşlerine dair doğrudan alıntıya aşağıda yer verilmiştir:

Öğrencilerin derse ilgileri normale göre daha fazlaydı hatta dersle hiç ilgisi olmayan bir öğrencimiz göstermiş olduğunuz sanat eserlerinin hangi sanatçı tarafından yapıldığını sordu ve not aldı. Bu duruma oldukça şaşırdım. Değer eğitimi oldukça önemli bir alan. Öğrencilere değerlerin neler olduğunu anlatmak ne yazık ki yeterli olmuyor. Öğrenciler de bu konulara çok istekli olmuyor. Genel olarak etkinlikleri çok beğendim. Öğrencilerde bu durum merak da uyandırdı. Kendileri de sosyal bilgiler kazanımlarıyla ilişkin atıklardan bu tür eserler yapabilirler.

Geçerlik komitesi üyeleri, sanat eseri inceleme etkinliğinde öğrencilerin birbirlerini dinlememeleri ve birbirlerinin sözlerini tamamlamalarına izin vermemeleri konusunda eleştirmiştir. Bu sebeple geçerlik komitesi toplantısında her hafta ele alınan değerlerden birinin saygı olması gerektiğine karar verilmiştir. Saygı değerinin her hafta ele alınabilmesi amacıyla çeşitli etkinlikler geçerlik komitesi üyeleri tarafından önerilmiştir. Araştırmacı, sanat temelli değer eğitimi takvimine saygı değerini her hafta ele alınacak değer olarak eklemiştir.

Gerçekleştirilen sanat temelli değer eğitimi etkinliğine yönelik öğrenciler, genellikle olumlu görüş belirtmişlerdir. Özellikle geri dönüştürülebilen ürünlerin farklı alanlarda kullanılabilmesi öğrencilerin ilgilerini çekmiştir. Öğrencilerin geri dönüşüme olan ilgisinin arttığı ve doğal çevreye yönelik değişen bakış açıları da ifadelerinden anlaşılmaktadır. Bu doğrultuda geri dönüştürülebilen ürünlerle yapılan

eserlere yönelik müzeler açılabilirliğini ifade eden öğrenciler de olmuştur. Atıkları daha değerli görmeye başladıklarını da dile getirmişlerdir.

Sosyal bilgiler öğretmeni sanat eserlerinin öğrencilerin ilgisini çektiğini öğrencilerde merak uyandırdığını ancak sınıf yönetimi açısından birtakım zorluklar yaşandığını ifade etmiştir. Öğretmen öğrencilerin de geri dönüştürülebilen ürünlerden benzer eserler ortaya koyabileceklerini önermiştir. Araştırmacı bir sonraki ders planında buna yönelik bir sanat temelli değer eğitimi etkinliğine yer vermiştir.

4.1.2. Figüratif tasarım

Hazırlanan ders planı bir önceki ders planının ve konunun devamı niteliğindedir. Değer belirginleştirme yaklaşımının davranışa dönüştürme basamağı bu ders planında figüratif tasarım etkinliğiyle ele alınmıştır. Duyarlılık ve çevreye saygı, sosyal bilgiler dersinde ele alınan değerleri oluşturmaktadır. Ders planına Tablo 4.2’de yer verilmiştir:

Tablo 4.2. *Figüratif tasarıma ilişkin ders planı*

Tarih	14.04.2023
Dersin Adı	Sosyal Bilgiler
Sınıf	7
Süre	40’+40’
Öğrenme Alanı	Üretim, Dağıtım ve Tüketim
Kazanım	Üretim teknolojisindeki gelişmelerin sosyal ve ekonomik hayata etkilerini değerlendirir.
Değer Kazanımı	Atıkların yeniden kullanımının çevreye yönelik duyarlılığa sağladığı katkıları açıklar. Saygı değerini çevreye olan duyarlılıkla ilişkilendirir.
Sanat Temelli Eğitime Yönelik Etkinlik	Atık malzemelerden figüratif tasarım oluşturma
Değer Eğitimi Yaklaşımı	Değer belirginleştirme yaklaşımı
Araç- Gereçler	Yapıştırıcı, fon kartonları, atık malzemeler (poşet, şişe kapakları, plastik şişeler...)
Değer	Duyarlılık, doğal çevreye saygı
Beceri	Değişim ve sürekliliği algılama
Kavram	Teknoloji ve ekonomi
Giriş	
Dikkat Çekme	Öğretmen, öğrencilerin yakın çevrelerine dikkati çekebilmek için “Sınıfınızda hoşunuza giden ya da hoşunuza gitmeyen, beğenmediğiniz alanlar var mı?” sorusunu yöneltir.

Tablo 4.2. (Devam) *Figüratif tasarıma ilişkin ders planı*

Öğretmen akıllı tahta aracılığı ile öğrencilere atık malzemelerden yapılmış figüratif tasarımlar gösterir.
Güdüleme Öğretmen, öğrencilerine “Çocuklar, incelediğimiz bu sanat çalışmaların beğendiğiniz ya da beğenmediğiniz yerleri üzerinde konuşalım” diyerek öğrencilerinin derse ilgisini çeker.
Gözden Geçirme Öğretmen, çocuklara “Haftanın ilk dersinde de atıklardan yapılmış sanat eserleri incelemiştik. Bugünkü dersimizde de bizler atıklardan nasıl sanat eserleri oluşturabiliriz bunu deneyimleyeceğiz” der.
Derse Geçiş Öğretmen, günlük hayatta atıkları nasıl geri dönüştürebileceğimize dair örnekler sunar.
Gelişme
- Öğretmen kendisinin ve öğrencilerin sınıf içerisine getirdiği atık malzemeleri tüm öğrencilere gösterir. - Öğrenciler, atıklardan yaratıcılıklarını kullanarak figüratif tasarımlar gerçekleştirir.
Sonuç
Gerçekleştirilen tasarımlar panoda sergilenir ve hangi amaçla yapıldığı aktarılır.
Değerlendirme
- Aşağıda yer alan sorular sınıf içinde tartışılır. ✓ Doğal çevreye karşı duyarlılık nasıl artırılabilir? ✓ Doğal çevreye karşı saygımızı gösterebilmek için başka neler yapabiliriz?

Araştırmacı, ilk olarak teknolojik ilerlemelerin topluma, ekonomik hayatımıza ve doğal çevreye olan etkisini hatırlatarak derse giriş yapmıştır. Araştırmacı, üretim teknolojilerindeki gelişmelerin özellikle doğal çevremize verdiği zararlara dikkat çekmeye çalışmıştır. Ardından öğrencilerin yakın çevrelerine dikkat çekebilmek amacıyla sınıfta hoşla giden ya da gitmeyen unsurların neler olduğunu sormuştur. Öğrenciler ve araştırmacı arasında geçen konuşmalar aşağıdaki gibidir:

Araştırmacı: Sınıfınızda hoşunuza giden ya da gitmeyen neleri görüyorsunuz?

Öğrenci: Duvar hocam.

Araştırmacı: Neden?

Öğrenci: Soyulmuş, güzel durmuyor.

Öğrenci: Yerde duran kartonlar güzel görünmüyor...

Öğrenci: Çöp kutusu, kapağı yok.

Öğrenci: Öğretmen masasının arkasındaki duvardaki yazılar.

Öğrenci: Kitaplığın kapakları birbirinden farklı.

Araştırmacı: Şimdi sınıftaki herkesin sınıfımızdaki bu durumları düzeltebilmek için ne yapabileceğini düşünmesini istiyorum.

Araştırmacı, bir önceki derste incelemiş oldukları atıklardan yapılan heykelleri ve Jane Perkins’e ait eserleri öğrencilere hatırlatmış ardından öğrencilere süreçte atık

malzemelerden gerçekleştirecekleri figüratif tasarımlara yönelik olarak akıllı tahtadan örnek tasarımlar göstermiştir.

Araştırmacı kendisinin iki hafta boyunca biriktirdiği geri dönüştürülebilen malzemeler ile öğrencilerin getirmiş olduğu malzemeleri sınıfla paylaşmıştır. Araştırmacı getirmiş olduğu geri dönüştürülebilen ürünleri yalnızca iki hafta içerisinde biriktirdiğini ve daha kalabalık grupların çok daha fazla atık ortaya çıkarabileceğini vurgulayarak öğrencilerin dikkatlerini çekmiştir. Öğrenciler, küme biçiminde oturarak kendi figüratif tasarımlarını grup arkadaşlarıyla birlikte yapmışlardır. Öğrencilerin geri dönüştürülebilen ürünlerden figüratif tasarım oluşturmaya yönelik çalışma süreci Görsel 4.4'te yer almaktadır:

Görsel 4.4. Geri dönüştürülebilen atıklardan figüratif tasarım oluşturma süreci

Öğrenciler, grup arkadaşları ile kendi seçtikleri figüratif tasarımları geri dönüştürülebilen malzemeler kullanarak yapmışlardır. Öğrencilerin bazıları araştırmacı tarafından gösterilen tasarımlardan etkilenerek figüratif tasarımlarını oluştururken bazıları da tamamıyla kendi yaratıcılıklarını kullanarak ürünlerini oluşturmuşlardır. Öğrenciler figüratif tasarımlarını oluştururken market poşeti, kâğıt havlu rulosu, kalem açacağı çöpü, plastik kapak, karton bardak, yumurta kolisi, çöp poşeti ve pet şişe gibi farklı geri dönüştürülebilen araç-gereçler kullanmışlardır. Süreç sonunda öğrencilerin ortaya çıkardıkları ürünler sınıf içinde yer alan panoda sergilenmiştir. Öğrencilerin figüratif tasarımlarından oluşan panoya ilişkin fotoğrafa Görsel 4.5'te yer verilmiştir:

Görsel 4.5. Geri dönüştürülebilen ürünlerden oluşturulan figüratif tasarımlar

Öğrenci ürünlerinin sergilenmesinin ardından değerlendirme aşamasında geçerlik komitesi üyelerinin önerisi doğrultusunda Konuşunuz-Geçiniz tekniği uygulanmıştır. Konuşunuz-Geçiniz tekniği uygulanırken öğrencilerin birbirlerini saygılı bir biçimde dinledikleri araştırmacı tarafından gözlemlenmiştir. Sınıf içinde gelişen diyaloglara ilişkin doğrudan alıntı aşağıda yer almaktadır.

Araştırmacı: Sizlere birtakım sorular yönelteceğim. Bu sorulara yanıt verirken lütfen grup arkadaşlarınız ile ortaya çıkarmış olduğunuz ürünü düşünün. Soruları yanıtlarken bir teknik kullanacağız. Tekniğin adı konuşunuz ya da geçiniz... Ben size soruyu yönelttikten sonra fikri olan arkadaşlarımız fikirlerini söyleyecekler, o an herhangi bir şey söylemek istemeyen arkadaşlarımız geçiniz ifadesini kullanacaklar. Önemli olan nokta şu ki geçiniz diyen arkadaşımızın aynı özgüvenle bunu söylemesini istiyorum. Öncelikle yapmış olduğunuz sanat eserini de düşünerek doğal çevreye karşı duyarlılık nasıl artırılabilir?

Öğrenci 1: Çöplerimizi çöp kutusuna atarak. Atıklarımızı ayırarak ve geri dönüşüme önem vererek...

Öğrenci 2: Bizim yapmış olduğumuz gibi resimler gündeme gelirse daha popüler olursa diğer insanlar da atıkları etraflarına atmak yerine geri dönüştürebilir. Belki onlar da resim yapar ya da heykeller yaparlar.

Araştırmacı: Doğal çevreye karşı saygımızı gösterebilmek için başka neler yapabiliriz?

Öğrenci 3: Daha fazla ağaç dikebiliriz. Yediğimiz şeylerin ambalajlarını yere ya da denize atmamalıyız.

Öğrenci 4: Bugün yaptığımız gibi ürünleri geri dönüştürerek tekrar kullanabiliriz.

Öğrenci 5: Işıkları gerekmediği zaman kapatabiliriz.

Öğrenci 6: Çevreye insanların dikkatini çekebileceğimiz şeyler yapabiliriz. Örneğin duvarlara resimler, çöp kutularına semboller yapabiliriz.

Öğrenci 7: Gereksiz yere ağaçları kesmemeliyiz. Şehirleştirme değil de çevreleştirme yapabiliriz. Sadece binalar değil, ağaçlar da dikmeliyiz.

Öğrencilerin yanıtlarının çevreye duyarlılık ve çevreye saygı değerleri kapsamında yer aldığı söylenebilir. Sürece dair araştırmacı, günlüğüne birtakım notlar almıştır. Araştırmacı günlüğünde yer alan bazı notlar şu şekildedir:

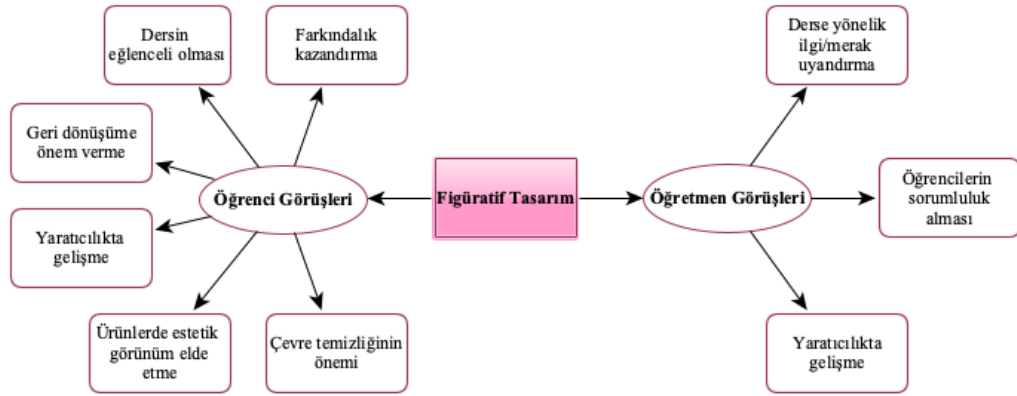
Öğrencilerle sınıf içinde hoşla gitmeyen görüntüler üzerinde konuştuk. Boyası kalkmış duvarı, yerde duran eski proje ödevlerini, duvara yazılan yazıları söylediler. Öğrencilerden birkaçı teneffüste yerde duran eski proje ödevlerini kaldırdılar. Onlara nereye götürdüklerini sorduğumda alt kattaki geri dönüşüm kutusuna attıklarını söylediler. Bu oldukça etkileyiciydi. Haftanın değerleri çevreye saygı ve duyarlılık olmasına karşın bazı öğrenciler panomuzun sınıfa estetik bir görüntü de kattığını söyledi. Öğrenci görüşlerinde estetik değeri de ön plana çıktı.

Öğrencilerin gerçekleştirilen etkinlikten olumlu yönde etkilendikleri araştırmacı günlüğüne de yansımıştır. Eylem araştırması sürecinin devam ettiği günlerde öğrenciler kendi istekleri ile geri dönüştürülebilen atıklardan birtakım dekoratif ürünler yapmış ve sınıfa getirerek araştırmacı ile paylaşmışlardır. Öğrencilerin ders dışı süreçte yapmış oldukları dekoratif ürünlerin fotoğrafına Görsel 4.6’da yer verilmiştir:

Görsel 4.6. Öğrencilerin okul dışı ortamda geri dönüştürülebilen ürünlerden yapmış oldukları dekoratif ürünler

Değerlendirme sürecinde öğrencilerin vermiş oldukları yanıtlar, süreç sonrasında öğrencilerin geri dönüştürülebilen atıklardan yapmış oldukları dekoratif ürünlerin çevreye saygı ve duyarlılık değerlerine yönelik olduğu söylenebilir. Etkinliğin ardından öğrencilerin anekdot defterlerinde yer alan notlar ve öğrencilerle yapılan yarı-yapılandırılmış görüşmeler de öğrencilerin çevreye saygı ve duyarlılık değerlerine ilişkin farkındalık kazandığına ilişkin görüşler ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin ve sosyal bilgiler öğretmenin görüşlerine Şekil 4.2’de yer verilmiştir:

Şekil 4.2. Figüratif tasarım etkinliğine yönelik öğrencilerin ve sosyal bilgiler öğretmeninin görüşleri

Değer belirginleştirme yaklaşımı ile ele alınan figüratif tasarım etkinliğine yönelik öğrencilerin anekdot defterlerinde yer alan bazı ifadeler aşağıda yer verilmiştir:

Geri dönüşüm malzemelerini yere atmayıp geri dönüştürmüş olmak beni sevindirdi ve heyecanlandırdı. Geri dönüşüm malzemelerinden birçok yeni şeyin yapılması beni şaşırttı (Ö9, 14.04.2023).

Bugün sosyal bilgiler dersinde geri dönüşüm malzemelerinden resimler yaptık. Kapak, poşet, karton, pet şişe gibi malzemeler kullandık. Onlarla çok güzel sanat eserleri ortaya koyduk ve bunları gruplar halinde yaptık. Sosyal bilgiler dersi böyle etkinlikler halinde geçiyor ve sınıfımız mutlu oluyor. Geri dönüşüm malzemelerini direk çöpe atmak yerine onlardan dekor yapabiliriz ve böylece çevremize de örnek oluruz bizden gördükleri için (Ö5, 14.04.2023).

Yaptığımız etkinlik sayesinde hayal gücüm genişledi. Bu sayede evde geri dönüşümle ilgili şeyler yapabilirim. Yaptığımız geri dönüşüm etkinliği yüzünden yerlerde kâğıt ve benzeri atıklar vardı. Bunları alarak alt kata geri dönüşüm kutusuna götürdük, bu beni sevindirdi (Ö11, 14.04.2023).

Bugün yaptığımız çalışmayla kullanmadığımız atıkları, çöpleri yere atmak yerine geri dönüştürdük. Bu sayede yere atmak yerine dönüştürüp az da olsa çevrenin kirlenmesini önlemeyi öğrendik. Sizin de dediğiniz gibi Cansu öğretmenim siz tek kişi olarak bu kadar kısa sürede o kadar fazla atık topladınız biz de aynı şekilde toplamaya özen göstermeliyiz. Eğer bu çalışmaları yapmasak aynı bilinçte kalabilirdim (Ö7, 14.04.2023).

Değer belirginleştirme yaklaşımı ile ele alınan figüratif tasarım etkinliğine yönelik öğrencilerin yarı yapılandırılmış görüşmelerdeki ifadeleri şu şekildedir:

Hocam güzel geçti. Etkinlik yapmamız daha iyi oldu aklımızda kalmasında. Hocam şimdi mesela pet şişeleri filan atıyorduk, evde onları geri dönüştürebiliriz. Kapakları çiçek gibi görseller yapabiliriz (Ö5, 14.04.2023).

Bu etkinlik sayesinde biraz daha hayal gücüm genişledi. Geri dönüşüm ile ilgili eşyalarım çok fazla vardı ben ne yapacağımı bilmiyordum. Bu etkinlikler sayesinde yapabileceğim şeyleri sevdim. Yaptığımız etkinlikte ben saksıda çiçek yapmıştım ve bu benim çok hoşuma gitmişti. Çok güzel görünmüştü (Ö11, 14.04.2023).

Öğretmenim belki biz bunu yapmasak ben yerlere çöp atmaya devam edebilirdik. Bu etkinlik sayesinde atmak yerine geri dönüştürebiliriz (Ö7, 14.04.2023).

Çünkü boş bir pano duracağına daha farklı bir görüntü oluşturuyor yani alışılmışın dışında bir görüntü. Normalde iki üç tane poster asabilirken farklı bir şekilde bir şey yaptık ve daha farklı duruyor (Ö6, 14.04.2023).

Gayet etkili bir etkinlik. Sadece etkinlikle bırakmayıp hocam etrafımıza yayabiliriz. İnsanlara bir şekilde belirtmemiz lazım gösterişli bir şey yapmamız lazım. Çünkü insanlar bunun farkında değil çevreye yaptıkları şeyin. Pano çalışması bence etkili oldu. Okulda çok kişi var çöplerine sahip çıkmayan onlar için gayet etkili bir şey (Ö4, 14.04.2023).

Değer belirginleştirme yaklaşımı ile ele alınan figüratif tasarım etkinliğine yönelik sosyal bilgiler öğretmeninin günlüğünde yer alan bazı ifadeler aşağıdaki gibidir:

Birçok öğrenci sınıfa atıklarla geldi. Sorumlu davranış göstermeleri beni de mutlu etti. Öğrenciler getirdikleri atıklardan farklı ürünler ortaya çıkardılar. Poşetlerden saç, kapaklardan çiçek yaptılar. Malzemeleri kendi işlevleri dışında kullanmaları yaratıcılıklarına da katkı sağlayacaktır.

Değer belirginleştirme yaklaşımı ile ele alınan figüratif tasarım etkinliğine yönelik sosyal bilgiler öğretmeninin yarı-yapılandırılmış görüşmedeki ifadeleri şu şekildedir:

Geçen hafta da söz ettiğim gibi öğrenciler atıklarla yapılan çalışmaları beğenip ilgiyle yaklaşmışlardı. Kendileri de şişeler, şişelerin kapakları vb. atıklarla gayet güzel çalışmalar yaptılar ve bu çalışmalar bana yeni fikirler veriyor oldukça beğendim. Sınıf ortamında bu tür çalışmalardan çekiniyoruz, genellikle düz anlatım yapan bir öğretmen olmayacağız diyoruz ama öğrenci profili, çevre ve konuları yetiştirme derdi derken bu tür çalışmaları gözden geçiriyoruz. Öğrencilerimize sorumluluk vermiyoruz. Öğrencilerin sosyal bilgiler dersine olan ilgi ve merakları arttığını düşünüyorum. Atık toplamışlar bu onların sorumluluk sahibi olduğunu da gösterir (14.04.2023).

Değer belirginleştirme yaklaşımının sanat temelli değer eğitimi ile ele alındığı derste öğrenciler figüratif tasarımlar gerçekleştirmişlerdir. 10.04.2023 tarihinde gerçekleştirilen etkinlikte öğrenciler, ünlü eserlerin geri dönüştürülebilir malzemelerden yapılmış şekillerini incelemişlerdir. Bu etkinlikte ise geri dönüştürülebilir malzemeleri kendileri kullanarak kendilerine ait sanat eserlerini ortaya koyup sergileme şansı elde etmişlerdir. Araştırmacı üretim teknolojisinde meydana gelen gelişmelerin çevremizde meydana getirdiği değişikliklere değinerek derse giriş yapmıştır. Araştırmacı, önceki

derste öğrencilerden geri dönüştürülebilir atıklarını bir sonraki sosyal bilgiler dersi için biriktirmelerini istemiş ve kendisinin de biriktireceğini bildirmiştir. Sınıfa getirilen geri dönüştürülebilir malzemelerden öğrenciler kendi figüratif tasarımlarını oluşturmuşlardır. Böylelikle değer belirginleştirme yaklaşımının son basamağı olan davranışa dönüştürme gerçekleştirilmiştir.

Öğrenciler, geri dönüştürülebilir ürünlerle ortaya koydukları ürünleri değerli ve farklı bulduklarını anekdot defterlerinde ve yarı yapılandırılmış görüşmelerinde ifade etmişlerdir. Öğrencilerin etkinlik sırasında sınıf içinde meydana gelen kirliliği temizlemeleri çevrelerine karşı duyarlı davrandıklarını gösterebilir. Öğrenciler, geri dönüştürülebilir malzemelerden yapmış oldukları figüratif tasarımlar sayesinde hayal güçlerinin ve yaratıcılıklarının geliştiğini ifade etmişlerdir. Yaratıcılık becerisi ders planının amaçları arasında bulunmamasına karşın etkinliğin yaratıcılık becerisini de olumlu yönde etkilediği söylenebilir. Öğrenciler, okul dışı ortamda geri dönüştürülebilir malzemelerden benzer çalışmalar yapabileceklerini ifade etmişlerdir. Eylem araştırmasının devam ettiği süreçte öğrenciler sınıfa araştırmacıya göstermek için geri dönüştürülebilir malzemelerden yapmış oldukları dekoratif ürünleri getirmişlerdir. Ders planında ele alınan değerler, duyarlılık ve çevreye saygı olsa da öğrencilerin ifadelerinde estetik değerinin de ön plana çıktığı görülmektedir. Bu duruma araştırmacı günlüğünde de yer verilmiştir. Sosyal bilgiler öğretmeni ise öğrencilerin etkinliğe ilgiyle yaklaştıklarını ifade etmiş, sınıf içinde değer eğitimiye yönelik yapılan çalışmaları değerli bulduğunu söylemiştir. Öğrencilere süreçte sorumluluk verilmesini ve sorumluluklarını yerine getirmelerinin önemli olduğunu vurgulamıştır.

Öğrenciler tarafından ortaya çıkarılan figüratif tasarımlar geçerlik komitesi üyeleri tarafından da incelenmiştir. Geçerlik komitesi üyeleri ortaya çıkan ürünleri başarılı bulduklarını ifade etmişlerdir ancak Konuşunuz ve Geçiniz etkinliğinin tam olarak uygulanamadığı vurgulanmıştır. Geçerlik komitesi toplantısında bir sonraki etkinlik olan amblem/logo tasarımı hakkında da geçerlik komitesi üyeleri görüşlerini ifade etmiştir. Gerçekleştirilecek etkinliğin daha estetik görünmesi için renkli kartonların kullanılması gerektiği belirtilmiştir. Öğrencilerin etkinlik sürecinde keçeli kalemler kullanması etkinliğin daha sergilenebilir olması açısından da önem taşıdığı söylenmiştir.

4.1.3. Afiş hazırlama

2022-2023 eğitim ve öğretim yılında MEB tarafından 15-22 Nisan 2023 tarihleri ara tatil olarak belirlenmiştir. Bu nedenle sosyal bilgiler dersinde gerçekleştirilen sanat temelli değer eğitimi süreci okul dışı etkinlik ödevi olarak planlanmıştır. 15-22 Nisan tarihlerinin MEB Belirli Gün ve Haftalar Çizelgesinde Turizm Haftası olarak yer almasından dolayı konu Turizm Haftası olarak seçilmiştir. Bu doğrultuda Edirne'nin en önemli kültürel sembollerinden biri olan Selimiye Cami ve Selimiye Vakıf Müzesinin öğrenciler tarafından ziyaret edilmesi istenmiştir. Ziyaret sonucunda öğrencilerin kendi çekmiş oldukları fotoğrafları kapsayan ve kültürel mirasa duyarlılığın önemini içeren bir afiş hazırlamaları gerekmektedir. Ziyaret yeri olarak Selimiye Cami ve Selimiye Vakıf Müzesinin seçilmesinin temel sebepleri arasında öğrencilerin okullarına ve yaşadıkları bölgeye yakın olması etkili olmuştur. Konu, geçerlik komitesi üyeleri ile de paylaşılmış ve geçerlik komitesi üyelerinin onayları alınmıştır. Hazırlanan etkinlik yönergesine Tablo 4.3'te yer verilmiştir.

Tablo 4.3. Afiş hazırlama etkinliğine ilişkin etkinlik yönergesi

Tarih	15-22 Nisan 2023
Dersin Adı	Sosyal Bilgiler
Konu	Turizm Haftası
Sınıf	7
Değer Kazanımı	Yakın çevresinde yer alan kültürel miras eserlerini tanıır. Yakın çevresinde yer alan kültürel miras eserlerine yönelik duyarlılık geliştirir.
Sanat Temelli Eğitime Yönelik Etkinlik	Afiş Hazırlama
Araç-Gereçler	Renkli kalemler, fon kartonu, yapıştırıcı, fotoğraf makinesi
Değer	Kültürel mirasa duyarlılık
Beceri	Araştırma, yaratıcılık
Kavramlar	Turizm, kültürel miras
Etkinlik Yönergesi	
Öğretmen, aşağıda yer alan yönergenin yazılı olduğu etkinlik bilgilendirme kâğıdını (EK-17) öğrencilere dağıtır. “Sevgili öğrenci; • Ailenden biri ile Mimar Sinan'ın ustalık eserim dediği, Edirne'nin önemli kültürel miras öğelerinden biri olan Selimiye Camisi'ni ve Selimiye Vakıf Müzesini ziyaret etmek, • Selimiye Vakıf Müzesinin bölümlerini gezmek, • İlgi çekici bulduğun eserlerin fotoğraflarını çekmek, • 50*70 ebatlarında bir fon kartonuna çektiğin fotoğraflardan oluşan ve bu önemli kültürel mirasımızın korunarak yeni nesillere aktarmanın önemini vurgulayan tanıtıcı bir afiş tasarlamak ve 24 Nisan 2023 tarihinde hazırlamış olduğun afişi sınıfa getirmek ara tatildeki görevindir.”	

Araştırmacı, ara tatil sona erdikten sonra gerçekleştirilen ilk derste öğrencilerin afişlerini görmek istemiş fakat 24.04.2023 tarihinde hiçbir öğrenci kültürel mirasa duyarlılık konulu afişini sınıfa getirmemiştir. Bu durum araştırmacı günlüğüne şu şekilde yansımıştır:

Bir önceki hafta ara tatil haftası olduğu için sınıf içi uygulama gerçekleştirilemedi. Daha öncesinde öğrencilere Selimiye Cami ve Selimiye Vakfı Müzesine ziyaret ederek kültürel mirasa duyarlı olmanın önemi ile ilgili bir afiş hazırlamaları gereken bir etkinlik yönergesi dağıtılmıştı. Yönergeye göre öğrencilerin afişlerini bugün yani 24.04.2023 tarihinde getirmeleri gerekirken fakat hiçbir öğrenci sınıfa afişi ile gelmedi. Durum sınıfın sosyal bilgiler öğretmeni ile görüşüldü. Sosyal bilgiler öğretmeni öğrencilerin sorumluluklarını yerine getirme konusunda eksik olduklarını dile getirdi. Bu sorunun çözülebilmesi için sürecin devamında sorumluluk değerinin de ele alınması gereken değerler arasında olması gerektiğini düşünüyorum. Bu durumu geçerlik komitesi ile paylaşarak çözüm önerilerini tartışabiliriz.

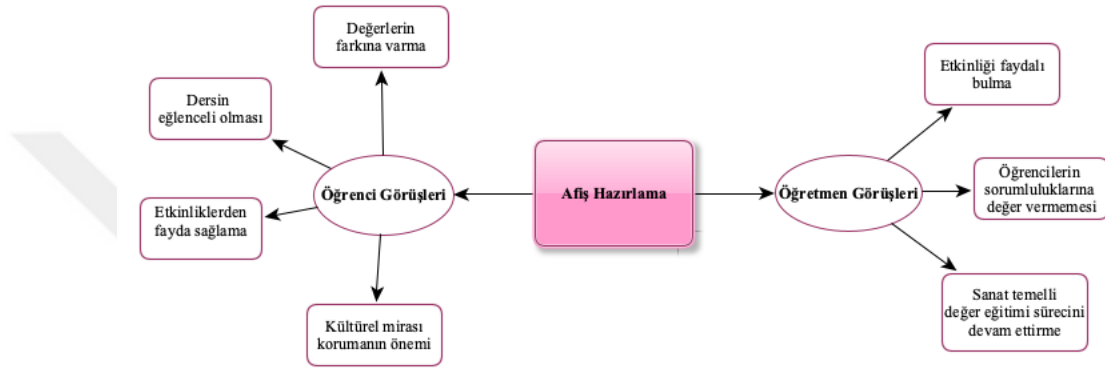
Araştırmacı sürecin devamında özellikle okul dışı sanat temelli değer eğitimi etkinlik ödevlerinin grup çalışmaları biçiminde gerçekleştirilmesine dikkat etmiştir. 28.04.2023 tarihinde gerçekleştirilen derste üç öğrenci kültürel mirasa duyarlılık değeri ile ilgili afiş ödevini gerçekleştirerek sınıfa getirmiştir. Öğrencilerin getirdikleri afiş örneklerine Görsel 4.7’de yer verilmiştir:

Görsel 4.7. Kültürel mirasa duyarlılık afiş etkinliğine ilişkin fotoğraflar

28.04.2023 tarihinde sınıfa getirilen afişler 03.05.2023 tarihinde gerçekleştirilen geçerlik komitesi toplantısında paylaşılmıştır. Geçerlik komitesi tarafından daha önce önerilen işaret levhasının sorumluluk değeri için de kullanılabileceği söylenmiştir.

Kültürel mirasa duyarlılık değerine ilişkin afiş hazırlama etkinliğinde ödevi gerçekleştiren öğrencilerin ve sosyal bilgiler öğretmeninin görüşleri alınmıştır. Öğrencilerin ve sosyal bilgiler öğretmeninin görüşlerine Şekil 4.3'te yer verilmiştir:

Şekil 4.3. Afiş hazırlama etkinliğine yönelik öğrencilerin ve sosyal bilgiler öğretmeninin görüşleri

Kültürel mirasa duyarlılık değerine ilişkin afiş etkinliğinde öğrencilerle yapılan görüşmelerden alınan doğrudan alıntılar aşağıdaki gibidir:

Çok yakınımızda olmasına karşın Selimiye Vakıf Müzesine hiç gitmemiştik. Kardeşimle gittik ve çok yakınımızdaki bu kıymetli eseri görmüş olduk. İkimiz için de eğlenceli vakit geçti (Ö2, 28.04.2023).

Biz gittik Selime Cami'yi ve müzeyi gördük. Siz bize kültürel mirasımızı korumamızdan söz etmiştiniz. Korumalıyız, bunun önemini daha da çok anladım çünkü bizden sonrakiler de görmeli (Ö7, 28.04.2023).

Bilgisayar başında çok vakit geçiriyorum. Ödev sayesinde yakınımızdaki Selimiye Cami gibi değerli bir eseri ziyaret etme fırsatı yakaladım. Kendim için yararlı bir gün geçirdim. Yoksa zamanımız daha boş işlerle geçebiliyor (Ö8, 28.04.2023).

Etkinliğe ilişkin sosyal bilgiler öğretmeni ile yapılan görüşmelerden alınan doğrudan alıntı aşağıdaki gibidir:

Ara tatil döneminde süreçten uzaklaşılması açısından yararlı bir ödev olduğunu düşünüyorum ancak öğrencilerin çoğunluğunun ödevi gerçekleştirmemesi sorumluluk almaya dair büyük eksiklikleri olduğunu gösterir ki bunu sizinle konuşmuştuk... Yine de ödevi bugün getiren öğrencilerin olması beni hem şaşırttı hem de sevindirdi. Bundan sonraki süreçte bu durumu iyileştirmek adına neler yapılabileceğini merak ediyorum (28.04.2023).

Araştırmacı öğrencilere verdiği ilk okul dışı ödev olması sebebiyle süreçte birtakım sorunlar yaşamıştır. Öğrencilerin hiçbirinin ödevi zamanında getirmemesi bir sorun olarak ele alınmış ve geçerlik komitesinde durum tartışılmıştır. Daha önce saygı değeri için geçerlik komitesi üyeleri tarafından önerilen işaret levhasının sorumluluk değeri için de kullanılabileceğine değinilmiştir. Sınıf içinde gerçekleştirilen etkinliklerin ve okul dışında öğrencilerin gerçekleştirmesi için verilecek ödevlerin grup çalışmaları biçiminde yapılması bir diğer öneridir. Süreçte öğrencilerin yalnızca kendilerine karşı değil, birbirlerine karşı da sorumluluk almaları desteklenecek şekilde planlamalar yapılmıştır. Araştırmacı, afiş hazırlama etkinliğine dair gelen ödevlerin kültürel mirasa duyarlılığı yansıtmadığı eleştirisinde bulunmuştur. Bu doğrultuda araştırmacı öğrencilere verilen ev ödevlerinde yönergelerin daha açık ve örnek tasarımlara yer verebileceği planlamalar yapması gerektiğini not almıştır.

Sosyal bilgiler öğretmeni, etkinliği ara tatilde sanat temelli değer eğitimi sürecini devam ettirebileceği için yararlı bulmuş ancak öğrencilerin sorumluluklarını yerine getirme konusundaki eksikliklerini görüşmede vurgulamıştır. Bu sorunu çözecek iyileştirmeleri merak ettiğini ifade etmiştir.

4.1.4. Amblem/logo tasarımı

Sanat temelli değer eğitimi sürecinde yardımseverlik, dayanışma ve saygı değerleri, değer belirginleştirme yaklaşımı ile ele alınmıştır. Amblem/logo tasarımı etkinliği, değer belirginleştirme yaklaşımının ödüllendirme basamağında kullanılmıştır. Öğrenciler, yaptıkları seçimlerden yola çıkarak “Benim Sivil Toplum Kuruluşum” adlı etkinlik kâğıdına hayali olarak kurmuş oldukları sivil toplum kuruluşlarının amblemlerini ya da logolarını çizmişlerdir. İlgili ders planına Tablo 4.4’te yer verilmiştir:

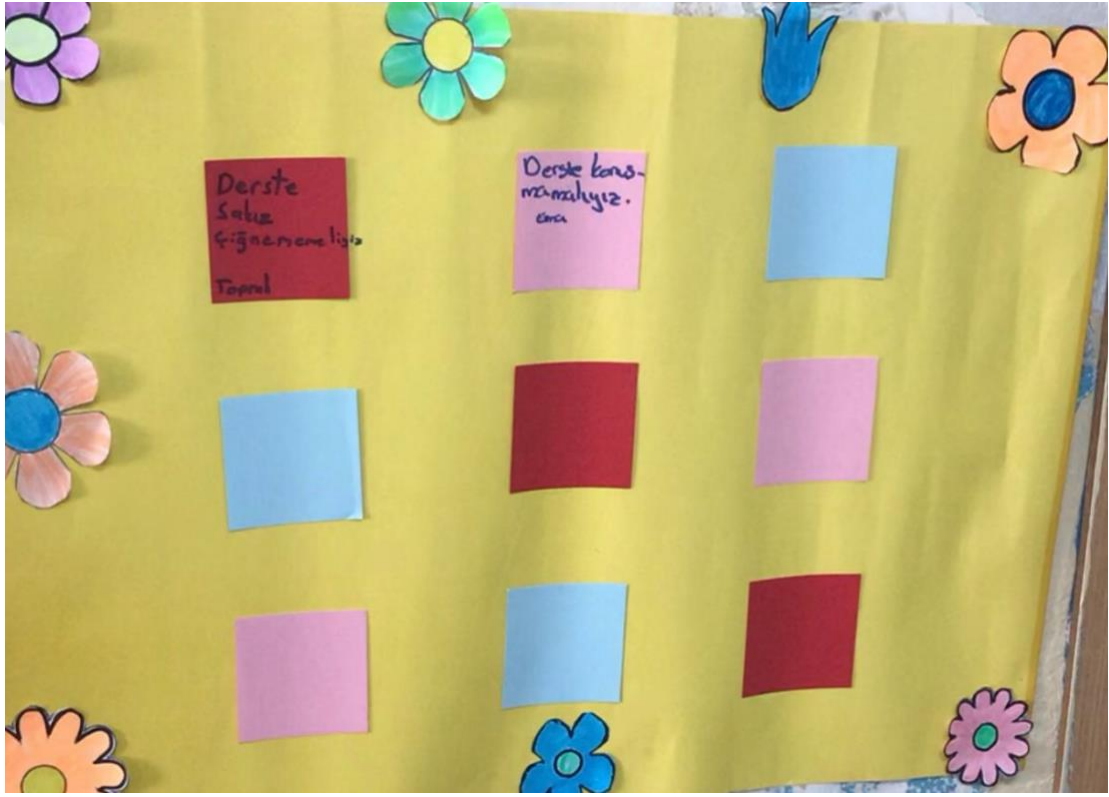
Tablo 4.4. Amblem/logo tasarımına ilişkin ders planı

Tarih	24.04.2023
Dersin Adı	Sosyal Bilgiler
Sınıf	7
Süre	40’
Öğrenme Alanı	Üretim, Dağıtım ve Tüketim
Kazanım	Kurumların ve sivil toplum kuruluşlarının çalışmalarına ve sosyal yaşamdaki rollerine örnekler verir.
Değer Kazanımı	Sivil toplum kuruluşlarının dayanışmaya sağladığı katkılara örnekler verir.

Tablo 4.4. (Devam) *Amblem/logo tasarımına ilişkin ders planı*

	Sivil toplum kuruluşlarının yardımseverlik değeri konusundaki rolünü sorgular. Sınıf içinde arkadaşlarına saygılı davranır.
Sanat Temelli Eğitime Yönelik Etkinlik	Amblem/logo tasarımı
Değer Eğitimi Yaklaşımı	Değer belirginleştirme yaklaşımı
Araç-Gereçler	Akıllı tahta, etkinlik kâğıtları, renkli boyama kalemleri
Değer	Yardımseverlik, dayanışma ve saygı
Beceri	Değişim ve sürekliliği algılama
Kavram	Sivil toplum kuruluşu ve dayanışma
Giriş	
Dikkat Çekme	- Öğretmen, öncelikle öğrencilere sınıf içinde birbirlerine olan saygısını artırmaya yönelik oluşturulan “işaret levhası”nı tanıtır. - Öğrencilere “sivil toplum kuruluşları nelerdir?” sorusunu yönelterek öğrencilerin derse dikkatlerini çeker.
Güdüleme	Öğretmen, öğrencilere sivil toplum kuruluşlarının ve sivil toplum kuruluşlarının sosyal yaşamımızdaki öneminin günün konusu olduğunu söyleyerek öğrencileri derse güdüler.
Gözden Geçirme	Öğretmen, öğrencilere “Son dersimizde çevreye karşı duyarlılık ve çevreye saygı duymanın önemi üzerinde durmuştuk, bu dersimizde ise sivil toplum kuruluşlarının sosyal yaşamda sağlamış olduğu yardımseverlik ve dayanışma değerlerine katkıları üzerinde duracağız.” der.
Derse Geçiş	- Öğretmen, öğrencilere “Sizlerin bildiği sivil toplum kuruluşları neler?” diye sorar. - Öğretmen “Sizce saymış olduğunuz bu sivil toplum kuruluşları toplumsal yaşamda yardımseverlik ve dayanışma konusunda nasıl bir role sahiptir?” sorusunu yöneltir.
Gelişme	
	Öğretmen, akıllı tahta aracılığı ile belirli sivil toplum kuruluşlarını amblemleriyle birlikte öğrencilere tanıtır.
Seçme Aşaması:	- Öğretmen, EK-18’de yer alan etkinlik kâğıdını öğrenciler ile paylaşır. Etkinlik kâğıdında belirttikleri görüşlere dair herhangi bir puanlamanın yapılmayacağı öğrencilere ifade edilir. Öğrencilerin kaygı duymadan etkinliği gerçekleştirmeleri sağlanır. - Öğrenciler çalışma kâğıdına yanıtlarını yazdıktan sonra aşağıda yer alan sorular öğrencilere yönlendirilir: ✓ Etkinlik kâğıdında belirttiğin görüşü ne zaman edindiğini düşünüyorsun? ✓ Bu görüşü gerçekleştirmek için nelere ihtiyacın var? ✓ Birilerinden yardım alman gerekiyor mu? ✓ Görüşünü gerçekleştirebilmen için ne kadar süreye ihtiyacın var? ✓ Sivil toplum kuruluşlarının yardımseverlik ve dayanışma üzerindeki etkisi nasıldır? - Öğrencilere yanıtlarından emin olacakları şekilde bir süre verilir. Öğrenciler, yanıtlarını sözlü ya da yazılı bir şekilde ifade edebilirler
Sonuç	
Alternatif Oluşturma:	Öğrencilerin etkinlik kâğıdıyla aktarılan duruma ilişkin olası alternatifleri ve sonuçları göz önünde bulundurmaları amacıyla EK- 18’de yer alan diğer etkinlikler gerçekleştirilir.
Değerlendirme	
Ödüllendirme:	- Öğrencilerden yaptıkları seçimlerden mutlu olup olmadıkları, gurur duyup duymadıklarını açıklamaları istenir. - Yaptıkları seçimler doğrultusunda her öğrenciye EK-19’da yer alan “Benim Sivil Toplum Kuruluşum” adlı etkinlik kâğıdı dağıtılır. Öğrencilerin hayali olarak kurdukları sivil toplum kuruluşu için amblem ya da logo tasarımları istenir.

Araştırmacı, öncelikle geçerlik komitesi tarafından sınıf içinde düzeni oluşturmak ve saygıyı artırmak için önerilen işaret levhasını tanıtmıştır. İşaret levhası etkinliğinde öğrencilerden sınıf içinde göstermiş oldukları belirli davranışlarının ardından onlara uzatılan kalemle işaret levhasına bir söz yazmaları beklenmektedir. Böylelikle öğrencilerin hem kendi hem de arkadaşlarının sınıf içi davranışlarıyla ilgili farkındalık oluşturması amaçlanmıştır. Öğrencilerden işaret levhası ile ilgili yaratıcı bir isim düşünceleri istenmiş öğrenciler tarafından önerilen isim “etkileşimli davranış panosu” olmuştur. Etkileşimli davranış panosuna ait fotoğraf, Görsel 4.8’de yer almaktadır:

Görsel 4.8. Etkileşimli davranış panosu

Araştırmacı günlüğünde etkileşimli davranış panosu ile ilgili birtakım notlar bulunmaktadır. Araştırmacı, etkileşimli davranış panosunun sınıf içi düzen konusunda olumlu etki yarattığından söz etmiştir. Araştırmacı günlüğünde etkileşimli davranış panosuyla ilgili bulunan notlar aşağıdaki gibidir:

Etkileşimli davranış panosu sınıf içinde parmak kaldırarak konuşmayı çoğalttı. Öğrenciler, parmak kaldırarak konuşmayan ya da birbirlerinin sözünü kesen arkadaşlarını uyarmaya başladı. Benim açımdan sınıf yönetimini oldukça kolaylaştırdı. Bu derste iki öğrenciye kalem uzattım. İlk kalem uzattığım öğrenci ders esnasında belirgin bir şekilde sakız çiğniyordu.

Diğer öğrenci ise sıra arkadaşı ile konuşarak arkadaşını dinlemedi. İlk kalemi uzatmamla birlikte sınıfta sessizlik ve düzen hâkim olmaya başladı...

Geçerlik komitesinde bu durum anlatılmış geçerlik komitesi üyesi Ayşegül Pehlivan Yılmaz ise “Davranış panosunu oldukça çok kullanmaya çalış, çünkü bir şeyi görmezden gelersen eğer öğrenciler eski haline geri dönecektir.” görüşünü dile getirmiştir. Etkileşimli davranış panosu, araştırma süresince kullanılmaya devam edilmiştir. Etkileşimli davranış panosu ile ilgili öğrenciler yarı yapılandırılmış görüşmelerde görüşlerini ifade etmişlerdir. Öğrencilerin etkileşimli davranış panosu ile ilgili görüşlerine dair doğrudan alıntılara aşağıda yer verilmiştir:

Bence iyi oldu hem kalemi alanlar bir daha o davranışı yapmamayı öğrenebilir. Ders içerisinde sesli konuşurken daha dikkatli oluruz. Kurala uymayan arkadaşımızı düşünürken aslında kendimizin yaptığını farkına varırız. Kendim yazarken hem utandım hem üzüldüm (Ö8, 24.04.2023).

Davranış panosu hakkında düşüncelerim, derste daha saygılı ve düzgün davranmamız için etkili bir yöntem olduğunu düşünüyorum (Ö6, 24.04.2023).

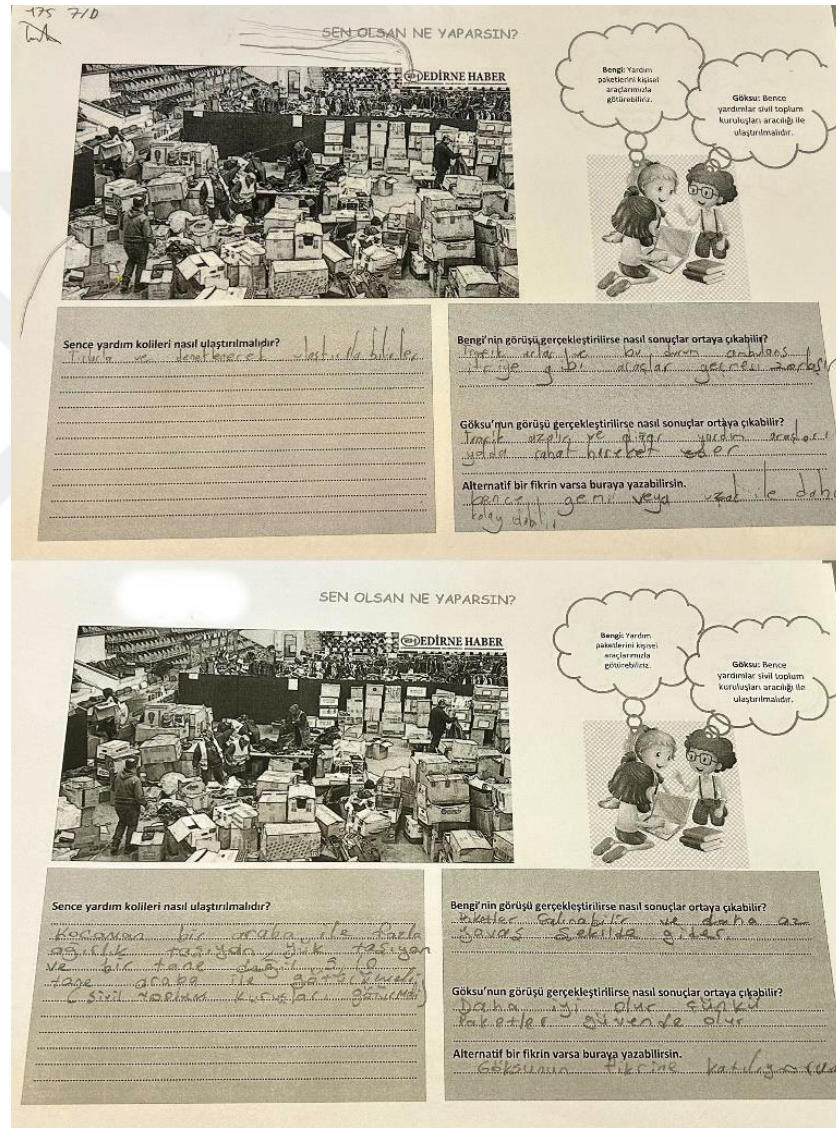
Davranış panosunda insanlar hatalarını anlıyorlar ve daha disiplinli olmaya başladılar (Ö11, 24.04.2023).

Davranış panosu hakkında güzel düşünüyorum çünkü ben bir kere yazdım bir daha o şeyi yapmadım o yüzden daha yazmadım ismimi, herkes hatasını gördü orada (Ö5, 24.04.2023).

Etkileşimli davranış panosunun öğrencilere tanıtımının yapılmasının ardından araştırmacı, günün konusu olan sivil toplum kuruluşlarının toplumsal yaşamımızda yardımlaşma ve dayanışma ile ilgili rolleri hakkında sorular sorarak derse giriş yapmıştır. Araştırmacı günümüzde varlığını sürdüren bazı sivil toplum kuruluşlarını, amblemlerini tanıtmıştır. Öğrencilerin sivil toplum kuruluşları ile amblemleri arasında ilişki kurmaları araştırmacı tarafından sağlanmıştır.

Öğrencilere değer belirginleştirme yaklaşımının seçme aşamasında bir çalışma kâğıdı (EK-18) dağıtılmıştır. Çalışma kâğıdında deprem yaşanan bir bölge için toplanan yardımların görseli bulunmaktadır. Çalışma kâğıdında yer alan karakterler ise deprem bölgesine yardımların ulaştırılması konusunda farklı görüşlere sahiptir. Karakterlerden biri yardımların kişisel araçlarla ulaştırılması gerektiğini savunurken diğer karakter sivil toplum kuruluşları aracılığı ile ulaştırılmasının daha doğru olacağını savunmaktadır. Çalışma kâğıdında öğrencilere öncelikle “Sizce yardım kolileri nasıl ulaştırılmalıdır?” sorusu yöneltilmiştir. Öğrencilerin geneli toplanan yardımların sivil toplum kuruluşları aracılığı ile deprem bölgesine ulaştırılması gerektiğini savunmuştur. Sivil toplum

kuruluşlarının yardımlaşma ve dayanışmada etkili olduklarını eğer kişisel araçlarla yardımlar ulaştırılmaya çalışılırsa trafiğe neden olabileceğine değinmişlerdir. Oluşan trafik ise ambulans, itfaiye gibi araçların bölgeye ulaşımı zorlaştırabileceğine ayrıca kişisel araçların çok güvenli olamayacağını ve toplanan yardımların kaybolabileceğini dile getirmişlerdir. Öğrencilerin çalışma kâğıtlarından örneklere Görsel 4.9’da yer verilmiştir:

Görsel 4.9. “Sen olsan ne yaparsın?” isimli çalışma kâğıdı örneği

“Sen olsan ne yaparsın?” isimli çalışma kâğıdında seçimlerini gerçekleştiren ve alternatif fikirler üreten öğrencilerin almış oldukları kararlardan gurur duymaları beklenmiştir. Öğrencilerin bu doğrultuda kendilerine ait hayali sivil toplum kuruluşları kurmaları ve kurdukları sivil toplum kuruluşuna amblem ya da logo çizimleri

beklenmiştir. Çizimlerini tamamlayan öğrencilerin amblemlerini ya da logolarını açıklayarak kurdukları sivil toplum kuruluşlarının yardımlaşmaya ve dayanışmaya nasıl katkı sağladığını ifade etmeleri beklenmiştir. Öğrencilerin hayali olarak kurdukları sivil toplum kuruluşlarına ait amblem ve logo çizme sürecine Görsel 4.10'da yer verilmiştir.

Görsel 4.10. Amblem ve logo çizme süreci

Çizimler tamamlandıktan sonra öğrenciler ile araştırmacı arasında aşağıda yer alan diyalog geçmiştir:

Araştırmacı: Ayşe, kurmuş olduğun sivil toplum kuruluşunu ve oluşturduğun amblemi anlatır mısın?

Öğrenci 1: Sivil toplum kuruluşumun adı, Sosyal Bilimler Derneği, kısaltması ise SOBİD. Kuruluşumun amacı ise sosyal bilimler ile ilgili örneğin tarih, coğrafya gibi disiplinlerle ilgili insanlara bilgilendirmede yardımcı olmak.

Araştırmacı: Amblemini de anlatır mısın?

Öğrenci 1: Dünya çizdim, etrafında ise insanlar var. Sosyal bilimleri ve insanların ilişkisini anlatmaya çalıştım.

Araştırmacı: Amblemini ya da logosunu anlatmak isteyen başka biri var mı?

Öğrenci 2: Kimsesiz çocukları mutlu etmek için bir kurum kurdum. Ambleminde bir el çizdim. Eli yardımlaşma olarak adlandırdım (elin içindeki çocukları gösterir). Burada mutlu

çocuk var, buradaysa mutsuz çocuklar var. Kurduğum sivil toplum kuruluşu ile mutsuz çocuklara yardım ediyorum ve mutlu oluyorlar.

Öğrenci 3: Benim sivil toplum kuruluşumun adı HAMADU yani Hava Durumları Müdürlüğü Ağaç Dikimi. HAMADU'nun amacı, bu sıralar çok hava kirliliği olduğu için ağaç dikerek hava kirliliğini azaltması. Kuruluşumun amblemi ise bir ağaçtan oluşuyor.

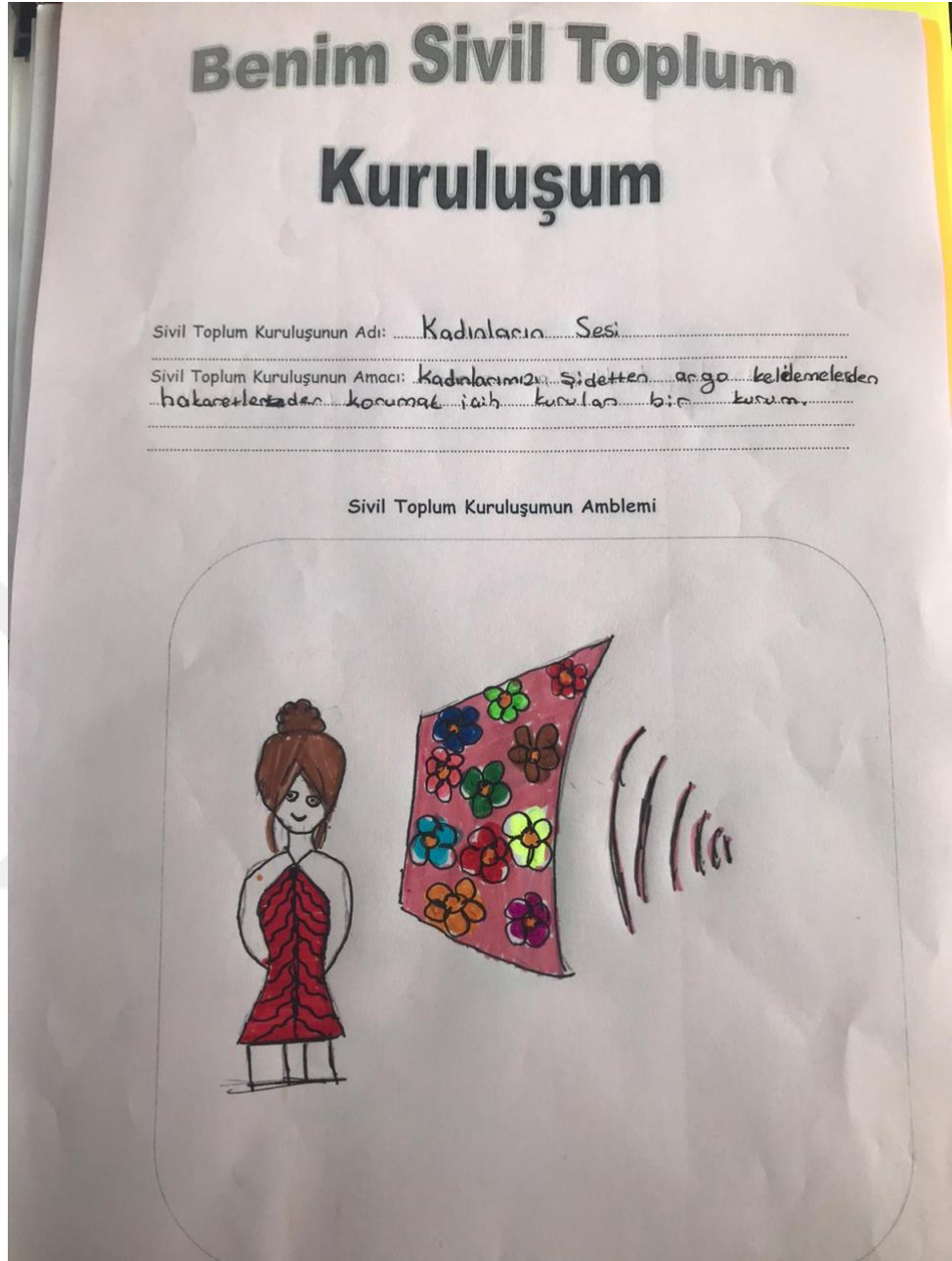
Gönüllü olan öğrenciler; hayali olarak kurmuş oldukları sivil toplum kuruluşlarını, sivil toplum kuruluşlarının amaçlarını ve çizdikleri amblem ya da logoları arkadaşlarına anlatmışlardır. Öğrenciler hayali olarak kurdukları sivil toplum kuruluşlarının yardımlaşma ve dayanışmaya olan etkilerinden de söz etmişlerdir:

Öğrenci 1: Sosyal bilimler derneğinde sosyalleşmeyi ön plana çıkaracağımız için yardımlaşma ve dayanışma da artabilir.

Öğrenci 4: Benim yaptığım kurumda bütün hayvanların korunması ve bütün hayvanlara yardım etmek ön plana çıktı. Kurumum sayesinde hayvanseverler buluşarak sokak hayvanlarına yiyecek, barınma gibi imkânlar sağlıyoruz.

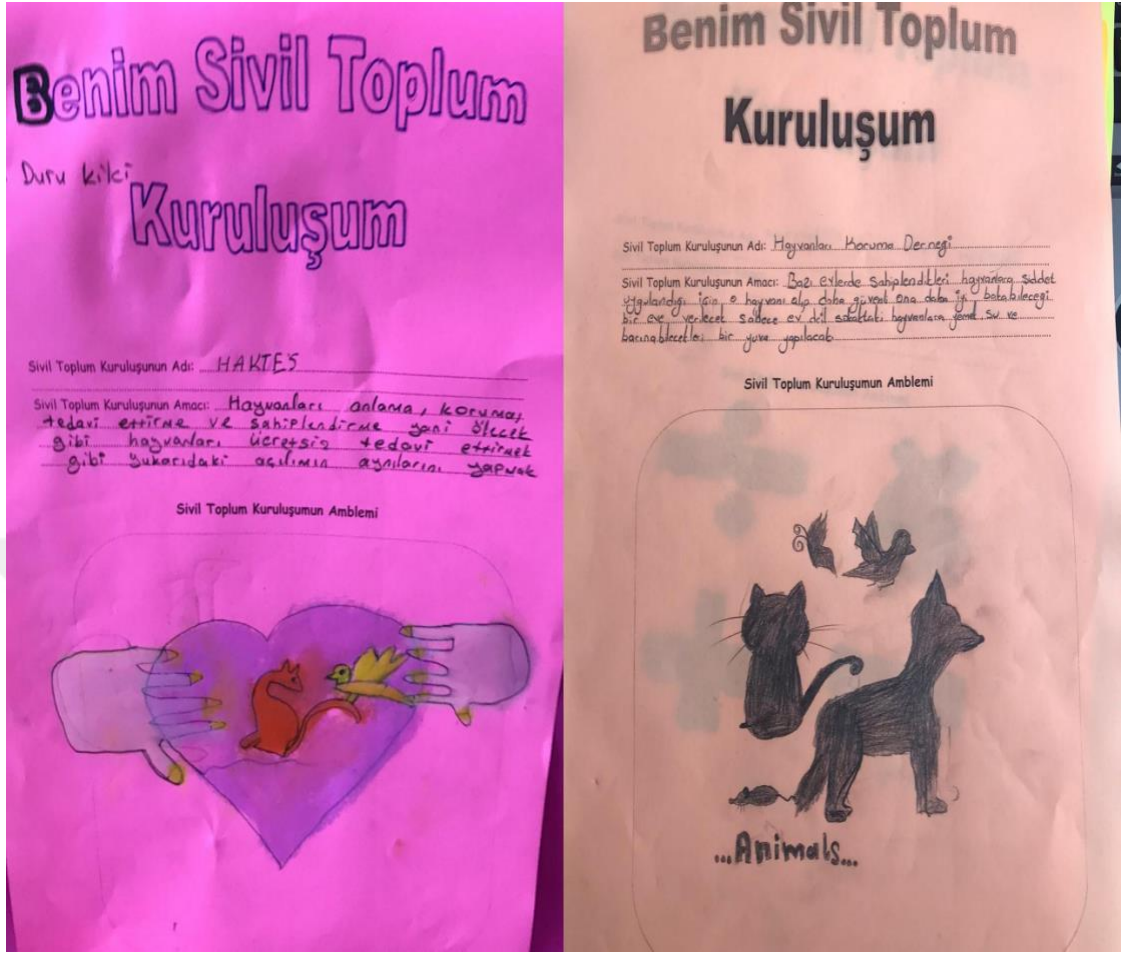
Öğrenci 5: Benim sivil toplum kuruluşum kadınları koruyor hocam. Ambleminde kadın ve çiçek resimleri var. Kadınlara yardım ederek şiddetten, argo kelimelerden koruyarak onlara yardım ediyor.

Öğrenciler tarafından gerçekleştirilen “benim sivil toplum kuruluşum” isimli etkinlik sonrasında ortaya çıkan ürünlere aşağıda yer verilmiştir:

Görsel 4.11. Öğrencilerin "benim sivil toplum kuruluşum" isimli amblem/logo etkinliğinden bir örnek

Görsel 4.11 incelendiğinde öğrencinin kadınlara yönelik yardımlaşma ve dayanışma sağlayabilecek bir sivil toplum kuruluşu kurduğu görülmektedir. Öğrencinin toplumda var olan sorunları göz önünde bulundurarak bir sivil toplum kuruluşu oluşturduğu söylenebilir. Fiziksel ve sözlü şiddete maruz kalan kadınların öğrencinin kurmuş olduğu sivil toplum kuruluşu sayesinde mutlu oldukları ve seslerini duyurabildikleri sivil toplum kuruluşunun amblemine yansımıştır.

Görsel 4.12. Öğrencilerin "benim sivil toplum kuruluşum" isimli amblem/logo etkinliğinden örnekler

Görsel 4.12 incelendiğinde öğrencilerin toplumda insanlarla birlikte yaşayan diğer canlıları da önemseyişi görülmektedir. HAKTES kısaltma ismiyle kurulan sivil toplum kuruluşunda öğrenci; hayvanları anlamayı ve onlara huzurla, güvenle yaşayabilecekleri bir ortam sunmayı amaçlamıştır. Öğrencinin çizmiş olduğu amblem incelendiğinde kedi ve kuşu sevgiyi simgeleyen bir kalp içine aldığı görülmektedir. Kalp, insan elleriyle korunmaktadır. Hayvanları Koruma Derneği ismiyle kurulan sivil toplum kuruluşunda öğrenci; şiddete maruz kalan hayvanlara yardım etmeyi ve onları güvenli ortamlarda yaşatmayı amaçlamıştır. Öğrenciler tarafından ortaya çıkarılan ürünler incelendiğinde öğrencilerin yardımlaşma ve dayanışmayı yalnızca insanlar arasında düşünmedikleri ortaya çıkmış, toplumda insanlarla birlikte yaşayan diğer canlıların da ihtiyaçlarını göz önünde bulundurdıkları görülmektedir.

Görsel 4.13. Öğrencilerin "benim sivil toplum kuruluşum" isimli amblem/logo etkinliğinden bir örnek

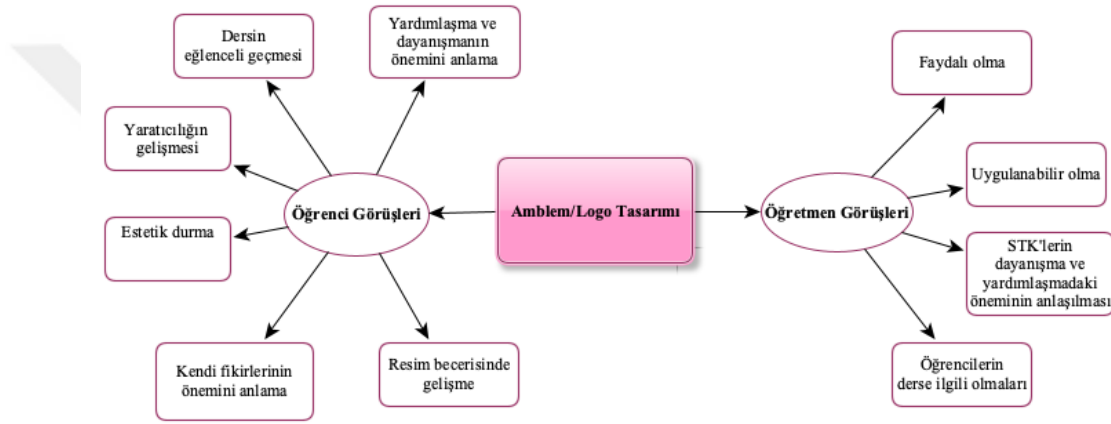
Görsel 4.13 incelendiğinde öğrencilerin çocuklara yönelik yardımlaşma ve dayanışmayı sağlamak için sivil toplum kuruluşu oluşturdukları görülmektedir. Çalışmayı gerçekleştiren öğrenci, kurmuş olduğu hayali sivil toplum kuruluşu ile ebeveyne sahip olmayan çocukların mutlu olmalarını amaçlamıştır. Kurduğu sivil toplum kuruluşu sayesinde yardımlaşma ve dayanışmayı artırarak mutsuz görünen çocukların mutlu olmasını sağlamaktadır. Öğrenci, ambleminde yer vermiş olduğu el çizimi ile yardımlaşmayı simgelediğini belirtmektedir. Öğrencilerin tamamının yapmış oldukları amblem ve logo tasarımlarına ilişkin görsele Görsel 4.14'te yer verilmiştir:

Görsel 4.14. Öğrenciler tarafından gerçekleştirilen "benim sivil toplum kuruluşum" isimli etkinliğin sınıf içinde sergilenmesi

Görsel 4.14 incelendiğinde öğrencilerin çeşitli sınıflarda yer alan sivil toplum kuruluşları ve amblemleri oluşturdukları görülmektedir. Araştırmacı tarafından yapılan panoya gönüllü öğrencilerin etkinlikleri asılmıştır. Soyulmuş ve estetik durmayan sütun öğrenciler tarafından pano olarak seçilmiştir.

Geçerlik komitesi üyelerinin görüşleri doğrultusunda bir sonraki hafta gerçekleştirilmesi planlanan davetiye tasarımı etkinliği grup çalışması olarak planlanmıştır. Sosyal bilgiler dersinde yardımseverlik ve dayanışma değerlerine yönelik gerçekleştirilen sanat temelli değer eğitimi sonrasında öğrenciler anekdot defterlerini doldurmuş, araştırmacı tarafından öğrencilerle ve sosyal bilgiler öğretmeni ile yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Öğrencilerin ve sosyal bilgiler öğretmenin görüşlerine Şekil 4.4'te yer verilmiştir.

Şekil 4.4. Amblem ve logo tasarımı etkinliğine yönelik öğrencilerin ve sosyal bilgiler öğretmenin görüşleri

Sosyal bilgiler dersinde gerçekleştirilen sanat temelli değer eğitimine yönelik öğrencilerin bazılarının anekdot defterlerinden alınan doğrudan alıntılara aşağıda yer verilmiştir:

Bugünkü ders çok güzel geçti. Sivil toplum kuruluşlarıyla ilgili amblem hazırladık. Eğlenceliydi (Ö18, 24.04.2023).

Bu derste en çok ilgimi çeken konular çevre, doğa ve hayvanlara yardım etmek için yaptığımız sivil toplum kuruluşları oldu. Sivil toplum kuruluşları bireysel olarak yapacağımız yardımların gücünü artırıyor (Ö4, 24.04.2023).

Birçok vakfın olması beni çok sevindirdi. Onlar sayesinde sorunlara çözüp bulup yardımlaşabiliyoruz (Ö13, 24.04.2023).

Önce fikir bulmakta zorlandım, farklı bir şeyler çizmek istedim. Bu yaratıcılığımı ve fikirlerimi geliştirdi. Yardımlaşma ve dayanışma çok güzel şeyler. İleride bir sivil toplum kuruluşu kurarsam bunun ne olabileceğini bulmuş oldum. Güzeldi (Ö6, 24.04.2023).

Sosyal bilgiler dersinde gerçekleştirilen sanat temelli değer eğitime yönelik öğrencilerle gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmeler, aşağıda doğrudan alıntı olarak verilmiştir:

Bu yaptığımız sivil toplum kuruluşları da aynı şekilde çok zevkliydi ve eğlenceliydi. Bu yüzden ben çok zevk aldım (Ö11, 25.04.2023).

Bayağı yaratıcı bir konuydu ben kendim güzel bir şey yaptığımı düşünüyorum aslında. Böyle artık ilerde kurum olursam sivil toplum kuruluşu olursam ne yapabileceğimi, neler yapamayacağımı logoları falan öğrenmiş oldum (Ö3, 24.04.2023).

Çok iyi oldu mesela, sınıfımız için de çok iyi oldu. Duvar da çok iyi göründü (Ö10, 25.04.2023).

Kendi yaratıcılığımızı ortaya koyduk güzel eserler çıktı. Yaptığım sivil toplum kuruluşunun amacı çocuklara yardım etmek, kayıp çocukları bulmak, onlara yardım etmek. Yardım etmenin, birlik olmanın önemini anladığım bir ders oldu. Biz de bu etkinliği yaparken birbirimize yardım ettik... Aklımıza fikir gelmedi birbirimize sorduk, birbirimize yardım etmiş olduk (Ö5, 24.04.2023).

Çok güzel, eğlenceliydi. Hem fikirlerimizi öne sunduk hem de bizim fikirlerimizin önemli olduğunu anladık. Bir de yeni şeyler geliştirdik. İleride bir problem olursa biz de kendimiz belki sivil toplum kuruluşu kurabiliriz. İnsanlara yardım edebiliriz. Sınıfa asılması da çok güzel bir şey insanlar görüp yeni fikirler üretebilir (Ö7, 24.04.2023).

Etkinlik resim becerimi geliştirdi. Fikir becerim gelişti. Gayet güzel bir etkinlikti. İyi bir etkinlik olduğu için iyi hissettim. Ben yetiştiremedim yapsam ama topluluk için yapardım. Bir kişi tek başına işini halledemezken topluluk sayesinde daha kolay işini halledebilir (Ö4, 24.04.2023).

Sosyal bilgiler dersinde gerçekleştirilen sanat temelli değer eğitime yönelik sosyal bilgiler öğretmeninin günlüğünden alınan doğrudan alıntıya aşağıda yer verilmiştir:

Bugün sosyal bilgiler dersinde öğrenciler sanat temelli değer eğitime yönelik olarak amblem ve logo tasarladılar. Bir amaç belirleyip o amaç doğrultusunda nasıl bir sivil toplum kuruluşu kurabileceklerini düşündüler. Amaçlarına uygun bir şekilde de çizimler yaptılar. Yapılan çizimlerin nereye asılacağına da yine öğrenciler karar verdiler. Öğrencilerin gerçekleştirilen bu etkinlikle sivil toplum kuruluşlarının işlevleri hakkında farkındalık kazandıklarını düşünüyorum. Yapılan etkinlik, ele alınan değerle de doğrudan ilişkili...

Sosyal bilgiler dersinde gerçekleştirilen sanat temelli değer eğitime yönelik sosyal bilgiler öğretmeni ile gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmeden alınan doğrudan alıntı şu şekildedir:

Etkinliğin oldukça eğitici ve yararlı olduğunu düşünüyorum. Uygulanabilirliği konusunda sınıf ortamını gayet yeterli görüyorum. Öğrenciler derse ilgiliydi eğlenceli bir şekilde

etkinliği gerçekleştirdiler ve ortaya güzel sonuçlar ıktı. Bireysel yardımlaşmanın sınırlı olduğunu, sivil toplum kuruluşları ile daha etkili olunabileceğini ve dayanışmanın önemini çok iyi anladıklarını düşünüyorum. Hayallerindeki sivil toplum kuruluşlarından da bu durum gayet net anlaşılıyor. Etkinlik sırasında da birbirleri ile nazik bir biçimde fikir alışverişinde bulundular. Sınıftaki atmosfer de yardımlaşmayı da dayanışmayı da yansıtıyordu. Etkinlik sürecinde zorluklarla pek karşılaşılmadı.

Etkinlik, 18.04.2023 tarihinde gerçekleştirilen geçerlik komitesinde değerlendirilmiş ve geçerlik komitesi üyelerinin nerileri doğrultusunda geliştirilerek 24.04.2023 tarihinde uygulanmıştır. Saygı değerine yönelik olarak sınıf içinde uygulanmaya başlanan etkileşimli davranış panosu isimli etkinlik bu ders öğrencilere tanıtılmıştır. Hem ğrenciler hem de sosyal bilgiler ğretmeni tarafından bu etkinlik olumlu şekilde karşılanmıştır. Araştırmacının günlüğünde de etkileşimli davranış panosuna yönelik olumlu yönde değerlendirmeler mevcuttur.

Değer belirginleştirme yaklaşımının kullanıldığı sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimine yönelik amblem ve logo tasarımı etkinliği gerçekleştirilmiştir. Gerçekleştirilen etkinlikte yardımseverlik ve dayanışma değerleri ele alınmıştır. Geçerlik komitesi üyelerinin de önerileriyle amblem ve logo tasarımı etkinliği gerçekleştirilirken renkli kâğıtlar kullanılmıştır. Böylelikle etkinliğin daha estetik görünmesi sağlanmaya çalışılmıştır. Öğrenciler, değer belirginleştirme yaklaşımının seçme aşamasında onlara sunulan çalışma kâğıdında sivil toplum kuruluşlarının yardımlaşma ve dayanışmadaki etkisini vurgulamışlardır. Ardından “benim sivil toplum kuruluşum” isimli etkinlikle kendilerine ait bir sivil toplum kuruluşu oluşturmaları öğrencilerden beklenmiştir. Öğrencilerin oluşturdukları sivil toplum kuruluşları incelendiğinde toplumun çeşitli gruplarını ele aldıkları görülmektedir. Kadın haklarını korumak, fiziksel ve sözel şiddete maruz kalan kadınlarla yardımlaşmayı sağlamak için sivil toplum kuruluşu oluşturan ğrenci olduğu gibi yaşadığımız ortamı farklı canlılarla paylaştığımızı hatırlatarak hayvanlara yönelik yardım ve dayanışmayı sağlayacak sivil toplum kuruluşu oluşturan öğrenciler de olmuştur.

Etkinlik sonrasında öğrenciler, doldurmuş olduğu anekdot defterlerinde derste yapmış oldukları sanat temelli değer eğitimi etkinliğinin eğlenceli olduğuna değerinmişlerdir. Öğrenciler, “benim sivil toplum kuruluşum” isimli etkinlik sayesinde yaratıcılıkların geliştiğini anekdot defterlerinde ve etkinlik sonrası gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmelerde dile getirmişlerdir. Öğrenciler, ayrıca fikirlerinin değerli

olduğunu hissettiklerini aktarmışlardır. Yapılan etkinliğin sınıf içinde sergilenmesinin ise estetik bir görüntü yarattığı öğrenciler tarafından söylenmiştir. Sivil toplum kuruluşlarının yardımlaşma ve dayanışmadaki olumlu etkisi öğrenciler tarafından ifade edilmiş ve gelecekte bir sivil toplum kuruluşu kurmak istediklerinde bunun hangi konuda olacağına dair fikir oluşturdıklarını belirtmişlerdir.

Sosyal bilgiler öğretmeni, “benim sivil toplum kuruluşum” isimli etkinliğin dersi ilgi çekici bir hale getirdiğini etkinlik sonrasında gerçekleştirilen görüşmede ifade etmiştir. Sosyal bilgiler öğretmeni, öğrencilerin sivil toplum kuruluşları ile yardımlaşmanın daha etkili olabileceğini iyi bir şekilde anladıklarını düşündüğünü söylemiştir. Sosyal bilgiler öğretmeni, sınıf ortamının yardımlaşma ve dayanışma açısından uygun olduğunu ve bu durumu etkinlik sırasında gözlemlediğini aktarmış ve etkinliğin sınıf ortamında uygulanabilir olduğunu belirtmiştir. Öğrencilerin ve sosyal bilgiler öğretmenin görüşleri birbirleri ile örtüşmektedir.

4.1.5. Davetiye tasarımı

Sanat temelli değer eğitimi sürecinde yardımseverlik, dayanışma ve sorumluluk değerleri, değer belirginleştirme yaklaşımı ile ele alınmıştır. Ders planı 24.04.2023 tarihinde gerçekleştirilen ders planının devamı niteliğinde hazırlanmıştır. Davetiye tasarımı etkinliği, değer belirginleştirme yaklaşımının davranışa dönüştürme basamağında kullanılmıştır. Araştırmacı, öğrenciler ve sosyal bilgiler öğretmeni Edirne ilinde bulunan Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığına (AFAD) ziyaret gerçekleştirmişlerdir. Ziyarete AFAD görevlileri gönüllülük sürecini ve gönüllülerin görevlerini öğrencilere aktarmışlardır. Öğrencilerden AFAD’a ve farklı sivil toplum kuruluşlarına gönüllü olmanın sosyal yaşamdaki dayanışma ve yardımlaşmaya olan etkisini vurgulayarak başka kişileri sivil toplum kuruluşlarına gönüllü olmaya ikna edebilecek davetiye tasarımları araştırmacı tarafından istenmiştir. İlgili ders planına Tablo 4.5’te yer verilmiştir:

Tablo 4.5. *Davetiye tasarımına ilişkin ders planı*

Tarih	28.04.2023
Dersin Adı	Sosyal Bilgiler
Sınıf	7
Süre	40’+40’
Öğrenme Alanı	Üretim, Dağıtım ve Tüketim

Tablo 4.5. (Devam) Davetiye tasarımına ilişkin ders planı

Kazanım	Kurumların ve sivil toplum kuruluşlarının çalışmalarına ve sosyal yaşamdaki rollerine örnekler verir.
Değer Kazanımı	Sivil toplum kuruluşlarının dayanışmaya sağladığı katkılara örnekler verir.
	Sivil toplum kuruluşlarının yardımseverlik değeri konusundaki rolünü sorgular. Sınıf içinde arkadaşlarına saygılı davranır. Sorumluluklarını fark eder.
Sanat Temelli Eğitime Yönelik Etkinlik	Davetiye tasarımı
Değer Eğitimi Yaklaşımı	Değer belirginleştirme yaklaşımı
Araç-Gereçler	Renkli kartonlar, boya kalemleri (pastel, kuru boya vb.), yapıştırıcı
Değer	Yardımseverlik, dayanışma ve saygı
Beceri	Değişim ve sürekliliği algılama
Kavram	Sivil toplum kuruluşu ve dayanışma
Giriş	
Dikkat Çekme	Öğretmen, sivil toplum kuruluşları ile iş birliği içinde olan Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) hakkında öğrencilere bilgi verir.
Güdüleme	Edirne ilinde bulunan AFAD ziyaret edilir. AFAD yetkilileri tarafından gönüllük süreci ve gönüllülerin görevleri hakkında bilgilendirme yapılır.
Gözden Geçirme	Öğretmen, öğrencilere “Son dersimizde sivil toplum kuruluşlarının sosyal yaşamda dayanışma ve yardımseverliğe olan katkılarından söz etmiştik. Bugün ise ilimizde temsilciliği bulunan AFAD’ı tanıma fırsatı yakaladık.” der ve derse geçer.
Derse Geçiş	- Öğretmen, öğrencilere aşağıda yer alan soruları yöneltir: ✓ AFAD’ın dayanışma ve yardımseverlik çalışmaları hakkında neler düşünüyorsunuz? ✓ AFAD gönüllüsü olmanın şartları hakkında neler düşünüyorsunuz? ✓ Bir sivil toplum kuruluşuna üye olmak sizce neden önemlidir? ✓ Sivil toplum kuruluşları ile yardımseverlik ve dayanışma nasıl sağlanabilir?
Gelişme	
Davranışa Dönüştürme:	- Öğretmen; öğrencileri yapmış oldukları seçimleri, günlük yaşamda nasıl uygulayacakları konusunda yönlendirir. - Öğrencilere A4 boyutunda renkli fon kartonları dağıtılır. - Dağıtılan kartonlardan AFAD’a ve farklı sivil toplum kuruluşlarına gönüllü olmanın sosyal yaşamdaki dayanışma ve yardımlaşmaya olan etkisini vurgulayarak başka kişileri gönüllü olmaya ikna edebilecek davetiye tasarımları istenir. - Sınıf 6 farklı gruba ayrılır. - Davetiyeler istasyon tekniği kullanılarak hazırlanır. - Öğrencilerin birbirleri ile dayanışma ve yardımlaşma içinde çalışmaları sağlanır.
Sonuç	
	Öğrenciler tarafından tasarlanan davetiyeler sınıf içinde sergilenir.
Değerlendirme	
	- Öğretmen tarafından öğrencilere aşağıda yer alan sorular yöneltilir: ✓ Hazırlanmış olduğunuz davetiye sizce neden önemlidir? ✓ Bireylerin sivil toplum kuruluşlarına üye olması toplumdaki dayanışmayı nasıl etkiler? ✓ Bireylerin sivil toplum kuruluşlarına üye olması toplumdaki yardımlaşmayı nasıl etkiler?

Araştırmacı, sosyal bilgiler öğretmeni ve öğrenciler gerekli izinlerin alınmasının ardından Edirne ilindeki AFAD'ı ziyaret etmişlerdir. AFAD, hem araştırmanın gerçekleştirildiği tarihlerde gündemde olan bir kurum olması hem de araştırma okuluna ulaşılabilirliği açısından tercih edilmiştir. Araştırmacı, sosyal bilgiler öğretmeni ve öğrencilerin AFAD ziyaretinden bir fotoğrafa Görsel 4.15'te yer verilmiştir.

Görsel 4.15. Sosyal bilgiler öğretmeni ve öğrencilerle gerçekleştirilen AFAD ziyareti

AFAD yetkilileri; öğrencilere AFAD'ın diğer sivil toplum kuruluşları ile gerçekleştirdiği iş birliklerini, gönüllü olma sürecini ve gönüllülerin görevlerini detaylı bir şekilde anlatmıştır. AFAD ziyaretinin ardından sınıf içerisinde ders işlenmeye devam edilmiş, AFAD eğitmenlerinin öğrencilerle gerçekleştirdiği eğitime dair soru-cevap yapılmıştır. Değer belirginleştirme yaklaşımının davranışa dönüştürme aşamasında öğrenciler, farklı sivil toplum kuruluşlarına gönüllü olmanın sosyal yaşamdaki dayanışma ve yardımlaşmaya olan etkisini vurgulayarak başka kişileri gönüllü olmaya ikna edebilecek davetiye tasarlamışlardır. Davetiye tasarlama etkinliği, geçerlik komitesi üyelerinin önerileri doğrultusunda grup çalışması biçiminde gerçekleştirilmiş ve istasyon

tekniki kullanılmıştır. Öğrenciler davetiyelerini beş farklı grupta Yeşilay, Kızılay, TEMA, TEV ve AFAD için hazırlamışlardır. Aşağıda öğrencilerin hazırlamış olduğu bazı davetiye örneklerine yer verilmiştir:

Görsel 4.16. Davetiye tasarımı etkinliğinden öğrenci çalışmaları örneği

Görsel 4.16'da öğrenciler tarafından tasarlanan davetiyeye yer verilmiştir. Davetiye tasarlama etkinliği, istasyon tekniği kullanılarak yapıldığı için her bir davetiyede bütün öğrencilerin fikirleri ve katkıları bulunmaktadır. Yeşilay Derneğine gönüllü olunması için öğrenciler tarafından tasarlanan davetiyenin dış kısmında çiçeklere ve Yeşilay Derneğine ait ambleme yer verilmiştir. Davetiyenin iç metninde öğrenciler, Yeşilay Derneğine yapılan desteğin aslında kendimize yapılan bir destek olduğuna ve zararlı maddelerden korunmak için dayanışmaya önem vermemiz gerektiğine

değınmişlerdir. Görsel 4.17’de ise TEMA Vakfı için hazırlanan bir davetiye tasarımı bulunmaktadır:

Görsel 4.17. Davetiye tasarımı etkinliğinden öğrenci çalışmaları örneğı

Görsel 4.17’de öğrenciler tarafından TEMA Vakfı için hazırlanan bir davetiye yer almaktadır. Öğrenciler, çevreyi ağaçlandırmak amacıyla farklı kişileri TEMA Vakfı’na gönüllü olmaya davet etmişlerdir. Öğrenciler, davetiyede çiçekleri ve kalp simgesini kullanmış; insanları ağaçlandırma yapmak için dayanışmaya çağırırken “gönüllü ol, doğayı koru” sloganını tercih etmişlerdir. Öğrencilerin yapmış oldukları davetiyeler sınıf içinde sergilenmiştir. Görsel 4.18’de davetiyelerin sınıf içinde sergileniş biçimi bulunmaktadır:

Görsel 4.18. Davetiye tasarımlarının sınıf içinde sergilenişi

Görsel 4.18’de görüldüğü gibi öğrenciler tarafından yardımseverlik ve dayanışma değerlerine yönelik tasarlanan davetiyeler, iki sütun arasındaki boşlukta ip ve mandal yardımıyla sergilenmiştir. Öğrenci ürünlerinin sergilenmesinde ip ve mandal kullanımı, sınıftaki panoların yetersiz olduğu sorunu araştırmacı tarafından ifade edildiğinde geçerlik komitesi üyeleri tarafından önerilmiştir. Böylelikle öğrenciler tarafından yapılan

ürünlerin sergilenmesinde iki sütun arasındaki boşluktan yararlanılmıştır. Sınıf içinde davetiye tasarımlarının sergilenmesi ardından araştırmacı ve öğrenciler hazırlanan davetiyeler hakkında görüş belirtmiştir. Video kayıtlardan alınan doğrudan alıntılar aşağıdaki gibidir:

Araştırmacı: Hazırlamış olduğunuz davetiye sizce neden önemli?

Öğrenci 1: Hocam bence çok önemli çünkü Yeşilay'ı ele alırsak mesela; kötü alışkanlıkları bıraktırmada önemli bir kurum, bu yüzden Yeşilay'a gönüllü olmak ve Yeşilay ile dayanışma içerisinde olmak da önemli...Birçok kişi gelse toplumdaki kötü alışkanlıklar azalır.

Araştırmacı: Davetiyeleri hazırlarken üstlendiğiniz sorumluluk hakkında neler düşünüyorsunuz?

Öğrenci 1: Bana göre sorumluluklarımız eşit bir şekilde dağıldı. Birimiz boyama ile ilgilenirken diğeri metin ile ilgilendi.

Öğrenci 2: Arkadaşlarımızın yapmadığı kısımları tamamlamaya çalıştık. Görevlerimizi paylaştık. Ben de eşit bir şekilde paylaştığımı düşünüyorum.

Araştırmacı: Bireylerin sivil toplum kuruluşlarına üye olması toplumdaki dayanışma ve yardımlaşmayı nasıl etkiler?

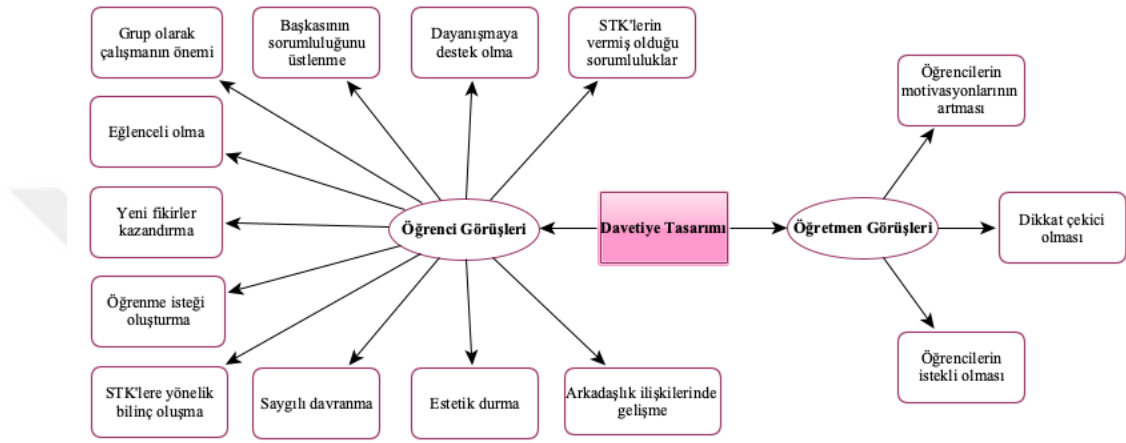
Öğrenci 3: Gönüllü olarak erozyonla mücadele anlam kazanır. Gönüllü olarak birlik olmamız kolaylaşır ve ağaç dikimlerini artırabiliriz.

Öğrenci 4: İnsanlar sorunlara daha hızlı çözüm bulurlar.

Araştırmacı, davetiye tasarımı etkinliğini gerçekleştirdiği derslere yönelik olarak günlüğüne birtakım notlar almıştır. Araştırmacının günlüğünde yazılanlara doğrudan alıntı biçiminde aşağıda yer verilmiştir:

Bugün öncelikle AFAD'a gittik. AFAD ekipleri öğrencilere açık ve anlaşılır bir eğitim verdiler. Eğitim esnasında öğrencilere Edirne'deki acil toplanma yerleri gösterildi. Eğitimde ayrıca AFAD ekipleri tarafından öğrencilere küçük bir deprem tatbikatı da yaptırıldı. Sınıf içerisinde gerçekleştireceğimiz etkinlikle doğrudan ilişkili bir eğitim oldu. Öğrencilerin sivil toplum kuruluşları ile iş birliği yapmanın öneminin açık bir şekilde anlatıldığı ve öğrenciler tarafından anlaşıldığını düşünüyorum. Sanat temelli değer eğitimi sürecinde istasyon etkinliğini kullandım. Geçerlik komitem önermişti. Öğrenciler grup çalışması sırasında kolaylıkla görev dağılımı yaptılar. Sorumluluk ve yardımseverlik değerlerine ilişkin oldukça olumlu etkilerini hem kendim gözlemledim hem de dersin sonunda öğrenciler bunu dile getirdiler. Ortaya çıkan ürünler estetik olmakla birlikte konuyla birebir örtüşmekteydiler. Grup çalışması şekilde gerçekleştirilmesi etkinliğin yardımseverlik ve dayanışma değerlerini de ön plana çıkardı ancak bu hafta henüz araştırma süreci çok ilerlememiş olmasına karşın bazı öğrenciler etkinlik sonrası görüşmelerden sıkıldıklarını bildirdiler. Bu hafta yaşamış olduğum en büyük sorun bu...

Yardımseverlik, dayanışma ve sorumluluk değerlerine ilişkin gerçekleştirilen davetiye tasarımı etkinliği sonrasında öğrenciler anekdot defterlerini doldurmuştur. Ardından öğrenciler ve sosyal bilgiler öğretmeni ile yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirmiştir. Davetiye tasarımı etkinliğine ilişkin sosyal bilgiler öğretmenin ve öğrencilerin görüşleri Şekil 4.5’te sunulmuştur:

Şekil 4.5. Davetiye tasarımı etkinliğine yönelik öğrencilerin ve sosyal bilgiler öğretmenin görüşleri

Sosyal bilgiler dersinde gerçekleştirilen sanat temelli değer eğitime yönelik öğrencilerin bazılarının anekdot defterlerinden alınan doğrudan alıntılara aşağıda yer verilmiştir:

Yeşilay, Kızılay, TEMA, TEV ve AFAD’ın ne işe yaradığını ve görevlerini öğrendim. Tasarımımı oluştururken boyamaya dikkat ettim çünkü boyama yapmak benim hobilerim arasındadır. Davetiye tasarımı oluştururken kurumların ne işe yaradığını da öğrendim (Ö17, 28.04.2023).

Bugün sosyal bilgiler dersinde AFAD, TEV, Kızılay, Yeşilay, TEMA gibi kurumları öğrendim. Tasarımı oluştururken yardımlaşma ve dayanışma gibi olaylara önem göstermeye çalıştım ve kurumla ilgili bir tasarım yaptım. Davetiye tasarımın sevdiğim yönleri kurumlarla ilgili yeni bilgiler öğrendim. Öğrendiğim bu bilgiler işime yarayacak (Ö4, 28.04.2023).

Bugün derste beş farklı sivil toplum kuruluşu ile ilgili etkinlik yaptık. Davetiye tasarımının sevdiğim yönleri ekipçe bir şeyler yapmak oldu, çünkü birbirimizle koordine olduk (Ö10, 28.04.2023).

Sosyal bilgiler dersinde gerçekleştirilen sanat temelli değer eğitime yönelik öğrencilerle gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmelerden bazıları aşağıda doğrudan alıntı olarak verilmiştir:

Sivil toplum kuruluşlarının bize böyle nasıl yardımlar nasıl bir dayanışma sağladığını, nasıl işe yaradığını öğrenmiş gibi olduk. Bunlar aslında önemli şeyler bu yüzden sanat temelli çalışma çok önemliydi. Sivil toplum kuruluşları gerçekten önemli olduğu için onlarla sanat temelli çalışmalar falan hepsi birleşince harika bir şey ortaya çıkıyor. Bu süreç bana çok fazla şey verdi Birinin sorumluluğunu tamamlamak zor bir şey (Ö2, 28.04.2023)...

Çok eğlenceli bir şeydi yani hem bizim tasarımlarımız oluyor hem diğer insanların yaptığı tasarımlardan da yola çıkıyoruz (Ö9, 28.04.2023).

Birbirimizin sorumluluğunu almasaydık hocam çoğu şey yarım kalırdı. Bir sürü arkadaşım yardım etmeseydi çalışma yarım kalırdı (Ö4, 28.04.2023).

Etkinlikler yaptık etkinliklerle aklımıza daha çok giriyor. Yazı yazsaydık onu ezberlemeye çalışacaktık. Ama bugün aklımıza gelerek daha fazla bilgi edinmiş olduk. Grupla güzel yaptık, sınıfla güzel bir şey çıkardık ortaya. Grupla güzel olmasının nedeni yardımlaşmaktı (Ö5, 28.04.2023).

Eğlenceli ve belki de olmayan bir bilinci uyandırdık. Grup sayesinde daha eğlenceli oldu, daha hızlı bitirdik. Öğretmenim eşit ağırlıklı dağıtım yaptık, birimiz yazıyor birimiz boyuyor ya da kesiyor boyuyor gibi. Yardımlaşma oldu sorun da yaşamadık grupta. Grup etkinliği arkadaşlarımızla daha çok iletişime geçtiğimiz için aramızda sorunlar varsa düzeliyor konuştukça, beraber çalıştığımız için (Ö7, 28.04.2023).

Öğretmenim ilk önce toplu bir şekilde etkinlik yapma yeteneğimizi geliştirdik. Karşımızdaki insana saygılı olmayı, anlaşılmayı öğrendik. İnsanları daha da yönetmek yararlı bir şey. Öğretmenim gelecekte bu kuruluşlara katılmak isteyen insanları daha da yakınlaştırmış olabilir (Ö6, 28.04.2023).

Boyama etkinliği güzel oldu; kesme, duvara yaptığımız kısım, duvardaki çıkıntı kötü duruyordu. Grup çalışması genelde teneffüslerde çok fazla konuşmadığımız sınıf arkadaşlarımızla daha fazla konuşmamızı sağladı. Hem arkadaşlık hem eğlence açısından katkı sağladı (Ö8, 28.04.2023).

Sosyal bilgiler dersinde gerçekleştirilen sanat temelli değer eğitimi yönelik sosyal bilgiler öğretmeninin günlüğünden alınan doğrudan alıntıya aşağıda yer verilmiştir:

Öğrencilerin AFAD'ı ziyaret etmesi 6 Şubat'ta yaşananlardan sonra oldukça anlamlı oldu. AFAD'ın görevleri, STK'lerde gönüllü olmanın önemi gibi birçok önemli bilgi paylaşıldı. Sınıf içinde gerçekleştirmiş olduğumuz etkinlik de bu süreçle doğrudan ilişkiliydi. Etkinliğin gerçekleştirilme şekli de ele alınan değerlerle oldukça örtüştü. Öğrenciler hem birbirlerine karşı sorumluluk aldılar hem de yardımlaşarak süreci tamamladılar. Davetiyeler sınıfa güzel bir görüntü getirdi.

Sosyal bilgiler dersinde gerçekleştirilen sanat temelli değer eğitimi kapsamında davetiye tasarımı etkinliği ile ilgili olarak sosyal bilgiler öğretmeninin görüşleri doğrudan alıntı olarak aşağıda yer almaktadır:

Okul dışında bir etkinlik yapılacak olması öğrencileri daha fazla motive etti. Ülkemizde yaşanan üzücü olaylardan sonra daha çok adını duyduğumuz bir kuruma gidecek olmamız öğrencilerin böyle önemli bir kurumu görüp onlardan bilgi alacak olması benim için de oldukça önemliydi. AFAD tarafından deprem konusunda yapılan bilgilendirme öğrenciler tarafından dikkatle dinlendi. Dikkatle dinlendiğini okula döndüğümüz zaman yapılan etkinliklerde de görebiliyoruz. Öğrencilerin rengarenk davetiyeler hazırlayarak insanları bu tip kuruluşlara gönüllü olmaya çağırması ve öğrencilerin bu durumu büyük bir istekle yapması oldukça önemli bir katkıydı. Grup çalışmalarında öğrenciler hızlı bir şekilde rol paylaşımı yaptı, herhangi bir sorun ortaya çıkmadı (28.04.2023).

Etkinlik, 25.04.2023 tarihinde gerçekleştirilen geçerlik komitesinde değerlendirilmiş ve geçerlik komitesi üyelerinin önerileri doğrultusunda geliştirilerek 28.04.2023 tarihinde uygulanmıştır. Sınıf içi etkinlik olarak öğrenciler tarafından farklı sivil toplum kuruluşlarına gönüllü olmanın sosyal yaşamdaki dayanışma ve yardımlaşmaya olan etkisini vurgulayarak başka kişileri gönüllü olmaya ikna edebilecek davetiyeler tasarlanmıştır.

Yardımseverlik ve dayanışma değerlerinin yanı sıra ders planında sorumluluk değeri de ele alınan bir diğer değer olduğu için sanat temelli değer eğitimi etkinliği grup çalışması biçiminde gerçekleştirilmiştir. Grup çalışmalarında istasyon tekniği kullanılmıştır. İstasyon tekniğinin kullanılmasının amacı öğrencilerin birbirlerine karşı sorumluluklarını yerine getirmeyi sağlamaktır. Öğrencilerle etkinlik sonrasında gerçekleştirilen görüşmelerde grup çalışması yapmanın arkadaşlık ilişkileri üzerinde olumlu etki yarattığı sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin gerçekleştirdikleri sanat temelli değer eğitimi etkinliğinde ele almış oldukları sivil toplum kuruluşunun amaçlarına yönelik davetiye tasarladıkları görülmektedir. Öğrencilerin çalışmalarına sivil toplum kuruluşlarının toplumda sağlamış olduğu yardımlaşma ve dayanışmayı yansıttıkları görülmektedir.

Öğrenciler anekdot defterlerinde ve etkinlik sonrasında gerçekleştirilen görüşmelerde sivil toplum kuruluşlarının yardımlaşma ve dayanışma üzerindeki etkisini sıklıkla dile getirmişler, sivil toplum kuruluşlarında gönüllü olmayı bir sorumluluk olarak aktarmışlardır. Bu düşünceyle etkinliği gerçekleştirdikleri için iyi hissettiklerini söylemişlerdir. Öğrenciler, gerçekleştirilen sanat temelli değer eğitimi etkinliği sayesinde öğrenme isteklerinin arttığını, öğretici bir süreç olduğunu belirtmişlerdir. Grup çalışmalarında öğrenciler eşit bir şekilde sorumluluk almış, bu durum hem araştırmacı hem de sosyal bilgiler öğretmeni tarafından gözlenmiştir. Ders planı içinde yer alan bir

değer olmamasına karşın estetik değeri bir öğrenci tarafından dile getirilmiştir. Öğrenci, gerçekleştirilen çalışmanın sınıfa güzellik getirdiğini ifade etmiştir.

Sosyal bilgiler öğretmeni, süreçte öğrencilerin motivasyonlarının ve ilgilerinin yüksek olduğunu, AFAD tarafından gerçekleştirilen eğitimi ise yararlı bulduğunu belirtmiştir. Grup çalışmalarında öğrencilerin rol paylaşımlarını kolaylıkla yaptığını gözlemlediğini belirtmiştir. Davetiye tasarımının yapıldığı sanat temelli değer eğitimi etkinliğinin ise önemli bir katkı sağladığını söylemiştir.

4.1.6. Karikatür tasarımı

1 Mayıs Emek ve Dayanışma Günü, 2022-2023 eğitim ve öğretim yılında iş gününe denk gelmiştir. Resmî tatil olması sebebiyle sosyal bilgiler dersinde gerçekleştirilmesi planlanan sanat temelli değer eğitimi süreci ev ödevi biçiminde gerçekleştirilmiştir. Bu doğrultuda öğrencilere emeğe saygı değeri konulu bir karikatür hazırlamaları için etkinlik yönergesi dağıtılmıştır. Konu, geçerlik komitesi üyelerinin önerileri doğrultusunda seçilmiştir. Hazırlanan etkinlik yönergesine Tablo 4.6’da yer verilmiştir:

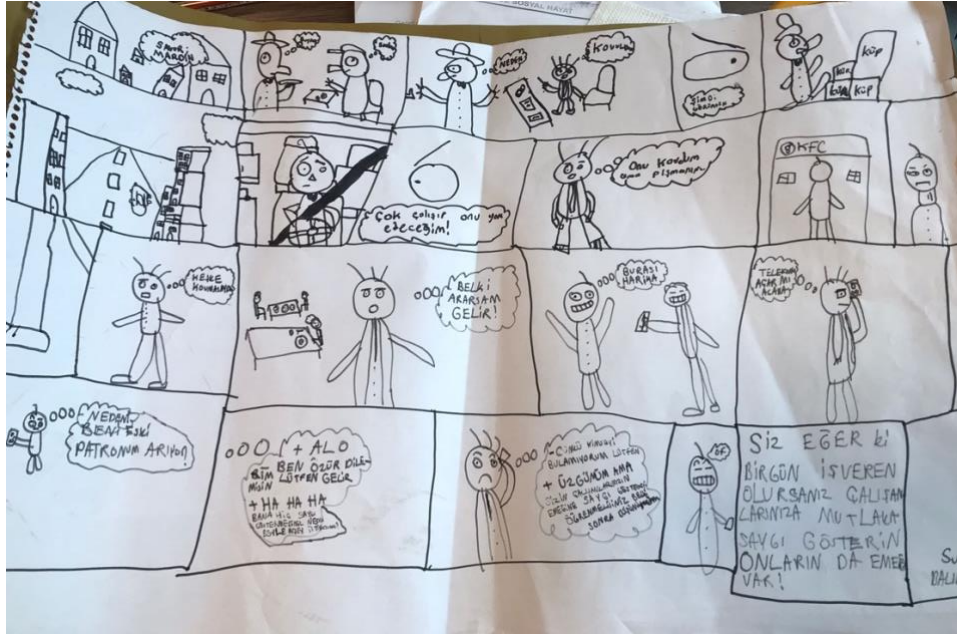
Tablo 4.6. Karikatür tasarımına ilişkin etkinlik yönergesi

Tarih	1 Mayıs 2023
Dersin Adı	Sosyal Bilgiler
Konu	1 Mayıs Emek ve Dayanışma Günü
Sınıf	7
Değer Kazanımı	Emeğin insanlık için temel bir değer olduğunu fark eder. Emeğin değerini kavrayarak, iş birliği ve dayanışma içinde adil ve verimli çalışma ortamlarının oluşturulmasına katkı sağlar.
Sanat Temelli Eğitime Yönelik Etkinlik	Karikatür çizme
Araç-Gereçler	Renkli kalem, fon kartonu
Değer	Saygı
Beceri	Araştırma, yaratıcılık
Kavramlar	Emeğe saygı
Etkinlik Yönergesi	
Öğretmen, aşağıda yer alan yönergenin yazılı olduğu etkinlik bilgilendirme kâğıdını (EK-20) öğrencilere dağıtır. Sevgili öğrenci; • Birlikte çalışabileceğiniz bir grup oluşturunuz. • 50*70 mm boyutlarında açık tonlarda (beyaz, sarı, mavi, pembe vb.) fon kartonu edininiz. • Grup arkadaşlarınızla birlikte 1 Mayıs Emek ve Dayanışma Günü’nü ve emeğe saygı konusunu içeren bir karikatür hazırlayınız. • Grup arkadaşlarınızla birlikte karikatür tasarımını içeren sanat temelli değer eğitimi etkinliğinizi 5 Mayıs 2023 tarihinde sosyal bilgiler dersinde teslim ediniz.	

1 Mayıs Emekçi ve Dayanışma Günü'ne ait ev ödevleri, 05.05.2023 tarihinde altı öğrenci tarafından teslim edilmiştir. Bu durum sorumluluklarını yerine getirme bakımından afiş hazırlama ev ödevine göre ilerleme kaydedildiğini göstermektedir. Afiş hazırlama etkinliğinde hiçbir öğrenci ödevini zamanında teslim etmemiştir. 1 Mayıs Emekçi ve Dayanışma Günü'ne ait ev ödevlerini getiren öğrenciler, isimlerini etkileşimli davranış panosuna yazmış ve araştırmacı tarafından isimlerini yazmış oldukları kutucuklara yıldızlı etiketler yapıştırılmıştır. Ödevi ilerleyen günlerde getirmek isteyen öğrenciler için ödev süresi uzatılmıştır. Bu durum araştırmacı günlüğüne şu şekilde yansımıştır:

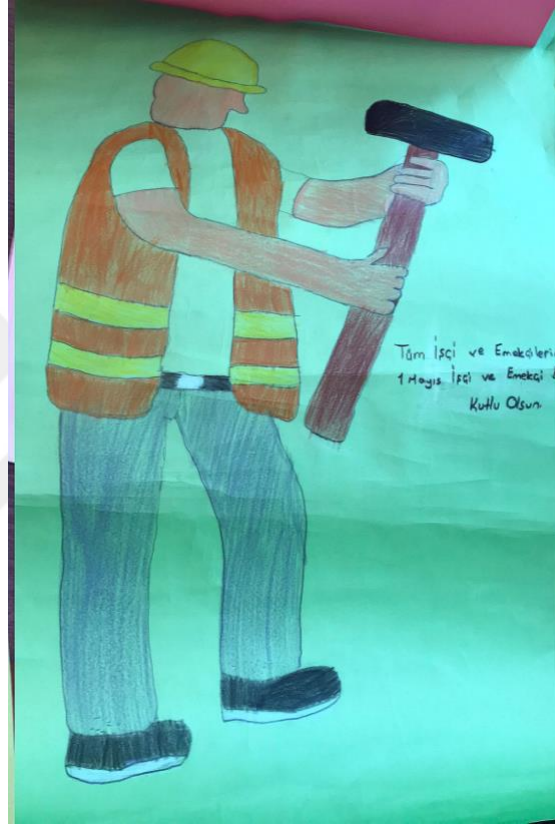
Bir önceki ödev sürecinden dolayı bugün derse giderken kaygılıydım fakat altı öğrencinin teslim tarihinde ödevi getirmiş olması beni çok mutlu etti. Genel olarak gelen ödevlerin içerdiği mesajlar “emeğe saygı” değerini yansıtıyordu. Öğrencilerden ödevi önümüzdeki hafta teslim etmek isteyenler de oldu. Ödev süresini uzattım. Bu durumda etkileşimli davranış panosunun etkisi olduğunu düşünüyorum.

Öğrenciler tarafından emeğe saygı değerinin ele alındığı çeşitli karikatürler sınıfa getirilmiştir. Bazı öğrencilerin karikatürleri bir olaya odaklanan anlatımlar içerirken, bazı öğrenciler yalnızca resimle emeğe saygı değerini vurgulamışlardır. Öğrencilerin sınıfa getirmiş oldukları bazı karikatür örneklerine aşağıda yer verilmiştir:

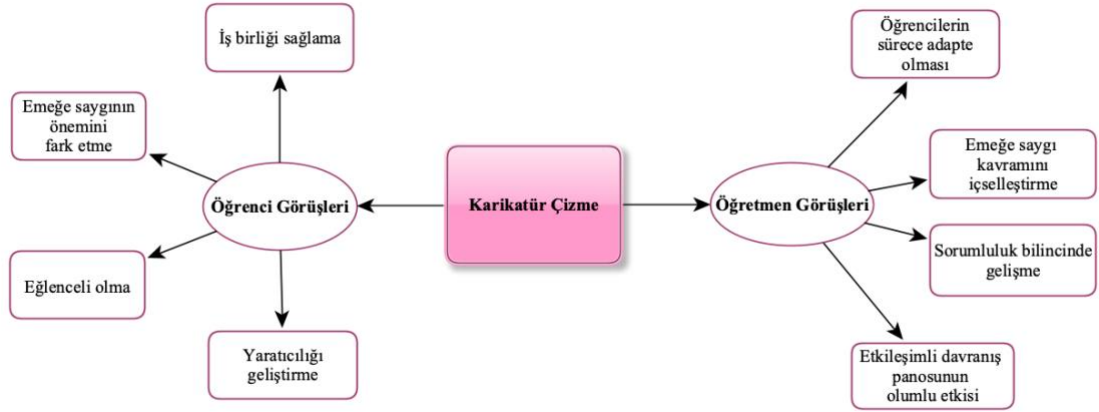
Görsel 4.19. Öğrencilerin karikatür çizimlerinden bir örnek

Görsel 4.19’da yer alan karikatürde öğrenciler siyah-beyaz bir çizim yapmayı tercih etmiş, karikatüründe mekânlara dair ayrıntılı çizimlere yer vermişlerdir. Karikatürün içeriğinde işçi ve işveren ilişkisi ele alınmıştır. Karikatür çizimini gerçekleştiren öğrenciler hem 1 Mayıs Emekçi ve Dayanışma Günü’nün kapsamında olan hem de emeğe saygı değerini vurgulayan bir çalışma gerçekleştirmişlerdir.

Görsel 4.20. Öğrencilerin karikatür çizimlerinden bir örnek

Görsel 4.20 incelendiğinde öğrencilerin 1 Mayıs İşçi ve Emekçi Günü’nü kutlar nitelikte karikatürler çizdikleri görülmektedir. Karikatürlerde simge olarak bir emekçiye ve emekçiler tarafından kullanılan araç-gereçlere yer verilmiştir. Emeğe saygı değerine yönelik karikatür çizme ödevini gerçekleştiren öğrencilerin ve sosyal bilgiler öğretmenin görüşleri alınmıştır. Öğrencilerin ve sosyal bilgiler öğretmenin görüşlerine Şekil 4.6’da yer verilmiştir.

Şekil 4.6. Karikatür etkinliğine yönelik öğrencilerin ve sosyal bilgiler öğretmenin görüşleri

1 Mayıs İşçi ve Emekçi Günü'ne dair öğrencilerin hazırlamış olduğu emeğe saygı konulu karikatürlerin sınıfa getirilmesinin ardından öğrenciler ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Aşağıda görüşmelerden doğrudan alıntılar sunulmaktadır:

Üç kişi birlikte yaptık ödevi. Yaparken eğlendik de... Birlikte düşündük, birimiz bir şey söyledi diğeri devam ettirdi... Hikâyeyi oluştururken yaratıcılığımın geliştiğini hissettim (Ö2, 05.05.2023).

Oluşturduğumuz karikatür hem eğlenceli hem gerçekçiydi. Sonuçta gerçekte hayatımızda, etrafımızda böyle şeyler yaşanabiliyor. Emeğe saygının önemi çok büyük ve bunu yaparken daha bilinçli hale geliyorsun (Ö7, 05.05.2023).

Karikatürü çizerken bir işçiye yer verdim. Emekçilere dikkat çekmeye çalıştım. Çizim yapmayı sevdiğim için eğlenceliydi. Dikkat çekici bir karikatür çizdiğimi düşünüyorum (Ö8, 05.05.2023).

1 Mayıs İşçi ve Emekçi Günü'ne dair öğrencilerin hazırlamış olduğu emeğe saygı konulu karikatürlerin sınıfa getirilmesinin ardından sosyal bilgiler öğretmeni ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Sosyal bilgiler öğretmenin görüşmedeki ifadeleri şu şekildedir:

Ödev konusunda ara tatilde istediğimiz dönüşleri alamamıştık ama sanırım öğrenciler sürece iyice uyum sağladılar, bu sefer ilginç karikatürler geldi. Karikatür hazırlayabileceklerine hiç ihtimal vermiyordum. Sanırım bu durumda davranış panosuna ödevleri getirenleri yazmamızda etkili oldu. Ödevi yapanların emeğe saygı kavramını daha iyi içselleştirmiş olabileceklerini düşünüyorum (05.05.2023).

Emeğe saygı değerine yönelik karikatür çizme, öğrencilerin okul dışında gerçekleştirdikleri ikinci sanat temelli değer eğitimi etkinliğidir. Bir önceki okul dışı sanat temelli değer eğitimi ödevi olan afiş hazırlama etkinliğini hiçbir öğrenci zamanında teslim etmemiş ve geçerlik komitesi üyeleri ile duruma ilişkin birtakım çözüm önerileri

geliştirilmiştir. Öğrencilerde sorumluluk bilinci geliştirmede çözüm yollarından biri olarak görülen etkileşimli davranış panosunun olumlu bir etkiye sahip olduğu araştırmacı günlüğünde belirtilmiştir.

Öğrenciler, emeğe saygı değerine yönelik karikatür çizme ödevini hazırlarken birbirlerinden destek aldıklarını ve bu durumun iş birliği sağladığına değinmişlerdir. Karikatürleri hazırladıkları süreçte emeğe saygının önemini fark ettiklerini ifade etmişlerdir. Öğrencilerin emeğe saygı konulu bir karikatür hazırlamaları süreçte yaratıcı olmalarını gerektirmiş ve görüşmelerde yaratıcılıklarının da arttığını söylemişlerdir.

Sosyal bilgiler öğretmeni öğrencilerin sürece uyum sağladığını, sınıfa ödev getirilmesinde etkileşimli davranış panosunun etkisinin olduğunu ifade etmiştir. Sosyal bilgiler öğretmenin bu ifadesi, araştırmacı günlüğünde yer alan notlarla örtüşmektedir. Sosyal bilgiler öğretmeni ayrıca öğrencilerin ödevi gerçekleştirme sürecinde emeğe saygı kavramını içselleştirdiklerini düşündüğünü belirtmiştir.

4.1.7. Kostüm ve sahne dekoru tasarımı

Kostüm ve sahne dekoru tasarımı etkinliğinin kullanıldığı sanat temelli değer eğitimi sürecinde dürüstlük değeri ele alınmıştır. Kostüm ve sahne dekoru tasarımı etkinliği değer eğitimi yaklaşımlarından değer analizi yaklaşımı ile gerçekleştirilmiştir. Öğrenciler, öncelikle ele alınan değerlerle ilişkili bir informal drama yapmış ardından informal drama için bir kostüm ve sahne dekoru tasarlamışlardır. İlgili ders planına Tablo 4.7’de yer verilmiştir:

Tablo 4.7. *Kostüm ve sahne dekoru tasarımına ilişkin ders planı*

Tarih	05.05.2023
Dersin Adı	Sosyal Bilgiler
Sınıf	7
Süre	40’+40’
Öğrenme Alanı	Üretim, Dağıtım ve Tüketim
Kazanım	Tarih boyunca Türklerde meslek edindirme ve meslek etiği kazandırmada rol oynayan kurumları tanır.
Değer Kazanımı	Mesleğini gerçekleştirirken dürüstlük değerine uygun davranmanın önemini vurgular. Mesleğini gerçekleştirirken sorumlu davranmanın meslek etiği açısından rolünü sorgular. Sınıf içinde arkadaşlarına saygılı davranır.

Tablo 4.7. (Devam) *Kostüm ve sahne dekoru tasarımına ilişkin ders planı*

Sanat Temelli Eğitime Yönelik Etkinlik	İnformal drama, kostüm tasarımı, sahne dekoru tasarımı
Değer Eğitimi Yaklaşımı	Değer analizi yaklaşımı
Araç-Gereçler	Akıllı tahta, minyatürler, etkinlik kâğıtları, renkli boya kalemleri
Değer	Dürüstlük, sorumluluk ve saygı
Beceri	Değişim ve sürekliliği algılama
Kavram	Eğitim ve meslek
	Giriş

Dikkat Çekme:

- Öğretmen öğrencilere “Meslek sahibi olmak neden önemlidir? Açıklayınız.” der.

Güdüleme:

- Öğretmen akıllı tahtayı açarak “medrese öğrencileri” isimli çeşitli minyatürleri öğrencilerine göstererek öğrencilerin derse merak duymalarını sağlar.

Gözden Geçirme:

- Öğretmen, öğrencilere aşağıda yer alan soruları yöneltir:
 - ✓ Minyatürde yer alan kişiler kimler olabilir?
 - ✓ Minyatürde yer alan kişiler hangi amaçla toplanmışlardır?
 - ✓ Minyatürde yer alan kişiler sizce nerededirler?

Derse Geçiş:

- Öğretmen, öğrencilere “Minyatürlerde gördüğünüz bir medresedir. Bugün sizlerle Türklerde meslek edindirme ve meslek etiği kazandırmada rol oynayan kurumları işleyeceğiz.” der.

Gelişme

- Öğretmen öğrencilere medrese, enderun ve ahilikte gerçekleştirilen meslek edindirme ve meslek etiği kazandırma eğitimlerinden söz eder.
- Ardından öğretmen, öğrencilerle aşağıda yer alan hikâyeyi akıllı tahta aracılığı ile paylaşır.

Sorunu Tanımlama Aşaması

“Yabancı bir kumaş taciri Osmanlı’da bir kumaş imalathanesinin mallarını beğenip hepsini almak ister. Mal sahibinin kumaşları ayarlarken bir top kumaşı ayırdığını görür. Yabancı tacir bu hareketin sebebini sorunca “Onu sana veremem, kusurludur” yanıtını alır. Yabancı tacir “ziyanı yok, önemli değil ben onu evimde kendim için kullanacağım” der Osmanlı esnafı kumaşın kusurlu olduğunu hatırlatarak yabancı tacire ücretsiz bir şekilde kumaşı verir. Yabancı tacir ülkesine döner ve başka bir alıcıya kumaşın kusurlu olduğunu söylemeden satar.”

- Aktarılan hikâyeye göre öğrencilerden ortaya çıkan değer sorunun ne olduğunu ifade etmeleri istenir.

Bilgi Toplama Aşaması

- Aktarılan hikâyede öğrencilerin sorunun ortaya çıkmasındaki nedenleri ifade etmesi istenir. Sınıfta tartışma ortamı oluşturulur.
- “Buna benzer sorunlar günümüzde de karşımıza çıkıyor mu?” sorusu yöneltir.
- Bu konuda yasal düzenlemelerin olup olmayacağına yönelik öğrencilerin dikkatleri çekilir. İlgili konuyu öğrencilerin araştırmaları istenir.

Alternatif Belirleme Aşaması

- Sınıf beş farklı gruba ayrılır.
- Gruplardan soruna çözüm yolları aramaları istenir.
- Gruplar, buldukları çözüm yollarını EK-21’de yer alan etkinlik kâğıdını doldurarak informal drama tekniği ile canlandırır.

Sonuç

Karar Verme Aşaması

- Öğretmen öğrencilerinden sahnelenen informal drama etkinliğindeki alternatif çözüm yollarından kanıtlarla ve mantıksal gerekçelerini de savunarak hangisini tercih ettiklerini açıklamalarını ister.

Değerlendirme

Tablo 4.7. (Devam) *Kostüm ve sahne dekoru tasarımına ilişkin ders planı*

- Öğrencilerin EK-21’de yer alan etkinlikte oluşturdukları tasarımlar ve alternatif fikirleri sınıfta sergilenir.

Araştırmacı, derse soru-cevap tekniğini kullanarak başlamış ve öğrencileri derse güdülemek için konuyla ilişkili çeşitli minyatürleri akıllı tahta aracılığı ile öğrencilere göstermiştir. Öğrencilere gösterilen minyatür örneğine Görsel 4.21’de yer verilmiştir:

Görsel 4.21. *Medrese öğrencileri minyatür örneği (http-4)*

Araştırmacı, akıllı tahtaya yansıttığı minyatürlere ilişkin öğrencilere birtakım sorular yöneltmiştir. Araştırmacı ve öğrenciler arasında geçen soru-cevaplara ilişkin video kayıttan alınan doğrudan alıntılar aşağıdaki gibidir:

Araştırmacı: Minyatürde yer alan kişiler kimler olabilir?

Öğrenci 1: Padişah olabilir.

Öğrenci 2: Kitaplar var, öğrenci olabilir.

Öğrenci 3: Öğretmen.

Araştırmacı: Şu an minyatürde gördüğünüz Osmanlı Devleti’ndeki bir sınıf ortamı...

Araştırmacı tarafından öğrencilere geçmişten günümüze Türklerde meslek edindirme ve meslek etiği kazandırmada etkili olan kurumlar açıklanmıştır. Değer analizi yaklaşımının sorunu tanımlama aşamasında öğrencilerle bir hikâye paylaşılmıştır. Öğrencilerden hikâyedeki değer sorununun ne olduğunu ifade etmeleri istenmiştir. Öğrencilerin hikâyede belirlemiş oldukları sorunlar, derse ait video kayıttan doğrudan alıntılar biçiminde yazılarak aşağıda belirtilmiştir:

Araştırmacı: Okuduğumuz hikâyedeki değer sorunu nedir?

Öğrenci 1: Emek hırsızlığı var hocam.

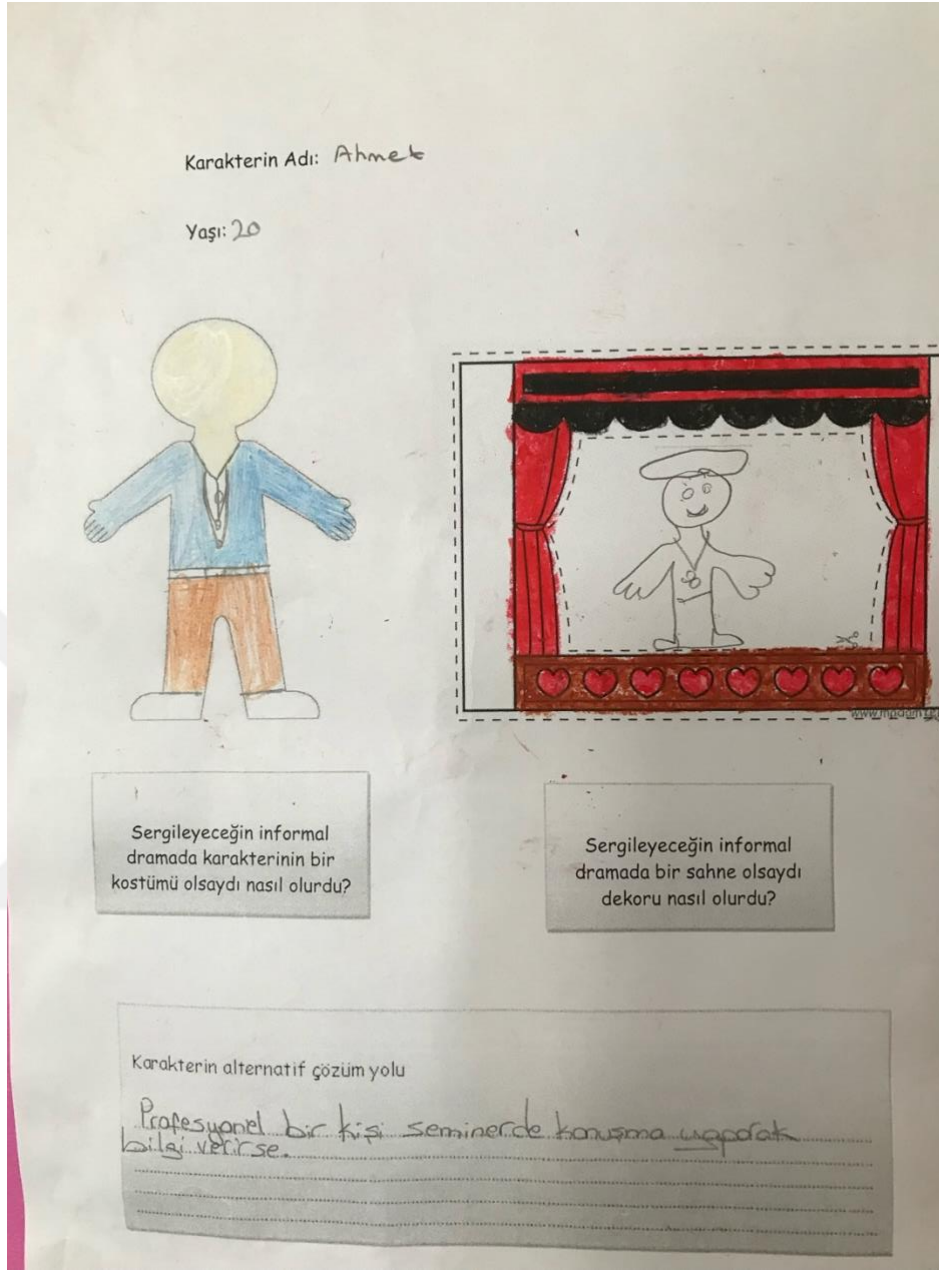
Öğrenci 2: Güven problemi var.

Öğrenci 3: Doğruluk yok.

Öğrenci 4: Mesleğinin sorumluluğunu yapmamış...

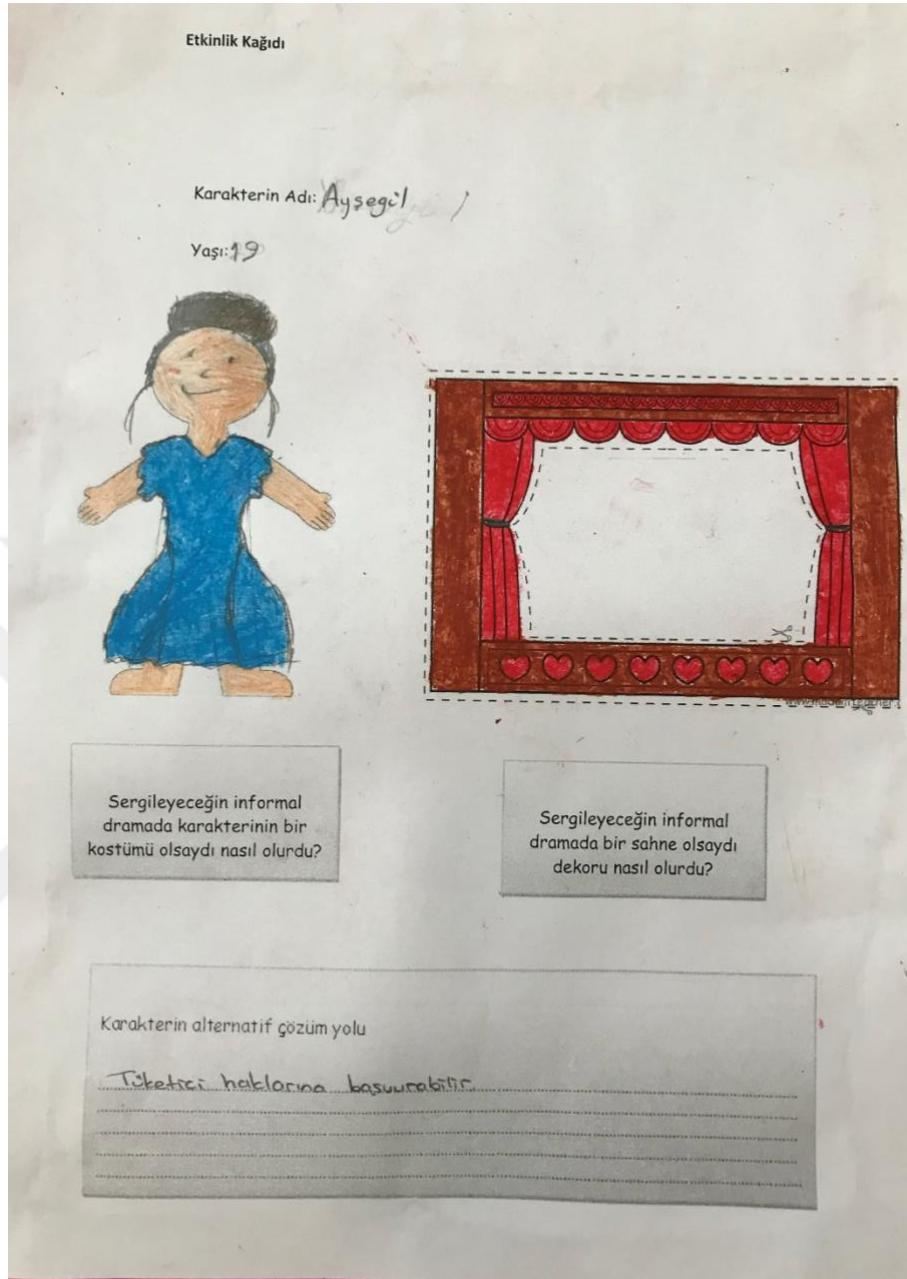
Öğrenci 5: Kendim kullanacağım diye yalan söylüyor dürüst davranmıyor.

Öğrencilere EK-21’de yer alan çalışma kâğıdı araştırmacı tarafından dağıtılmıştır. Grup çalışması biçiminde gerçekleştirilen etkinlikte öğrenciler öncelikle hikâyeden yola çıkarak belirlemiş oldukları değer sorununa ilişkin bir çözüm yolu bulmuşlardır. Gruplar, çözüm yollarını informal drama ile sergilemişlerdir. Öğrencilerden daha sonra çalışma kâğıdında informal dramada sergiledikleri karaktere bir kostüm ve dramanın sergilendiği sahneye bir dekor tasarımları istenmiştir. Öğrencilere ait kostüm ve sahne dekoru tasarımlarına ilişkin çalışmalara Görsel 4.22’de yer verilmiştir:

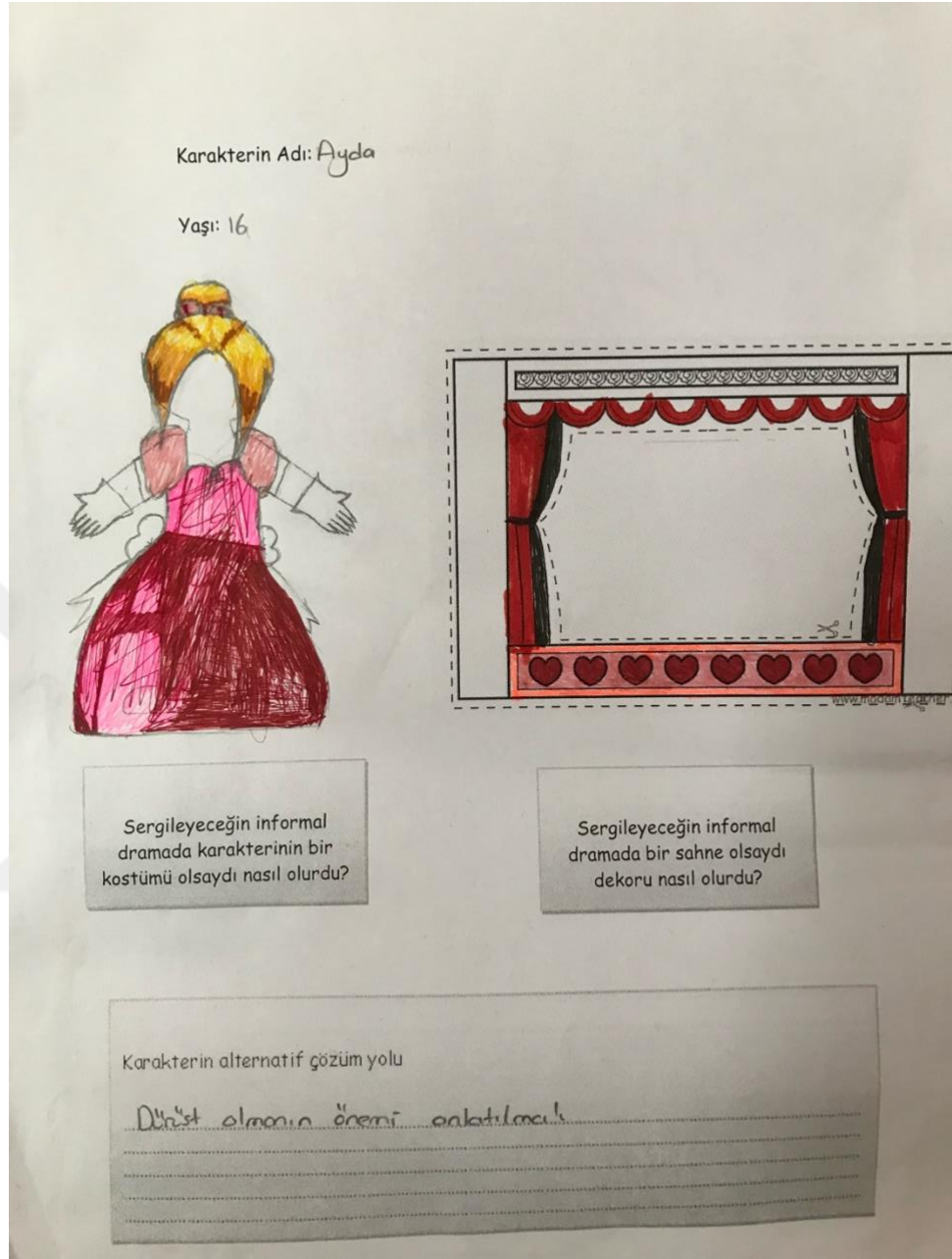
Görsel 4.22. Öğrencilerin kostüm ve sahne dekoru tasarımlarından örnek

Öğrencinin değer sorununa ilişkin bulduğu çözümde profesyonel kişilerin satıcılara seminer vermesi yer almaktadır. Buradan hareketle öğrenci, karakterini resmi bir kıyafet içerisinde çizmiştir. Öğrencinin önermiş olduğu çözüm yolu ile çizmiş olduğu karakter uyumludur.

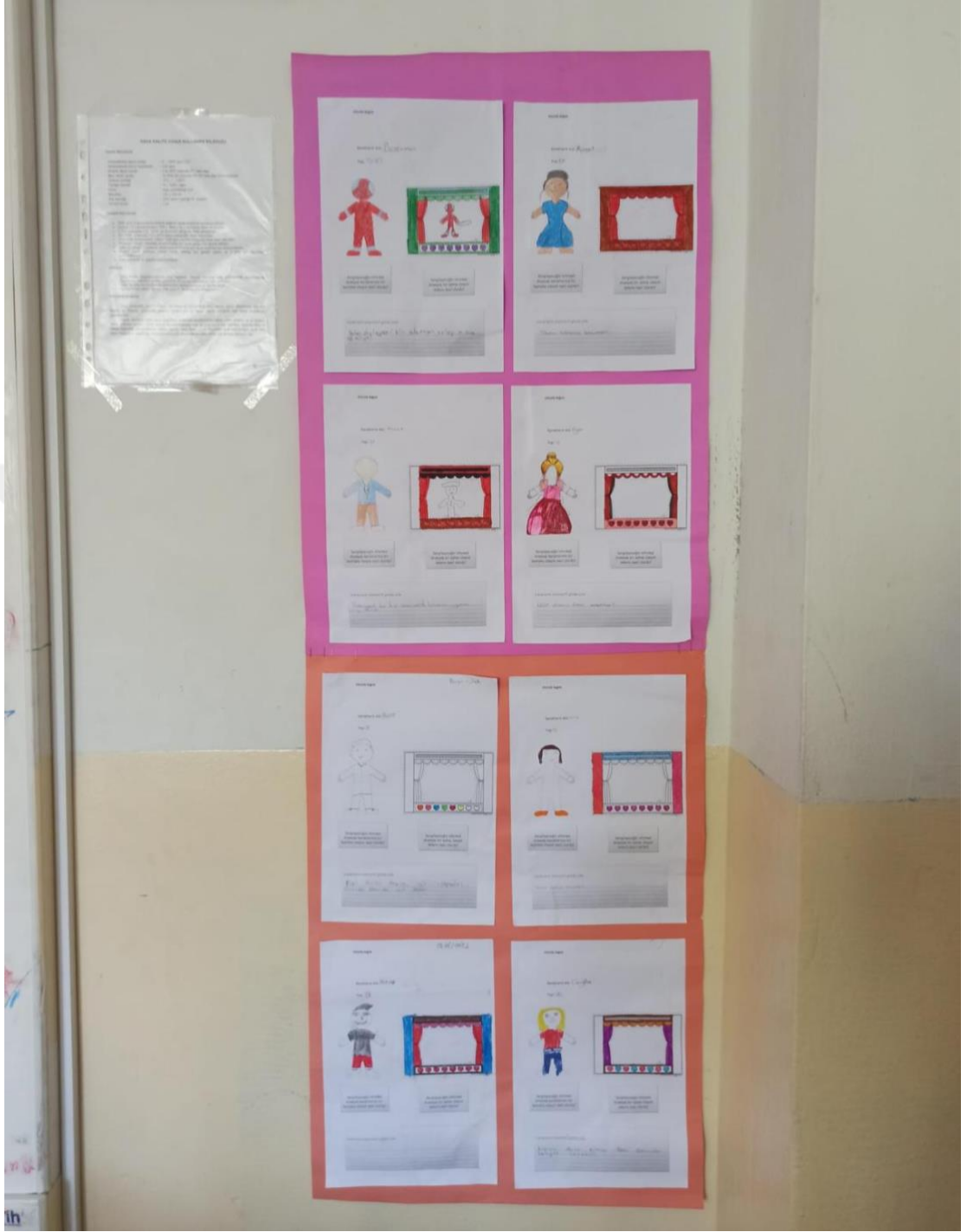
Görsel 4.23. Öğrencilerin kostüm ve sahne dekoru tasarımlarından örnek

Öğrenci Görsel 4.23'te yer alan çalışmada yapmış olduğu alışverişte dürüstlük değeri sorunu ile karşılaşan müşterinin ismini Ayşegül, yaşını ise 19 olarak belirlemiştir. Öğrenci değer sorununa ilişkin çözümünde alışverişte problem yaşayan kişinin tüketici haklarına başvurması gerektiğini vurgulamıştır.

Görsel 4.24. Öğrencilerin kostüm ve sahne dekoru tasarımlarından örnek

Öğrenci Görsel 4.24'te yer alan çalışmada karakterin ismini Ayda, yaşını ise 16 olarak belirlemiştir. Yapılan alışverişte dürüst davranmayan satıcıya öğrenci tarafından dürüst olmanın öneminin anlatılmasını önermektedir. Öğrenci etkinlik kâğıtları incelendiğinde; değer analizinin sorunu tanımlama aşamasında değer sorununun dürüstlük olarak belirlendiği ortaya çıkmaktadır. Görsel 4.25'te kostüm ve sahne dekoru tasarımı etkinliğinin sınıf içinde sergilenişi yer almaktadır:

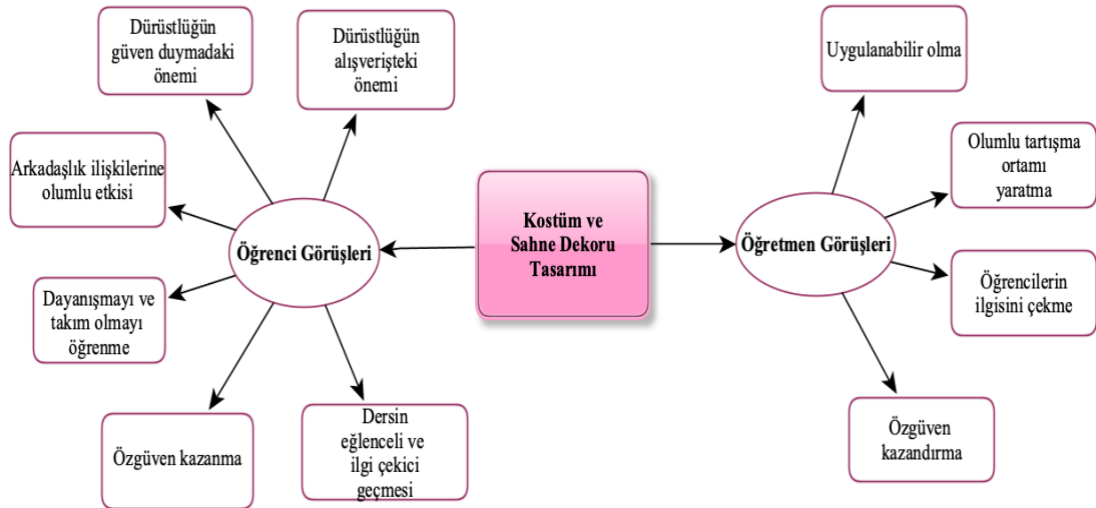
Görsel 4.25. *Kostüm ve sahne dekoru tasarımlarının sınıf içinde sergilenişi*

Öğrenciler, 14.04.2023 tarihinde gerçekleştirilen derste öğretmen masasının arkasındaki duvarda yer alan yazıların estetik durmadığını ifade etmişlerdir. Öğrencilerin bu görüşü doğrultusunda çalışma, bu duvarda sergilenmiştir.

Araştırmacı, kostüm ve sahne dekoru tasarımı etkinliğini gerçekleştirdiği derslere yönelik olarak günlüğüne birtakım notlar almıştır. Araştırmacının günlüğünde yazılanlara doğrudan alıntı biçiminde aşağıda yer verilmiştir:

Sorunu tanımlama basamağında öğrenciler karakterin dürüstlük sorunu yaşadığını net bir şekilde ifade ettiler. Kostüm ve sahne dekoru tasarımı ile alternatif fikir ürettiler. Öğrenciler alternatif fikirlerini informal drama ile özgüvenli bir şekilde sundular. Bu ders benim açımdan da eğlenceli geçti. Öğrenci gruplarından biri alternatif fikir olarak fantastik bir karakter oluşturdu. Oluşturdukları fantastik karakter, dürüst olmayan satıcıları anında algılama süper gücüne sahipmiş... Öğrencilerin hayal dünyalarının genişliği ve yaratıcılıkları oldukça iyi durumda...

Kostüm ve sahne dekoru tasarımı etkinliği sonrasında öğrenciler anekdot defterlerini doldurmuştur. Ardından öğrenciler ve sosyal bilgiler öğretmeni ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Sosyal bilgiler öğretmenin ve öğrencilerin görüşleri Şekil 4.7’de sunulmuştur:

Şekil 4.7. Kostüm ve sahne dekoru tasarımı ile ilgili sosyal bilgiler öğretmeni ve öğrencilerin görüşleri

Sosyal bilgiler dersinde gerçekleştirilen sanat temelli değer eğitime yönelik öğrencilerin bazılarının anekdot defterlerinden alınan doğrudan alıntılara aşağıda yer verilmiştir:

Bugün sosyal bilgiler dersinde dayanışmayı ve takım olmayı öğrendim. Tasarımımı oluştururken arkadaşlarıma yardım ettim çünkü yardımlaşma iyidir. Karakter tasarlamayı sevdim. Tasarımı oluştururken fikir bulmakta zorlandım ama yardımlaşarak bunu aştım (Ö20, 05.05.2023).

Sosyal bilgiler dersinde tüketici haklarını, kostüm ve sahne dekoru tasarlamayı öğrendim. Satıcıların dürüst olması gerektiğini öğrendim (Ö18, 05.05.2023).

Karakter tasarımında bir kız tasarladım. Tasarladığım kızın tüketici haklarına başvurması gerekiyordu. Tasarımın sevdiğim yönleri bir güzel kız hazırlamak ve boyamak oldu (Ö9, 05.05.2023).

Tasarım kâğıdımızda alternatif fikir yazarken zorlandım, arkadaşlarımdan yardım aldım (Ö11, 05.05.2023)

Tasarımı oluştururken zorlandığım noktalar oldu özellikle fikir noktasında ama yardımlaşık ve arkadaşlarımızla birlikte çalışmak çok hoşuma gidiyor. Normalde o kızlarla çok bir araya gelmiyoruz (Ö8, 05.05.2023).

Kostüm ve sahne dekoru tasarımı etkinliğinin uygulandığı sosyal bilgiler dersinde gerçekleştirilen sanat temelli değer eğitime yönelik öğrencilerle gerçekleştirilen görüşmelerden bazıları aşağıda doğrudan alıntı olarak verilmiştir:

Etkinlik bence çok güzeldi. Sahneye çıkmak rol yapmak heyecanlandırdı ama çıkınca rahat hissettim. Bizim yaptığımız etkinlikte böyle bir drama oluşturduk. O dramada karşımızdaki kişi dürüst değildi bizden bir mal satın alıyordu, o malın parasını vermiyordu çünkü mesela, o kişi malı kusurlu olduğunu söyleyince bedava vermişti ama diğer ülkelere sattığı zaman parayla satıyordu. Kusurlu olduğunu söylemeden direk satıyordu. Hatta bizim işlediğimiz etkinlikte bununla ilgiliydi ben de buna benzer bir şey yaptım. Cidden kötü bir şey yani dürüst olmadığımız zamanlar (Ö2, 05.05.2023).

Dürüstlüğün önemli olduğunu anladım. Dürüst olamazsak yani karşımızdaki kişinin güvenini kazanamayız. Bir kişinin güvenini kaybetsek diğer kişilerin güvenini kaybetme şansımız var. Her zaman dürüst olmalıyız (Ö4, 05.05.2023).

Dürüstlüğün önemini daha çok fark ediyor insan. Dürüst olmadığımız zaman güven problemleri çok fazla oluyor. Bu sadece arkadaşlık arasında değil aile için de olabilir ya da tanımadığımız bir insana bile olabilir. Güven problemi çok önemli bir şey. Bir kişiye güvenmediğimiz zaman aralarında bir soğukluk bir problem oluşuyor (Ö11, 05.05.2023).

Sosyal bilgiler dersinde gerçekleştirilen sanat temelli değer eğitime yönelik sosyal bilgiler öğretmeninin günlüğünden alınan doğrudan alıntıya aşağıda yer verilmiştir:

Öğrencilerle dürüstlük değerine ilişkin paylaşılan durumu ilgi çekici buldum. Öğrencilerin paylaşılan durumdan sonra derse ilgiyle katıldıklarını gözlemledim. Hikâyede karşılaşılan durum, günlük yaşamımızda da sıklıkla karşılaştığımız bir problem... Öğrencilerin böyle bir durum üstüne düşünmeleri ve çözüm önerilerinde bulunmalarını değerli buluyorum.

Sosyal bilgiler dersinde kostüm ve sahne dekoru tasarımı etkinliğinin uygulandığı sanat temelli değer eğitime yönelik sosyal bilgiler öğretmeni ile gerçekleştirilen görüşmede öğretmen görüşlerini aşağıdaki biçimde belirtmiştir:

Uygulanabilirliği konusunda yine olumlu bakıyorum. Öğrenciler hem eğlendiler hem dersi ilgiyle takip ettiler. Örnek olayda ciddi bir şekilde kafa yorup tartıştılar. Bunlar bence öğrenciler için yararlı davranışlar. Kıyafet çizimi konusunda istekli öğrenciler olduğunu biliyorum. Hatta meslek seçimlerinde o alanda ilerleyecekleri izlenimi veriyorlar. Örneğin o öğrenciler kıyafet tasarımı konusunda daha fazla heyecanlandılar. Öğrenciler tahtaya çıkarken çok çekindiler ama tahtaya çıktıktan sonra daha rahat hareket ettiler (05.05.2023).

Araştırmacı öğrencilere meslek sahibi olmanın önemi ile ilgili sorular yöneltmiş, sonra günün konusu olan tarih boyunca Türklerde meslek edindirme süreciyle ilgili öğrencilere sorular yöneltmek derse geçiş yapılmıştır. İlk olarak öğrencilere bir medrese minyatürü gösterilmiş ve öğrenciler minyatürü incelemişlerdir. Araştırmacı, Türk tarihindeki çeşitli meslek edindirme okullarını, kuruluşlarını ve meslek etiği kazandırma sürecini anlatmıştır.

Değer analizi yaklaşımının sorunu tanımlama aşamasında öğrencilerle bir hikâye paylaşılmış, buradaki değer sorununu belirlemeleri istenmiştir. Öğrenciler, hikâyedeki değer sorununu dürüstlük olarak belirtmişlerdir.

Öğrenciler, çalışma kâğıdında belirlemiş oldukları değer sorununa ilişkin alternatif çözüm yolları bulmuşlar, çözüm yollarını informal drama ile sergilemiş ve dramaya ilişkin kostüm ve sahne dekoru tasarımı gerçekleştirmişlerdir. Öğrencilerin değer sorununa ilişkin buldukları çözüm yolları arasında profesyonel kişilerin mesleki yaşamda dürüst olmanın önemiyle ilgili seminer vermeleri gerektiği yer almaktadır. Öğrencilerin belirledikleri bir diğer alternatif çözüm yolu ise tüketici hakları konusunda alıcıların bilinçlendirilmesidir. Öğrencilerin gerçekleştirdikleri çalışmalar, pano oluşturularak sınıf içinde öğrencilerin görünüşünden hoşlanmadıkları bir duvarda sergilenmiştir.

Araştırmacı, günlüğünde öğrencilerin belirledikleri değer sorununun dürüstlük ile ilgili olduğunu vurgulamış ve informal drama sürecinde öğrencilerin özgüvenli olduklarını not etmiştir. Öğrencilerden bazıları alternatif çözüm yolu oluştururken

fantastik bir karakter oluşturmuş ve araştırmacı bu durumu öğrencilerin yaratıcılıkları ile ilişkilendirmiştir.

Öğrenciler, dürüstlük değerinin insan ilişkilerinde karşılıklı güven duymada oldukça etkili olduğunu belirtmişlerdir. Gerçekleştirilen etkinlik, grup çalışması biçiminde yapılmış olup arkadaşlık ilişkilerine de olumlu yansıdığı ifade edilmiştir. Alternatif çözüm yolları belirleme aşamasında öğrenciler birbirleri ile dayanışma içerisinde olduklarını söylemişlerdir. İnfomal drama ise öğrencilerin süreçte özgüven kazanmalarını sağlamıştır. Tüm bu süreç öğrenciler için dersin eğlenceli geçmesini sağlamıştır.

Sosyal bilgiler öğretmeni, gerçekleştirilen sanat temelli değer eğitimi etkinliğini uygulanabilir bulmuştur. Sosyal bilgiler öğretmenine göre öğrenciler, grup çalışmaları sırasında saygı çerçevesi içerisinde tartışmış ve etkinlik öğrencilerin dikkatini çekmiştir. Sosyal bilgiler öğretmeni, öğrencilerin infomal drama yaparken özgüvenli tavırlar sergilediğini belirtmiştir. Bu durum araştırmacının günlüğüne yazmış olduğu notlar ile örtüşmektedir.

4.1.8. Kolaj çalışması

Kolaj çalışmasının gerçekleştirildiği sanat temelli değer eğitimi sürecinde özgüven değeri, değer analizi yaklaşımı ile ele alınmıştır. Sanat temelli değer eğitimi etkinliği, değer analizi yaklaşımının karar verme basamağında kullanılmıştır. Kolaj çalışmasında araştırmacı, öğrencilerden alternatif çözüm yollarını mantıklı gerekçelerle savunarak tercihlerini açıklamalarını istemiştir. İlgili ders planına Tablo 4.8’de yer verilmiştir:

Tablo 4.8. *Kolaj çalışmasına ilişkin ders planı*

Tarih	08.05.2023
Dersin Adı	Sosyal Bilgiler
Sınıf	7
Süre	40’
Öğrenme Alanı	Üretim, Dağıtım ve Tüketim
Kazanım	Dünyadaki gelişmelere bağlı olarak ortaya çıkan yeni meslekleri dikkate alarak mesleki tercihlerine yönelik planlama yapar.
Değer Kazanımı	Başarılı olmada özgüvenin önemini kavrar. Sınıf içinde arkadaşlarına saygılı davranır.

Tablo 4.8. (Devam) Kolaj çalışmasına ilişkin ders planı

Sanat Temelli Eğitime Yönelik Etkinlik	Kolaj çalışması (sanatsal terapi)
Değer Eğitimi Yaklaşımı	Değer analizi yaklaşımı
Araç-Gereçler	Akıllı tahta, fon kartonları, renkli kartonlar, boya kalemleri, yapıştırıcı
Değer	Özgüven ve saygı
Beceri	Değişim ve sürekliliği algılama
Kavram	Eğitim ve meslek

Giriş

Dikkat Çekme

- Öğretmen, öğrencilere “Hangi mesleğin sizin için uygun olduğunu düşünüyorsunuz?” sorusunu yöneltir.

Güdüleme

- Öğretmen öğrencilere “Geçen hafta Türklerde meslek edindirme kurumlarını işlemiştik. Bugünse gelecekte popüler olabilecek mesleklerden söz edeceğiz.” diyerek öğrencilerin derse merak duymalarını sağlar.

Gözden Geçirme

- Öğretmen, öğrencilere aşağıda yer alan soruları yöneltir.

- ✓ Sizce geleceğin popüler meslekleri neler olabilir?
- ✓ Bu mesleklerin gelecekte popüler olabileceğini neden düşündünüz?

Derse Geçiş

- Öğretmen geleceğin mesleklerini öğrencilerine tanıtır.

Sorunu Tanımlama

- Öğretmen, öğrencileriyle aşağıda yer alan durumu paylaşır:

“Alara, çocukluğundan itibaren hep astronot olmak istedi. En büyük arzusu buydu. Üniversite eğitimini bu yönde tamamlamayı başardı. Dünyaca ünlü bir Havacılık ve Uzay Dairesinde iş mülakatına çağrıldı. Çevresi tarafından bir kadının astronot olma fikri hep yadırgandı. Mülakat için bütün hazırlıklarını tamamlayan Alara, mülakat günü geldiğinde kendisinin seçilmeyeceğini düşünüyordu. Bu düşünce o kadar büyük bir sorun haline geldi ki Alara, mülakatta cevabını bildiği sorulara dahi yanıt veremedi...”

Gelişme

Bilgi Toplama Aşaması

- Aktarılan durumda öğrencilerin sorunun ortaya çıkmasındaki nedenleri ifade etmesi istenir. Sınıfta tartışma ortamı oluşturulur.
- Öğrencilerle özgüven kazanma ile ilgili bir psikoloji derneğinin blog yazısı paylaşılır. İlgili konuyu öğrencilerin daha sonra araştırmaları istenir.

Alternatif Belirleme Aşaması

- Sınıf beş farklı gruba ayrılır.
- Gruplardan bulmuş oldukları değer sorununa ilişkin çözüm yolları aramaları istenir.

Gruplar, çözüm yollarını sözlü bir şekilde ifade ettikten sonra kendi güçlü yönlerini fark edebilecekleri kolaj çalışmasını gerçekleştirirler.

Sonuç

Karar Verme

- Kolaj etkinliği tamamlanır.
- Öğretmen, öğrencilerinden belirledikleri alternatif çözüm yollarını gerekçeleriyle açıklamalarını ister.

Tablo 4.8. (Devam) *Kolaj çalışmasına ilişkin ders planı*

Değerlendirme
Öğrencilerin kolaj tasarımları sınıfta sergilenir.

Araştırmacı, derse soru-cevap tekniğini kullanarak başlamış ve derse geçiş aşamasında öğrencilerin okuması için akıllı tahtaya bir durum metni yansıtmıştır. Araştırmacı, öğrencilerin durum metninde yer alan değer sorununu belirlemelerini istemiştir. Öğrencilerin belirlemiş oldukları değer sorunları, derse ait video kayıttan doğrudan alıntılar biçiminde aşağıda belirtilmiştir:

Araştırmacı: Okuduğumuz metindeki karakterin yaşadığı sorun sizce nedir?

Öğrenci 1: Sadece ailelerin değil, arkadaşların ve çevrenin böyle bir algısı var. Sadece cinsiyet ayrımcılığı da değil. “Sen mi bunu yapacaksın, sen mi iyi yerlere geleceksin?” diyenler var. Baskı oluyor ve ben bunu yapamazsam diye düşünüyor ve ters etki yaratıyor. İyi bile yapsan inanamıyorsun.

Öğrenci 2: Özgüvenimiz eksiliyor.

Araştırmacı: Yaşanan bu tip durumlar özgüvenimizin eksilmesine neden oluyor.

Öğrenci 3: Çevre ve aile baskısı buna neden oluyor hocam.

Öğrenci 1: İnsanların ön yargıları da bunun en büyük nedenlerinden...

Araştırmacı, öğrencilere ilk olarak değer analizinin bilgi toplama basamağında bir psikoloji derneği tarafından yayınlanmış özgüven konulu yazıyı dağıtmış ve öğrencilere isterlerse konu hakkında daha sonra araştırma yapabileceklerini söylemiştir. Ardından sınıf beş farklı gruba ayrılmıştır. Öğrenciler, grup çalışmalarında metinde bulmuş oldukları değer sorununa ilişkin çözüm yolları aramış ve kendilerinin güçlü yönlerini fark edebilecekleri kolaj çalışmalarını gerçekleştirmişlerdir. Öğrencilerin kolaj çalışmasını gerçekleştirdiği süreç Görsel 4.26’da yer almaktadır:

Görsel 4.26. Öğrencilerin kolaj çalışması gerçekleştirme süreci

Öğrencilere araştırmacı tarafından yeterli süre verilmiş ve öğrencilerin kolaj çalışmalarını gerçekleştirmeleri sağlanmıştır. Araştırmacı, dersten önce birçok yetenek ve kişisel özelliğin yer aldığı bir liste hazırlamış ve hazırladığı bu listeleri öğrenciler ile derste paylaşmıştır. Öğrenciler, kendi sahip oldukları özellikleri belirleyerek kolaj çalışmasında kullanmışlardır. Araştırmacı, öğrencilerle paylaştığı listenin bir örnek niteliğinde olduğunu ve istedikleri özellikleri ekleyebileceklerini öğrencilere söylemiştir. Öğrenciler, kolaj etkinliğini grup çalışması biçiminde gerçekleştirmişlerdir. Öğrencilere ait kolaj çalışmalarından örneklere aşağıda yer verilmiştir:

Görsel 4.27. Öğrencilerin kolaj çalışmasından örnek

Görsel 4.27’deki kolaj çalışmasında görüldüğü gibi öğrenciler; kolajda çeşitli bölgeleri kendilerine ayırarak güçlü oldukları yönlerini belirtmişlerdir. Öğrenciler, kolaj çalışması ile grup çalışmalarında iyi olduklarını, iyi birer dinleyici olduklarını, güzel bisiklet sürdüklerini, verdikleri sözleri tuttuklarını, arkadaşlarına karşı yardımsever davrandıklarını, iş birliğine açık olduklarını, çevrelerine karşı saygılı davrandıklarını, arkadaşlarıyla iyi vakit geçirdiklerini, güçlü ve zayıf yönlerinin farkında olduklarını, başkalarının fikirlerine de önem verdiklerini belirtmişlerdir. Her öğrencinin kendisinin taşıdığı olduğu özelliğe kolaj çalışmasında yer vermesi sağlanmıştır. Öğrencilerin

gerçekleştirdikleri kolaj çalışmaları, sınıf duvarında pano oluşturularak sergilenmiştir. Görsel 4.28’de kolaj çalışması etkinliğinin sınıf içinde sergilenişi yer almaktadır:

Görsel 4.28. Kolaj çalışmasının sınıfı içinde sergilenişi

Araştırmacı kolaj çalışması etkinliğini gerçekleştirdiği derse yönelik olarak günlüğüne birtakım notlar almıştır. Araştırmacının günlüğünde yazılanlara doğrudan alıntı biçiminde aşağıda yer verilmiştir:

Beş öğrenci daha 1 Mayıs ile ilgili ödevini teslim etti. Toplamda on bir öğrenci ödevini teslim etmiş oldu. Etkileşimli davranış panosuna isimlerini yazdılar ve yıldızlı etiket yapıştırdı. Bu hafta uygulama sınıfım olan 7/D okulda yıldız sınıf olarak seçildi. Uygulama okulunda temiz ve düzenli sınıflar öğretmenlerden oluşturulan bir kurul tarafından yıldız sınıf olarak seçiliyor. Yapmış olduğumuz çalışmaların sınıfa bir düzen getirdiğine ve sınıfımızı temiz

gösterdiğini düşünüyorum. Gerçekleştirilen sanat temelli değer eğitiminde özgüven değeri ele alınmıştır. Öğrenciler hem kendileri hem de arkadaşları hakkında farkındalık kazandıklarını ifade ettiler. Bir öğrenci bu çalışmanın sınıf içi zorbalıkları azaltacağına inandığını, gerekli bir çalışma olduğuna inandığını vurguladı. Bazı arkadaşlarının özgüvenini zedeleyebildiğini ifade ettiler. Öğrencilerin 40 dakikalık bir zaman diliminde sanat temelli değer eğitimi etkinliğini tamamlamaları iş paylaşımı ve dayanışma konusunda ilerlediklerini gösterir nitelikteydi...

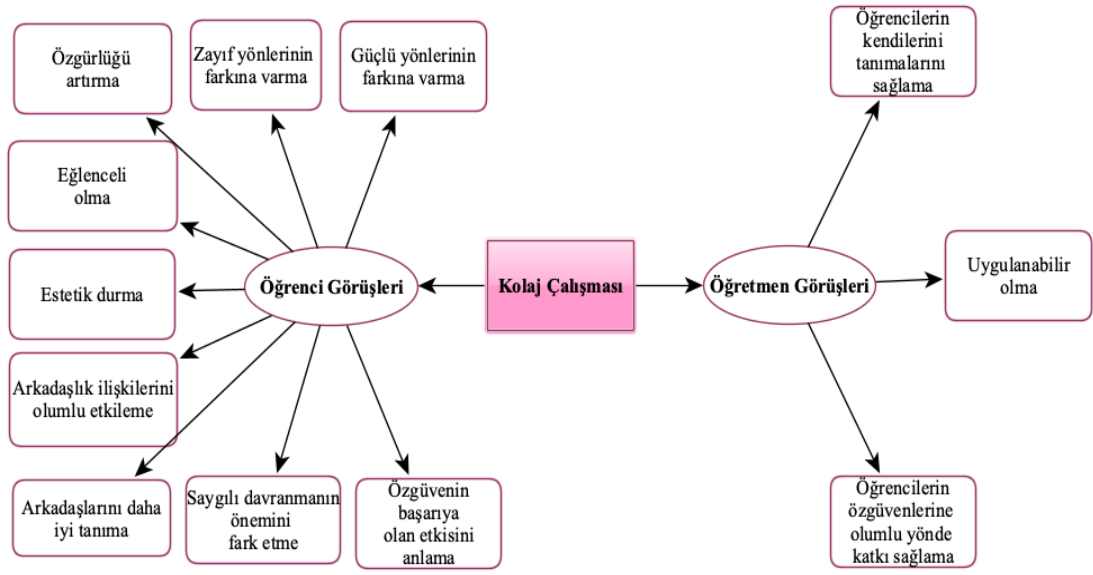
Araştırmacı tarafından geçerlik komitesi üyelerine sunulan sınıfın sanat temelli değer eğitimi uygulamasından önceki ve sonraki haline ait kolaja Görsel 4.29'da yer verilmiştir:

Görsel 4.29. Uygulama sınıfının uygulamadan önceki ve sonraki hali

Görsel 4.29'da uygulama sınıfında ortaya çıkan değişim gösterilmiştir. Geçerlik komitesi üyeleri, sosyal bilgiler dersinde gerçekleştirilen sanat temelli değer eğitimi uygulamalarının sınıfa fiziksel olarak olumlu katkı sağladığını belirtmişlerdir.

Araştırmacı; özgüven değerine ilişkin gerçekleştirmiş olduğu kolaj çalışması etkinliği sonrasında öğrenciler anekdot defterlerini doldurmuştur. Ardından hem öğrenciler hem de sosyal bilgiler öğretmeni ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Sosyal bilgiler öğretmenin ve öğrencilerin görüşleri Şekil 4.8'de sunulmuştur:

Şekil 4.8. Kolaj çalışmasına ilişkin öğrenci ve sosyal bilgiler öğretmeninin görüşleri

Sosyal bilgiler dersinde kolaj çalışması gerçekleştirilen sanat temelli değer eğitime yönelik öğrencilerin bazılarının anekdot defterlerinden alınan doğrudan alıntılara aşağıda yer verilmiştir:

Bugün sosyal bilgiler dersinde özgüvenli olmayı öğrendim. Kolaj çalışmasının sevdiğim yönleri sınıfa asılması oldu, çünkü sınıfımız güzelleşti, özgüven konusunda katkıları oldu. Kendimi düşündüm ve sanki özgüvenim arttı (Ö9, 08.05.2023).

İnsanların başarılarının altında özgüvenin önemli bir rol oynadığını anladım. Kolajı yaparken arkadaşlarımıza yardım ettik. Kolajda renkli kâğıtlar kullanılması tasarımı çok güzel gösterdi (Ö7, 08.05.2023).

Özgüvenim olmadan asla başaramayacağımı düşündüm. Özgüvenimi, güçlü yönlerimi ortaya çıkarmamı sağladı. Özgüvenli olmak için önce kendimizi iyi tanımamız gerekir. Kendimi iyi tanımamı sağladı. Yaptığımız etkinlikte güçlü yönlerimizi değerlendirmemizi sağladı. Özgüven kazanmanın binlerce yolu var bu çalışma bize ilham olabilir (Ö2, 08.05.2023).

Sosyal bilgiler dersinde kolaj çalışması yapılan sanat temelli değer eğitime yönelik öğrencilerle gerçekleştirilen görüşmelerden bazıları aşağıda doğrudan alıntı olarak verilmiştir:

Güçlü yönlerimizi biraz daha farkına varmamızı sağladı bu yüzden çok yararlı bu tür etkinlikler yapmamız. Mesela ben iyi satranç oynayabiliyorum genellikle kazanıyorum da matematik işlemlerini genellikle çok hızlı yapıyorum, matematiği falan sevdiğim için otomatik olarak matematik işlemleri çok hızlı akıldan yapabiliyorum. Bu benim en güçlü yanlarımdan birisi galiba (Ö2, 08.05.2023).

Hocam güzel düşünüyorum. Çünkü bazılarının ailesi onları kısıtlıyor yapacakları şeylerde o yüzden onların özgürlüğünü daha da artırdı. Grup çalışması güzel oldu bizim sınıfta anlaşılmadığımız arkadaşlarımız var onlarla güzel iş çıkarıyoruz grup olduğumuz zaman (Ö5, 08.05.2023).

Öğretmenim güzel bir etkinlik. Grup olarak yapıldığı ve daha çok arkadaşlarımızla yaptığımız için daha çok uğraşıyoruz. İlk önce hangi konularda başarılı olduğumu, arkadaşlarımdan hangi konularda başarılı olduğunu öğrendim. Mesela problemi doğru şekilde çözmek (Ö6, 08.05.2023).

Arkadaşlarımdan ilgi alanlarımı öğrendim. Örneğin; Ayşe'nin verdiği sözleri tutmasını (Ö7, 09.05.2023).

Hocam ben çok özgüvenli biri değilim etkinlikle beraber kendime özgüven kattım. Ben arkadaşlarımla diyalog kurmayı çok fazla seven biri değilim. Yeni biriyle tanışmaya çekinen biriyim. Çok utangaç biriyim. Arkadaşlarla biraz da birlik beraberlik olduğu ve konuşmalar olduğu için kendimi özgüvenli buldum. Yeni arkadaşlarla tanıştım, diyalog kurmaya başladım (Ö11, 09.05.2023).

Grup çalışmasında arkadaşlarımızın hangi konuda iyi hangi konuda kötü olduğunu öğrendik. Bu hem arkadaşlarımıza sormaya çekindiğimiz kısımlarda tanımamızı ve daha iyi arkadaş olmamızı sağladı. Mesela bir arkadaşımız okulda futbol oynamamasına karşın oraya iyi futbol oynarım yazdığında yaklaşabiliyoruz. Hızlı soru çözdüğümü düşünmüyordum arkadaşlarla kıyasladığımızda, sınıfta Merve ile ikimiz hızlı soru çözüyormuşuz bunu görmemi sağladı (Ö8, 08.05.2023).

Sosyal bilgiler dersinde kolaj çalışması yapılan sanat temelli değer eğitime yönelik sosyal bilgiler öğretmenin günlüküne yazmış olduğu notlardan bazıları aşağıda doğrudan alıntı olarak verilmiştir:

Bugün öğrencilerin artık daha hızlı organize olabildiklerini gözlemledim. Etkinliklere yönelik çekimser davranan öğrenciler artık daha hızlı karar verip işe koyulabiliyor. Bugün gerçekleştirilen kolaj etkinliği, öğrenciler için kendilerine dair oldukça farkındalık kazandırmaya yönelikti. Kendi güçlü yönlerini fark etmeleri, arkadaşlarını tanımaları birçok fayda sağlayacaktır.

Sosyal bilgiler dersinde kolaj çalışmasına dayalı gerçekleştirilen sanat temelli değer eğitime yönelik sosyal bilgiler öğretmeni ile gerçekleştirilen görüşmede öğretmen görüşlerini şu biçimde belirtmiştir:

Bu etkinliğin uygulanabilirliği benim için oldukça önemli. Çünkü o sınıf özelinde öğrencilerimizin çoğunda yaşanan başarısızlıkların altındaki en önemli sorunu özgüven eksikliğine bağlamaktayım. Bu nedenle güzel bir çalışma oldu. Öğrencilere katkısı hangi alanlarda ne kadar iyi olduklarını görme imkânı sağladı. Bu durumun onların özgüvenini artırdığını düşünüyorum.

Kolaj çalışması, değer analizi yaklaşımında alternatif belirleme basamağında uygulanmıştır. Araştırmacı günlüğünde özgüven değerinin ele alındığı kolaj çalışmasının öğrencilerin hem kendilerine yönelik hem de arkadaşlarına dair farkındalık kazandığını belirtmiştir. Bu bağlamda sanat temelli değer eğitimi sürecinde kullanılan kolaj çalışması etkinliğinin öğrencilerin kendilerini ve etraflarındaki insanları daha yakından tanıma fırsatı sağladığı söylenebilir. Araştırmacı ayrıca grup çalışması biçiminde gerçekleştirilen kolaj çalışması etkinliğinin öğrenciler arasında dayanışma ve yardımlaşma sağladığına da değinmiştir. Sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi kapsamında gerçekleştirilen kolaj çalışmasıyla ilgili görüş bildiren çoğu öğrenci, etkinlikte güçlü ve zayıf yönlerini fark ettiklerini, özgür hissettiklerini ve özgüvenin başarıya olan olumlu etkisini dile getirmişlerdir. Etkinliğin ayrıca eğlenceli olduğunu, estetik ve güzel durduğunu belirtmiş ve arkadaşlık ilişkilerini olumlu etkilediğini vurgulamışlardır. Öğrencilerin görüşlerine bakıldığında, kolaj çalışmasında kendileri ile ilgili düşünme fırsatı yakaladıkları görülmektedir. Öğrenciler, sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi kapsamında gerçekleştirilen kolaj çalışmasının özgüven değeri ile ilişkili olduğunu düşünmüş ve etkinliğin özgüven değeri için katkı sağlayacağı yönde görüş belirtmiştir.

Sosyal bilgiler öğretmeni, sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi kapsamında gerçekleştirilen kolaj çalışmasının özgüven değeri için uygulanabilir olduğu görüşünü belirtmiştir. Sosyal bilgiler öğretmeni, kolaj çalışması ile öğrencilerin kendilerini daha iyi tanımalarını sağladığını ve özgüvenlerini artırdığını ifade etmiştir. Sosyal bilgiler öğretmenin bu ifadeleri öğrenci görüşleriyle de örtüşmektedir.

4.1.9. Parmak boya ile el baskısı

Sanat temelli değer eğitimi sürecinde yardımseverlik değeri, değer eğitimi yaklaşımlarından değer analizi ile ele alınmıştır. Sanat temelli değer eğitimi etkinliği, değer analizi yaklaşımının alternatif belirleme basamağında kullanılmıştır. Parmak boya ile el baskısında öğrenciler yardımlaşmayı vurgulamışlardır. Bu nedenle bütün sınıf ortak bir ürün ortaya çıkarmışlardır. İlgili ders planına Tablo 4.9’da yer verilmiştir:

Tablo 4.1. *Parmak boya ile el baskısı etkinliğine yönelik ders planı*

Tarih	12.05.2023
--------------	------------

Tablo 4.2. (Devam) *Parmak boya ile el baskısı etkinliğine yönelik ders planı*

Dersin Adı	Sosyal Bilgiler
Sınıf	7
Süre	40'+40'
Öğrenme Alanı	Üretim, Dağıtım ve Tüketim
Kazanım	Dijital teknolojilerin üretim, dağıtım ve tüketim ağında meydana getirdiği değişimleri analiz eder.
Değer Kazanımı	E-ticaretin yardımseverlik değeri konusundaki rolünün farkına varır. Sorumluluklarının farkına varır. Sınıf içinde arkadaşlarına saygılı davranır.
Sanat Temelli Eğitime Yönelik Etkinlik	Parmak boya ile el baskısı
Değer Eğitimi Yaklaşımı	Değer analizi yaklaşımı
Araç-Gereçler	Parmak boyalar, boya fırçaları, beyaz karton
Değer	Yardımseverlik, saygı ve sorumluluk
Beceri	Değişim ve sürekliliği algılama
Kavram	Genel ağ, pazarlama
Giriş	
Dikkat Çekme	
Öğretmen öğrencilere internet üzerinden yapmış olduğu defter alışverişini temel alarak e- ticaretin nasıl gerçekleştiğini gösterir. Böylelikle öğrencilerin derse dikkatleri çekilir.	
Güdüleme	
Öğretmen öğrencilere üretim, dağıtım ve tüketim ağını hatırlatır ve dijitalleşmeyle bu süreçte meydana gelen değişikliklerden söz edileceği öğrencilerle paylaşır. Böylelikle öğrencilerin derse merak duymaları sağlanır.	
Gözden Geçirme	
Öğretmen öğrencilerden dijitalleşmeyle beraber üretim, dağıtım ve tüketim ağında ne gibi değişiklikler olabileceğini düşünmelerini ister.	
Derse Geçiş	
- Öğretmen, öğrencilere aşağıda yer alan soruları yöneltir: ✓ İnternet alışverişinde hangi yolları izledim? ✓ İnternet alışverişinin bana sağladığı yararlar sizce neler? ✓ İnternet alışverişinde ne gibi istenmeyen durumlarla karşılaşabilirim? ✓ E-ticaret yaparken nelere dikkat etmem gerekiyor?	
Gelişme	
Sorunu Tanımlama	
- Araştırmacı tarafından hazırlanan gazete haberi öğrencilerle paylaşılır. - Aktarılan duruma göre öğrencilerden ortaya çıkan değer sorunun ne olduğunu ifade etmeleri istenir.	
Bilgi Toplama	

Tablo 4.3. (Devam) *Parmak boya ile el baskısı etkinliğine yönelik ders planı*

- Öğrencilerin sorunun ortaya çıkmasındaki nedenleri ifade etmesi istenir. Sınıfta tartışma ortamı oluşturulur.
- Öğrencilerle e-ticaret uygulamalarının yardımlaşmaya dönük eylemleri sunulur.

Alternatif Belirleme

- Öğrencilerden soruna çözüm yolları aramaları istenir.
- Öğrenciler, çözüm yollarını sözlü bir şekilde ifade ettikten sonra yardımlaşmayı vurgulayan parmak boya ile el baskısı pano çalışmasını gerçekleştirirler.

Sonuç

Karar Verme

- Öğrenciler, alternatifler arasından seçim yaparlar.

Değerlendirme

- Gerçekleştiren el baskısı çalışması okul koridorunda diğer öğrencilerin de göreceği şekilde sergilenir.

Araştırmacı, e-ticaretin nasıl işlediğini göstermek amacıyla dersin giriş aşamasında bir e-ticaret uygulamasından yaptığı alış-verişi öğrencilere göstermiştir. Araştırmacı, geçerlik komitesi toplantısında geçerlik komitesi üyelerine öğrencilerin görüşmeler konusunda isteksiz davrandıklarını belirtmiş geçerlik komitesi üyeleri ise maddi değeri bulunmayan defter, kalem gibi küçük ve maddi değeri bulunmayan hediyeler alabileceğini söylemiştir. Araştırmacı, bir e-ticaret uygulamasından öğrencilere not defteri almış ve sınıfa dağıtmıştır. Araştırmacı, yapmış olduğu alışverişe yönelik olarak öğrencilere birtakım sorular yöneltmiştir. Öğrencilerle gerçekleştirilen soru-cevap tekniğine ait doğrudan alıntılar, video kayıttan aktarılmıştır:

Araştırmacı: E-ticaret alış-verişi gerçekleştirirken nelere dikkat etmem gerekiyor?

Öğrenci 1: Kredi kartı bilgilerinizi girdikten sonra bilgilerinizi kaydederseniz eğer bilgilerinizin çalınma riski artar.

Araştırmacı: E-ticaretin kişilere sağladığı katkılar ne olmuştur?

Öğrenci 2: Notlar ekleyerek siparişinizi istediğiniz şekilde getirebilirsiniz.

Öğrenci 3: Alacağımız şeyler uzaktaysa gidemiyorsak onlar bize hemen getiriyor.

Öğrenci 4: Yemeklerimizin bize hızlı bir şekilde gelmesini sağlar.

Akıllı tahta aracılığı ile öğrencilere gazete haberi gösterilmiştir. Gazete haberinin içeriğini ülkemizde meydana gelen bir deprem ve deprem sonrasında yapılan plansız yardımların yerine ulaşmaması oluşturmaktadır. Öğrencilerden gazete haberinde yer alan değer sorununu ifade etmeleri istenmiştir:

Araştırmacı: Okuduğumuz gazete haberinde sorun olarak belirtebileceğiniz değer nedir?

Öğrenci 1: Yardımlaşma olabilir.

Araştırmacı: Doğru bir şekilde koordine olunamadığı için yardımlaşmanın eksik olduğu söylenebilir.

Öğrenci 2: Bilgisizlikten kaynaklanıyor.

Öğrenci 1: Afet gerçekleşmeden önce bir planın yapılmamış olması buna neden oluyor.

Öğrenci 3: Bu afetler gerçekleşmeden önce gerekli planların yapılması gerekmektedir.

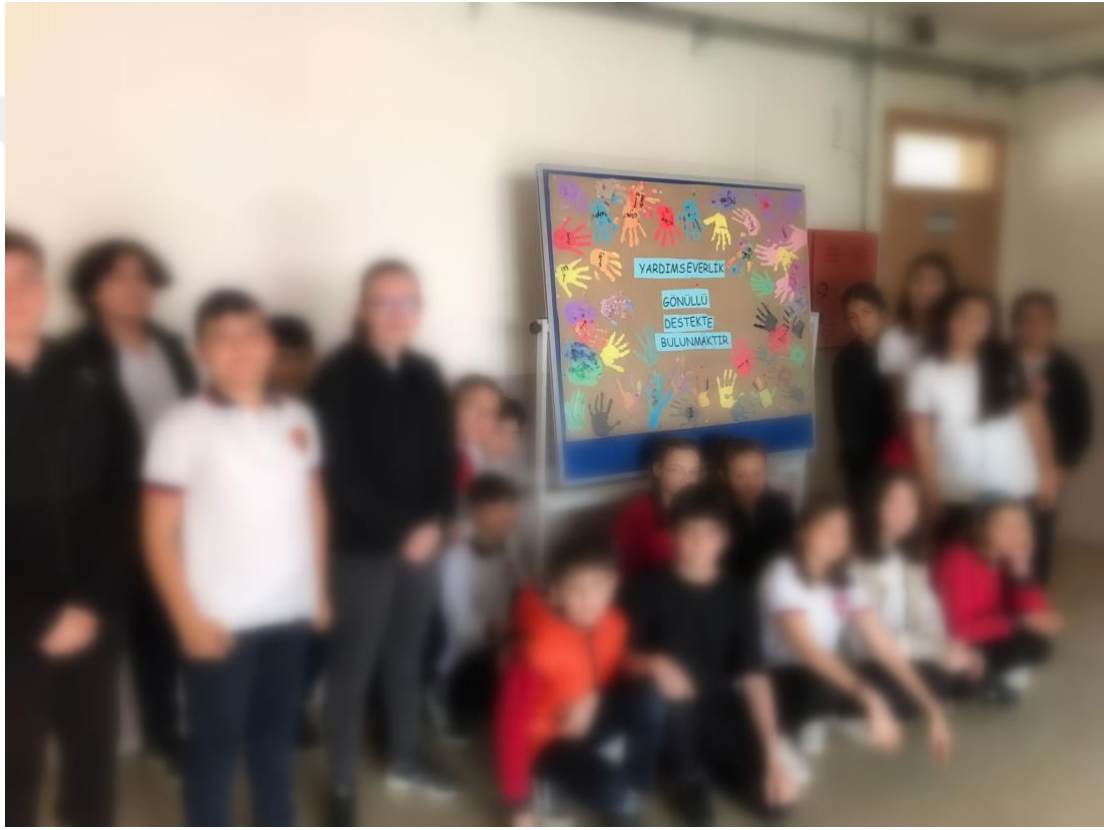
Öğrenci 4: İnsanları araştırmaya yöneltmemiz gerekir.

Sınıf tek bir grup oluşturacak şekilde toplanmıştır. Sıralar birleştirilerek öğrencilerin hep birlikte çalışabileceği bir alan oluşturulmuştur. Araştırmacı, öğrencilerin parmak boyalar ile el baskısı gerçekleştirecekleri kartonları, parmak boya ve fırçaları dağıtmıştır. Öğrenciler hep birlikte parmak boya ile el baskısı gerçekleştirmişlerdir. Öğrencilerin parmak boya ile el baskısı gerçekleştirdiği süreç Görsel 4.30'da yer almaktadır:

Görsel 4.30. Öğrencilerin parmak boya ile el baskısı gerçekleştirme süreci

Parmak boya ile el baskısı etkinliği sürecinde öğrencilere araştırmacı tarafından yeterli süre verilmiş ve öğrencilerin parmak boya ile el baskılarını gerçekleştirmeleri sağlanmıştır. Öğrenciler istedikleri renkleri kullanarak çalışmaya katılmıştır. İsteyen öğrenciler el baskılarına yardımseverlik ile ilgili sözler ya da isimlerini yazmışlardır. Bütün sınıf tek bir ürün ortaya çıkarmıştır. Öğrencilerin ortaya çıkardığı parmak boyası ile el baskısı çalışması okul koridorunda yer alan panoda sergilenmiştir. Parmak boyası ile el baskısı çalışması Görsel 4.31’de yer almaktadır:

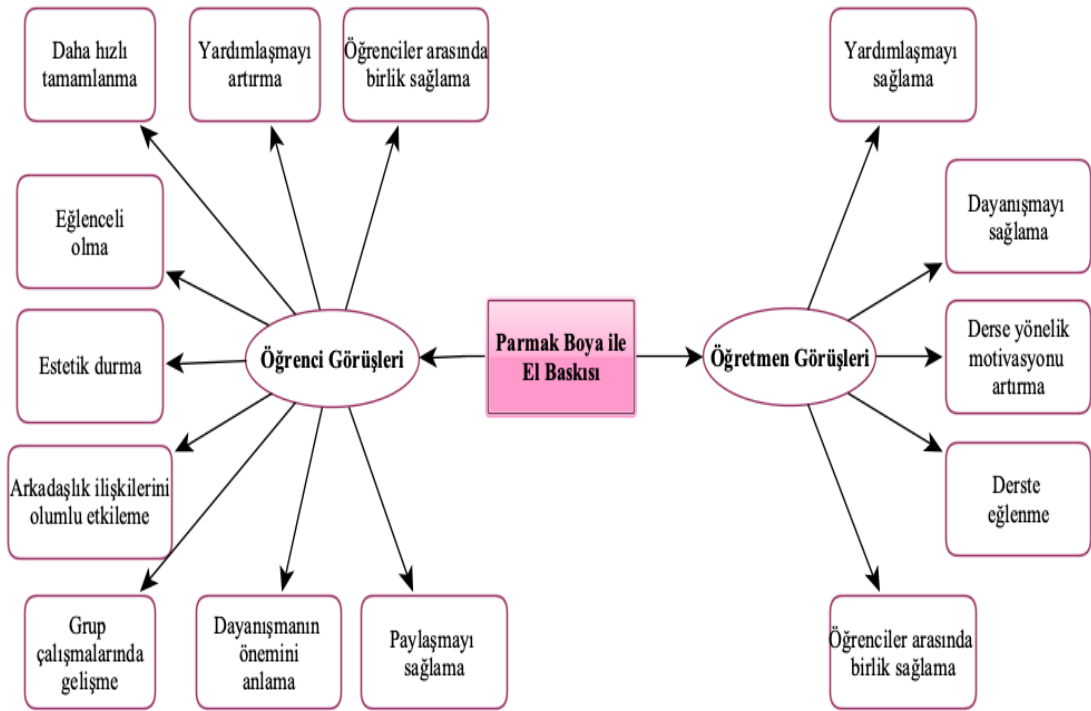

Görsel 4.31. *Parmak boya ile el baskısına ilişkin öğrencilerin yaptığı çalışma örneği*

Görsel 4.31’de görüldüğü gibi bütün öğrenciler ortak bir çalışma ortaya koymuştur. Parmak boyası ile el baskısı çalışmasına öğrencilerin tercih ettiğı bir söz yazılmıştır. Çalışma, diğeri öğrencilerin de görebileceğı şekilde okul koridorunda sergilenmiştir. Araştırmacı, parmak boyası ile el baskısı etkinliğini gerçekleştirdiğı derse yönelik olarak günlüğüne birtakım notlar almıştır. Araştırmacının günlüğünde yazılanlara doğrudan alıntı biçiminde aşağıda yer verilmiştir:

Bugün derste öncelikle öğrencilere almış olduğum not defterlerini dağıttım. Onlara sürece etkin katıldıkları, hazırladığımız panoları korudukları ve görüşmelerde katkı sağladıkları için küçük bir hediye almak istediğimi söyleyerek not defterlerini verdim. Öğrenciler çok sevindiler. Bizi hep düşünüyorsunuz dediler. Böylelikle aramızdaki ilişkinin de geliştiğini düşünüyorum. Süreçte göstermiş oldukları çabanın da fark edilmesi hoşlarına gitti. Not defterlerini bir e-ticaret uygulamasından satın almıştım. Konuyla da ilişki kurmamı sağladı. Sanat temelli değer eğitimi etkinliği olarak gerçekleştirdiğimiz parmak boya ile el baskısı çalışmasında ise bütün sınıf birlikte çalıştı. Öğrencilerin malzemeleri paylaşırken birbirleri ile nezaketli konuştuklarını gördüm. Öğrencilerin tamamı bütün sınıf ortak bir çalışma ortaya çıkarmaktan mutlu görünüyorlardı. Yaptıkları çalışmanın yardımseverlik ve dayanışmayı yansıttığını söylediler.

Araştırmacı, yardımseverlik değerine ilişkin gerçekleştirmiş olduğu parmak boya ile el baskısı etkinliği sonrasında öğrenciler anekdot defterlerini doldurmuştur. Ardından öğrenciler ve sosyal bilgiler öğretmeni ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Sosyal bilgiler öğretmenin ve öğrencilerin görüşleri Şekil 4.9’da sunulmuştur:

Şekil 4.9. Parmak boya ile el baskısı etkinliğine ilişkin öğrencilerin ve sosyal bilgiler öğretmenin görüşleri

Sosyal bilgiler dersinde gerçekleştirilen sanat temelli değer eğitime yönelik öğrencilerin bazılarının anekdot defterlerinden alınan doğrudan alıntılara aşağıda yer verilmiştir:

Yardımseverlik ve dayanışmayı öğrendik. Yine böyle eğlenceli etkinlikler yapmayı isterim. Bugün çok güzel hissettim. Yardımseverlik değeri benim için önemlidir çünkü insanları mutlu etmek çok güzel bir şey. Arkadaşlarımızla yaptığımız parmak boya ile el baskısında sınıfça yaptığımız için çok güzel bir anı oldu. Bu çalışma bana yardımseverlik ve e-ticaret hakkında bilgi verdi. Arkadaşlarımla çalışmak çok güzeldi çünkü sınıfça yaptığımız ilk çalışmaydı (Ö5, 12.05.2023).

Bu çalışmayla birlik, beraberlik ve yardımseverliği öğrendim. El baskısı yaptık ve kendimi mutlu hissettim. Sınıfça çalışmak mükemmeldi (Ö7, 12.05.2023).

Çok heyecanlı ve mutlu hissettim. Yardımseverlik değeri benim için önemlidir çünkü yardımlaşma olmadan asla insanlar iyi anlaşılamazdı ve birbirleri ile tartışma halinde olurlardı. Yardımlaşma sorumluluklarımızdan biridir. Eğlenceli vakit geçirdim (Ö3, 12.05.2023).

Kendimi çok mutlu hissettim. Yardımlaşma sayesinde hem arkadaş hem de yakın çevre edinebiliriz. Her zaman yardımsever olun (Ö9, 12.05.2023).

Sosyal bilgiler dersinde gerçekleştirilen parmak boyası ile el baskısının uygulandığı sanat temelli değer eğitime yönelik öğrencilerle gerçekleştirilen görüşmelerden bazıları aşağıda doğrudan alıntı olarak verilmiştir:

Bence güzeldi, eğlendik. Ellerimizi boyayıp koyduk kâğıda sonra panoya astık güzeldi. Takım çalışması yapmış olduk. Arkadaşlarımla yakınlaştım (Ö10, 12.05.2023).

Etkinlik eğlenceliydi. Hem hep beraber yaptık hem rengarenk bir çalışma oldu. Aynı zamanda sınıf içinde kalmadık okulla ilişkisi oldu çalışmanın. Mesela bizim sınıfta çok fazla olduğunda sadece bize ilgi gösteriliyor gibi görülüyor ama dışarıya veya okul dışına herhangi bir yerlere yapıştırdığımızda veya koyduğumuzda sadece sınıf için değil okul için yapılan bir şey olduğu anlaşılabilir (Ö8, 12.05.2023).

Öğretmenim ilk önce ellerimizi boyayıp yapıştırdık. Hep beraber yaptığımız için güzel. Yardımlaşma olarak beraber boyaları değiştik, fırçaları değiştik. Güzel bir etkinlik oluyor her seferinde. Toplu bir şekilde yapılan etkinlikler güzel oluyor. Öğretmenim ilk önce yanımızda arkadaşlarımız olduğu için güzel oluyor. Ahmet veya Ali ile boyalarımızı değiştik (Ö6, 12.05.2023).

Çok güzel düşünüyorum. Çünkü sınıfla yaptığımız ilk etkinlikti. Uzun zamandır sınıfla hiçbir şey yapmamıştık ve çok eğlendik hepimiz. Güzel katkılar sağlandı. Yardımseverlik ile ilgiliydi bugün de birbirimize yardım ettik (Ö5, 12.05.2023).

Bütün sınıf aynı şeyi yaptık, farklı farklı boyalarla yardımlaştık. Daha hızlı bitirmemizi sağladı (Ö11, 12.05.2023).

Bence çok eğlenceli ve güzeldi. Çok güzel düşünmüşsünüz. Elimizi boyadık, beraber topluca etkinlik yaptık benim çok hoşuma gitti. Öğretmenim böyle ayrı ayrı şeyler yapmaktansa herkes bir kafadan daha güzel şeyler ortaya çıktı böyle farklı farklı şeyler (Ö7, 12.05.2023). Toplu yapılması çok güzeldi ben bayağı sevdim. İnsanlarla beraber hareket edince çok etkili olabilir. Grup çalışması bence çok güzel bir şey. Grup çalışmasının önemini anlamamı sağladı. Daha iyi grup çalışması yapabiliyorum (Ö4, 12.05.2023).

Bence çok eğlenceliydi. Böyle boyarken çok eğlendim . Görünüş olarak çok güzel bir görünüşe sahip oldu. Eğlenceli olduğu için daha çok ilgi duydum. Görünüş açısından çok hoşuma gittiği için çok beğendim. Yardımseverlik, dayanışma olması da çok hoşuma gitti. Ellerimiz çok güzel duruyordu. Yardımseverliğin ve dayanışmanın anlamını daha çok öğrenmiş ve eğlenmiş oldum (Ö9, 12.05.2023).

Etkinlik eğlenceliydi bir de kalabalık olması insanların kendi renklerine kendi zevklerine göre yapmış olmaları da güzel bir şeydi. Boyaları da paylaştık böyle elden ele oldu, rengarenk yaptık, o da güzeldi yardımlaşmayla ilgili. Yardımlaşmayı öğrendik. Biri “Nasıl yapılacak?” dedi diğeri gösterdi. Bir boya eksik oldu diğeri ona boya verdi, fırçası düşen oldu, o yıkandı. Okulda sergilenişi güzel oldu bizim beraber yaptığımızı başkaları da görebilir (Ö11, 12.05.2023).

Sosyal bilgiler dersinde gerçekleştirilen sanat temelli değer eğitimiye yönelik sosyal bilgiler öğretmeninin günlüğünden alınan doğrudan alıntıya aşağıda yer verilmiştir:

Araştırmacı, öğrencilerin uygulamalara ve görüşmelere yönelik motivasyonunu artırmak için derse küçük bir hediye dağıtarak başladı. Dağıttığı küçük not defterlerini bir internet sitesinden satın almıştı. Bu durumu dersle ilişkilendirerek dersin giriş aşamasında kullandı. Bu durumu yaratıcı buldum. Gerçekleştirilen sanat temelli değer eğitimi etkinliği bütün sınıfın ortak bir çalışmasından oluştu. Ele alınan değerler bakımından gerçekleştirilen grup çalışması uygundu. Bütün sınıf eğlenerek ve yardımlaşarak süreci tamamlayıp okul koridorunda çalışmayı sergilediler.

Sosyal bilgiler dersinde gerçekleştirilen sanat temelli değer eğitimiye yönelik sosyal bilgiler öğretmeni ile gerçekleştirilen görüşmede öğretmen görüşlerini şu biçimde belirtmiştir:

Sanırım en fazla öğrenciler bu etkinlikte eğlenmiş olabilirler. Beraber yaptıkları etkinlik yardımlaşma ve dayanışmanın ne kadar önemli değerler olduğunu öğrencilere güzel aktarılmasını sağladı. Dağıtmış olduğunuz defterler öğrencileri mutlu etti. Derse motive olduklarını düşünüyorum. Öğrencilere katkısı konusunda beraber hareket ettiklerinde nasıl güzel işler ortaya çıkarttıklarını görmüş oldular.

Parmak boya ile el baskısı etkinliği, değer analizi yaklaşımında alternatif belirleme basamağında uygulanmıştır. Araştırmacı, günlüğünde bütün sınıf tarafından ortak

gerçekleştirilen parmak boya ile el baskısı etkinliğinin sınıf içinde yardımlaşma ve dayanışmayı artırdığını belirtmiştir. Araştırmacı günlüğünde yer alan notların ders planında yer alan değerlerle örtüştüğü görülmektedir. Araştırmacı, ayrıca öğrencilerin etkinlik sürecinde birbirlerine karşı saygılı davrandıklarını gözlemlediğini not etmiştir. Araştırmaya bulgularına göre, her hafta etkileşimli davranış panosu kullanılarak saygı değerinin geliştirildiği söylenebilir.

Sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi kapsamında gerçekleştirilen parmak boya ile el baskısı etkinliği ile ilgili görüş belirten çoğu öğrenci, sınıf içinde birliğin sağlandığını, yardımlaşmayı ve dayanışmayı artırdığını ifade etmiştir. Öğrenci görüşlerinin ders planında yer alan değerlerle örtüştüğü görülmektedir. Öğrenciler, ayrıca yapılan etkinliğin güzel ve estetik durduğu görüşünü belirtmişlerdir. Estetik değeri, ders planında yer alan bir değer olmamasına karşın öğrenci görüşlerinde ortaya çıkmıştır. Öğrenciler, sınıfın bütünüyle gerçekleştirilen parmak boya ile el baskısı etkinliğinin daha hızlı tamamlandığını ve sürecin daha eğlenceli olduğunu belirtmişlerdir. Birçok öğrenci, grup çalışmalarında kendilerini geliştirdiklerini ve arkadaşları ile paylaşım içerisinde olduğunu ifade etmiştir.

Sosyal bilgiler öğretmeni, sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi kapsamında gerçekleştirilen parmak boya ile el baskısı etkinliğinin yardımlaşma ve dayanışmayı artırdığını söylemiştir. Sosyal bilgiler öğretmenin bu görüşü hem öğrenci görüşleri ile hem de ders planında yer alan değerlerle örtüşmektedir. Sosyal bilgiler öğretmeni, parmak boya ile el baskısı etkinliğinde öğrencilerin süreçte oldukça eğlendiklerini ve derse yönelik motivasyonlarının arttığını belirtmiştir. Sosyal bilgiler öğretmeni, etkinlik sürecinde öğrencilerin birlik içinde çalıştığını vurgulamıştır.

4.1.10. Grafiti çalışması

15 Mayıs 2023'te ülke genelinde gerçekleştirilen seçim dolayısıyla Millî Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda 16 Mayıs 2023 tarihi resmî tatil olarak ilan edilmiştir. 10-16 Mayıs tarihleri Engelliler Haftası olarak yer almaktadır. Bu nedenle sanat temelli değer eğitimi etkinliği süreci ev ödevi biçiminde gerçekleştirilmiştir. Bu doğrultuda öğrencilere farklılıklara saygı değeri konulu bir grafiti hazırlamaları için etkinlik yönergesi dağıtılmıştır. Hazırlanan etkinlik yönergesine Tablo 4.10'da yer verilmiştir:

Tablo 4.10. *Grafiti çalışmasına ilişkin etkinlik yönergesi*

Tarih	15 Mayıs 2023
Dersin Adı	Sosyal Bilgiler
Konu	Engelliler Haftası
Sınıf	7
Değer Kazanımı	Engellilik durumlarının farklılıklar olduğunu kabul eder. Farklılıklara saygı gösterir.
Sanat Temelli Eğitime Yönelik Etkinlik	Grafiti hazırlama
Araç-Gereçler	Renkli kalem, fon kartonu
Değer	Saygı
Beceri	Araştırma, yaratıcılık
Kavramlar	Farklılıklara saygı
Etkinlik Yönergesi	
Öğretmen, aşağıda yer alan yönergenin yazılı olduğu etkinlik yönerge kâğıdını (EK-22) öğrencilere dağıtır. “Sevgili öğrenci; • Birlikte çalışabileceğiniz bir grup oluşturunuz. • 50*70 mm boyutlarında açık tonlarda (beyaz, sarı, mavi, pembe vb.) fon kartonu edininiz. • Grup arkadaşlarınızla birlikte 10-16 Mayıs Engelliler Haftası ve farklılıklara saygı konusunu içeren bir grafiti hazırlayınız. • Grup arkadaşlarınızla birlikte sanat temelli değer eğitimi etkinliğinizi 26 Mayıs 2023 tarihinde sosyal bilgiler dersinde teslim ediniz.	

10-16 Mayıs Engelliler Haftası’na ait ev ödevleri 26.05.2023 tarihinde on dört öğrenci tarafından teslim edilmiştir. Bu durum, emeğe saygı konulu karikatür hazırlama ev ödevine göre ilerleme kaydedildiğini göstermektedir. Emeğe saygı konulu karikatür hazırlama ev ödevini teslim tarihinde yalnızca altı öğrenci getirmiştir. 10-16 Mayıs Engelliler Haftası’na ait farklılıklara saygı konulu grafiti hazırlama etkinliklerini getiren öğrenciler, isimlerini etkileşimli davranış panosuna yazmış ve araştırmacı tarafından isimlerini yazmış oldukları kutucuklara yıldızlı etiketler yapıştırılmıştır. Araştırmacı öğrenci ödevlerine ilişkin günlüğüne birtakım notlar almıştır:

Öğrencilerin ödev yapma, sorumluluklarını yerine getirme davranışlarında ilerleme olduğunu görüyorum. Bu durumda etkileşimli davranış panosunun olumlu etkisinin yanı sıra öğrencilerin ödevlerini gruplar halinde yapmasının da olduğunu düşünüyorum. Ödevini teslim tarihinde getiren öğrencileri öncelikle alkışladım sonra isimlerini etkileşimli davranış panosuna yazmalarını istedim.

Araştırmacı, öğrencilerin getirdiği karikatürleri ve araştırmacı günlüğüne aldığı notları geçerlik komitesi üyeleri ile paylaşmıştır. 31.05.2023 tarihinde gerçekleştirilen geçerlik komitesindeki konuşmalar aşağıdaki gibidir:

Araştırmacı: Şu an somut olarak öğrencilerin sorumluluk bilinçlerinin arttığını görebiliyorum. Somut olarak bu hafta on dört kişi tarafından ödev teslim edildi. Başladığım noktayı düşündüğümde epey ilerleme kaydedildi.

Ayşegül Pehlivan Yılmaz: Sorumluluklarını yerine getirmenin verdiği duyguyu da öğreniyorlar aslında.

Suzan Arslan: Getirilen çalışmalar da güzel. Farklılıklara saygıyı da yansıtmışlar.

Öğrenciler tarafından farklılıklara saygı değerinin ele alındığı çeşitli grafiti çalışmaları sınıfa getirilmiştir. Öğrenciler, farklılıklara saygıyı çeşitli şekillerde ele almıştır. Öğrencilerin sınıfa getirmiş oldukları grafiti çalışmalarına aşağıda yer verilmiştir:

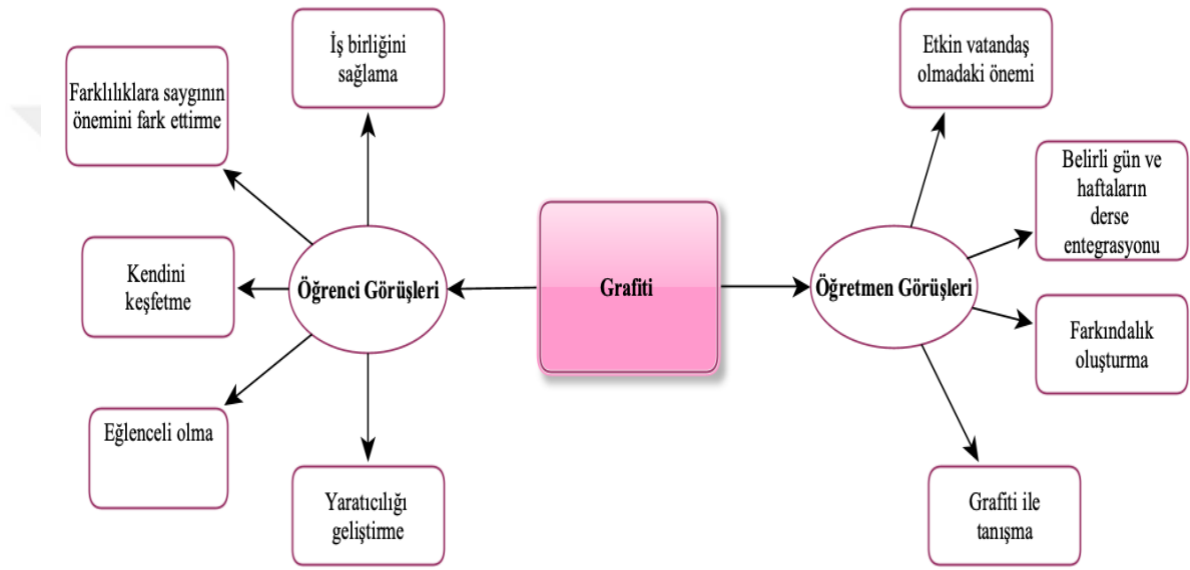
Görsel 4.32. Öğrencilerin grafiti çalışmalarından bir örnek

Görsel 4.32’de yer alan çalışmada öğrenciler, grafiti çalışmalarını çeşitli görsellerle desteklemişlerdir. Farklılıklara sevgi ile yaklaşmanın önemini vurgulayan bir grafiti yazı çalışması yapmışlardır. Öğrenciler farklılıklara saygıyı, sevgi değeri ile ilişkilendirmişlerdir.

Görsel 4.33. Öğrencilerin grafiti çalışmalarından örnekler

Görsel 4.33'te grafiti çalışmalarında öğrenciler, farklılıklara saygıyı vurgulayan çeşitli sloganlar kullanmışlardır. Öğrenciler, aynı toplumda yer alan farklı bireyleri farklı birer çiçek olarak nitelendirmiştir. Öğrencilerin gerçekleştirmiş oldukları çalışmaların farklılıklara saygı ile ilişkili oldukları ve grafiti çalışmasının özelliklerini taşıdığı görülmektedir. Farklılıklara saygı değerine yönelik grafiti hazırlama ödevini gerçekleştiren öğrencilerin ve sosyal bilgiler öğretmenin görüşleri alınmıştır. Öğrencilerin ve sosyal bilgiler öğretmenin görüşlerine Şekil 4.10'da yer verilmiştir:

Şekil 4.10. Grafiti etkinliğine yönelik öğrencilerin ve sosyal bilgiler öğretmenin görüşleri

10-16 Mayıs Engelliler Haftası'na dair öğrencilerin hazırlamış olduğu farklılıklara saygı konulu grafiti çalışmalarının sınıfa getirilmesinin ardından öğrenciler ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Aşağıda öğrencilerin görüşleri doğrudan alıntı biçiminde sunulmaktadır:

Böyle şekilli yazı yazma konusunda becerikli değildim. Tekrar tekrar deneyerek yapabildiğimi gördüm. Birçok şeyi aslında deneyerek yapabiliriz bunu anladım. Grafitiği bir arkadaşım ile beraber yaptık, yaparken de eğlendik (Ö5, 22.05.2023).

Etrafımızda farklı birçok insan var. Engelliler olarak düşünmedim ödevi yaparken yalnızca... Farklı düşünen farklı yaşayan birçok insan var. Farklılıklarımız zenginliktir derken de bunu düşünerek yazdık aslında. Hem kendimiz için hem de başkaları için farkındalık oluşturabileceğimiz bir ödevdi (Ö2, 22.05.2023).

Ödevleri birkaç kişi birlikte yapmamıza izin vermeniz çok güzel oldu. Daha eğlenceli oluyor ve daha hızlı tamamlamamızı da sağlıyor. Birlikte düşündük. Düşünürken geliyoruz ve farklı yaratıcı şeyler ortaya çıkıyor. Birlikte vakit geçirmemizi de sağlıyor. Çevremizde engelli insanlar, arkadaşlarımız olabilir o yüzden farkında olarak onların işlerini kolaylaştırmaya çalışmalıyız. Yaptığımız çalışmaları belki okula asarak dikkat çekebiliriz bu konuda ve insanlar bilinçlenir (Ö11, 22.05.2023).

10-16 Mayıs Engelliler Haftası'na dair öğrencilerin hazırlamış olduğu farklılıklara saygı konulu grafiti çalışmalarının sınıfa getirilmesinin ardından sosyal bilgiler öğretmeni ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Sosyal bilgiler öğretmenin görüşmedeki ifadeleri şu şekildedir:

Öğrencilerin farklılıklara saygı duyması toplumda etkin bir vatandaş olabilmek için oldukça önemli bir husus. Bu nedenle sosyal bilgilerin amaçlarına uygun bir etkinlik oldu. Biz öğretmenler genellikle MEB'in belirlemiş olduğu haftalara çok dikkat etmiyoruz, derslerimize entegre etmiyor sadece panolara fotoğraflar yapııştırarak ilerliyoruz. Öğrencilerden bu tür sanatsal bir çalışma istenmesi ve farkındalık oluşturulmasını çok değerli buldum. Eğer toplumda etkin bir vatandaş olacaksan farklılıklara saygı duymayı da bilmen gerekiyor. Öğrenciler hem farkındalık kazanmış oldular hem de grafiti gibi daha önce hiç yapmamış hatta karşılaşmamış oldukları bir alanla tanışmış oldular (22.05.2023).

Farklılıklara saygı değerine yönelik grafiti hazırlama, öğrencilerin okul dışında gerçekleştirdikleri üçüncü sanat temelli değer eğitimi etkinliğidir. Bir önceki okul dışı sanat temelli değer eğitimi etkinlik ödevi olan karikatür hazırlama etkinliğini yalnızca altı öğrenci teslim etmiştir. Farklılıklara saygı konulu grafiti hazırlama ev ödevini ise on dört öğrenci teslim tarihinde sınıfa getirmiştir. Bu durumda etkileşimli davranış panosunun olumlu bir etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Öğrenciler, farklılıklara saygı değerine yönelik grafiti hazırlama ödevini gerçekleştirirken birbirleri ile fikir alışverişinde bulunduklarını ve bu durumun ödevleri daha eğlenceli hale getirdiğini ifade etmişlerdir. Hazırladıkları grafitilerin farklılıklara saygı konusunda dikkat çekici olduğunu ve başka bireylerin de bilinçlenmesinde etkili olabileceğini ifade etmişlerdir. Öğrencilerin farklılıklara saygı konulu bir grafiti hazırlamaları süreçte yaratıcı olmalarını gerektirmiş ve görüşmelerde yaratıcılıklarının arttığını söylemişlerdir. Bazı öğrenciler ise grafiti hazırlama sürecinde kendilerine dair yeteneklerini keşfettiklerini belirtmişlerdir.

Sosyal bilgiler öğretmeni, farklılıklara saygının etkin vatandaş yetiştirmede oldukça önemli olduğunu vurgulamıştır. Sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi sürecinde belirli gün ve haftalardan yararlanmanın değerli olduğunu belirtmiş ve

genellikle belirli gün ve haftaların göz ardı edildiğini söylemiştir. Gerçekleştirilen etkinlikle öğrencilerin farklılıklara saygı konusunda farkındalık kazanabileceklerini ve grafiti alanını tanımları açısından bir fırsat olduğunu belirtmiştir.

4.1.11. Posta sanatı

Sanat temelli değer eğitimi sürecinde özgürlük değeri, ahlâki muhakeme yaklaşımı ile ele alınmıştır. Posta sanatı etkinliğinde ahlâki ikilem durumunda ortaya çıkan değerlerin öğrenciler tarafından olumlu ve olumsuz yönleri değerlendirilmiş ve renkli zarflara yansıtılmaları istenmiştir. İlgili ders planına Tablo 4.11’de yer verilmiştir:

Tablo 4.11. *Posta sanatına ilişkin ders planı*

Tarih	26.05.2023
Dersin Adı	Sosyal Bilgiler
Sınıf	7
Süre	40’+40’
Öğrenme Alanı	Etkin Vatandaşlık
Kazanım	Demokrasinin ortaya çıkışını, gelişim evrelerini ve günümüzde ifade ettiği anlamları açıklar.
Değer Kazanımı	Demokrasinin temel ilkelerinden olan özgürlüğün önemini açıklar. Sorumluluklarının farkına varır. Sınıf içinde arkadaşlarına saygılı davranır.
Sanat Temelli Eğitime Yönelik Etkinlik	Posta sanatı
Değer Eğitimi Yaklaşımı	Ahlâki muhakeme yaklaşımı
Araç-Gereçler	Sınıf mevcudu kadar renkli zarf, ahlâki ikilem hikâyesi
Değer	Özgürlük, saygı ve sorumluluk
Beceri	Problem çözme
Kavram	Mutlakiyet, anayasa, töre ve meşruiyet
Giriş	
Dikkat Çekme	
- Öğretmen öğrencilere “demokrasi denildiğinde aklınıza gelen kavramlar nelerdir?” sorusunu yöneltir. - Öğretmen, öğrencilerin söylemiş olduğu kavramları tahtaya yazar.	
Güdüleme	
Öğretmen, öğrencilere “Bugünkü konumuzla ilgili bir hikâye inceleyerek sanat çalışması gerçekleştireceğiz.” diyerek derse karşı öğrencilerin merak duymalarını sağlar.	
Gözden Geçirme	

• Tablo 4.11. (Devam) <i>Posta sanatına ilişkin ders planı</i> • Öğretmen, öğrencilere “Geçen sene Etkin Vatandaşlık öğrenme alanında demokrasinin temel ilkelerini öğrenmişsiniz bugünkü dersimizde ise demokrasi ve demokrasi ile ilişkili kavramlardan söz edeceğiz.” der.	
Derse Geçiş • Öğretmen, dersin başında öğrencilerin söylediği kavramları açıklar. ✓ Milli egemenlik ✓ Katılım ✓ Çoğulculuk ✓ Hukukun üstünlüğüEşitlik ✓ Özgürlük ✓ Seçme ve seçilme hakkı	
Gelişme	
• Öğrenciler 5 gruba ayrılır. • Öğretmen, ahlâki ikilem senaryolarının bulunduğu (EK-23) etkinlik kâğıdını öğrencilere dağıtır. • Öğrencilerin ahlâki ikilem senaryolarına ilişkin seçim yaparken birbirlerini yargılamadan dinlemeleri gerektiği öğretmen tarafından vurgulanır. • Verilecek bütün kararların grupça değil, bireysel olarak verileceğinden söz edilir. • Öğretmen, grupların rahatça tartışabilecekleri bir ortamın oluşmasında özen gösterir. • Öğretmen, öğrencilere ahlâki ikilem senaryolarına ilişkin vermiş oldukları kararları paylaşmak isteyip istemediklerini sorar. • Fikirlerini paylaşmak isteyen öğrenciler dinlenir. • Aşağıdaki sorular öğrencilere yöneltilerek sınıfta tartışma ortamı oluşması sağlanır. ✓ Leonardo’nun yeni anayasa metnini yayınlaması durumunu seçenlerin değerleri nelerdir? ✓ Leonardo’nun yeni anayasa metnini yayınlamaması durumunu seçenlerin değerleri nelerdir? ✓ Sen hangi seçimi doğru buluyorsun? • Öğrencilere bu süreçte düşünceleri sebebi ile eleştirilmeyecekleri vurgulanır.	
Sonuç	
• Öğrencilere öğretmen tarafından renkli zarflar dağıtılır. • Öğrencilerden her bir değer olumlu, olumsuz yönlerini ve ortaya çıkaracağı sonuçları düşünerek onlara dağıtılan renkli zarfların içine düşüncelerini yazmaları istenir.	
Değerlendirme	
• Öğrenciler tarafından fikirlerin yazıldığı zarflar panoya asılır.	

Araştırmacı, günün konusu olan demokrasi ile ilgili öğrencilere sorular sorarak derse giriş yapmış ve konuyla ilgili kavramları öğrencilere açıklayarak derse geçişi sağlamıştır. Sınıf beş gruba ayrılmıştır. Öğrencilere ahlâki ikilem senaryolarının bulunduğu çalışma kâğıdı dağıtılmış öğrencilerin ise seçimler yapmaları beklenmiştir. Araştırmacı, ahlâki ikilem senaryolarına ilişkin vermiş oldukları kararları öğrencilerden dinlemiştir:

Araştırmacı: Karakterimiz Leonardo’nun yerinde siz olsaydınız ne yapardınız?

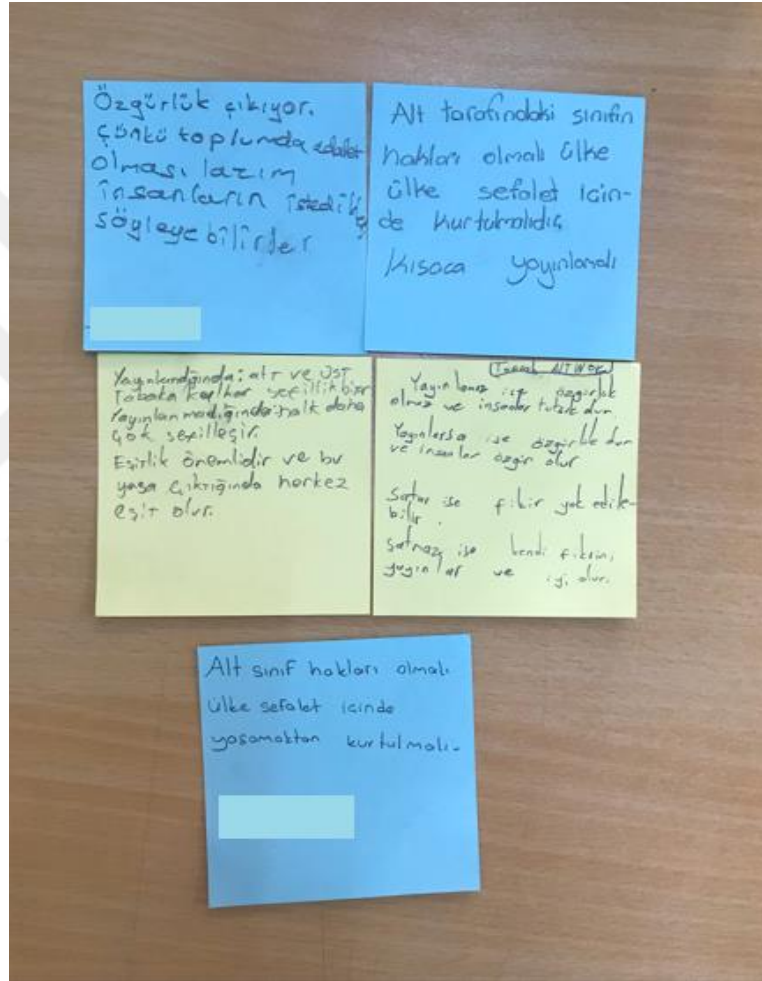
Öğrenci 1: Anayasa metnini yayınlardım çünkü yayınlarsa özgürlük, ifade özgürlüğü geri gelecektir.

Öğrenci 2: Anayasa metnini satabilir. Arkasında duracak insanlar oluşur ve fikirleri yayılabilir.

Öğrenci 3: Bence hazırladığı metni satmamalı çünkü fikirleri yok edilebilir.

Öğrenci 4: Bence satmamalı çünkü toplumun geleceği için önemli ve doğru olmaz. O insanlar onun fikrini çalmış gibi olacak...

Araştırmacı, öğrencilere renkli zarflar dağıtmış ve zarflara ahlâki ikilem durumuna yönelik düşüncelerini yazmalarını istemiştir. Öğrenciler, ayrıca düşüncelerini sınıf arkadaşlarına sunmuşlardır. Görsel 4.34'te öğrencilerin ahlâki ikilem durumuna ilişkin düşüncelerinin yazılı olduğu kartlar yer almaktadır.

Görsel 4.34. Ahlâki ikilem durumuna ilişkin öğrencilerin düşünceleri

Öğrenciler, yapılan çalışmada özgürlük değeriyle birlikte adalet ve eşitlik değerlerini de vurgulamışlardır. Ahlâki ikilem durumunda verilen toplum yapısında öğrenciler tarafından eğer özgürlük olursa halkın adaletli ve eşit bir yaşam süreceği konusuna vurgu yapılmıştır. Öğrenciler, özgürlük kadar adaletli ve eşit yaşamının da önemli olduğunu dile getirmişlerdir.

Araştırmacı, dersten sonra günlüğüne düşüncelerini şu şekilde aktarmıştır:

Bugün derste ahlâki muhakeme yaklaşımı ile ilgili ilk sanat temelli değer eğitimi etkinliğini gerçekleştirdim. Özgürlük değerine ilişkin ahlâki ikilem durumlarının olduğu bir çalışma kâğıdı hazırlamıştım ve öğrenciler önce bireysel ardından ise grup çalışmaları şeklinde fikirlerini tartıştılar ve sınıf ortamında paylaşıldı. Özgürlük değerinin yanı sıra adalet ve eşitlik değerine de sınıfta öğrenciler tarafından sıklıkla vurgu yapıldı. Öğrenciler düşüncelerini yazmış oldukları kartları renkli zarflara koyarak duvarda oluşturulan panoya astılar ve ders böylelikle sonlandırıldı (26.05.2023).

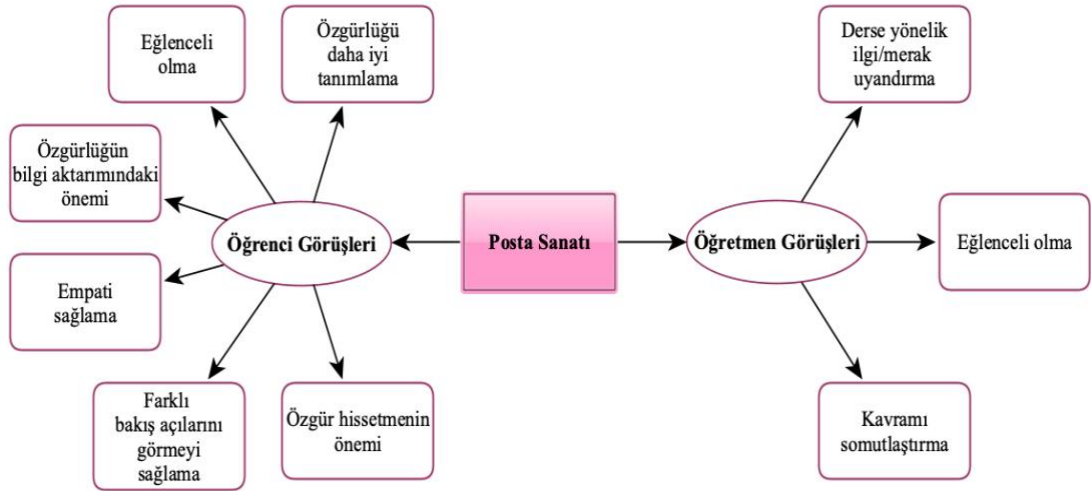
Araştırmacı, 31.05.2023 tarihinde gerçekleştirilen geçerlik komitesi toplantısı sonrasında özgürlük değerine ilişkin sanat temelli değer eğitimi etkinliğini güncellemiş ve görsel kompozisyonu ortaya çıkarabilecek şekilde etkinlik tekrarlanmıştır. 02.06.2023 tarihinde gerçekleştirilen derste öğrencilere etkinlik yeniden sunulmuş ve posta sanatı uygulamaları öğrenciler tarafından yapılmıştır. Görsel 4.35’te posta sanatı çalışmasının sınıf içinde sergilenişine yer verilmiştir:

Görsel 4.35. Posta sanatının sınıf içinde sergilenişi

Öğrenciler bir önceki ders düşüncelerini yazmış oldukları zarflara özgürlük değerine ilişkin birtakım çizimler gerçekleştirmişlerdir. Özgürlük değeri için bazı öğrenciler kuşları sembol olarak kullanırken bazı öğrenciler de ağaçları, çiçekleri, zeytin dallarını kullanmayı tercih etmiştir. Araştırmacı, özgürlük değerine ilişkin sanat temelli değer eğitimi etkinliğinin son halini 07.06.2023 tarihinde gerçekleştirilen geçerlik komitesi toplantısında geçerlik komitesi üyelerine sunmuş ve onaylarını almıştır.

Araştırmacı; özgürlük değerine ilişkin gerçekleştirmiş olduğu posta sanatı çalışması sonrasında öğrenciler anekdot defterlerini doldurmuş ardından öğrenciler ve sosyal bilgiler öğretmenini ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Öğrencilerin ve sosyal bilgiler öğretmenin görüşleri Şekil 4.11’de sunulmuştur:

Şekil 4.11. Posta sanatı etkinliğine yönelik öğrencilerin ve sosyal bilgiler öğretmenin görüşleri

Sosyal bilgiler dersinde özgürlük değerine yönelik gerçekleştirilen sanat temelli değer eğitimi etkinliğinde öğrencilerin anekdot defterlerinden alınan doğrudan alıntılara aşağıda yer verilmiştir:

Bugün eşitlik ve özgürlükle ilgili bilgiler öğrendim. İyi hissettiğim bir gündü aldığım kararlarla ilgili gururlu hissettim (Ö1, 26.05.2023).

Özgürlük değeri benim için haklarımı ve adaleti ifade ediyor. Özgür olduğum için mutlu oluyorum. Leonardo’nun yaşadığı toplumda yaşamak beni mutsuz ederdi. Yaptığımız çalışma bence çok tatlı oldu (Ö9, 26.05.2023).

Bugün etkinlikleri yaparken çok eğlendim. Özgürlük değeri, benim için çok önemli hayatta cesur kalmak özgür olmak önemlidir. Özellikle arkadaşlarımla fikirleri tartışmak çok güzeldi. Umarım bu tür etkinlikler yapmaya devam ederiz (Ö5, 26.05.2023).

Özgürlüğümüzün ne kadar önemli olduğunu anladım. Özgürlük gerçekten önemli bir değer bu yüzden kendimi değerli hissettim. Yaptığımız etkinlikte Leonardo'nun ne yapması gerektiğini düşünüp tartıştık. Benim için çok fazla anlam ifade ediyor. Özgürlük, mutluluğun ve huzurun ilk şartı benim için (Ö8, 26.05.2023).

Sosyal bilgiler dersinde gerçekleştirilen posta sanatının uygulandığı sanat temelli değer eğitime yönelik öğrencilerle gerçekleştirilen görüşmelerden bazıları aşağıda doğrudan alıntı olarak verilmiştir:

Etkinliğimizin sınıfta sergilenmesi güzel, bir fikri olmayanların sonra, başka bakış açısını olanların ve bizim bakış açımız gözükecek. Farklı görüşleri görmemizi sağladı (Ö7, 26.05.2023).

Özgürlük çok önemli bir şey. Çünkü ülkede özgür olunca kendimizi ifade edebiliyoruz, konuşabiliyoruz, hep bilgi aktarmış olabiliyoruz. Ama eğer bir ülkede özgürlük yoksa birbirimize bilgi aktarmadığımız için cahil bir ülke olarak kalırız. Geride kalırız bilgi aktarımı olmaz. Aldığım kararlarda gururlu, kahraman gibi hissettim. Çünkü o ülkede özgürlüğün gelmesini sağlayacak kararlar aldım. Empati kurmuş oldum. Bu durumda olsam nasıl davranırdım diye (Ö9, 26.05.2023)...

Özgürlüğü daha iyi tanımladık. Daha iyi anladık. Hem eski çağlarda veya eski zamanlarda nasıl olduğunu öğrendik. Ben kuşlar çizdim mesela çünkü kuşlar bence kanatları sayesinde en özgür canlılar özgürlüğü onlardan daha iyi bir şekilde anlatamazdım. Yani özgürlüğün daha iyi, özgürlüğün nasıl bir şey olduğunu daha iyi anladım (Ö8, 02.06.2023).

Ben müzik notası çizdim çünkü kendimi müzik dinlerken çok özgür hissediyorum. Hayal kurmamı ve hayallerimde istediğim yere gitmemi sağlıyor. Bu yüzden aldığım kararın yani zarfa yazdığım kararın Leonardo'nun yaşadığı yerde özgürlüğü sağlayacağına inandığım için müzik notası çizdim (Ö11, 02.06.2023).

Sosyal bilgiler dersinde gerçekleştirilen sanat temelli değer eğitimi sürecine yönelik sosyal bilgiler öğretmeni günlüğüne birtakım notlar almıştır. Sosyal bilgiler öğretmenin günlüğüne aldığı notlar aşağıdaki gibidir:

Öğrenciler, ahlâki ikilem durumuna ilişkin birtakım tartışmalar gerçekleştirdiler. Tartışmalar sonucunda özgürlük değerine ilişkin görüşlerini bildiren mektuplar yazıp özgürlüğün onlar için neler ifade ettiğini belirten çizimlerini zarflara yaptılar. Çok yaratıcı çizimler ortaya çıktı. Bu şekilde etkinliklerle öğrenciler, değerleri somutlaştırıyorlar.

Sosyal bilgiler dersinde gerçekleştirilen sanat temelli değer eğitime yönelik sosyal bilgiler öğretmeni ile gerçekleştirilen görüşmede öğretmen görüşlerini şu biçimde belirtmiştir:

Fransız İhtilali konusunu özgürlük değeriyle ele almak çok yerinde olmuş. Özgürlük kavramı öğrenciler için çok soyut bir kavram bu nedenle ne olduğunu tam olarak ifade edemiyorlar. Yapılan etkinliklerin kavramın somutlaşmasına yarar sağladığını düşünüyorum. Öğrenciler

ahlâki ikilem durumlarını olgun bir şekilde tartışarak karar vermeye çalıştılar. Bu durum öğrencilerin derse olan ilgilerinin daha da fazla arttığını gösteriyor. Öğrenciler derse daha iyi motive oldular. Zarf yapmak, zarflara resimler çizmek öğrencilerin eğlenerek vakit geçirmelerini sağladı (02.06.2023).

Öğrenciler, gerçekleştirilen posta sanatı etkinliği sonucunda özgürlüğü daha iyi tanımlayabildiklerini söylemişlerdir. Birçok öğrenci ders sürecinde eğlendiğini ifade etmiştir. Bazı öğrenciler özgür ortamlarda bilgi aktarımının daha kolay yapılabileceğini söylemişlerdir. Özgür olmayan bir toplumsal yapıda halkın bilgi aktarımı gerçekleştiremeyeceğini savunmuşlardır. Ahlâki muhakeme yaklaşımında ele alınan ahlâki ikilem durumları sayesinde ise empati kurabildiklerini belirten öğrenciler olmuştur. Öğrenciler, posta sanatı etkinliğinin sınıf içerisinde sergilenmesi durumunun sınıfta yer alan farklı bakış açılarının görülmesinde olumlu etki yarattığını aktarmışlardır. Öğrenciler özgür hissetmenin öneminden de sıklıkla söz etmişlerdir.

Sosyal bilgiler öğretmeni, sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin öğrencilerde derse yönelik ilgi ve merak uyandırdığını ifade etmiştir. Öğrencilerin derse yönelik motivasyonlarında artış ve etkinlik sırasında eğlendiklerini gözlemlediğini belirtmiştir. Sosyal bilgiler öğretmeni, özgürlük değerinin haftanın konusu olan Fransız İhtilali ile ilişkilendirmenin oldukça mantıklı olduğunu söylemiştir. Öğrencilerin bu sayede özgürlük kavramını somutlaştırdıklarını düşündüğünü aktarmıştır. Sosyal bilgiler öğretmenin bu görüşü ile öğrencilerin özgürlüğü daha iyi tanımlayabildiklerini söylemeleri örtüşen bulgular arasındadır.

4.1.12. Seramik ile sembol çalışması

Sanat temelli değer eğitimi sürecinde bağımsızlık değeri, ahlâki muhakeme yaklaşımı ile ele alınmıştır. Seramik ile sembol çalışmasında öğrencilere araştırmacı tarafından kil hamurları dağıtılmış ve onlar için bağımsızlığı ifade eden seramik heykeller yapmaları istenmiştir. İlgili ders planına Tablo 4.12’de yer verilmiştir:

Tablo 4.12. Seramik ile sembol çalışması etkinliğine yönelik ders planı

Tarih	02.06.2023
Dersin Adı	Sosyal Bilgiler
Sınıf	7
Süre	40’+40’
Öğrenme Alanı	Etkin Vatandaşlık

Tablo 4.12. (Devam) *Seramik ile sembol çalışması etkinliğine yönelik ders planı*

Kazanım	Atatürk'ün Türk demokrasisinin gelişimine katkılarını açıklar.
Değer Kazanımı	Türk demokrasisinin gelişmesinde bağımsızlığın önemini fark eder. Sorumluluklarının farkına varır. Sınıf içinde arkadaşlarına saygılı davranır.
Sanat Temelli Eğitime Yönelik Etkinlik	Seramik sembol çalışması
Değer Eğitimi Yaklaşımı	Ahlâki muhakeme yaklaşımı
Araç-Gereçler	Akıllı tahta, etkinlik kâğıtları, renkli boyalar, fırça, kil
Değer	Bağımsızlık, saygı ve sorumluluk
Beceri	Problem çözme
Kavram	Milli Egemenlik, kongre, siyasi parti, iktidar partisi, muhalefet partisi
Giriş	
Dikkat Çekme	Öğretmen, öğrencilere Mustafa Kemal Atatürk'ün aşağıda yer alan sözünü yansıtır. “Cumhuriyet, kendisine bağlı olanları en ileri aşamalara götüren imkânları verir. Bağımsızlık ve özgürlüğüne sahip olan milletler, ilerleme yolunda imkânlara sahip demektir. O halde cumhuriyet, her alanda ilerlemenin de en belirgin teminatıdır. Cumhuriyeti bu anlamıyla ve bu kapsamıyla anlamak gerekir.”
Güdüleme	Öğretmen, öğrencilere “Mustafa Kemal’e göre cumhuriyet insanlara neler kazandırmaktadır?” sorusunu yöneltir.
Gözden Geçirme	- Gönüllü olan öğrencilerin yanıtları dinlenir. - Öğrencilerden alınan yanıtlar tahtaya yazılır.
Derse Geçiş	Öğretmen, Mustafa Kemal Atatürk'ün Türk demokrasisine katkılarından ve Mustafa Kemal Atatürk'ün vermiş olduğu bağımsızlık mücadelesinden söz eder.
Gelişme	- Öğrenciler 5 gruba ayrılır. - Öğretmen, ahlâki ikilem senaryolarının bulunduğu (EK-24) çalışma kâğıdını öğrencilere dağıtır. - Öğrencilerin ahlâki ikilem senaryolarına ilişkin seçim yaparken birbirlerini yargılamadan dinlemeleri gerektiği öğretmen tarafından vurgulanır. - Verilecek bütün kararların grupça değil, bireysel olarak verileceğinden söz edilir. - Öğretmen, grupların rahatça tartışabilecekleri bir ortamın oluşmasında özen gösterir. - Öğretmen, öğrencilere ahlâki ikilem senaryolarına ilişkin vermiş oldukları kararları paylaşmak isteyip istemediklerini sorar. - Fikirlerini paylaşmak isteyen öğrenciler/gruplar dinlenir.
Sonuç	- Gruplara öğretmen tarafından kil, boya ve fırça dağıtılır. - Öğretmen gruplara “Bağımsızlık sizin için ne ifade ediyor? Bu değere ilişkin bir sembol çalışması gerçekleştiriniz.” der. - Gerekli görülen durumda öğretmen tarafından öğrencilere seramik çalışmaları örnekleri gösterilir.
Değerlendirme	- Gruplar, seramiklerini diğer sınıf arkadaşlarına anlatır. - Oluşturulan semboller sınıf içinde sergilenir.

Araştırmacı, derse giriş yapmak için Mustafa Kemal Atatürk'ün cumhuriyet ile ilgili bir sözünü akıllı tahtaya yansıtmıştır; cumhuriyet yönetiminin toplumlara hangi değerleri kazandırdığını sorarak öğrencilerin derse güdülenmelerini sağlamıştır. Öğrencilerden alınan yanıtlar tahtaya yazılmış ve yazılan kavramlar üzerinde konuşularak derse geçiş yapılmıştır.

Sınıf beş farklı gruba ayrılmış ve bağımsızlık değerine ilişkin hazırlanan ahlâki ikilem durumları araştırmacı tarafından sınıfa dağıtılmıştır. Öğrenciler, bireysel olarak aldıkları kararları bulundukları grup üyeleri ile tartışmış; aldıkları kararları anlatmışlardır. Yanıtlarını çalışma kâğıtlarına yazmışlardır.

Öğrencilere araştırmacı tarafından yeterli süre verilmiş ve öğrencilerin seramik ile semboller yapmaları sağlanmıştır. Araştırmacı, süreç içerisinde öğrencilere kile nasıl şekil verebilecekleri ile ilgili video izletmiştir. Öğrencilerin seramik sembol çalışması gerçekleştirdiği süreç Görsel 4.36'da yer almaktadır:

Görsel 4.36. Öğrencilerin seramik sembol çalışması gerçekleştirme süreci

Öğrenciler, kil hamurlarına istedikleri şekilleri vermiş ve istedikleri renkleri boyamak için kullanmış; süreçte grup çalışması biçiminde oturmuş ve birbirlerine yardımcı olmuşlardır. Öğrenciler, yapmış oldukları seramik sembollerini sınıf arkadaşlarına açıklamıştır. Bağımsızlık değerine ilişkin yapılan seramik çalışmaları tamamladıktan sonra sınıfta sergilenmiştir. Öğrencilerin seramik ile sembol çalışmaları Görsel 4.37’de yer almaktadır:

Görsel 4.37. Seramik sembol çalışmasına ilişkin öğrencilerin çalışmalarından örnekler

Görsel 4.37’de görüldüğü gibi öğrenciler bağımsızlığı çeşitli sembollerle ifade etmişlerdir. Seramik hamurlarının kuruması için öğrencilerin çalışmaları renkli A4 kâğıtlarına koyulmuştur. Öğrenciler, sembollerini sınıf arkadaşlarına açıklamışlardır. Öğrencilerin seramik sembol çalışmalarına ilişkin açıklamalarına ait doğrudan alıntılar, video kayıttan aktarılmıştır:

Öğrenci 1: Vatan sevgisi kalbimizin içine girdiği zaman sonsuzluk oluşuyor. Bağımsızlıkta sonsuz olmalıdır.

Öğrenci 2: Bağımsızlık deyince aklımıza bayrak geliyor çünkü bağımsız bir ülkenin simgesi bayrağıdır.

Öğrenci 3: Çoban Yıldızı özgürce ışık saçtığı için bizde bağımsızlığı çağrıştırdı hocam.

Öğrenci 4: Kanatlı gülen yüz yaptım çünkü özgürlüğü ve mutluluğu anlatıyorum.

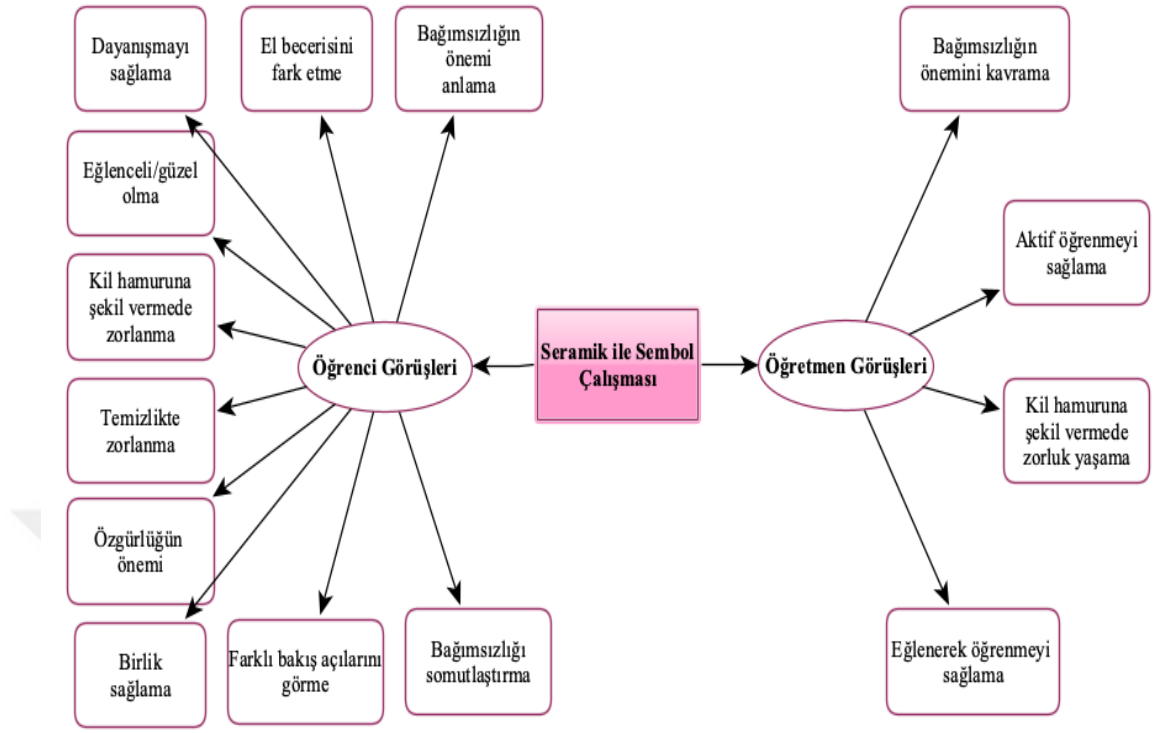
Öğrenci 5: Hocam, bağımsızlık demek özgürlük demek. Özgürlüğün olduğu yerde herkes mutlu olur ve mutlu olan herkes de bir yıldız gibi ışıldar. Bu yüzden yıldızlar yaptık.

Araştırmacının günlüğüne aldığı notlar aşağıda doğrudan alıntı biçiminde verilmiştir:

Derste bağımsızlık değerini ahlâki muhakeme yaklaşımı ile aldık. Tarihi yaşanmış bir olay üzerinden ahlâki ikilem durumu oluşturarak sınıfa dağıttım. Öğrenciler önce bireysel ardından gruplar halinde ikilem durumunu tartışarak sınıfla fikirlerini paylaştılar. Sanat temelli değer eğitimi etkinliği olarak seramik sembol çalışması kullandık. Öğrencilere sanat temelli değer eğitimi sürecinde kil hamuruna nasıl kolay şekil verebilecekleri ile ilgili video izlettim. Sıraları grup çalışmasındaki haline getirdik. Bu süreçte birbirlerine yardım etmeleri de gerekir diye düşündüm. Öğrenciler, takımlar halinde hızlıca iş birliği içerisine girerek kil hamurlarına şekil vermeye başladılar. Birbirlerini hem cesaretlendirdiler hem de birbirlerine yardımcı oldular. Aynı bir görsel sanatlar atölyesi okulda bulunmadığı için süreçte bir sonraki ders için sıraların temizliğine de vakit ayırmam gerekti. Bunu göz önünde bulundurarak süreci planladım. Sürenin son beş dakikasında öğrenciler hem kendilerini hem de sınıfı temizlediler. Ortaya çıkan ürünleri kuruması için renkli A4 kâğıtların üstüne koyarak sınıf içinde sergiledik. Öğrenciler birbirlerinin ürünlerini inceledi ve birbirlerine yapmış oldukları sembollerini açıkladılar. Bugün yaşanan bir diğer farklılık ise uygulamaya başladığım ilk zamanlarda sınıfın duvarları ve panoları bomboştu fakat bugün sınıfa benim yaptırdığım çalışmalar dışında iki çalışmanın asıldığını gördüm. Öğrenciler görsel sanatlar dersi kapsamında astıklarını söylediler...

Geçerlik komitesi üyeleri, ders süreciyle ilgili herhangi bir sorun gözlemlememişlerdir. Araştırmacı, 14.06.2023 tarihinde geçerlik komite üyelerine bütün uygulama sürecinde elde edilen verilerin makro boyutta analizlerini sunmuş ve geçerlik komitesi üyeleri verilerin doygunluğa ulaştığı kararını vermiştir. Geçerlik komitesi üyeleri seramik ile sembol çalışması etkinliği ile araştırmanın sonlandırılmasına karar vermiştir.

Araştırmacı, bağımsızlık değerine ilişkin gerçekleştirmiş olduğu seramik sembol çalışması etkinliği sonrasında öğrenciler anekdot defterlerini doldurmuştur. Ardından hem öğrenciler hem de sosyal bilgiler öğretmenini ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Öğrencilerin ve sosyal bilgiler öğretmenin görüşleri Şekil 4.12’de sunulmuştur:

Şekil 4.12. Seramik ile sembol çalışması etkinliğine ilişkin öğrencilerin ve sosyal bilgiler öğretmenin görüşleri

Sosyal bilgiler dersinde bağımsızlık değerine yönelik gerçekleştirilen sanat temelli değer eğitimi etkinliğinden sonra öğrencilerin anekdot defterlerinden alınan doğrudan alıntılara aşağıda yer verilmiştir:

Bugün bağımsızlık sembolü yıldız yaparken kendimi çok mutlu hissettim. Bağımsızlık değeri benim için çok önemli. Hayatımızda çok önemi var. Arkadaşlarımla hem eğlendik hem de yaptık (Ö6, 02.06.2023).

Bugün kil çalışması yaptık. Çok güzel hissettim. Bağımsızlıkla ilgili güzel şeyler ortaya çıkardık. Bağımsızlık değerine önem veriyorum çünkü sonsuzluk ve vatan sevgisini ifade ediyor. Umarım yine böyle bir çalışma yaparız (Ö5, 02.06.2023).

Bugün kil çalışmasını yaparken zorlandım. Şekil vermek zor oldu ve zaman aldı ama arkadaşlarımla yapmak eğlenceliydi. Biz bugün bağımsızlık sembolü olarak Türk bayrağı yaptık çünkü benim aklıma ilk olarak bayrak geliyor (Ö9, 02.06.2023).

Sosyal bilgiler dersinde gerçekleştirilen sanat temelli değer eğitimine yönelik öğrencilerle gerçekleştirilen görüşmelerden bazıları aşağıda doğrudan alıntı olarak verilmiştir:

Bence eğlenceliydi. Bağımsızlığı Türk Bayrağı olarak anlattık. Çünkü bağımsızlık deyince akla Türk Bayrağı geliyor. Bağımsızlığı daha da somutlaştırdı. Kafamda tam bir yeri oldu.

Birimiz Türk bayrağı yaptık, birimiz kalbi doldurduk, öbürü sonsuzluk yaptı aslında birçok kavramın bağımsızlığı ifade ettiğini anladık (Ö7, 02.06.2023).

Biz bir boş kalp yaptık, bir de dolu kalp şöyle tanımladık; kalbimiz boşken vatan sevgisi girdiğinde kırmızı oluyor ve sonsuzu ifade ediyor öyle bir çalışma yaptık. Bağımsızlık olmasaydı, özgürlük olmazdı o yüzden önemli (Ö5, 02.06.2023).

Etkinlik güzeldi. Özgürlüğün, bağımsızlığın önemini anlattı. Hocam mesela özgürlük kimi için kuşu ifade ederken kimi için bayrağı, vatanı ifade ediyor kimi için yıldızları ifade ediyor. Bizim için yıldızları ifade etti. Nedeni ise özgür olan bir insan mutlu olur, ıslıl ıslıl parlar. Oradan yıldızlar da parlıyor özgürce gökte duruyor ondan dolayı... Beraber yaptığımız için bir beraberlik oldu. Bu tür etkinlikler eğlenceli oluyor. Herkesin kendi düşüncesini söylemesi güzel. Çünkü herkes aynı şeyi düşünürse hayat sıkıcı olur. Farklı farklı şeyler yapıp farklı farklı şeyler düşününce diğer insanların görüş açısına bakıp empati yapabiliyorsun. Benim aklıma ilk kuş gelmişti sonraları başkaları başka başka şeyler yaptı (Ö11, 02.06.2023).

Öğretmenim el becerimizin ne kadar güçlü olduğunu diğer arkadaşlarımızın da ne kadar güçlü olduğunu düşüncemizin özgürlüğe ne kadar önem verdiğimizi anladım (Ö1, 02.06.2023).

Sosyal bilgiler dersinde bağımsızlık değerine yönelik gerçekleştirilen sanat temelli değer eğitimi etkinliğinden sonra sosyal bilgiler öğretmenin günlükünden alınan doğrudan alıntıya aşağıda yer verilmiştir:

Öğrencilerin bağımsızlık değerine ilişkin çeşitli seramik heykeller yapmaları onların bağımsızlığı nasıl algıladıklarını görmemizi sağladı. Ayrıca öğrenciler için farklı bakış açılarını tanımlarını olanak sağlarken bağımsızlık değerinin de somutlaştığını düşünüyorum.

Sosyal bilgiler dersinde gerçekleştirilen sanat temelli değer eğitimine yönelik sosyal bilgiler öğretmeni ile gerçekleştirilen görüşmede öğretmen görüşlerini aşağıdaki biçimde belirtmiştir:

Derste bağımsızlık değerinin verilmeye çalışıldığı olay bana göre Türk Tarihinin kırılma noktasını oluşturmaktadır. Kazım Karabekir'in ordusuyla Mustafa Kemal'in emrinde olduğunun söylemesi Kurtuluş Savaşı'nın başarıya giden yoldaki temel yapı taşı oluşturmaktadır. Öğrencilere bağımsızlık değerini bu olay ile vererek öğrencilerin karar alma sürecine şahit olmaları alınan karar da söz sahibi olmaları kararın bağımsızlık uğruna ne kadar önemli olduğunu öğrenciler tarafından anlamalarını sağlamıştır. Bu ahlâki ikilemi hem bu konuda hem de inkılap tarihi dersinde kullanmayı düşünüyorum. Öğrenciler hem bağımsızlık değerinin bizim için ne kadar önemli olduğunu tarihimizde örneklerin olduğunu aktif bir şekilde öğrenmiş oldular, hem de bu değeri kazanırken sanatsal faaliyetle eğlenceli vakit geçirdiler. Öğrenciler daha önce kil hamuru ile tanışmadıkları için şekil verirken zorlandılar (02.06.2023).

Araştırmacı, süreçte bağımsızlık değerini ele almış ve günlüğünde öğrencilerin süreçte birbirlerine yardım ettiğini vurgulamıştır. Seramik sembol çalışması sürecinde farklı bir görsel sanatlar ya da resim-iş atölyesinin bulunmaması sebebiyle araştırmacı sınıfın temizlenmesi için de ayrıca bir zaman ayırmıştır. Araştırmacı günlüğünde artık farklı derslere giren öğretmenlerin de sınıfta birtakım öğrenci ürünlerini sergilemeye başladığını belirtmiştir.

Birçok öğrenci, etkinliğin güzel ve eğlenceli olduğunu vurgulamıştır. Öğrenciler, süreçte el becerilerini keşfetme olanağı yakalamışlardır. Bağımsızlık değerinin yanı sıra dayanışma, özgürlük ve birlik de öğrenciler tarafından ifade edilen değerler arasında olmuştur. Öğrenciler ayrıca, gerçekleştirilen seramik sembol çalışması sayesinde bağımsızlık değerinin somutlaştığını ifade etmiştir. Öğrenciler, özellikle kil hamuruna şekil verme sürecinde ve etkinlik sonrası temizlikte zorlandıklarını ifade etmişlerdir.

Sosyal bilgiler öğretmeni, seramik ile sembol çalışmasında öğrencilerin eğlendiklerini fakat kil hamuruna şekil vermede zorlandıklarını belirtmiştir. Bu durum öğrencilerden elde edilen bulgular ile örtüşmektedir. Sosyal bilgiler öğretmeni aynı zamanda seramik ile sembol çalışması sayesinde öğrencilerin bağımsızlığın önemini kavradıklarını ve süreçte aktif olduklarını belirtmiştir.

4.2. Sosyal Bilgiler Dersinde Sanat Temelli Değer Eğitimi Etkinliklerinin Kullanılmasına İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Görüşleri

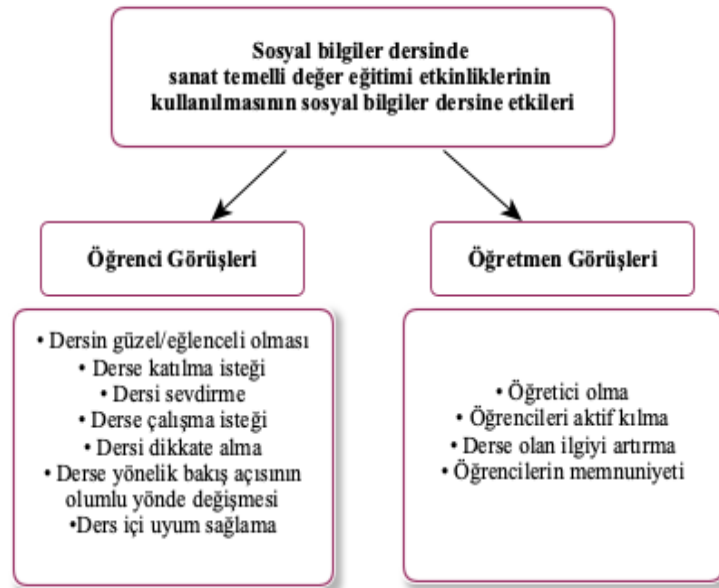
Araştırmada elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucu dört temaya ulaşılmıştır. Temaların altında katılımcıların görüşleri sunulmuş ardından “öğrenci görüşleri” ve “öğretmen görüşleri” başlıkları altında elde edilen bulgular sunulmuş ve görüşler doğrudan alıntılarla desteklenmiştir. Görüşmelerden elde edilen temalar aşağıdaki gibidir:

- Sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin kullanılmasının sosyal bilgiler dersine etkileri
- Sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin kullanılmasının katılımcılara sağladığı kazanımlar
- Sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin kullanılmasında yaşanan zorluklar

- Sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin kullanılmasına ilişkin öneriler

4.2.1. Sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin kullanılmasının sosyal bilgiler dersine etkileri

Sosyal bilgiler dersinde gerçekleştirilen sanat temelli değer eğitimi uygulamaları sonrasında öğrencilere ve sosyal bilgiler öğretmenine “Sanat temelli eğitim ile gerçekleştirilen değer eğitimi uygulamaları ile ilgili düşünceleriniz nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin kullanılmasının sosyal bilgiler dersine etkileri temasına yönelik görüşlerinden elde edilen bulgulara Şekil 4.13’te yer verilmiştir:

Şekil 4.13. Derste gerçekleştirilen etkinliklerin sosyal bilgiler dersine etkilerine yönelik görüşler

4.2.1.1. Öğrenci görüşleri

Sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin kullanılmasının sosyal bilgiler dersine etkilerine yönelik öğrenci görüşleri “dersin güzel/eğlenceli olması”, “derse katılma isteği”, “dersi sevdirmeye”, “derse çalışma isteği”, dersin dikkate alma”, “derse yönelik bakış açısının olumlu yönde değişmesi” ve “ders içi uyum

sağlama” biçimdedir. Aşağıda dersin güzel/eğlenceli olması bulgusuna yönelik öğrencilerin görüşlerinden alıntılara yer verilmiştir:

Normal sosyal bilgiler dersine göre, sadece öğretmenin konuştuğu zor oluyordu. Dinlemek de zor oluyordu. Böyle ders daha güzeldi, biz de sıkılmadan vaktin nasıl geçtiğini anlamıyorduk (Ö4).

Gayet güzel bir şekilde işleniyor. Birçok şey yapıyoruz, değerlerimizi öğreniyoruz daha yararlı olabiliyor (Ö6).

Güzel geçti; kil hamuru, çeşitli boyamalar eserler yaptık değerleri öğrendik; arkadaşlarımızla eğlendik. Çok zevkli geçiyor, yeni deneyimler yaşıyorum (Ö9).

Sosyal bilgiler şimdi güzeldi hatta süperdi. Bence eğlenceli yani en azından nasıl diyeyim, insanların yaratıcılığını böyle öne sürmesi güzel bir şey bence ben öyle mantıklı buldum (Ö7).

Güzel etkinlikler yaptık. Bütün sene boyunca derste bir yerden sonra sıkıyor. Sıkılmak yerine böyle eğlenceli şeyler yapıp hem ders hem eğlenceyle karışık bir şekilde ders işlediğimiz için iyi oldu (Ö8).

Sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi etkinlikleri sonrasında öğrencilerle yapılan görüşmelerde sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin sosyal bilgiler dersinde derse katılma isteğini artırdığına ilişkin bulgulara ulaşılmıştır. Aşağıda derste gerçekleştirilen sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin sosyal bilgiler dersine katılma isteğini artırdığı yönünde elde edilen bulguya ilişkin öğrenci görüşleri sunulmuştur:

Ben sınıfta herkesle konuşan biri değildim. Zaten gruplaşmalar da çok var ama etkinlikler sayesinde derslere katıldım, arkadaşlarımla bir araya geldim (Ö11).

Eskiden sadece öğretmen anlatıyordu sıkıcıydı biraz. En fazla akıllı tahtadan bir şeyler izliyorduk artık biz de derse katılıyoruz, bu benim çok hoşuma gidiyor (Ö8).

Derse ben hiç katılmazdım başlarda etkinliklere katılmak bir şeyler yapmak zor geliyordu ama artık istiyorum. Siz derse gelin istiyorum (Ö6).

Araştırmada elde edilen bulgulara göre, sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin kullanılması öğrencilerde “dersi sevdirmeye” bulgusu ortaya çıkarmıştır. Sosyal bilgiler dersinin sevilmesine yönelik öğrenci görüşlerine aşağıda yer verilmiştir:

Ben sosyal bilgiler dersini seviyordum ama artık daha çok seviyorum ve böyle daha başarılı oluyorum. Siz gelmeden önce aldığım yazılı notum daha düşüktü (Ö5).

Sosyal bilgiler dersinde artık daha çok eğleniyoruz, daha çok seviyorum. Ders sosyal bilgiler olduğu zaman ben seviniyorum. Sınıftakiler daha uyumlu oldu. Dersler güzel geçiyor (Ö2).

Araştırmada elde edilen bulgulara göre, sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin kullanılması “derse çalışma isteği” sağlamaktadır. Aşağıda sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin kullanılmasının sosyal bilgiler dersine çalışma isteği sağladığı bulgusuna ilişkin öğrenci görüşlerinden alıntılara yer verilmiştir:

Sosyal bilgiler dersini sizin etkinliklerinizle seviyorum. Sevdiğim için ders çalışmam gereken zamanlarda sosyal bilgiler dersine çalışmak benim için daha keyifli oluyor, daha çok istiyorum (Ö9).

Sosyal bilgiler dersinde artık takip edildiğimi hissediyorum. Siz ödev verdiğinizde bunu ciddiye alıyorum ve çalışma isteği, ödevi yapma isteği içimde uyanıyor (Ö11).

Araştırmada elde edilen bulgulara göre, sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin kullanılması sonucunda “dersi dikkate alma” bulgusuna ulaşılmıştır. Aşağıda sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin kullanılmasının dersi dikkate almayı sağladığı bulgusuna ilişkin öğrenci görüşünden alıntıya yer verilmiştir:

Eskiden dersi dinlerken sıkılıyordum. Şu an işlediğimiz sosyal bilgiler dersini daha dikkatli takip ediyorum (Ö6).

Araştırmada elde edilen bulgulara göre, sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin kullanılması “derse yönelik bakış açısının olumlu yönde değişmesi”ni sağlamaktadır. Aşağıda sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin kullanılmasının sosyal bilgiler dersine yönelik bakış açısının olumlu yönde değişmesini sağladığı bulgusuna ilişkin öğrenci görüşlerinden alıntılara yer verilmiştir:

Eskiden sosyal bilgiler dersi deyince geçmiş olayların anlatıldığı, konuşulduğu bir ders vardı kafamda. Artık derse karşı olumlu tutumum var sadece geçmiş olayların anlatıldığı ders değil de bizim de bir şeyler yaptığımız bir ders (Ö4).

Araştırmada sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin kullanılmasında “ders içi uyum sağlama” bulgusuna ulaşılmıştır. Aşağıda sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin kullanılmasının sosyal bilgiler dersinde uyumu artırdığı bulgusuna ilişkin öğrenci görüşlerinden alıntılara yer verilmiştir:

Sizin sınıfa astığınız pano özellikle bizim birbirimize olan davranışlarımızı değiştirdi. Oraya yazı yazanlar bir daha yazmak istemedi. Sınıf içindeki karışıklık gitti yani. Parmak kaldırdık. Parmak kaldırmayı unuttuğumuzda da birbirimizi uyarıyorduk. Hepimiz daha bir uyumlu olduk derste. Derste bize söylenenleri anlamamız kolaylaştı (Ö3).

Öğrenciler, sanat temelli değer eğitimi etkinlikleriyle ele alınan sosyal bilgiler dersini eğlenceli bulduklarını, sosyal bilgiler dersine katılmak ve çalışmak istediklerini belirtmişlerdir. Sanat temelli değer eğitimi etkinlikleri ile sosyal bilgiler dersini daha çok sevdiklerini, derse karşı olan bakış açılarının olumlu yönde değiştiğini söylemişlerdir.

Sosyal bilgiler dersinin gerekliliklerini yerine getirmede daha dikkatli davranmaya çalıştıklarını ve sınıf içi uyumu artırmada etkili olduğu bulguları elde edilmiştir. Öğrenciler, sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin sosyal bilgiler dersinde kullanılmasına yönelik olumlu görüşlere sahiptirler.

4.2.1.2. Öğretmen görüşleri

Sosyal bilgiler öğretmeni ile gerçekleştirilen görüşmelerde sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin kullanılmasının sosyal bilgiler dersine etkilerine ilişkin bulgulara ulaşılmıştır. Şekil 4.13'te görüldüğü gibi sosyal bilgiler öğretmeni, “sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin kullanılmasının sosyal bilgiler dersine etkileri” temasına yönelik “öğretici olma”, “öğrencileri aktif kılma”, “derse olan ilgiyi artırma” ve “öğrencilerin memnuniyeti” biçiminde görüş bildirmiştir. Sosyal bilgiler öğretmenin sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin öğretici olmasına ilişkin görüşüne aşağıda yer verilmiştir:

Nasıl değerlendirdiğimi soracak olursanız benim için çok öğretici bir 8 hafta oldu diyebilirim. Öğretici olmasının çeşitli sebepleri var. Ben aslında klasik bir öğretmenim derste farklı etkinlikler yapmaktan kaçınıyorum. Bunun başlıca sebebi öğrencileri etkinlik sırasında kontrol altında tutmak zor oluyor. Tabiri caizse sınıf da büyük bir curcuna oluyor. Öğretici oldu, çünkü etkinlikler sınıf tarafından sevilirse öyle büyük bir kargaşa olmadığını sürecin kontrol altında da tutulabildiğini öğrenmiş oldum.

Bulgulara göre, sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin kullanılması öğrencilerin derse aktif katılım göstermelerini sağlamaktadır. Sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin kullanılmasının öğrencilerin aktif katılım sağlamaları bulgusuna ilişkin sosyal bilgiler öğretmenin görüşlerinden alıntılara aşağıda yer verilmiştir:

Öğrencilerin derse aktif bir şekilde katılmalarının derse olan ilgilerini nasıl artırdığını da görmüş oldum. Derse olan ilgilerin artmasının derse hazırlıklı gelmesini de sağladığını öğrenmiş oldum.

Öğretmene göre, sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin kullanılması öğrencilerin derse olan ilgisini artırmayı sağlamaktadır. Sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin kullanılmasının öğrencilerin derse olan ilgisini artırması bulgusuna ilişkin sosyal bilgiler öğretmenin görüşü “Öğrencilerin derse aktif bir şekilde katılmalarının derse olan ilgilerini nasıl artırdığını da görmüş oldum.” biçimindedir.

Araştırma kapsamındaki öğretmene göre, sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin kullanılması öğrencilerin derse yönelik memnuniyetini artırmayı sağlamaktadır. Bu bulguya ilişkin sosyal bilgiler öğretmeninin görüşlerine aşağıda yer verilmiştir:

Ben yüzlerinden, davranışlarından hatta yapmış oldukları çalışmalardan öğrencilerin süreçten oldukça memnun olduklarını anlayabiliyorum.

Araştırmada sosyal bilgiler öğretmeninden elde edilen bulgulara göre, sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi etkinlikleri kullanılmasıyla dersin daha öğretici olduğu sosyal bilgiler öğretmeni tarafından ifade edilmiştir. Sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin öğrencileri aktif kıldığı, aktif olan öğrencilerin derse yönelik ilgilerinin ve memnuniyetlerinin arttığı sosyal bilgiler öğretmeni tarafından belirtilmiştir.

4.2.2. Sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin kullanılmasının öğrencilere sağladığı kazanımlar

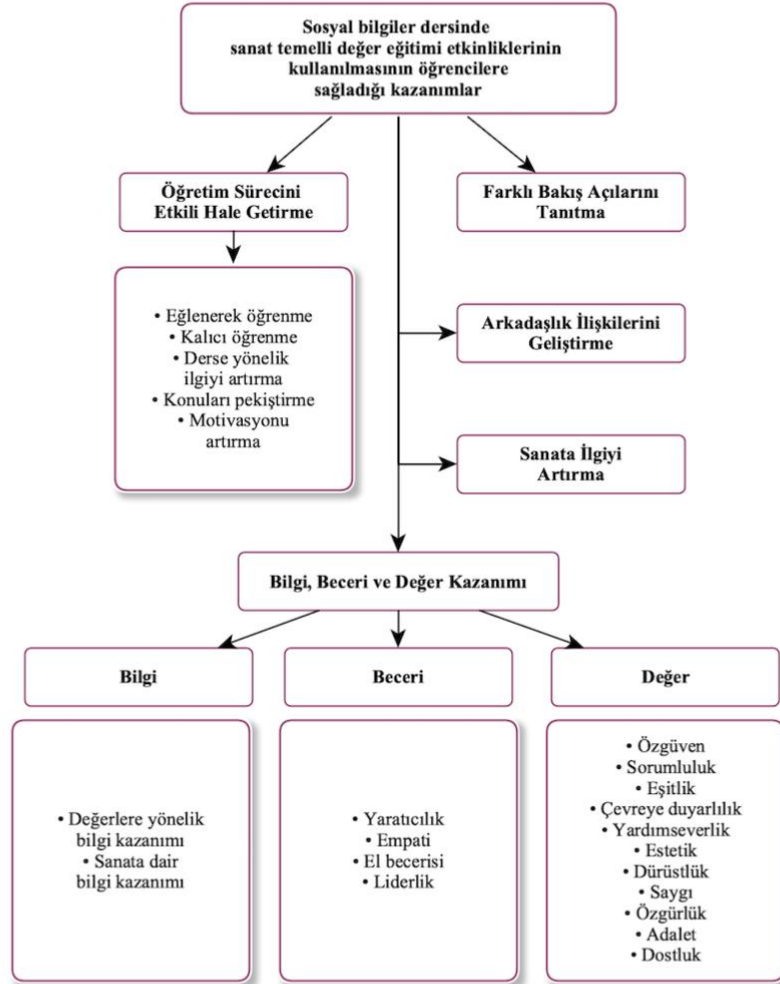
Sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin kullanılmasının öğrencilere sağladığı kazanımlara yönelik elde edilen bulgular Şekil 4.14’te sunulmuştur:

Şekil 4.14. Derste gerçekleştirilen etkinliklerin öğrencilere ve öğretmene sağladığı kazanımlara yönelik görüşler

4.2.2.1. Öğrenci görüşleri

Araştırmada sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin kullanılmasına ilişkin “öğretim sürecini etkili hale getirme”, “bilgi, beceri ve değer kazandırma”, “arkadaşlık ilişkilerini geliştirme”, “değerleri somutlaştırma” ve “sanata ilgiyi artırma” biçiminde bulgular elde edilmiştir. Sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin kullanılmasının öğrencilere sağladığı kazanımlara ilişkin öğrenci görüşlerinden elde edilen bulgular Şekil 4.15’te yer almaktadır.

Şekil 4.15. Derste gerçekleştirilen etkinliklerin öğrencilere sağladığı kazanımlara ilişkin öğrenci görüşleri

Sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin kullanılmasının öğretim sürecini etkili hale getirdiği öğrenciler tarafından aktarılmıştır. Öğrencilerin derste gerçekleştirilen sanat temelli değer eğitimi etkinlikleriyle ilgili “eğlenerek öğrenme”, “kalıcı öğrenme”, “derse yönelik ilgiyi artırma”, “konuları pekiştirme” ve “motivasyonu artırma” görüşlerinin olduğu bulgularına ulaşılmıştır.

Araştırma bulgularına göre, sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin kullanılmasının eğlenerek öğrenme sağlamaktadır. Öğrencilerin görüşlerine aşağıda yer verilmiştir:

En eğlenceli kil hamuruyla şekiller yaptığımız etkinlikti. Hepsi çok eğlenceliydi (Ö10).

Hocam gayet zevkli geçti. Bence bu dönem ben eğlendim ya (Ö11).

Araştırmaya katılan öğrencilere göre, sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin kullanılması kalıcı öğrenme sağlamaktadır. Öğrenci görüşlerine aşağıda yer verilmiştir:

Derste öğrendiklerim aklımda daha iyi yer etti. Etkinlik yaptığımız için biz daha iyi öğrendik. Ben sosyal bilgiler dersinde işlediğimiz konuları diğer derslere göre daha iyi hatırlıyorum. Mesela yaptığımız etkinlikleri düşünüyorum, hangisi neyle alakalıydı hatırlamamı sağlıyor (Ö5).

Sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin kullanılmasının derse yönelik ilgiyi artırması biçiminde bulgulara ulaşılmıştır. Öğrencilerin bu doğrultudaki görüşlerine aşağıda yer verilmiştir:

Sosyal bilgiler dersi normalde sıkıcı bir ders ama sizin sınıfa her hafta etkinlik getirmeniz, bizi düşünmeniz benim derse olan ilgimi artırdı. Sizin bizi düşündüğünüzü düşünüyorum hep (Ö5).

Sosyal bilgiler dersinde sanat yapmak çok ilginçti, dersi farklı yaptı, bu benim ilgimi çekti çünkü ben normalde de boyama yapmayı seviyorum (Ö4).

Araştırma kapsamında, sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin kullanılması konuları pekiştirmeyi sağlamaktadır. Bu doğrultudaki öğrenci görüşü aşağıda yer almaktadır:

Güzel etkinliklerle işlediğimiz konuları pekiştirdik. O yönden güzeldi. Pekiştirdik çünkü öğretmen anlatıp geçmedi biz de değerlerin, konunun üstüne tartıştık hem de bir şeyler yaptık, sınıfa astık (Ö10).

Sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin kullanılmasının motivasyonu artırması biçimindeki bulguya ulaşılmıştır. Bu doğrultudaki öğrenci görüşü aşağıdaki gibidir:

Diğer derslere göre sosyal bilgiler dersine daha motive girdim çünkü derste sıkılmayacağımı biliyordum. Ayrıca sosyal bilgiler dersindeki düzen ve uyum da hoşuma gidiyordu (Ö7).

Sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin kullanılmasının çeşitli bilgi, beceri ve değerleri kazandırmayı sağladığı bulgusuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin derste gerçekleştirilen sanat temelli değer eğitimi etkinlikleriyle ilgili bilgi kazandıkları biçimindeki görüşleri bulunmaktadır. Öğrencinin çeşitli değerlere yönelik bilgi edinmelerine ilişkin olan görüşlerine aşağıda yer verilmiştir:

Özgüvenle ilgili yaptığımız çalışmada siz bize özgüven geliştirmenin yollarıyla ilgili bir metin vermiştiniz. O metin beni çok etkiledi ben o konuda artık daha bilgiliyim ve yakınlarımda bulunan kişilere ona göre de davranmaya çalışıyorum (Ö4).

Derste değerlerimizi öğrendik. Sosyal bilgiler dersi adı üstünde sosyal bir ders. Bu yüzden değerlerimiz çok önemli. Verdiğiniz bir ödevde de kültürel miraslarımızı öğrenmiş oldum ben genelde çünkü o kadar fazla gezmeyi seven bir değilim. Ben genelde evde oturuyorum En azından hem benim için de bir değişiklik oldu, hem bir camisini, müzesini gezmiş oldum. En azından birkaç tane yer görmüş oldum bu sayede (Ö2).

Sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin kullanılmasının sanata dair bilgi kazanımı biçimindeki öğrenci görüşlerine aşağıda yer verilmiştir:

Sosyal bilgiler dersinde daha bir bilgi sahibi olduk. Sanatçılar öğrendik hocam, sanat etkinlikleri öğrendik. Ben ilk defa kil hamurundan bir şeyler yaptım kile nasıl şekil verilir bilmiyordum sizin sayenizde öğrendim (Ö9).

Araştırma bulgularına göre, sanat temelli değer eğitimi etkinlikleri kullanılarak gerçekleştirilen sosyal bilgiler dersinde öğrenciler yaratıcılık becerisini kazandıklarını ifade etmişlerdir. Sosyal bilgiler dersinde gerçekleştirilen etkinliklerin yaratıcılık becerisi sağlamasına yönelik öğrenci görüşlerine aşağıda yer verilmiştir:

Yaratıcılık da geliyor. Örneğin başkası bir etkinlik yaptığında bize bir şey yaptırdığınızda biz onun daha farklısını daha alternatifini bulmaya çalışıyoruz (Ö3).

Yaratıcılık konusunda da çok farklı şeyler ortaya çıktı. Diğer arkadaşlarımızın ne kadar yaratıcı olduğunu, hepsinin ne kadar farklı değerlere ve yaratıcılıklara sahip olduğunu görmüş oldum. Sizin işlediğiniz değeri, yaptırdığınız çalışmayı, hepimiz ayrı ayrı çalışmalarla ortaya koyduk (Ö6).

Karikatür çizerken hocam mesela önce bir fikir edinmemiz gerekiyordu. Onu düşünmek sonra çizmek çok yaratıcı bir süreçti (Ö7).

Başlarda ne yapmam gerektiği konusunda çok düşünüyordum. Zaten kararsız bir karakterim var, bu benim kişisel özelliğim... Sonra daha hızlı karar vermeye başladım, yaratıcılığım gelişti (Ö9).

Araştırma kapsamındaki öğrencilere göre, sanat temelli değer eğitimi etkinlikleri kullanılarak gerçekleştirilen sosyal bilgiler dersinde öğrenciler empati becerisini kazandıklarını ifade etmişlerdir. Sosyal bilgiler dersinde gerçekleştirilen etkinliklerin empati becerisi sağlamasına yönelik öğrenci görüşleri şu biçimdedir:

Farklılıklar ortaya çıkıyor. Ben başka bir şekilde yaparken, arkadaşım başka şekilde yapıyor. Böylelikle farklı görüşler ortaya çıkıyor. Benim farklı kişinin görüşünden bakmama yarar sağlıyor. Sadece kendi görüşümü bildiğimde kendi görüşümle bakabilirim ama arkadaşımın da görüşlerini öğrendiğimde arkadaşımın görüşünü de anlayıp, değerlendirebilirim (Ö6).
Yeni ürünler geliştirme olabilir, empati gibi. Çünkü hepimizin o değer hakkında ne kadar farklı düşündüğünü görüp, anlayabiliyoruz (Ö2).
Özgüven çalışmamızda arkadaşlarımın ne kadar farklı olduğunu gördüm. Hiçbirimiz aynı değiliz, daha anlayışlı olmamız gerektiğini anladık (Ö10).

Öğrencilere göre, sanat temelli değer eğitimi etkinlikleri kullanılarak gerçekleştirilen sosyal bilgiler dersinde öğrenciler el becerisi kazandıklarını ifade etmişlerdir. Sosyal bilgiler dersinde gerçekleştirilen etkinliklerin el becerisi sağlamasına yönelik öğrenci görüşleri şu biçimdedir:

İlk kez sizin sayenizde kil hamuru ile bir şey yaptım. El becerim gelişti (Ö9).
El becerilerimiz eskisinden daha iyi artık, daha rahat bir şekilde yapıyoruz. Eskiden el işi daha zor yaparken, artık yapmamız kolaylaştı (Ö8).
Bizim bu yaptığımız etkinliklerden sonra daha iyi bir resim çizme yeteneğim oldu (Ö2).
Sizin bize yaptırdığınız bu etkinliklerde “Nasıl keseceğiz?” diye bile size soruyorduk. Artık arkadaşlarımızla çok hızlı karar verebiliyoruz. İlgimiz de oluştu, kendimizi geliştirdik. Yaptığımız şeylerin değerli olması güzel (Ö5).

Araştırmaya katılan öğrenciler, sanat temelli değer eğitimi etkinlikleri kullanılarak gerçekleştirilen sosyal bilgiler dersinde liderlik becerisi kazandıklarını ifade etmişlerdir. Sosyal bilgiler dersinde gerçekleştirilen etkinliklerin liderlik becerisi sağlamasına yönelik öğrenci görüşü şu biçimdedir:

Artık grupları daha iyi yönetebilme özelliğim oldu diye düşünüyorum. Bana en çok burada katkıları oldu. Çünkü gruplarda bazen iş paylaşımı konusunda eşitsizlik ya da kararsızlık ortaya çıkabiliyordu. Ben bulunduğum gruplarda bunu çok iyi yönetmeye başlamıştım. Daha eşit ve adaletli iş paylaşımı yaptım (Ö2).

Araştırma bulgularına göre, sosyal bilgiler dersinde gerçekleştirilen sanat temelli değer eğitiminin özgüven, sorumluluk, eşitlik, çevreye duyarlılık, yardımseverlik, estetik, dürüstlük, saygı, özgürlük, adalet ve dostluk değerleri kazanımı sağladığı ortaya

çıkıştır. Derste gerçekleştirilen etkinliklerin özgüven değeri kazanımı sağlamasına yönelik öğrenci görüşleri şu biçimdedir:

Ben özgüven kazandım. Yaptığımız kolajlardan örnek vereyim. Onlar bizim özelliklerimizi ortaya çıkardı. Kendimizi, özelliklerimizi, güvenimizi... Artık kendime iyi bir resim çizebilirim dedim (Ö2).

Benim özgüvenim genelde düşüktü arttı biraz daha. Kendimi keşfettim. Bir şey yaptığımda veya bir şey söylemek istediğimi söylemeye çekiniyordum (Ö8).

Özgüven, daha çok hissettim. İyi olduğum alanlarda kendimi daha çok fark etmeye başladım (Ö9).

Sosyal bilgiler dersinde gerçekleştirilen sanat temelli değer eğitimi öğrencilere sorumluluk değeri kazandırmaktadır. Aşağıda derste gerçekleştirilen sanat temelli değer eğitimi etkinliklerin sorumluluk değeri kazanımı sağladığı bulgusuna yönelik öğrenci görüşleri yer almaktadır:

Bir yandan eğlenirken bir yandan da sorumluluk sahibi olup bizde bir farkındalık yarattı (Ö3). Sorumluluk sahibi oldum, panolara dikkat etmek konusunda... Dersi de daha çok dikkate aldığımı söylemek isterim (Ö9).

Panolara göz kulak olduğumuz için sorumluluk sahibi olduk. O açıdan değerlendirebiliriz (Ö11).

Öğrenci görüşlerine göre, araştırma kapsamında sanat temelli değer eğitimi etkinlikleri kullanılarak gerçekleştirilen sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi eşitlik değeri kazandırdığı bulgusuna ulaşılmıştır. Aşağıda derste gerçekleştirilen sanat temelli değer eğitimi etkinliklerin eşitlik değeri kazanımı sağladığı bulgusuna yönelik öğrenci görüşleri yer almaktadır:

Yaptığımız etkinliklerde örneğin killerle bağımsızlıkla ilgili bir şey yapmıştık, arkadaşlarım geldi bana yardımcı oldu. Bu kısımda eşitlik devreye giriyor, ben onlara yardımcı olsam onlar da bana yardımcı oluyor (Ö2).

Herkese daha çok eşit davrandım. Görev dağılımı yaparken. Birimiz kesme birimiz boyama gibi (Ö7)...

Araştırmada öğrencilerden elde edilen bulgulara göre, sosyal bilgiler dersinde gerçekleştirilen sanat temelli değer eğitiminin öğrencilere çevreye duyarlılık değeri kazandırdığı bulgusuna ulaşılmıştır. Derste gerçekleştirilen sanat temelli değer eğitimi etkinliklerin çevreye duyarlılık değeri kazanımı sağladığı bulgusuna yönelik öğrenci görüşleri aşağıda yer almaktadır:

Geri dönüştürülebilen malzemelerden nasıl ürünler ortaya çıkarabileceğimizi görmemizi, onları nasıl değerlendirebileceğimizi öğrenmemizi sağladı (Ö5).

Geri dönüşüm malzemelerini biz de biriktirmeye başladık. Evde arkadaşlarımla beraber çalışma yapacağız (Ö7).

Evde bir sürü plastik filan birikiyordu, ben onları geri dönüştürüp yeni şeyler yapabileceğimi öğrendim. Minyon yaptım bir tane, size de göstermişim. Geri dönüşen atıkları çöpe atmayıp neler yapabileceğimi gördüm (Ö11).

Araştırma kapsamında sanat temelli değer eğitimi etkinlikleri kullanılarak gerçekleştirilen sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi öğrencilere yardımseverlik değeri kazandırdığı bulgusuna ulaşılmıştır. Aşağıda derste gerçekleştirilen sanat temelli değer eğitimi etkinliklerin yardımseverlik değeri kazanımı sağladığı bulgusuna yönelik öğrenci görüşleri yer almaktadır:

Arkadaşlarımla paylaştım, daha çok yardımlarda bulundum (Ö5).

Sivil toplum kuruluşu kurmuştuk, orada benim aklıma bir şey gelmemişti ama arkadaşım benimle fikirlerini paylaştı. Çalışırken birbirimize yardım etmeyi öğrendik. El baskısı yaptığımızda boyaları paylaştık, fırçaları yıkadık, birbirimize hep yardım ettik (Ö6).

Araştırmada sanat temelli değer eğitimi etkinlikleri kullanılarak gerçekleştirilen sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin estetik değeri kazandığı bulgusuna ulaşılmıştır. Aşağıda derste gerçekleştirilen sanat temelli değer eğitimi etkinliklerin estetik değeri kazanımı sağladığı bulgusuna yönelik öğrenci görüşü yer almaktadır:

Sözlü olarak gösteremediğimiz şeyleri şekil olarak gösterebiliriz. Şekil olarak gösterdiğimizde daha da güzel oluyor (Ö6).

Duvarlarımız da güzelleştiriyoruz. Bizim sınıfımızın duvarları kötüydü. Yeni şeyler astığımızda sınıfımız çok güzel oldu. Sınıfa geldiğimizde daha çok hoşumuza gidiyor (Ö9).

Araştırmada elde edilen bulgulara göre, sanat temelli değer eğitimi etkinlikleri kullanılarak gerçekleştirilen sosyal bilgiler dersinde öğrenciler, dürüstlük değeri kazanmışlardır. Aşağıda derste gerçekleştirilen sanat temelli değer eğitimi etkinliklerin dürüstlük değeri kazanımı sağladığı bulgusuna yönelik öğrenci görüşü yer almaktadır:

Birbirimize dürüst davranmayı öğrendik. Bir canlandırma yapmıştık. Orada dürüst davranmayan biri vardı, o etkili oldu (Ö6).

Araştırma kapsamında yer alan öğrencilere göre, sanat temelli değer eğitimi etkinlikleri kullanılarak gerçekleştirilen sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin saygı değeri kazandığı bulgusuna ulaşılmıştır. Aşağıda derste gerçekleştirilen sanat temelli değer eğitimi etkinliklerin saygı değeri kazanımı sağladığı bulgusuna yönelik öğrenci görüşü yer almaktadır:

Dostluk ve saygı gelişti, çünkü davranış panosuna bir daha yazmak istemedi hiç kimse. Ondan sonra, sınıfta bir sessizlik oldu. Dersi dinlemeler çoğaldı, oraya yazmamak için (Ö7).

Araştırmaya katılan öğrenciler, sanat temelli değer eğitimi etkinlikleri kullanılarak gerçekleştirilen sosyal bilgiler dersinde özgürlük değeri kazanmışlardır. Aşağıda derste gerçekleştirilen sanat temelli değer eğitimi etkinliklerin özgürlük değeri kazanımı sağladığı bulgusuna yönelik öğrenci görüşü yer almaktadır:

Özgürlük değerine sahip olduğumuz için çok şanslıyız. Siz bize bir hikâye vermiştiniz o halk yerinde olmayı hiç istemezdim. Özgürlüğün değerini daha iyi anlamış oldum. Özgür olmasaydık, farklı devletler tarafından yönetilebilirdik (Ö9).

Sanat temelli değer eğitimi etkinlikleri kullanılarak gerçekleştirilen sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin adalet değeri kazandığı bulgusuna ulaşılmıştır. Derste gerçekleştirilen sanat temelli değer eğitimi etkinliklerin adalet değeri kazanımı sağladığı bulgusuna yönelik öğrencinin görüşü “Adaletli davranmayı öğrendik. Birbirimize haksızlık yapmadan, gruplarda zamanla uyum sağladık (Ö1).” biçimindedir.

Araştırmadaki öğrenciler, sanat temelli değer eğitimi etkinlikleri kullanılarak gerçekleştirilen sosyal bilgiler dersinde dostluk değeri kazanmışlardır. Aşağıda derste gerçekleştirilen sanat temelli değer eğitimi etkinliklerin dostluk değeri kazanımı sağladığı bulgusuna yönelik öğrenci görüşü yer almaktadır:

Dostluk olabilir... Bir araya daha sık geldik. Birbirimizle konuşmak hatta bir şeyleri paylaşmak zorunda kaldık. Dostluklar gelişti (Ö2).

Sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin kullanılmasının farklı bakış açılarını tanıtmaya sağladığı bulgusuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin derste gerçekleştirilen sanat temelli değer eğitimi etkinlikleriyle ilgili farklı bakış açılarını tanıtmaya biçimindeki görüşlerine aşağıda yer verilmiştir:

Örneğin; arkadaşlarımız bağımsızlığı nasıl gördü, bu konuda fikir sahibi olduk. Bağımsızlığın hangi şekillerde ortaya çıkabileceğini gördük. Ben kalp yaptım hocam. Kırmızı bir kalp; kırmızı bayrağı, kalp vatana ve bağımsızlığa olan sevgimi gösterdi. Herkes farklı şeyler yaptı (Ö5).

Barış ve özgürlüğün nasıl bir kavram olduğunu, diğer arkadaşlarımız tarafından da ne ifade ettiğini öğrendik. Daha farklı görüşler tarafından barış ve özgürlük nasıl yorumlanabilir bunu gördük, bütün çalışmalarda (Ö6).

Diğer arkadaşların hikâyesini dinlemek... Onun düşüncesini anlamak açısından çok önemli. Arkadaşımızın özgürlük görüşü, eşitlik anlayışı daha farklı olabilir. Benimki daha farklı (Ö7)...

Sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin kullanılması sonucunda öğrenciler arkadaşlık ilişkilerini geliştirme olanağı elde etmişlerdir.

Öğrencilerin derste gerçekleştirilen sanat temelli değer eğitimi etkinlikleriyle ilgili arkadaşlık ilişkilerini geliştirme sağladığı biçimindeki görüşlerine aşağıda yer verilmiştir:

Arkadaşlarla uyum... Çünkü etkinlikleri grupla yaptığımız için arkadaşlarla uyumumuz daha çok gerçekleşmiş oldu. Başka arkadaşlarımızın hangi değerlere daha yakın olduğunu görüp onları tanıyoruz (Ö6).

Arkadaşlarla uyum vardı. Onlarla uyum olmazsa çalışmamız doğru ilerlemez veya onlarla bir çalışma yapamayız. Farklı fikirleri, dinleme ve anlama... Bunları yapmasaydık çalışma üretemezdik (Ö7).

Araştırmaya katılan öğrenciler, sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin kullanılması sonucunda değerleri somutlaştırma kazanımını elde etmişlerdir. Öğrencilerin derste gerçekleştirilen sanat temelli değer eğitimi etkinlikleriyle ilgili değerleri somutlaştırdığı biçimindeki görüşüne aşağıda yer verilmiştir:

Birçok değer ne olduğunu gördük. Benim için özgürlük müzik notaları oldu hocam. Başka bir arkadaşım için ağaç ya da kuş olmuştuk. Bizim için ne ifade ettiğini daha net gördük. Özgüven deyince mesela aklıma artık daha net, somut şeyler geliyor (Ö11).

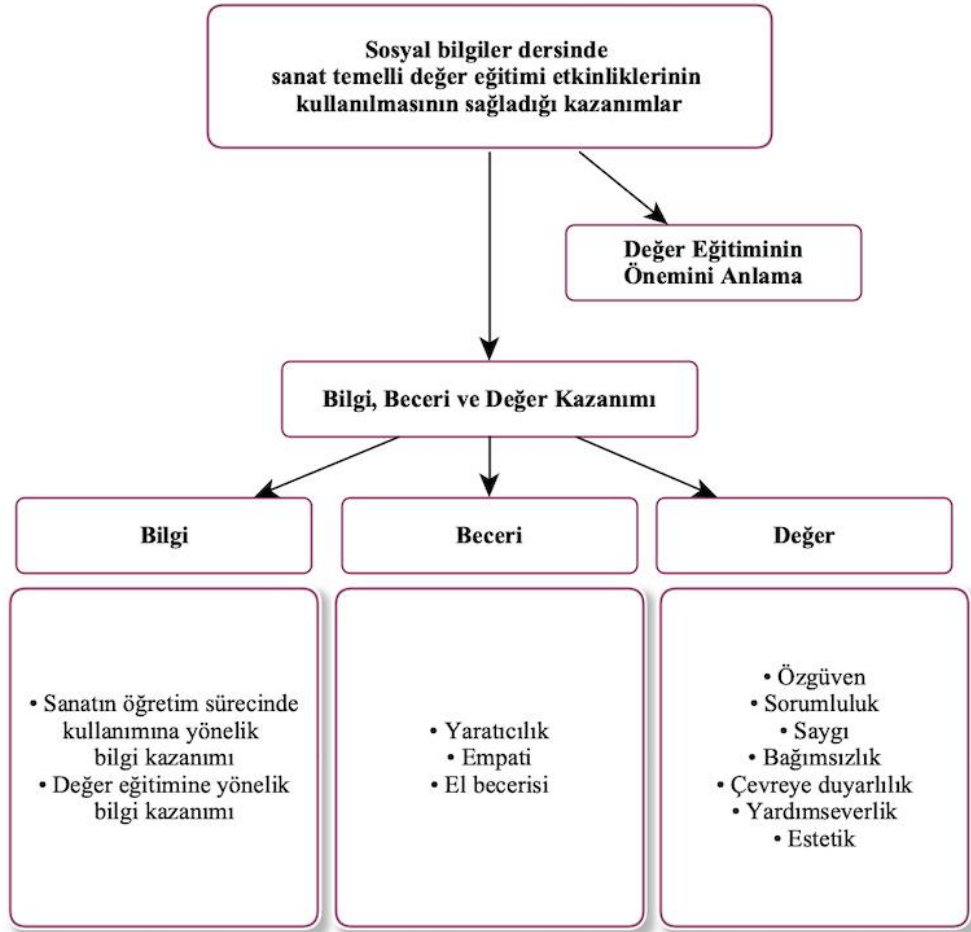
Sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin kullanılmasının sanata ilgiyi artırmayı sağladığı bulgusuna ulaşılmıştır. Derste gerçekleştirilen sanat temelli değer eğitimi etkinlikleriyle ilgili sanata ilgiyi artırmayı sağladığı biçimindeki öğrenci görüşüne aşağıda yer verilmiştir:

Sanata ilgi ve merak duyma çok önemli çünkü diğer arkadaşlarımızda bizim ne yaptığımızı görüyor. Daha güzelini yapabilirim diye düşünerek, daha güzelini yapıyor. Herkes birbirinin etkinliğinden daha güzelini yapıyor. Çünkü merak ve ilgi duyma buna sebep oluyor. Arkadaşlarım yaptıkça, ben de yapabilirim deyip ilgi duyma gerçekleşti (Ö6).

Araştırma kapsamında, sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin kullanılmasının öğrencilere birtakım kazanımlar sağladığı bulgularına ulaşılmıştır. Uygulama sonrasında öğrenciler ile gerçekleştirilen görüşmelere göre sanat temelli değer eğitimi etkinlikleri öğretim sürecini etkili hale getirmiştir. Gerçekleştirilen etkinliklerin öğrencilerin farklı bakış açılarını tanımalarına fırsat verdiği, arkadaşlık ilişkilerini geliştirdiği ve sanata ilgiyi artırdığı bulgularına ulaşılmıştır. Öğrenciler ayrıca, araştırma süreci içerisinde değerlere yönelik ve sanata dair bilgi kazanımı elde ettiğini de ifade etmiştir. Öğrenciler, bu süreçte yaratıcılık, empati, el becerisi ve liderlik gibi çeşitli beceriler; özgüven, sorumluluk, eşitlik, çevreye duyarlılık, yardımseverlik, estetik, dürüstlük, saygı, özgürlük, adalet ve dostluk gibi değerler kazanmışlardır.

4.2.2.2. Öğretmen görüşleri

Araştırma kapsamında; sosyal bilgiler öğretmeni, sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin derslerde kullanılması sonucunda “bilgi, beceri ve değer kazanımı” ve “değer eğitiminin önemini anlama” kazanımlarına ulaşıldığı görüşlerini ifade etmiştir. Sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin kullanılmasının sağladığı kazanımlara ilişkin öğretmen görüşlerinden elde edilen bulgular Şekil 4.16’da gösterilmiştir:

Şekil 4.16. Sosyal bilgiler dersinde gerçekleştirilen sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin sağladığı kazanımlara ilişkin öğretmen görüşleri

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmeni, değer eğitimin önemini anlama kazanımı elde etmiştir. Değer eğitiminin önemini anlamaya yönelik sosyal bilgiler öğretmenin sağladığı kazanıma ilişkin bulguya aşağıda yer verilmiştir:

...süreçte aslında ben kazanımları verirken de öğrencilere değer kazandırabileceğimi öğrendim ve değer eğitiminin ne kadar önemli olduğunu daha iyi anladım diyebilirim.

Araştırma bulgularına göre, sosyal bilgiler öğretmeni sanatın öğretim sürecinde kullanımına yönelik bilgi kazanımı elde etmiştir. Sosyal bilgiler öğretmenin sağladığı kazanıma ilişkin bulguya aşağıda yer verilmiştir:

Sanat dallarını örneğin; görsel sanatları süreçte ben de kullanabileceğimi fark ettim. Ekinliklerin çok zaman ve emek harcayacağı düşünülse de çok daha pratik bir şekilde sürece dâhil edilebildiğini gördüm. Örneğin; konuya ilişkin karikatür çizdirmek çok ilgi çekici ve öğrencileri aktif kılarak sanatı sürece dâhil etmiş olunuyor. Sonuç olarak araştırmanızı oldukça iyi değerlendiriyorum benim ve öğrencilerin üzerinde fazlasıyla olumlu bir etki bıraktığını rahatlıkla söyleyebilirim. Ben de sizden sonra sanatı eğitimde bir araç olarak sıkça kullanacağımı düşünüyorum.

Benim üzerimde önemli kazanımları olduğunu söyleyebilirim daha önce dediğim gibi sanatın eğitimde önemli ve etkili bir araç olduğunu öğrendim.

Aşağıda sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin kullanılmasının değer eğitime yönelik bilgi kazanımı sağlamasına ilişkin sosyal bilgiler öğretmenin görüşü sunulmuştur:

Biz öğretmenler kazanımları yetiştirmeye çalışırken değer eğitimi göz ardı ediyoruz. Süreçte kazanımları verirken de öğrencilere değerleri nasıl kazandırabileceğimi öğrendim ve değer eğitiminin ne kadar önemli olduğunu daha iyi anladım.

Araştırma kapsamında elde edilen bulgulardan bir diğeri ise sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin kullanılmasının beceri kazanımı sağladığı biçimindedir. Sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin kullanılmasının yaratıcılık kazanımı sağlamasına ilişkin sosyal bilgiler öğretmenin görüşü aşağıda sunulmuştur:

Önemli bulduğum nokta şu oldu: Öğrencileri sınav odaklı çalıştırıyor ve hep bir sınava hazırlıyoruz. Onların hayal kurmalarını ya da üretmelerini sağlayacak bir ortam sunmaktan kaçınıyor gibiyiz. Sanat temelli etkinlikler öğrencilerin hayal güçlerini de yaratıcılıklarını geliştirdi. İlk başta ne söyleyeceklerini ne yapacaklarını bilmeyen öğrenciler zamanla hızlıca bir şeyler ortaya koymaya başladılar.

Aşağıda sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin kullanılmasının empati kazanımı sağlamasına ilişkin sosyal bilgiler öğretmenin görüşü yer almaktadır:

Öğrenciler, bu süreçte birbirlerine karşı daha anlayışlı, birbirlerini anlamaya başladılar... Davranış panosu bu durumda etkili oldu. Sanat etkinlikleri sınıf ortamında bu durumu sağladı. Öğrenciler, birden sanat eseri incelemeye ve sanat ürünleri ortaya koymaya başladı, bu durum sınıfa da olumlu yansdı.

Sosyal bilgiler öğretmenine göre, sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin kullanılması öğrencilerin el becerisi kazanmalarını sağlamıştır. Sosyal bilgiler öğretmenin görüşüne aşağıda yer verilmiştir:

Öğrenciler, ilk başta ne yapacaklarını bilemez haldeydiler. Bu durum zamanla iyileşti. Kendilerini, yeteneklerini ve el becerilerini geliştirdiler.

Araştırma kapsamında elde edilen bulgulardan bir diğeri ise sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin kullanılmasının öğrencilere değer kazanımı sağladığı biçimindedir. Aşağıda sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin kullanılmasının özgüven kazanımı sağlamasına ilişkin sosyal bilgiler öğretmenin görüşü sunulmuştur:

Öğrencilerin özellikle özgüven ile ilgili yaptığımız çalışmadan çok etkilendiklerini gözlemlemiştim. Sınıf içerisinde yapılan konuşmalarda öğrencilerin çevrelerinde özgüvenlerini olumsuz yönde etkileyen faktörlere karşı farkındalık kazandıklarını gördük.

Aşağıda sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin kullanılmasının sorumluluk kazanımı sağlamasına ilişkin sosyal bilgiler öğretmenin görüşü sunulmuştur:

Vermiş olduğunuz ödevleri başta çok az öğrenci yaparken gün geçtikçe sayılar arttı. Sınıf içi gerçekleştirilen etkinliklerde de ödev yapan öğrenci sayısındaki artış da etkinliklerin olumlu yönde yansıyan kısmıydı...

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenine göre, sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin kullanılması öğrencilerde saygı değeri kazanımı sağlamıştır. Aşağıda sosyal bilgiler öğretmenin görüşü sunulmuştur:

Öğrencilerin sınıf içerisinde parmak kaldırarak konuşmaya başlaması öğretmene ve diğer öğrencilere saygının bir göstergesidir. Birbirlerine karşı saygılı davranmaları gerektiğini hatta bunun farkındalığını kazandılar.

Sosyal bilgiler dersinde gerçekleştirilen sanat temelli değer eğitimi etkinlikleri sonucunda öğrencilerin bağımsızlık değeri kazanımı sağlamasına ilişkin sosyal bilgiler öğretmenin görüşü aşağıda sunulmuştur:

Konumuz demokrasi olduğunda değer olarak bağımsızlığı öne çıkararak öğrencilere ülkemizde demokrasinin gelişimini öğretirken, değer olarak da bağımsızlığı kazandırdık. Öğrencilere uyumlu ve güçlü bir şekilde çok yönlü gelişim imkânı sağladığını düşünüyorum.

Sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin kullanılmasıyla öğrencilerin kazandıkları bir diğer değer, çevreye duyarlılıktır. Öğrencilerin çevreye duyarlılık değeri kazanımı sağlamasına ilişkin sosyal bilgiler öğretmeninin görüşü aşağıda sunulmuştur:

Öğrenciler, bu çalışmadan oldukça değerli kazanımlar elde ettiler. Hem birçok değer öğrenirken hem de sosyal bilgiler konularında ilerleme sağladılar. Bu değer eğitimi açısından oldukça önemli. Örnek vermek gerekirse sınıfın ilk halini hatırlıyorsunuzdur. Öğrenciler çevrelerini kirletmeme konusunda çok duyarlıydılar. Çalışmada sanırım bununla başladı. Çevreye duyarlılık değerini, atıkların ne kadar fazla olduğunu ve atıklarla neler yapılabileceğini sanat yoluyla gösterdiniz. Öğrencilerde bu çalışmanın hemen etkisi olduğunu düşünüyorum. Çünkü onlarda atık toplamaya başladılar, sınıfı kirletmemeye özen gösterdiler.

Araştırma kapsamında, sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin kullanılmasının öğrencilere yardımseverlik değeri kazanımı sağlamasına ilişkin sosyal bilgiler öğretmeninin görüşü aşağıda sunulmuştur:

Yardımseverlik değeriyle ilgili öğrenciler, kendi sivil toplum kuruluşlarını kurduklarında dikkatle gözlemledim, çok yaratıcı sonuçlar ortaya çıkmıştı. Çeşitli durumlardaki insanlara, hayvanlara yardım etmek amaçlanmış, bunun için logolar çizmişlerdi. Yapmış olduğunuz etkinlikler o haftanın sosyal bilgiler kazanımlarıyla yakından bağlantılıydı. Bu durumun öğrenciler için olumlu olduğunu düşünüyorum.

Aşağıda sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin kullanılmasının estetik değeri kazanımı sağlamasına ilişkin sosyal bilgiler öğretmeninin görüşü sunulmuştur:

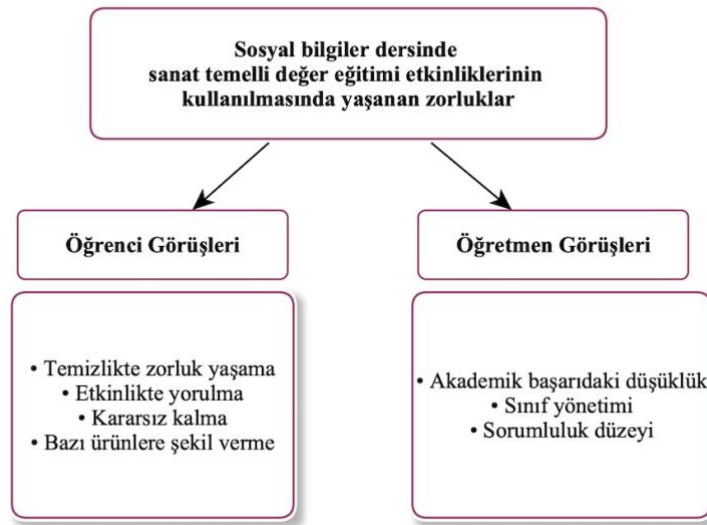
Birçok değeri süreç içerisinde kazandıklarını düşünüyorum. Sınıftaki iyi olmayan ya da güzel görünmeyen alanlara yönelik farkındalık kazandılar. Yaptığınız çalışmalarla o alanları iyi birer görüntüye kavuşmasını sağladınız. Öğrencilerle beraber bu durum estetik değeri kazanmalarını da sağladı.

Araştırmadan elde edilen bulgular incelendiğinde, sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin kullanılmasının öğrencilere ve sosyal bilgiler öğretmenine birtakım kazanımlar sağladığı bulgularına ulaşılmıştır. Uygulama sonrasında sosyal bilgiler öğretmeni ile gerçekleştirilen görüşmelere göre sosyal bilgiler öğretmeni sanatı eğitimde bir araç olarak kullanmaya yönelik kazanım elde etmiştir. Gerçekleştirilen etkinliklerin sosyal bilgiler dersinde değer eğitimine yönelik olması sosyal bilgiler öğretmeninin değer eğitiminin önemini de anlamasını sağlamıştır. Sosyal bilgiler öğretmeni ayrıca, araştırma süreci içerisinde değer eğitimine yönelik bilgi

kazanımı elde ettiğini de ifade etmiştir. Sosyal bilgiler öğretmenine göre, öğrenciler bu süreçte yaratıcılık, empati ve el becerisi gibi çeşitli kazanımlar elde etmişlerdir. Sosyal bilgiler öğretmeni, sanat temelli değer eğitimi sürecinde öğrencilerin özgüven, sorumluluk, saygı, bağımsızlık, çevreye duyarlılık, yardımseverlik ve estetik değeri kazandıklarını düşünmektedir.

4.2.3. Sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin kullanılmasında yaşanan zorluklar

Öğrencilerle ve sosyal bilgiler öğretmeni ile gerçekleştirilen görüşmelerde sosyal bilgiler dersinde uygulanan sanat temelli değer eğitimi etkinlikleri ile ilgili ne tür zorluklar yaşadıklarını belirlemeye yönelik sorular sorulmuştur. Bu doğrultuda öğrencilere “Sosyal bilgiler dersinde sanat temelli eğitim etkinlikleri ile gerçekleştirilen değer eğitimi uygulamaları sırasında ne tür sorunlar yaşadın? Örnek vererek anlatır mısın?”, sosyal bilgiler öğretmenine ise “Sanat temelli eğitim ile gerçekleştirilen değer eğitimi etkinliklerinin gerçekleştirilmesinde yaşadığınız sorunları anlatır mısınız? Örnek verir misiniz?” soruları yöneltilmiştir. Sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi etkinlikleri kullanılması sürecinde yaşanan zorluklara ilişkin bulgular Şekil 4.17’de yer almaktadır:

Şekil 4.17. Sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinde yaşanan zorluklar

4.2.3.1. Öğrenci görüşleri

Araştırma kapsamında sanat temelli değer eğitimi etkinlikleri ile gerçekleştirilen sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin “temizlikte zorluk yaşama”, “etkinlikte yorulma”, “kararsız kalma” ve “bazı ürünlere şekil verme” konularında zorluk yaşadıkları bulgularına ulaşılmıştır. Sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi etkinlikleri sürecinde öğrencilerin temizliğe ilişkin zorluk yaşadıkları belirlenmiştir. Temizliğe dair zorluk yaşadığını belirten öğrencilerin görüşlerine aşağıda yer verilmiştir:

Sıralarımız kil çalışmasında çok kirlenmişti onları temizlemek zordu (Ö1).

En son yaptığımız kil çalışması, boyama çalışmaları özellikle onlarda kirlenme çok oluyordu.

Onları temizlemek zordu (Ö8).

Sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin kullanılmasının yorucu olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin yorucu olduğuna ilişkin öğrencinin görüşü “Hocam bazıları zordu. Bazıları yorucuydu, süre içerisinde yetiştiremediğim oluyordu (Ö9).” biçimindedir.

Araştırmaya kapsamında elde edilen bulgularda sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin kullanılması sürecinde kararsızlık yaşandığına ulaşılmıştır. Sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin kararsızlığa neden olduğuna ilişkin öğrencinin görüşü “Her şeyin arasında çok kalıyorum. O zaman düşünüyorum ne yapsam bilmiyorum. Etkinliklerde kararsızlık çok yaşadım (Ö4).” biçimindedir.

Araştırmaya katılan öğrencilere göre, sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin kullanılması sürecinde bazı ürünlere şekil vermede zorlanılmıştır. Öğrencilerin derste gerçekleştirilen sanat temelli değer eğitimi etkinlikleriyle ilgili bazı ürünlere şekil vermede zorlanma yaşandığına ilişkin görüşlerine aşağıda yer verilmiştir:

Uygulamalar sırasında ilk önce kil tabletlere, hiç bilmediğimiz bir şey olduğu için şekil vermekte biraz zorlandık. Başka bir şey yok (Ö6).

Hocam kil hamurunda yıldız yapamadım, o çok zordu (Ö9).

Araştırma kapsamında sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin kullanılmasında öğrencilerin temizlikte birtakım zorluklar yaşadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi etkinliklerini gerçekleştirirken yorulduğunu belirten bulguya rastlanılmıştır. Öğrenci görüşlerinden ürün oluşturma sürecinde kararsız kalındığı ya da bazı ürünlere şekil verme konusunda zorlanıldığı bulgularına erişilmiştir.

4.2.3.2. Öğretmen görüşleri

Araştırma kapsamında Şekil 4.17’de görüldüğü gibi sosyal bilgiler öğretmeni, sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin kullanılmasında yaşanan zorlukları “akademik başarıdaki düşüklük”, “sınıf yönetimi” ve “sorumluluk düzeyi” olarak belirlemiştir. Sosyal bilgiler öğretmenine göre, öğrencilerin akademik başarılarındaki düşüklüğü sanat temelli değer eğitimi sürecinde karşılaşılan bir zorluktur. Sosyal bilgiler öğretmenin; öğrencilerin akademik başarı düşüklüğüne ilişkin görüşüne aşağıda yer verilmiştir:

Öğrencilerin akademik anlamda başarılarının düşük olması işinizi daha da zor yaptı diyebilirim. Öğrencilerin heyecan ve istek düzeylerinin düşük olması eğitimde en istemediğimiz durumdur fakat zaman ilerledikçe öğrencilerin dersleri heyecanla karşıladıklarını da gözlemledim.

Sosyal bilgiler öğretmeniyle gerçekleştirilen görüşmelere göre, derste gerçekleştirilen sanat temelli değer eğitimi etkinlikleri sırasında sınıf yönetiminin zor olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Sosyal bilgiler öğretmenin görüşüne aşağıda yer verilmiştir:

Sınıf içerisinde ses ve istenmeyen davranışlar gözlemledik. Etkinlikler sırasında bu tür sorunlar olabiliyor ama etkileşimli davranış panosu bu konuda etkili oldu. Ben sizden sonra o panoyu kullanmaya devam edeceğim.

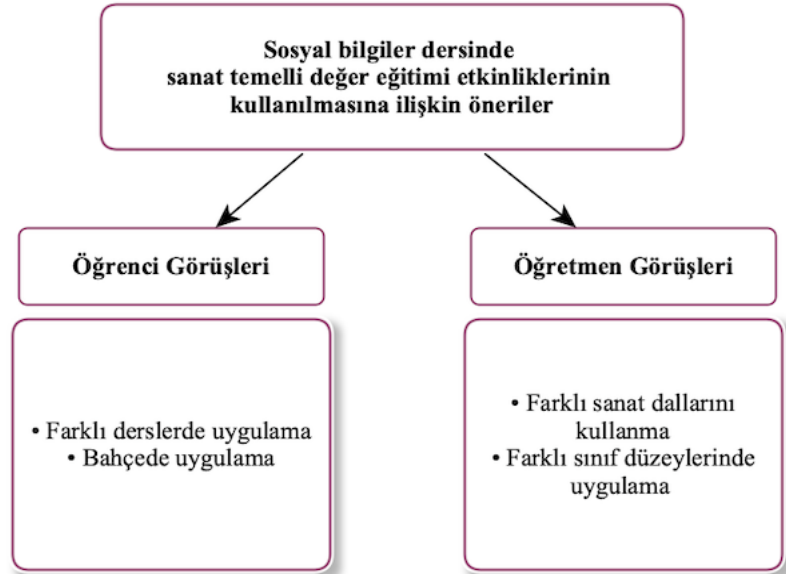
Sosyal bilgiler öğretmeni derste gerçekleştirilen sanat temelli değer eğitimi etkinlikleri sırasında öğrencilerin sorumluluk bilinçlerinin düşük olmasından kaynaklı zorluklarla karşılaştığını ifade etmiştir. Sosyal bilgiler öğretmenin görüşüne aşağıda yer verilmiştir:

Öğrenciler genel anlamda sorumluluklarını yerine getiren bir grup değildi. Bunu siz de vermiş olduğunuz ödevlerden de fark etmişsinizdir ama bu durumda ciddi bir artış oldu. Umarım sizden sonra da bu şekilde devam eder.

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenine göre, sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi etkinliklerini kullanmada karşılaşılan zorluklar; öğrencilerin akademik başarılarının ve sorumluluk düzeylerinin genel olarak düşük olması ve sınıf yönetimidir. Sosyal bilgiler öğretmenin görüşleri incelendiğinde karşılaşılan bu sorunların süreç içerisinde iyileştirildiği görülmektedir.

4.2.4. Sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin kullanılmasına ilişkin öneriler

Yapılan görüşmelerde öğrencilere ve sosyal bilgiler öğretmenine, sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin kullanılması sürecine ilişkin önerilerini ortaya koymak amacıyla soru yöneltilmiştir. Bu kapsamda öğrencilere ve sosyal bilgiler öğretmenine “Sosyal bilgiler dersinde sanat temelli eğitim etkinlikleri ile gerçekleştirdiğimiz değer eğitimi uygulamalarına ilişkin önerileriniz nelerdir?” sorusu sorulmuştur. Sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin kullanılması sürecine ilişkin önerilerle ilgili bulgular Şekil 4.18’de yer verilmiştir:

Şekil 4.18. Derste gerçekleştirilen sanat temelli değer eğitimi etkinliklerine yönelik öneriler

4.2.4.1. Öğrenci görüşleri

Araştırma bulgularına göre; öğrenciler sanat temelli değer eğitimi etkinlikleri ile işlenen sosyal bilgiler dersine yönelik “farklı derslerde uygulama” ve “bahçede uygulama” biçiminde önerilerini belirtmişlerdir.

Sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin farklı derslerde de uygulanmasına yönelik önerisini belirten öğrencinin görüşüne aşağıda yer verilmiştir:

Bu etkinlikler, çok yararlı. Sadece sosyal bilgiler dersinde olmasaydı, keşke diğer derslerde de olsaydı (Ö2).

Araştırmaya katılan öğrencilerden birine göre, sanat temelli değer eğitimi etkinliklerini farklı ortamlarda uygulanmasını önermiştir. Öğrencinin görüşüne aşağıda yer verilmiştir:

Birkaç etkinliği bahçede toplu bir şekilde yapabildik. Bütün sınıfın katılacağı büyük bir etkinliği bahçede yapabildik (Ö4).

Araştırma kapsamında öğrencilerle gerçekleştirilen görüşmelerde öğrenciler, sanat temelli değer eğitimi etkinliklerini yararlı bulmuşlar ve bu etkinlikleri diğer derslerde de uygulamak istemişlerdir. Bazı öğrenciler sosyal bilgiler dersinde gerçekleştirilen sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin okul bahçesinde de gerçekleştirilebileceği önerisinde bulunmuşlardır. Önerilerin farklı dersler boyutunda ve sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin uygulandığı ortamla ilişkili olduğu görülmektedir.

4.2.4.2. Öğretmen görüşleri

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmeni sanat temelli değer eğitimine ilişkin birtakım önerilerde bulunmuştur. Şekil 4.18’de görüldüğü gibi sosyal bilgiler öğretmeni, sosyal bilgiler dersinde gerçekleştirilen sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin kullanılmasına yönelik olarak “farklı sanat dallarını kullanma” ve “farklı sınıf düzeylerinde uygulama” yapılmasını önermiştir. Sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi etkinlikleri sürecinde sosyal bilgiler öğretmeni, farklı sanat dallarının kullanılmasını önermiştir. Sosyal bilgiler öğretmenin; farklı sanat dallarının kullanılması önerisine ilişkin görüşüne aşağıda yer verilmiştir:

Çeşitli sanat dallarıyla zenginleştirerek daha fazla verim alınabileceğini düşünüyorum. Müzik veya drama öğrencilerin ilgisini çeker, bunları da değerlendirebiliriz. Çünkü farklı birçok sanat dalıyla öğrencilerin dikkatlerini çekmek, farklı değerleri ele almak daha çok mümkün olacaktır.

Sosyal bilgiler öğretmenine göre, sanat temelli değer eğitimi etkinlikleri farklı sınıf düzeylerinde de uygulanmalıdır. Sosyal bilgiler öğretmenin sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin farklı sınıf düzeylerinde de uygulanması gerektiğine ilişkin görüşüne aşağıda yer verilmiştir:

Farklı sınıf düzeylerinde bu tür etkinlikleriniz olmasını isterdim. Onlarda nasıl etkilerde bulunacağını merak ediyorum. Değer eğitimi boyutunda farklı sınıflara da zenginlik katacaktır.

Araştırmada sosyal bilgiler öğretmeni, öğrencilerin dikkatlerini çekmek ve farklı değerleri ele almak için farklı sanat dallarının da sanat temelli değer eğitimi sürecinde kullanılması gerektiğini önermiştir. Sosyal bilgiler öğretmeni ayrıca farklı sınıf düzeylerinde de sanat temelli değer eğitimi uygulamalarının yapılması gerektiğinden söz etmiştir.

5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu araştırmada sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin kullanıldığı derslerin planlanması, uygulanması ve uygulama süreçlerinin değerlendirilmesi biçiminde bir süreç takip edilmiştir. Bu bölümde araştırma bulgularından elde edilen sonuçlara, sonuçların ilgili alan yazın ile ilişkilendirilmesi ile oluşan tartışma bölümüne, uygulamaya ve ileride yapılacak araştırmalara ilişkin önerilere yer verilmiştir.

5.1. Sonuç

Sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin nasıl uygulanabileceğini ve sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi etkinliklerine yönelik öğretmen ve öğrenci görüşlerini ortaya koymayı amaçlayan bu araştırmada eylem araştırması deseni benimsenmiştir. Araştırmada sanat temelli değer eğitimi etkinliklerine yönelik 12 eylem planı hazırlanmıştır. Uygulanan 12 eylem planı için araştırmacı ve öğretmen günlüğü, öğrenci anekdot defterleri, öğretmen ve öğrencilerle gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmeler aracılığıyla veri toplanmıştır. Araştırmanın uygulama süreci tamamlandıktan sonra ise öğrenciler ve sosyal bilgiler öğretmeni ile sanat temelli değer eğitimi sürecini değerlendirmeye yönelik yarı yapılandırılmış görüşme gerçekleştirilmiştir. Araştırmada elde edilen veriler bulgular başlığı altında sunulmuş ve bulgulardan yola çıkılarak araştırmanın sonuçlarına ulaşılmıştır.

Sonuç bölümü “sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin kullanılmasına ilişkin sonuçlar” ve “sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi etkinliklerine yönelik öğrenci ve sosyal bilgiler öğretmeni görüşlerine ilişkin sonuçlar” başlıkları altında açıklanmıştır.

5.1.1. Sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin kullanılmasına ilişkin sonuçlar

Araştırmanın bu bölümünde sosyal bilgiler dersinde gerçekleştirilen sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin uygulanması sırasında öğrenci ve sosyal bilgiler öğretmenine ait görüşlerden elde edilen sonuçlar yer almaktadır.

5.1.1.1. Sanat eseri inceleme etkinliğine ilişkin sonuçlar

Sanat eseri inceleme etkinliğinde öğrencilere çevreye duyarlılık ile çevreye saygı değerleri kazandırarak, geri dönüşüme dikkat çekmek ve sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitime başlangıç olması amaçlanmıştır. Etkinlik için değer eğitimi yaklaşımlarından değer belirginleştirme basamaklarına uygun ders planı hazırlanmıştır. Aşağıda sosyal bilgiler dersinde sanat eseri inceleme etkinliğine ilişkin sonuçlara yer verilmiştir:

- Öğrencilerin anekdot defterleri ve etkinlik sonrası gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda, öğrenciler sanat eseri inceleme etkinliğinin daha iyi öğrenme sağladığı bulgusu elde edilmiştir. Öğrenciler etkinlik sonrasında geri dönüşümün önemli olduğuna değinmiştir. Sanat eseri inceleme etkinliğiyle sosyal bilgiler dersi daha eğlenceli ve ilgi çekici hale gelmiştir. Öğrenciler ayrıca, etkinlikte inceledikleri sanat eserlerinin ardından, çevrenin korunması ve geri dönüşüm konusunda daha bilinçli hale gelmişlerdir. Bu durum, sanatın öğrenme sürecini zenginleştirdiği ve öğrencilerin çevre bilinci konusunda duyarlılıklarını artırdığını göstermektedir.
- Sosyal bilgiler öğretmenin günlük ve etkinlik sonrası gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda, sanat eseri inceleme etkinliği öğrencilerin derse olan ilgilerinin artmasını sağlamıştır. Sosyal bilgiler öğretmenine göre ders içerisinde incelenen atıklar ile yapılan sanat eserleri öğrencilerde doğal çevreye karşı duyarlılık oluşturmuş bu durum değer eğitiminin başarılı olmasına olanak sağlamıştır. Sosyal bilgiler öğretmeni günlükte etkinliğin uygulanması sırasında sınıf yönetiminde zorluklar yaşandığını belirtmiştir. Sosyal

bilgiler öğretmeni etkinliğe dair Jane Parkins'in boya kullanmadan bu eserleri yapması öğrencilerde merak uyandırdığını ifade etmiştir.

5.1.1.2. Figüratif tasarım etkinliğine ilişkin sonuçlar

Figüratif tasarım araştırmanın uygulama sürecinde ikinci sanatsal etkinlik olarak planlanmıştır. Figüratif tasarım etkinliği değer belirginleştirme yaklaşımının davranışa dönüştürme basamağı için hazırlanmıştır. Figüratif tasarım etkinliğinde de duyarlılık ve çevreye saygı değerleri ele alınmıştır. Aşağıda sosyal bilgiler dersinde figüratif tasarım etkinliğinin uygulanmasına ilişkin sonuçlara yer verilmiştir:

- Öğrencilerin anekdot defterleri ve etkinlik sonrası gerçekleştirilen görüşmelerden elde edilen verilerin analizi, sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin figüratif tasarım etkinliği sırasında geri dönüşüm malzemelerinden tasarımlar yapmalarının, geri dönüşüme önem vermelerini, yaratıcılıklarının gelişmesini ve çevre temizliğinin önemini anlamalarını sağlamıştır. Öğrenciler, ders sırasında tasarım yapmanın ve ürünlerin estetik görünümüne odaklanmanın dersi eğlenceli hale getirdiğini ve çevre bilinci kazanmalarını sağladığını ifade etmişlerdir.
- Sosyal bilgiler öğretmenin günlük ve etkinlik sonrası gerçekleştirilen görüşmelerden elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda figüratif tasarım etkinliğinin kullanılması, öğrencilerin derse yönelik ilgi ve meraklarını artırmıştır. Sosyal bilgiler öğretmeni, günlüğünde öğrencilerin tasarım yaparken sorumluluk aldıklarını bu durumun öğrencilerin yaratıcılık ve sorumluluklarının gelişmesini sağladığını ifade etmiştir.

5.1.1.3. Afiş hazırlama etkinliğine ilişkin sonuçlar

Araştırmanın uygulama sürecinde gerçekleştirilen afiş hazırlama sanat temelli değer eğitimi çalışması ara tatil dönemine rastladığından okul dışı etkinlik olarak planlanmıştır. Afiş hazırlama etkinliğiyle kültürel mirasa duyarlılık değeri ele alınmıştır. Aşağıda sosyal bilgiler dersinde afiş hazırlama sanat temelli değer eğitimi etkinliğine ilişkin sonuçlara yer verilmiştir:

- Öğrenciler ile etkinlik sonrası gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda, öğrencilerin ara tatillerinin yararlı ve eğlenceli geçtiği bulgusuna ulaşılmıştır. Öğrenciler görüşmelerde çevrelerinde bulunan değerlerin farkına vardıklarını belirtmiştir. Öğrenciler ayrıca kültürel mirasın korunmasının önemini anladıklarını ifade etmiştir. Bu bağlamda sosyal bilgiler dersinde afiş hazırlama sanat temelli değer eğitiminin öğrencilerde kültürel mirasa duyarlılık değerinin kazanılmasına olanak sağladığı ortaya çıkmıştır.
- Sosyal bilgiler öğretmeni ile etkinlik sonrası gerçekleştirilen görüşmelerden elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda ara tatilde sanat temelli değer eğitimini kapsayan bir etkinliğin gerçekleştirilmesi öğrencilerin süreçten uzaklaşmasını engellemiştir. Sosyal bilgiler öğretmeni, okul dışı etkinlik yapılmasının yararlı olduğunu belirtmiştir. Sosyal bilgiler öğretmeni, afiş hazırlama görevini yapmayan birçok öğrencinin olması konusunda öğrencilerin sorumluluklarını yerine getirmede eksiklerinin olduğuna, sorumluluk almaları konusunda çalışmalar yapılması gerektiğine değinmiştir.

5.1.1.4. Amblem/logo tasarımı hazırlama etkinliğine ilişkin sonuçlar

Amblem/logo tasarımı hazırlama etkinliğinde yardımseverlik, dayanışma ve saygı değerleri, değer belirginleştirme yaklaşımının ödüllendirme basamağında ele alınmıştır. Öğrenciler, hayali olarak kurmuş oldukları sivil toplum kuruluşları için amblem ya da logo çizmiştir. Etkinlik uygulanmadan önce geçerlik komitesi tarafından sınıf içinde düzeni oluşturmak ve saygıyı artırmak amacıyla önerilen işaret levhası kullanılmıştır. Aşağıda sosyal bilgiler dersinde amblem/logo tasarımı hazırlama sanat temelli değer eğitimi etkinliğine ilişkin sonuçlara yer verilmiştir:

- Öğrencilerin anekdot defterleri ve etkinlik sonrası gerçekleştirilen görüşmelerden elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda öğrenciler dersin eğlenceli geçtiğini, yardımlaşma ve dayanışmanın önemini anladıklarını ifade etmişlerdir. Bulgulara göre, sanat temelli değer eğitiminde amblem/logo tasarımı kullanılması öğrencilerin yardımseverlik ve dayanışma değerleri kazanmalarına olanak sağlamıştır. Öğrenciler,

gerçekleştirdikleri etkinliklerin duvara asılmasının güzel ve estetik olduğunu belirtmişlerdir. Öğrenciler logo ve amblem tasarımı yaparken resim becerilerinin ve yaratıcılıklarının geliştiklerini, kendi fikirlerinin de öneminin anlaşıldığını ifade etmişlerdir.

- Sosyal bilgiler öğretmeninin günlüğü ve etkinlik sonrası gerçekleştirilen görüşmelerin analizine dayanarak, etkinliğin yararlı ve uygulanabilir olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sosyal bilgiler öğretmeni sivil toplum kuruluşlarının dayanışma ve yardımlaşmadaki öneminin öğrenciler tarafından anlaşıldığını ifade etmiştir. Sosyal bilgiler öğretmeni “benim sivil toplum kuruluşum” isimli etkinliğin öğrencilerin derse olan ilgilerini artırdığını ifade etmiştir.

5.1.1.5. Davetiye tasarımı hazırlama etkinliğine ilişkin sonuçlar

Davetiye tasarımı hazırlama etkinliğinde yardımseverlik, dayanışma ve saygı değerleri, değer belirginleştirme yaklaşımıyla ele alınmıştır. Hazırlanan ders planı bir önceki ders planının devamı niteliğinde planlanmıştır. Davetiye tasarımı etkinliği ise değer belirginleştirme yaklaşımının davranışa dönüştürme basamağında kullanılmıştır. Etkinlik kapsamında Edirne ilinde bulunan AFAD’a ziyaret planlanmıştır. Bu ziyaret ile birlikte, dayanışma ve yardımlaşma değerlerinin kazandırdığı bilinç doğrultusunda, çevremizdeki bireyleri sivil toplum kuruluşlarında gönüllü olmaya teşvik eden bir davetiye tasarlamak amaçlanmıştır. Aşağıda sosyal bilgiler dersinde davetiye tasarımı hazırlama sanat temelli değer eğitimi etkinliğine ilişkin sonuçlara yer verilmiştir:

- Öğrencilerin anekdot defterleri incelendiğinde, etkinliğin istasyon tekniğiyle yapılmasının öğrencilere grup içinde iş birliği yapmanın ve sorumluluk almanın önemini anlamalarına yardımcı olduğu görülmektedir. Bu bulgu, etkinlik sonrası yapılan görüşmelerde de doğrulanmıştır. Öğrenciler etkinlik sırasında; yeni fikirler kazandıklarını, öğrenme isteğinin oluştuğunu, STK'lere karşı sorumluluk ve bilinç oluştuğunu, saygılı davrandıklarını ve dayanışmaya destek olduklarını belirtmiştir. Aynı zamanda öğrenciler dersin eğlenceli geçtiğini ve ortaya çıkan ürünlerin estetik durduğunu ifade etmiştir.
- Sosyal bilgiler öğretmeninin günlüğü ve etkinlik sonrası gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen verilerin çözümlenmesi

sonucunda öğrencilerin derse karşı motivasyonlarının arttığı sonucu ortaya çıkmıştır. Sosyal bilgiler öğretmenini etkinliğin dikkat çekici olduğunu vurgulamış ve bu durumun öğrencilerin istekli olmasına katkı sağladığını ifade etmiştir.

5.1.1.6. Karikatür tasarımı etkinliğine ilişkin sonuçlar

Karikatür tasarımı 1 Mayıs Emek ve Dayanışma Günü'ne özel olarak emeğe saygı değerini ele alan bir etkinlik olarak planlanmıştır. Resmi tatil olması sebebiyle ev ödevi olarak tasarlanmış ve öğrencilerden emeğe saygı konulu karikatür hazırlamaları istenmiştir. Aşağıda sosyal bilgiler dersinde karikatür tasarımı hazırlama sanat temelli değer eğitimi etkinliğine ilişkin sonuçlara yer verilmiştir:

- Öğrenciler ile etkinlik sonrası gerçekleştirilen görüşmelerden elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda, öğrencilerin ödevlerini birbirleriyle yardımlaşarak ve iş birliği içinde tamamlamış oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgular, sanat temelli değer eğitimi etkinliğinin öğrencilerin birbirlerine destek olup ödevlerini tamamlama sürecine olumlu bir katkı sağladığını göstermektedir. Öğrenciler karikatür yapmanın eğlenceli olduğunu ve bu karikatürleri yaparken emeğe saygının önemli olduğunu fark ettiklerini ifade etmişlerdir.
- Sosyal bilgiler öğretmenini ile etkinlik sonrası gerçekleştirilen görüşmelerden elde edilen verilerin çözümlenmesiyle sosyal bilgiler öğretmeninin emeğe saygı değerinin öğrenciler tarafından içselleştiği sonucuna ulaşılmıştır. Sosyal bilgiler öğretmenini öğrencilerde ödev getirme sayısının arttığını ve sürece daha iyi uyum sağladıklarını ifade etmiş bu gelişmenin altında etkileşimli davranış panosunun olumlu bir etkisinin olduğunu eklemiştir.

5.1.1.7. Kostüm ve sahne dekoru tasarımı etkinliğine ilişkin sonuçlar

Kostüm ve sahne dekoru tasarımı hazırlama etkinliğinde dürüstlük değeri ele alınmıştır. Değer analizi yaklaşımına yönelik hazırlan etkinlikte öğrenciler ele alınan değer doğrultusunda informal drama yapmış, informal dramaya uygun kostüm ve sahne dekoru tasarlamışlardır. Aşağıda sosyal bilgiler dersinde kostüm ve sahne dekoru tasarımı hazırlama sanat temelli değer eğitimi etkinliğine ilişkin sonuçlara yer verilmiştir:

- Öğrencilerin anekdot defterleri ve etkinlik sonrası gerçekleştirilen görüşmelerden elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda öğrencilerin güven duyma ve alışveriş deneyimlerinde dürüstlüğü önemini fark ettikleri bulgularına ulaşılmıştır. Öğrenciler süreç içerisinde grup olarak hareket etmişlerdir. Bu durumdan dolayı öğrenciler dayanışmayı ve takım olmayı öğrendiklerini ifade ederek etkinliğin arkadaşlık ilişkilerine olumlu etkisine değinmişlerdir. İnfomal drama etkinliği için öğrenciler, özgüven kazanmalarına yardımcı olduğunu ve dersin eğlenceli geçmesini sağladığını ifade etmişlerdir.
- Sosyal bilgiler öğretmeninin günlüğü ve etkinlik sonrası gerçekleştirilen görüşmelerden elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda, sanat temelli değer eğitimi etkinliğinin öğrencilere olumlu tartışma ortamı sunduğuna ve öğrencilerin ilgisini çektiği sonucuna varılmıştır. Sosyal bilgiler öğretmeni, sınıf içinde kostüm tasarımına ilgi duyan öğrencilerin bulunduğunu ve sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin farklı ilgi alanlarına sahip öğrencilerin özgüven kazanmalarına imkân sağladığını belirtmiştir. Sosyal bilgiler öğretmeninin günlüğünden elde edilen verilere göre, kostüm ve sahne dekoru tasarımı sosyal bilgiler dersleri için uygulanabilir bir etkinliktir . Bu bulgu, etkinlik sonrası yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerde de doğrulanmıştır.

5.1.1.8. Kolaj çalışması etkinliğine ilişkin sonuçlar

Kolaj çalışması etkinliğinde özgüven değeri, değer analizi yaklaşımıyla ele alınmıştır. Sanat temelli değer eğitimi etkinliği değer analizi yaklaşımının karar verme basamağında öğrencilerin kendi güçlü yönlerini fark edebilecekleri bir kolaj çalışmasıyla gerçekleştirilmiştir. Aşağıda sosyal bilgiler dersinde kolaj çalışmasıyla değer eğitimi etkinliğine ilişkin sonuçlara yer verilmiştir:

- Öğrencilerin anekdot defterleri ve etkinlik sonrası gerçekleştirilen görüşmelerden elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda güçlü ve zayıf yönlerinin farkına vararak özgüven kazandıkları bulgusu elde edilmiştir. Öğrenciler etkinliğin özgürlüklerini artırdığını ve eğlenceli olduğunu ifade etmiş, ortaya çıkardıkları ürünün ise estetik durduğunu

belirtmişlerdir. Öğrenciler, süreç içerisinde arkadaşlarını daha iyi tanıdığını ve birbirleriyle olan ilişkilerinin olumlu etkilendiğini ifade etmişlerdir. Arkadaş ilişkilerindeki bu iyileşme öğrenciler tarafından saygılı davranmanın bir sonucu olarak görülmüştür. Öğrenciler, süreç ilerledikçe birbirlerini daha iyi tanıdıklarını ve aralarındaki ilişkilerin geliştiğini ifade etmişlerdir.

- Sosyal bilgiler öğretmenin günlük ve etkinlik sonrası gerçekleştirilen görüşmelerden elde edilen verilerin çözümlenmesi ile, sanat temelli değer eğitimi etkinliğinin öğrencilerin kendilerini tanımalarına ve özgüven kazanmalarına katkı sağladığı sonucuna ulaşılmıştır. Sosyal bilgiler öğretmeni, etkinliğin uygulanabilir olduğunu ifade etmiştir.

5.1.1.9. Parmak boya ile el baskısı etkinliğine ilişkin sonuçlar

Parmak boya ile el baskısı etkinliğinde öğrencilere yardımseverlik değerini kazandırmak amaçlanmıştır. Yardımseverlik değeri değer analizi yaklaşımı kullanılarak sanat temelli değer eğitimi etkinlikleriyle ele alınmıştır. Etkinlik için değer eğitim yaklaşımlarından değer analizi yaklaşımı basamaklarına uygun ders planı hazırlanmıştır. Sanat temelli değer eğitimi etkinliği, değer analizi yaklaşımının alternatif belirleme basamağında kullanılmıştır. Süreç içerisinde sınıf olarak ortak bir ürün çıkarılmış ve çıkarılan ürün okul panosunda sergilenmiştir. Aşağıda sosyal bilgiler dersinde parmak boya ile el baskısı etkinliğine ilişkin sonuçlara yer verilmiştir:

- Öğrencilerin anekdot defterleri ve etkinlik sonrası gerçekleştirilen görüşmelerden elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda yardımlaşmanın artmasıyla beraber sürecin daha hızlı tamamlandığına ve arkadaşlık ilişkilerinin olumlu etkilendiği bulguları elde edilmiştir. Öğrenciler grup çalışması sayesinde birlik ve paylaşmanın sağlandığını, dayanışmanın önemini anlaşıldığını ifade etmişlerdir. Öğrenciler, etkinliğin eğlenceli olduğunu ve ortaya çıkan ürünün estetik durduğunu belirtmişlerdir.
- Sosyal bilgiler öğretmenin günlük ve etkinlik sonrası gerçekleştirilen görüşmelerden elde edilen verilerin çözümlenmesi ile parmak boya ile el baskısı etkinliğinin öğrenciler arasındaki yardımlaşma ve dayanışmaya

katkı sağladığı sonucuna ulaşılmıştır. Sosyal bilgiler öğretmeni öğrencilerin derse yönelik motivasyonlarının arttığını aynı zamanda eğlenceli vakit geçirdiklerini ifade etmiştir.

5.1.1.10. Grafiti çalışması etkinliğine ilişkin sonuçlar

Grafiti çalışması resmi tatile denk gelen sosyal bilgiler dersi nedeniyle ev ödevi biçiminde planlanmıştır. 10-16 Mayıs tarihleri Engelliler Haftası olarak yer almaktadır. Bu nedenle öğrencilere farklılıklara saygı değeri konulu bir grafiti hazırlamaları için etkinlik yönergesi dağıtılmıştır. Etkinlik için öğrencilerin gruplar oluşturması istenmiştir. Aşağıda sosyal bilgiler dersi sanat temelli değer eğitimi kapsamında grafiti çalışması ev ödevi etkinliğine ilişkin sonuçlara yer verilmiştir:

- Öğrenciler ile etkinlik sonrası gerçekleştirilen görüşmelerden elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda, farklılıklara saygının önemini anlamalarında öğrencilere katkı sağlamıştır. Öğrenciler grafiti yapmanın eğlenceli olduğunu, yaratıcılıklarının gelişmesine ve kendilerini keşfetmelerine katkı sağladıklarını vurgulamıştır. Etkinliği grup çalışması biçiminde gerçekleştirmiş olmaları, öğrencilerin iş birliği yapmalarına olanak sağlamıştır.
- Sosyal bilgiler öğretmeni ile etkinlik sonrası gerçekleştirilen görüşmelerden elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda, sosyal bilgiler öğretmeni grafiti çalışmasının etkili vatandaş yetiştirme etkili olduğunu vurgulamıştır. Sosyal bilgiler öğretmeni belirli gün ve haftaların derslere entegrasyonu konusunda bu tür etkinliklerin yararlı olacağını belirtmiştir. Sosyal bilgiler öğretmeni ile gerçekleştirilen görüşmelerde etkinliğin öğrencilerin grafiti ile tanışmalarını ve grafitiye yönelik farkındalık kazanmalarını sağladığı bulgusuna ulaşılmıştır.

5.1.1.11. Posta sanatı etkinliğine ilişkin sonuçlar

Posta sanatı etkinliğinde öğrencilere özgürlük değerini kazandırmak amaçlanmıştır. Özgürlük değeri ahlâki muhakeme yaklaşımı kullanılarak sanat temelli değer eğitimi etkinlikleriyle ele alınmıştır. Etkinlik için ahlâki ikilem durumunda ortaya çıkan değerlerin öğrenciler tarafından olumlu ve olumsuz yönleri değerlendirilmiş, bu konudaki

düşüncelerini renkli zarflardaki kartlara yazmaları istenmiştir. Öğrenciler ardından özgürlük değerine ilişkin posta sanatını gerçekleştirmişlerdir. Aşağıda sosyal bilgiler dersinde posta sanatı etkinliğine ilişkin sonuçlara yer verilmiştir:

- Öğrencilerin anekdot defterleri ve etkinlik sonrası gerçekleştirilen görüşmelerden elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda, özgürlüğün daha iyi tanımlandığı ve etkinlikler sonucunda özgürlüğün bilgi aktarımındaki önemini anladıkları bulgusuna ulaşılmıştır. Öğrenciler posta sanatı etkinliğinin dersi eğlenceli hale getirdiğini, empati yapmayı sağladığını vurgulamıştır. Sanat temelli değer eğitimi etkinliğiyle birlikte öğrencilerin özgürlüğün önemini anladıkları ve etkinliğin farklı bakış açılarını görmelerine imkân sağladığı sonucuna ulaşılmıştır.
- Sosyal bilgiler öğretmeninin günlüğü ve etkinlik sonrası gerçekleştirilen görüşmelerden elde edilen verilerin çözümlenmesi ile birlikte, yapılan etkinliğin öğrencilerde derse yönelik ilgi ve merak uyandırmasına katkı sağladığı sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmen dersin eğlenceli geçtiğini vurgulamıştır. Kavramların somutlaşmasına katkı sağladığı bulgusu elde edilmiştir.

5.1.1.12. Seramik ile sembol çalışması etkinliğine ilişkin sonuçlar

Seramik ile sembol çalışması etkinliğinde bağımsızlık değeri, ahlâki muhakeme yaklaşımı ile ele alınmıştır. Seramik ile sembol çalışmasında öğrencilere araştırmacı tarafından kil hamurları dağıtılmış ve onlar için bağımsızlığı ifade eden seramik heykeller yapmaları istenmiştir. Aşağıda sosyal bilgiler dersinde seramik ile sembol çalışması sanat temelli değer eğitimi etkinliğine ilişkin sonuçlara yer verilmiştir:

- Öğrencilerin anekdot defterleri ve etkinlik sonrası gerçekleştirilen görüşmelerden elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda, el becerileri kazandıkları, bağımsızlığın ve özgürlüğün önemini kavradıkları bulgularına ulaşılmıştır. Seramik ile sembol çalışmaları grup etkinliği biçiminde yapıldığından dolayı öğrenciler dayanışma ve birlik içerisinde çalıştıklarını vurgulamışlardır. Öğrencilerin farklı gruplardaki seramik ile yapılan sembol çalışmalarını incelemeleriyle çeşitli bakış açılarını görme olanağı buldukları ve bağımsızlık kavramının onlar için somutlaştığı sonucuna ulaşılmıştır.

Öğrenciler etkinliğin eğlenceli ve güzel olduğunu belirtirken kil hamuruna şekil vermenin ve etkinlik sonrası temizliğin zor olduğu sonucuna ulaşmıştır.

- Sosyal bilgiler öğretmenin günlük ve etkinlik sonrası gerçekleştirilen görüşmelerden elde edilen verilerin çözümlenmesi ile birlikte, aktif öğrenmenin sağlandığı ve bağımsızlığın öneminin kavrandığı sonuçlarına ulaşmıştır. Sosyal bilgiler öğretmeni öğrencilerin eğlenirken öğrendiklerini belirtmiştir. Öğrencilerin kil hamuruna şekil vermede zorluk yaşamaları sosyal bilgiler öğretmeninden elde edilen bulgular arasındadır.

5.1.2. Sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi etkinliklerine yönelik öğrenci ve sosyal bilgiler öğretmeni görüşlerine ilişkin sonuçlar

Öğrenciler ve sosyal bilgiler öğretmeni ile yapılan görüşmelerden elde edilen sonuçlar; “Sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin kullanılmasının sosyal bilgiler dersine etkileri”, “Sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin kullanılmasının katılımcılara sağladığı kazanımlar”, “Sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin kullanılmasında yaşanan zorluklar” ve “Sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin kullanılmasına ilişkin öneriler” başlıkları altında sunulmuştur.

5.1.2.1. Sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin kullanılmasının sosyal bilgiler dersine etkileri

Sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin kullanılmasının sosyal bilgiler dersine etkilerine ilişkin elde edilen sonuçlar “Öğrenci görüşlerinden alınan sonuçlar” ve “ Öğretmen görüşlerinden alınan sonuçlar” başlıkları altında sunulmuştur.

5.1.2.1.1. Öğrenci görüşlerinden alınan sonuçlar

Sosyal bilgiler dersinde, sanat temelli değer eğitimi etkinlikleriyle birlikte öğrencilerin dersi keyifli ve eğlenceli bulduğu, bu etkinliklerin sosyal bilgiler dersini sevdirdiği sonucuna varılmıştır. Öğrencilerin derse katılma ve çalışma istekleri ile dersi

dikkate alma düzeylerinde artış olduğu bulguları elde edilmiştir. Öğrenciler derse yönelik bakış açılarının olumlu yönde değiştiğini vurgulamıştır.

5.1.2.1.2. Öğretmen görüşlerinden alınan sonuçlar

Sosyal bilgiler öğretmenine göre süreç sonunda öğrencilerin dersten ve etkinliklerden memnun olduğu belirlenmiştir. Sosyal bilgiler öğretmeni görüşlerinden öğrencilerin derse olan ilgisinin arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Sosyal bilgiler öğretmeni öğrencilerin derste aktif olmalarına karşın sınıf düzeninin bozulmamasını kendi açısından öğretici olduğunu vurgulamıştır.

5.1.2.2. Sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin kullanılmasının katılımcılara sağladığı kazanımlar

Sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin kullanılmasının katılımcılara sağladığı kazanımlara ilişkin sonuçlar “Öğrenci görüşlerinden alınan sonuçlar” ve “Öğretmen görüşlerinden alınan sonuçlar” başlıkları altında sunulmuştur.

5.1.2.2.1. Öğrenci görüşlerinden alınan sonuçlar

Sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi etkinlikleriyle öğrenciler; farklı bakış açılarını tanıdığını, arkadaşlık ilişkilerini geliştirdiğini ve sanata olan ilgiyi artırdığını belirtmişlerdir. Öğrenci görüşlerine göre, sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin öğretim sürecini etkili hale getirdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin süreç içerisinde bilgi, beceri ve değer kazanımlarına ulaştığı öğrenci görüşmelerinin analizleri sonucunda belirlenmiştir. Öğrencilerin görüşlerine göre, sanat temelli değer eğitimi etkinlikleriyle; değerlere yönelik ve sanata dair bilgi kazanımı elde edilmiştir. Öğrencilerin yaratıcılık, empati, el becerisi ve liderlik becerileri kazandığı bulgusuna ulaşılmıştır. Öğrenciler ayrıca değerler de kazanmışlardır. Öğrenciler görüşmelerde sanat temelli değer eğitimi etkinlikleriyle özgüven, sorumluluk, eşitlik, çevreye duyarlılık, yardımseverlik, estetik, dürüstlük, saygı, özgüven, adalet ve dostluk değerlerini kazandıklarını belirtmişlerdir.

5.1.2.2.2. Öğretmen görüşlerinden alınan sonuçlar

Sosyal bilgiler öğretmeni, gerçekleştirilen sanat temelli değer eğitimi etkinlikleri ile değer eğitiminin önemini anladığını belirtmiştir. Sosyal bilgiler öğretmeninin ayrıca sanatın öğretim sürecinde kullanımına yönelik bilgi kazanımı elde ettiği belirlenmiştir. Sosyal bilgiler öğretmeni görüşmelerde, öğrencilerin etkinlikler sonucunda beceri ve değer kazanımları elde ettiğini belirtmiştir.

Sosyal bilgiler öğretmenine göre öğrenciler el becerisi, yaratıcılık ve empati becerilerini kazanmıştır. Öğrencilerin kazanmış oldukları değerler ise özgüven, sorumluluk, saygı, bağımsızlık, çevreye duyarlılık, yardımseverlik ve estetikdir.

5.1.2.3. Sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin kullanılmasında yaşanan zorluklar

Sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinde yaşanan zorluklara ilişkin sonuçlar “Öğrenci görüşlerinden alınan sonuçlar” ve “Öğretmen görüşlerinden alınan sonuçlar” başlıkları altında sunulmuştur.

5.1.2.3.1. Öğrenci görüşlerinden alınan sonuçlar

Sosyal bilgiler dersinde gerçekleştirilen sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinde öğrenciler etkinliklerin yorucu olduğunu, bazı ürünleri yaparken kararsızlık yaşadıklarını, şekil verme konusunda zorluk yaşadıklarını ve etkinlikler sonrasında temizlik konusunda zorlandıklarını belirtmişlerdir. Bu zorluklar dışında öğrencilerin herhangi bir sorun yaşamadığı sonucuna ulaşılmıştır.

5.1.2.3.2. Öğretmen görüşlerinden alınan sonuçlar

Sosyal bilgiler dersinde gerçekleştirilen sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinde sosyal bilgiler öğretmeni sınıfın akademik başarısının düşük olmasını zorluk olarak belirtmiştir. Öğrencilerin akademik başarılarının ve sorumluluk düzeylerinin düşük olmasının sınıf yönetimini zorlaştırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Sosyal bilgiler öğretmeni etkinlikler sırasında farklı bir zorluğun olmadığını vurgulamıştır.

5.1.2.4. Sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin kullanılmasına ilişkin öneriler

Sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi etkinliklerine ilişkin önerilere yönelik sonuçlar “Öğrenci görüşlerinden alınan sonuçlar” ve “Öğretmen görüşlerinden alınan sonuçlar” başlıkları altında sunulmuştur.

5.1.2.4.1. Öğrenci görüşlerinden alınan sonuçlar

Sosyal bilgiler dersinde gerçekleştirilen sanat temelli değer eğitimi etkinliklerine yönelik öğrenciler farklı derslerde de uygulanması ve bahçede de etkinlikler yapılması önerilerinde bulunmuşlardır. Öğrencilerin sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin farklı mekân ve derslerde de yapılmasını istedikleri sonucuna ulaşılmıştır.

5.1.2.4.2. Öğretmen görüşlerinden alınan sonuçlar

Sosyal bilgiler dersinde gerçekleştirilen sanat temelli değer eğitimi etkinliklerine ilişkin sosyal bilgiler öğretmeni etkinliklerinde farklı sanat dallarının kullanılması önerisinde bulunmuştur. Sosyal bilgiler öğretmeni aynı zamanda uygulamanın farklı sınıf düzeylerinde de yapılabileceğini belirtmiştir.

5.2. Tartışma

Araştırma sonucunda sosyal bilgiler dersinde gerçekleştirilen sanat temelli değer eğitimi etkinlikleri ile öğrencilerin sosyal bilgiler dersini eğlenceli buldukları sonucuna ulaşılmıştır. Alan yazın incelendiğinde Mercin ve Alakuş (2008)’a göre, sanat etkinlikleri bireylere haz vererek eğlenmelerini sağlamaktadır. Hodge (2021), sanat etkinliklerinin onların eğlenmeyi sağladığını, hayal gücünü artırdığını ve duyguları harekete geçirdiğini savunmaktadır. Trent ve Moran (2018) gerçekleştirdikleri araştırmada sosyal bilgiler dersinde yapılan sanat temelli eğitim etkinliklerinin öğretme-öğrenme sürecini hem öğretmenler hem de öğrenciler açısından daha keyifli hale getirdiği bulgusunu elde etmişlerdir. Türkcan (2019) gerçekleştirdiği araştırmada sanat temelli etkinlikler sayesinde öğrencilerin öğrenme sürecini eğlenerek geçirdikleri sonucuna ulaşmıştır. Lee (2014) ise araştırmasında sosyal bilgiler dersi ve sanatın bütünleştirilmesi sonucunda eğlenceli ve keyifli bir öğrenme ortamının ortaya çıktığı bulgusuna ulaşmıştır. Epstein

(2001)'e göre sanatın SBDÖP ile bütünleştirilmesi dersi ilginç ve eğlenceli hale getirir. Akyol (2022) gerçekleştirdiği araştırmanın sonucunda sanat temelli eğitim ile öğrenciler eğlenerek öğrenmeler gerçekleştirdikleri için bu sayede sosyal bilgiler dersini daha çok sevdiklerine ulaşmıştır. Morris ve Obenchain (2001) sosyal bilgiler derslerinde sanat temelli eğitim etkinliklerinden yararlanmanın öğrencilerin keyifli vakit geçirmelerine olanak sağladığını savunmaktadırlar. Parkinson (1999)'a göre, öğrencilerin eğlenceli vakit geçirmesi veya keyif alarak öğrenmesi, motivasyonunu artırmada önemli bir etkidir. Sosyal bilgiler öğretmeni, sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik ilgilerini artırdığı görüşündedir. Araştırma sonuçlarının alan yazın ile örtüştüğü görülmektedir.

Taylor vd. (2014)'nin gerçekleştirmiş olduğu araştırmaya göre, sosyal bilgiler derslerinde sanatın kullanımı, öğrencileri derse yönelik motive etmekte ve ilgilerini artırmaktadır. Araştırma sonucunda sanat temelli değer eğitimi etkinlikleri, öğrencilerin sosyal bilgiler dersini sevmelerini ve sosyal bilgiler dersine yönelik olumlu yönde bakış açısı geliştirmelerini sağlamıştır. Mazman Budak (2012) gerçekleştirdiği araştırmada estetik değer etkinliklerinin öğrencilerde sosyal bilgiler dersine yönelik olumlu tutum geliştirmelerini sağladığı sonucuna ulaşmıştır. Trent ve Maron (2018) araştırmalarında sosyal bilgiler dersinde uygulanan sanat temelli eğitim etkinliklerinin öğrencileri heyecanlandırma ve ilgilerini çekme gücünün olduğunu ortaya koymuştur. Sosyal bilgiler dersinde gerçekleştirilen sanat temelli değer eğitimi etkinlikleri ile öğrenciler öğretim sürecinde aktif olmuşlar ve bu sayede öğrencilerin derse yönelik ilgileri de artmıştır.

Sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin öğrencileri öğretme-öğrenme sürecinde aktif kıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Seefeldt vd. (2015)'ne göre sanat temelli eğitim etkinlikleri, öğrencilerin aktif bir şekilde sürece katılmalarını sağlamaktadır. Benzer biçimde Güngör Akıncı (2015)'ya göre sosyal bilgiler öğretiminde çeşitli görsel sanat eserlerini kullanmak öğrencilerin derse aktif katılımını sağlamak için etkili bir yöntemdir. Araştırmacılar ayrıca sanat temelli eğitim etkinlikleri ile ders işlenen sınıfların bir laboratuvar veya stüdyo gibi olduğunu savunmaktadır (Winter ve Hetland, 2000). Araştırmada sosyal bilgiler derslerinde sanat temelli değer eğitimi etkinlikleri sayesinde öğrenciler, değerlere yönelik bağımsız uygulamalar gerçekleştirmiş ve deneme yapmaya teşvik edilmişlerdir.

Edeer (2005)'e göre, sanat temelli etkinlikler öğrencilerin öğrenme hızlarını artırmaktadır. Araştırmada sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin sosyal bilgiler dersinde değerlerin öğretimi bakımından etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Jolls ve Grande (2005) öğrenciler, iki veya daha fazla alanın bir araya gelmesi durumunda daha anlamlı bağlantılar kurabildiklerini ortaya koymuşlardır (akt. Young, 2011). Araştırmada, sosyal bilgiler dersi ile sanatın bir araya gelmesi sağlanmıştır. Bu doğrultuda öğrencilerin anlamlı bağlantılar kurabilmelerine olanak verilmiştir. Eisner (2002b)'a göre ise sanat temelli eğitim etkinlikleri herkese öğrenme şansı vermektedir. Araştırma bulguları, alan yazında yer alan çalışmalarla benzerlik göstermektedir.

Sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin kullanılmasında öğrencilere sağladığı kazanımlara ilişkin sonuçlara ulaşılmıştır. Sosyal bilgiler dersi konularının daha kalıcı hale geldiği, konuları pekiştirdikleri ve daha hızlı öğrenildiği bulgusu elde edilmiştir. Kosky ve Reagan (2008) sanat temelli etkinliklerin sosyal bilgiler derslerinde kullanılmasının sosyal bilgiler dersi başarı notlarını artırdığını ortaya koymuşlardır. Görsele dayalı gerçekleştirilen etkinlikler ayrıca, öğrencilerin öğrendiklerini “uzun süre hafızada tutma ve tekrar hatırlama” gibi noktalarda gelişmelerini sağlamaktadır (Peeck, 1993). Krache (2018)'e göre, sanat temelli eğitim etkinliklerinin grup çalışmalarına olanak tanınması, öğrencilerin etkinlikler sırasında arkadaşlarına liderlik ve anlatım yapmaları öğrencilerin konuları öğrenmelerini sağlayarak başarılarını artırmaktadır (akt. Rice Brandon, 2023). Carpenter ve Gandara (2018) tarafından gerçekleştirilen eylem araştırmasında ise sanat temelli eğitim etkinliklerinin gerçekleştirildiği sınıfta öğrencilerin öğrenme süreçlerini geliştirdiği sonucuna ulaşılmıştır. Taylor (2020) tarafından gerçekleştirilen araştırmaya göre, sanat temelli eğitim etkinlikleri ilkökul ve ortaokul öğrencilerinin kavramları daha kolay öğrenmelerini sağlamaktadır. Rice Brandon (2023)'a göre, sanat temelli eğitim öğrencilerin konuları daha iyi öğrenmelerini sağladığı için öğrenciler arasındaki başarı açığını da kapatmaktadır. Edeer (2005) çeşitli sanat dallarının diğer disiplinlerle bir araya getirilmesinin öğrencilerin konuları öğrenme hızını artırdığını savunmaktadır. Gürkan ve Dolapçioğlu (2020)'nin gerçekleştirdiği araştırmada, estetik yaratıcılık etkinlikleri ile sosyal bilgiler dersi konularında yer alan bilgileri öğrencilerin daha kolay anlamlandırdıkları ortaya çıkmıştır. Alan yazında ayrıca sanat temelli etkinliklerin akademik başarıyı artırdığına ilişkin araştırmalar bulunmaktadır (Deasy, 2002; Hetland

and Winner, 2001; Catterall, 2009; Catterall vd., 2012). Alan yazında yer alan çeşitli araştırmalar, sosyal bilgiler dersinde sanat temelli eğitim etkinliklerinin kullanılmasının öğrencilerin ders başarılarını artırdığını göstermektedir. Araştırmada öğrencilerin sanat temelli etkinliklerle sosyal bilgiler dersi konularını daha kalıcı ve hızlı öğrendikleri; konuları pekiştirdikleri sonucu ile alan yazında yer alan diğer araştırmaların sonuçları örtüşmektedir.

Sosyal bilgiler dersinde gerçekleştirilen sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin öğrencilere sağladığı kazanımlardan bir diğeri arkadaşlık ilişkilerini geliştirmesidir. Trent ve Maron (2018) tarafından gerçekleştirilen araştırmada sanat temelli eğitim etkinlikleri sosyal bilgiler dersinde uygulanmıştır. Araştırma sonucunda öğrenciler arasında yaşanan akran zorbalıklarının azaldığı ve öğrenciler arasındaki iletişimin geliştiği görülmüştür. Bu araştırmada da öğrencilerin arkadaşlarını yakından tanıma fırsatı yakaladıkları ve birbirlerine karşı saygılı davranmayı öğrendikleri sonuçlarına ulaşılmıştır. Öğrenciler ayrıca, arkadaşlık ilişkilerinin gelişmesi sonucunda dostluk değerini kazanmışlardır. Alan yazında yer alan araştırmalara göre, sanat temelli eğitim ile öğrenciler kendilerini daha etkin ifade etmeyi öğrendiklerinden diğer öğrenci ve öğretmenlerle ilişkileri gelişmektedir (Burton, Horowitz ve Abeles, 1999). Araştırma sonucunda elde edilen sonuçlar alan yazında bulunan çalışmalar ile benzerlik göstermektedir.

Araştırma sonucunda öğrencilerin sanata olan ilgilerinin arttığı ve sanata merak duydukları belirlenmiştir. Karabay (2020)'a göre öğrencilerde merak duygusunu uyandırmak onlara sanatı sevdirmek ve onları sanatla bir araya getirmekle olanaklıdır. Carpenter ve Gandara (2018) tarafından gerçekleştirilen araştırmada sanat etkinlikleri ile öğrencilerin sanat alanına ilişkin derin bir anlayış kazandıkları ifade edilmiştir. Bulut (2013) öğrencilerin sanatı merak etmeleri ile gelişimlerinin destekleneceğini savunmaktadır. Karabay (2018)'a göre merak eden çocuklar öğrenmeye ve yaratıcılığa daha açık hale gelirler. Bu doğrultuda araştırmada öğrencilere çeşitli bilgi, beceri ve değer kazanımlarının sağlandığı sonuçları elde edilmiştir.

Araştırma bulgularına göre öğrenciler, değerlere yönelik bilgi elde etmiş ve bu doğrultuda sanat temelli değer eğitimi sürecinde birtakım değerleri kazandıklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerin kazandıklarını belirttikleri değerlerden biri özgüvendir. Öğrenciler, sanat etkinliklerini gerçekleştirme sürecinde ve sonrasında öz güvenlerinin arttığını belirtmişlerdir. Alan yazın incelendiğinde Trent ve Moran (2018) tarafından

gerçekleştirilen araştırmada öğrencilerin gerçekleştirdiği sanat etkinliklerinin sergilenmesi kendilerine duydukları güvenin artmasını sağlamıştır. Farklı alanlarda gerçekleştirilen araştırmalarda da benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Dinç (2020) tarafından fen bilimleri dersinde gerçekleştirilen sanat entegrasyonu çalışmasında öğrencilerin öz güvenlerinin geliştiği sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmada ulaşılan sonuç, alan yazında yer alan diğer çalışmalarla benzerlik göstermektedir.

Araştırma bulgularına göre öğrenciler, kazandıkları değerlerden bir diğerinin sorumluluk olduğunu belirtmişlerdir. Öğrenciler, süreçte sanat temelli değer eğitimi etkinliklerine ilişkin hazırladıkları panoları koruma, grup çalışmalarında görev alma, arkadaşlarının sanat temelli değer etkinliklerini tamamlama konularında sorumluluk almışlardır. Böylelikle öğrenciler, bu süreçte sorumluluk değerini kazandıkları görüşünü dile getirmişlerdir. Fowler (2001)'e göre sanat etkinlikleri ile uğraşan öğrenciler sorumluluklarının farkında olurlar. Sanat etkinlikleri ve sanat eğitimi sayesinde öğrenciler paylaşma, araç-gereçleri kullanma konularında bilinç ve sorumluluk sahibi olmaktadır (Buyurgan ve Buyurgan, 2018). Öğrencilerin sorumluluk sahibi bireyler olmaları ayrıca sanat eğitiminin amaçları arasında da yer almaktadır (Eliri, 2021). Alan yazında yer alan çeşitli araştırmalar sanat temelli eğitimin öğrencilerin sorumluluk almalarını desteklediği yöndedir (Appel, 2006; Mason, Steedly ve Thormann, 2008; Seidel vd., 2009). Öğrencilerin sanat temelli etkinlik gerçekleştirdikleri süreçte grup çalışmalarında eşit görev dağılımı yaptıkları ve eşitlik değerini kazandıkları bulgusu elde edilmiştir. Sosyal bilgiler derslerinde sanat temelli değer eğitimi etkinlikleri ile öğrencilere sorumluluk değerini kazandırılabilir.

Mercin ve Diksoy (2017)'a göre, öğrencilerin sanat temelli etkinliklerde birbirlerinin çalışmalarını tamamlamaları öğrencinin özgüven, yardımlaşma, saygı, hoşgörü, dayanışma gibi birçok değerini kazanmasına yardımcı olmaktadır. Araştırmanın bulguları incelendiğinde öğrencilerin saygı, özgüven ve yardımseverlik değerlerinin bu süreçte önemini anladığı sonucuna ulaşılmıştır. Grup çalışmaları esnasında öğrenciler; dayanışma göstermiş, birbirleri ile fikir ve malzeme alişverişinde bulunarak yardımlaşmayı sağlamışlardır. Sanat temelli etkinlikleri gerçekleştirme sürecinde ise birbirlerine karşı davranışlarında özen göstererek saygı değerini kazandıkları ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin sanat temelli değer eğitimi sürecinde yalnızca bilgi edinmekle kalmayıp çeşitli değerlere karşı da duyarlı hale geldikleri söylenebilir.

Araştırma bulguları doğrultusunda öğrenci görüşlerine göre, öğrencilerin kazandıkları bir diğer değer çevreye karşı duyarlılık olmuştur. Hollis (1997)'e göre, çevresel konularla ilişki kurulan sanat etkinlikleri öğrencilerin çevreye yönelik farkındalıklarını artırmaktadır. Cornelius, Cornelius, Sherow ve Carpenter (2010) doğal çevreyle ilişkili önemli konuları öğrencilerin sanat aracılığıyla nasıl keşfedebileceklerini araştırmışlar ve uygulamaların ardından sanat etkinliklerinin öğrencilerin doğal çevreye yönelik duyarlılığı üzerinde olumlu etkisi olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bilir (2014) tarafından gerçekleştirilen araştırmada öğrencilerin doğada doğal malzemelerle kurdukları sanat çalışmaları; yardımlaşma, dayanışma, paylaşma gibi değerleri ortaya çıkardığı gibi doğal çevreye yönelik duyarlılık yaratması bakımından da öğrenciler üzerinde etkili olmuştur. Bu araştırmada öğrenciler, atık malzemelerden oluşturulan sanat eserlerini incelemişler ardından ise kendi biriktirdikleri geri dönüştürülebilen malzemelerden sanat eserleri oluşturmuşlardır. Gerçekleştirilen sanat temelli değer eğitimi uygulamaları sonucunda ise öğrencilerin çevreye duyarlılık değerini kazandırabileceği söylenebilir. Alan yazında sanat temelli etkinliklerin öğrencilere çevreye duyarlılık kazandırma konusunda olumlu etki oluşturduğuna dair birtakım araştırmalar bulunmaktadır (Alerby, 2000; Carr, 2004; Inwood, 2008; Lankford, 1997; Staples vd., 2019; Türe, 2014). Alan yazında yer alan araştırmalar ile bu araştırmada elde edilen sonuçlar birbiri ile benzerlik göstermektedir. Bu doğrultuda öğrenci görüşlerine göre, sanat temelli etkinlikler aracılığıyla öğrencilere çevreye duyarlılık değeri kazandırıldığı söylenebilir.

Mercin ve Diksoy (2017)'a göre, sanatın değer eğitimindeki rolü oldukça önemlidir. Öğrencilere gözlem yapma, hissetme, duygusal bağ kurma gibi uygulamalar gerçekleştirme fırsatı sunar. Araştırma sürecinde öğrenciler estetik değerini kazandıklarını belirten görüşlerde bulunmuşlardır. Öğrenciler, gerçekleştirdikleri çalışmaların güzel görünmelerine, sergilendiklerinde sınıfta hoş bir görüntü oluşturmalarına dikkat etmiştir. MEB (2024)'e göre, estetik değere sahip bireyler zarif bir davranış ve iletişim tarzına sahiptir, başkalarına saygılı ve nazik bir şekilde yaklaşır (s. 11). Sanat temelli değer eğitimi sürecinde öğrenciler, birbirlerine daha nazik davrandıkları yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğrencilerin estetik değere bu açıdan da sahip oldukları söylenebilir. Mazman Budak (2012)'ın gerçekleştirdiği araştırmada da estetik sanat temelli değer etkinlikleri, öğrencilerin estetik farkındalık kazanmalarını

sağladığı sonucuna ulaşılmıştır. Alan yazında yer alan çalışmalar ile araştırmada ortaya çıkan sonuçlar birbiri ile benzerlik göstermektedir.

Burton, Horowitz ve Abeles (1999) tarafından gerçekleştirilen araştırmada sanat temelli eğitim etkinlikleri sayesinde öğrencilerin yaratıcılık test puanlarında artış olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Benzer biçimde, bu araştırmada da öğrenciler sanat temelli değer eğitimi etkinlikleri sayesinde yaratıcılıklarının geliştiğini belirtmişlerdir. Horowitz (2004), sanat temelli eğitim etkinliklerine katılan öğrencilerin detaylandırma, özgünlük ve hayal gücü dahil yaratıcı düşünme becerilerinin geliştirdiğini açıklamıştır (s. 28). Dolapçioğlu, Gürkan ve Karakuş (2019)'un gerçekleştirdiği araştırmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin estetik ve estetik yaratıcılık uygulamalarına ilişkin görüşleri incelenmiştir. Araştırma sonucunda sosyal bilgiler öğretmenleri, estetik eğitimin öğrencilerin hem zihinsel hem de duyuşsal gelişimlerine katkı sağladığına ve öğrencilere yaratıcılık becerisi kazandırmada etkili olduğuna inanmaktadırlar. Carpenter ve Gandara (2018)'nın araştırmasında ortaya çıkan sonuca göre, öğrenciler sanat temelli eğitim etkinliklerinde yaratıcı bir sürecin içerisinde bulunmaktadırlar. Alter (2010) sanat temelli eğitim sürecinin öğrencilerin yaratıcılığını ve yenilikçiliğini teşvik ettiğini açıklamaktadır. Alan yazında yer alan çalışmalar ile araştırmada elde edilen sonuçlar birbiri ile örtüşmektedir.

Sanat temelli etkinliklerin uygulama sürecinde öğrenciler, liderlik becerisini kazandıklarını ifade eden görüşler sunmuşlardır. Hughes (2011)'e göre, sanata temelli eğitim, katılımcıların dikkatini çekip motive eder ve yaratıcı düşüncelerini teşvik eder. Böylelikle sanat temelli eğitim etkinlikleri bireylerde özgün bir liderliğe yol açabilir. Liderlerin ayrıca, karşılaştığı karmaşık sorunlar hakkında farklı bakış açıları geliştirmelerini ve düşünme süreçlerini yansıtmalarını teşvik eder. Arslan (2019) tarafından gerçekleştirilen araştırmada sanat temelli eğitimin yöneticilerin liderlik becerisi üzerindeki etkileri incelenmiştir. Araştırma sonucunda deney grubunda yer alan yöneticilerin liderlik becerileri üzerinde sanat temelli eğitimin olumlu bir etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Alan yazında yer alan araştırmaların sonucu ve bu araştırmada elde edilen sonuçlar birbiri ile örtüşmektedir. Sanat temelli eğitim, bireylere liderlik becerisi kazandırmak için kullanılabilir.

Araştırma sürecinde sosyal bilgiler öğretmeni, sanat temelli değer eğitimine yönelik bilgi kazanımı elde etmiştir. Sanat temelli eğitimi savunanlar, çeşitli alanların

bütünleştirildiği bir eğitimin bireylerde bilişsel gelişmeyi desteklediğini ifade etmektedir (Efland, 2002; Mansilla, 2005). Akhan (2013) tarafından gerçekleştirilen araştırmada ortaya çıkan önemli sonuç sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sanat konularının öğretilmesi gerektiğine inanmaları, ancak bu konuda yeterli olmadıklarını ve eğitime ihtiyaç duyduklarını belirtmeleridir. Bu araştırmada, sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin eylem araştırması deseni ile ele alınması, sosyal bilgiler öğretmenin sanat temelli değer eğitimine yönelik bilgi kazanımı elde etmesini sağlamıştır.

Sanat temelli değer eğitimi etkinliklerine yönelik katılımcıların görüşlerinden elde edilen sonuçlara göre; önerilerden biri, okul bahçesi gibi sınıf dışı ortamlarda da etkinliklerin gerçekleştirilmesidir. Ayaydın (2013), öğretme-öğrenme sürecinde öğrencilerin farklı deneyimler yaşamalarının öğrenciler üzerinde olumlu etki bırakacağını savunmaktadır. Alan yazın incelendiğinde çeşitli sanat etkinliklerinin okul dışı ortamlarda gerçekleştirildiği görülmektedir (Ayaydın, 2013; Buyurgan ve Mercin, 2005; Çağlayan, 2020; Davis, 1999; Genç ve Öner, 2018; Green ve Kindseth, 2011; İlhan, 2019; Knutson, Crowley, Lin Russell ve Annsteiner, 2011; Özsoy, 2019; Turanlı, 2012; Türkcan, 2019). Alan yazında yer alan çalışmaların sanat etkinliklerinin farklı ortamlarda gerçekleştirilmesi gerektiğini belirtmesi ile araştırmada elde edilen sonuç birbiri ile örtüşmektedir.

Araştırma sonucunda öğrencilerin sınıfta gerçekleştirilen sanat temelli değer eğitimi etkinlikleri sonrasında sınıfı temizlemekte zorluk yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum zaman yönetimi açısından da güçlüğe neden olmuştur. Benzer biçimde Carpenter ve Gandara (2018) tarafından gerçekleştirilen araştırmada sanat ile başka bir alanı bütünleştirme sürecinde zaman yönetimi açısından sorunlar yaşandığı sonucu ortaya çıkmıştır. Sanat temelli eğitim etkinlikleri sürecinde zaman yönetimi bu araştırmada ve alan yazında yer alan diğer çalışmalarda ortak sorun olarak ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin ayrıca, kil gibi çeşitli ürünlere şekil vermede de zorlandıkları araştırmada ulaşılan sonuçlar arasındadır.

5.3. Öneriler

Araştırmanın bu bölümünde sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinden elde edilen sonuçlara göre araştırmaya ve uygulamaya yönelik önerilere yer verilmiştir.

5.3.1. Araştırmaya yönelik öneriler

- Sosyal bilgiler dersinde farklı sınıf düzeylerinde sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin kullanıldığı araştırmalar gerçekleştirilebilir.
- Sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin kullanılmasına ilişkin deneysel araştırmalar gerçekleştirilebilir.
- Sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin çeşitli değerlerin gelişimine etkisine yönelik araştırmalar gerçekleştirilebilir.
- Farklı derslerde sanat temelli değer eğitimi etkinliklerinin kullanıldığı nitel ve nicel araştırmalar gerçekleştirilebilir.

5.3.2. Uygulamaya dayalı öneriler

- Sosyal bilgiler öğretmenleri tarafından bu araştırmada yer alan eylem planları örnek alınarak sanat temelli değer eğitimi etkinlikleri derslerde kullanılabilir.
- Sosyal bilgiler dersinde görsel sanatlar dışında drama, dans ve müzik gibi diğer sanat alanları ile sanat temelli değer eğitimi uygulamaları gerçekleştirilebilir.
- Sosyal bilgiler öğretmenleri okullarında bulunan sanat eğitimcileri ile iş birliği gerçekleştirerek sanat temelli değer eğitime yönelik ders planları oluşturarak uygulamalar yapabilir.
- Sosyal bilgiler öğretmen eğitimi programlarında öğretmen adaylarına sanat temelli eğitime yönelik dersler verilebilir.
- Sosyal bilgiler öğretmenlerine sanat temelli eğitim uygulamaları gerçekleştirebilmeleri için çeşitli eğitimler verilebilir.

KAYNAKÇA

- Adıgüzel, Ö. (2019). *Eğitimde yaratıcı drama*. Ankara: Yapı Kredi Yayınları.
- Akbaş, O. (2008). Değer eğitimi akımlarına genel bir bakış. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6 (16), 9-27.
- Akbaş, T.T. (2011). Algılanan kişi-örgüt uyumunun örgütsel vatandaşlık davranışları üzerindeki etkisi: Görgül bir araştırma. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 9 (1), 55-81.
- Akenson, J.E. (1975). *Inquiry and art in elementary social study: modern dance and social study in conjunction*. Unpublished Doctoral Thesis. Madison: The University of Wisconsin.
- Akhan, N.E. (2013). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sanat algıları ve sanat konularının öğretimine yönelik görüşleri. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14, 146-169.
- Akhan, N.E. (2014). The use of art activities in social studies classes. *Educational Research and Reviews*, 9 (20), 954-966.
- Akins, A. and Akerson, V.L. (2002). Connecting science, social studies, and language arts: An interdisciplinary approach. *Educational Action Research*, 10 (3), 479-498.
- Akker, J. (2014). Art-based learning: Painting the journey of self-realisation. *Reflective Practice*, 15 (6), 751-765.
- Akyol, C. and Dönmez, C. (2021). Art based social studies learning experiences of fifth grade students. *International Journal of Eurasian Education and Culture*, 6 (15), 2321-2358.
- Akyol, C. (2022). *Sanat temelli sosyal bilgiler öğretimi: Bir eylem araştırması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Albert, M. (1995). *Impact of an arts-integrated social studies curriculum on eighth graders' thinking capacities*. Unpublished Doctoral Thesis. Lexington: Kentucky University.
- Alerby, E. (2000). A way of visualizing children's and young people's thoughts about the environment: A study of drawings. *Environmental Education Research*, 6 (3), 205–222.
- Alıcıgüzel, İ. (1998). * ğrencilerde değer duygusunun ve olumlu davranışların geliştirilmesi, çağdaş okulda eğitim ve  ğretim*. Sistem Yayıncılık, İstanbul.
- Alter, F. (2010). Using the visual arts to harness creativity. *UNESCO Observatory*, 1.
- Alver, M. ve Kesicioğlu, O.S. (2020). Karakter ve değer eğitimini yaklaşımları ve uygulamaları. M. Kağan ve N. Yılmaz (Editörler), *Karakter ve değer eğitimini* içinde (s. 155-173). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Americans for the Arts. (2009). National Arts Education Public Awareness.
- An, H., Sung, W. and Yoon, S.Y. (2022). Hands-on, minds-on, hearts-on, social-on: A collaborative maker project integrating arts in a synchronous online environment for teachers. *TechTrends*, 66, 590-606.
- Anaheim Elementary. (2023). What are the benefits of art education for children. <https://anaheimelementary.org/curriculum-and-instruction/programs/vapa/benefits-of-art-education-for-children/>
- Appel, M. (2006). Arts integration across the curriculum. *Leadership*, 36 (2), 14-17.
- Arslan, F. (2019). *Sanat temelli eğitimin yöneticilerin liderlik becerileri üzerine etkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Aslan, S. (2019). Karakter ve değer eğitiminde kullanılan yaklaşım, yöntem ve teknikler. V. Aktepe ve M. Gündüz (Editörler), *Karakter ve değer eğitimi* içinde (s. 157-188). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Aslan, S. ve Aybek, B. (2019). *Uygulama örnekleriyle çok kültürlü eğitim ve değerler eğitimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Austring, B.D. and Sorensen, M. (2010). Estetisk virksomhed i pedagogisk regi. *Dansk Pedagogisk Tidsskrift*, 2, 6–15.
- Ayaydın, A. (2013). Uygulamanın sanat eğitimindeki yeri. A. Ayaydın ve L. Mercin (Editörler.), *Görsel sanatlar eğitiminde uygulamalar* içinde (s. 7-8). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Ayaydın, A. ve Mercin, L. (2013). *Görsel sanatlar eğitiminde uygulamalar*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Aydın, M.Z. ve Gürler Akyol, Ş. (2014). *Okulda değerler eğitimi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Aykaç, M. (2014). The values adopted by individuals receiving different levels of creative drama education. *International Journal of Academic Research*, 6 (1), 240-252.
- Aykanat, E. (2018). *Okul öncesi öğretmenlerinin sanat eğitimine tutumlarını belirlemek üzere ölçek geliştirme çalışması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Başkent Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Bamford, A. (2006). *The wow factor: Global research compendium on the impact of the arts in education*. Waxmann Verlag.
- Bamford, A. (2012). *Arts and cultural education in Norway 2010–2011*. Bodo: Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæringen, Universitetet i Nordland.
- Barnes, J. and Ian, S. (2007). Strangely familiar: Cross-curricular and creative thinking in teacher education. *Improving Schools*, 10 (2), 162-179.

- Başbuğ, Z. (2020). Temel sanat eğitimi dersinin disiplinlerarası gerekliliği üzerine bir değerlendirme, *Turkish Studies – Social Sciences*, 15 (3), 995-1004.
- Bayram, H. and Deveci, H. (2022). The effect of problem-based learning on students' entrepreneurship level in social studies source. *International Journal of Contemporary Educational Research*, 9 (2), 359-377.
- Berg, B.L. (2001). *Qualitative research methods for the social sciences*. Boston: Ally and Bacon.
- Bektaş, Ö. (2019). Sosyal bilimler ve sosyal bilgiler. R. Turan ve T. Yıldırım (Editörler), *Sosyal bilgilerin temelleri içinde* (s. 1-32). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Berkowitz, M.W. (2011). What works in values education. *International Journal of Educational Research*, 50 (3), 153-158.
- Better Kid Care. (2023). *Art – an opportunity to develop children's skills*. https://bkc-odmedia.vhost.psu.edu/documents/HO_Art_AnOpportunity.pdf
- Bilen, S. ve Özevin, B. (2011). *Yaratıcı dans*. Ankara: Müzik Eğitimi Yayınları.
- Bilir, A. (2014). Plastik sanatlar eğitiminde çevresel sanat uygulamaları, *Anadolu Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 6, 20-41.
- Boyle Baise, M. and Zevin, J. (2009). *Young citizens of the world: Teaching elementary social studies through civic engagement*. New York: Routledge.
- Brady, M. (2000). Social studies and the arts: From inner journeys to faraway lands. P. J. Farris (Ed.), *Elementary and middle school social studies: An interdisciplinary, multicultural approach içinde* (s. 302-325). Long Grove, Illinois: Waveland.
- Briseid, L.G. (2011). From theory to practice – with Living Story. Experiences from a cross-curricular project that connect subject and practical–aesthetical tools/elements in student teachers' practicum. *Norsk Pedagogisk Tidsskrift*, 95 (3), 198-215.

- Brown, S. (2007). An arts-integrated approach for elementary level students. *Childhood Education*, 83 (3), 172-174.
- Bulut, Ü. (2013). Resim-iş öğretmenliği programlarında atölye çalışmalarının işlevi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 13 (13), 79-86.
- Burstein, J.H. and Knotts, G. (2011). Integrating the visual-performing arts in the social studies curriculum=engagement and access. *The Hawaii International Conference on Education* 'da sunulan bildiri, Honolulu, Hawaii.
- Burton, J.M., Horowitz, R. and Abeles, H. (1999). Learning in and through the arts: The question of transfer. *Studies in Art Education*, 41 (3), 228-257.
- Buyurgan, S. ve Buyurgan, U. (2018). *Sanat eğitimi ve öğretimi: Eğitimin her kademesine yönelik yöntem ve tekniklerle*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Buyurgan, S. ve Mercin, L. (2005). Görsel sanatlar eğitiminde müze eğitimi ve uygulamaları. V. Özsoy (Ed.). Ankara: Görsel Sanatlar Eğitimi Derneği Yayınları.
- Carr, D. (2004). Moral values and the arts in environmental education: Towards an ethics of aesthetic appreciation. *Journal of Philosophy of Education*, 38 (2), 221–239.
- Carpenter, T. and Gandara, J. (2018). Making connections: collaborative arts integration planning for powerful lessons. *Art Education*, 71 (4), 8–13.
- Catterall, J.S. (2009). *Doing well and doing good by doing art: the effects of education in the visual and performing arts on the achievements and values of young adults*. Los Angeles/London: Imagination Group/I-Group Books.
- Catterall, J.S., Dumains, S.A. and Hampden-Thompson, G. (2012). *The arts and achievement in at-risk youth: findings from four longitudinal studies*: Research Report. Retrieved March 10, 2024 from: file:///C:/Users/Lenovo/Desktop/The_Arts_and_Achievement_in_At-

- Chemi, T. and Du, X. (2018). *Arts-based methods and organizational learning higher education around the world*. Palgrave Macmillan.
- Christians, C.G. (2005). Ethics and politics in qualitative research. N. K. Denzin and Y. S. Lincoln (Eds.), *Handbook of qualitative data* içinde (pp. 139-164). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Connor, O. (1989). Uneven and combined development and ecological crisis: A theoretical introduction. *Race and Class*, 30 (3), 1-11.
- Cornelius, A., Sherow, E. and Carpenter, B.S., II. (2010). Water: Social issues and contemporary art education. *Art Education*, 63 (6), 25-32.
- Cornett, C.E. and Smithrim, K. (2001). *The arts as meaning makers: integrating literature and the arts throughout the curriculum*. Hoboken, New Jersey: Prentice Hall.
- Cote, J. (2010). Arts-based education and creativity. *Action in Teacher Education*, 32 (5-6), 126-143.
- Creswell, J.W. (2012). *Educational research: planning, conducting, evaluating, quantitative and qualitative research*. New Jersey: Pearson.
- Creswell, J. W. (2016). *Araştırma deseni: Nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları*. (Çev: S.B. Demir). Ankara: Eğiten Kitap.
- Creswell, J.W. (2017). *Nitel araştırmacılar için 30 temel beceri*. (Çev: H. Özcan). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Çağlayan, E. (2020). Görsel sanatlar eğitiminde okul dışı öğrenme ortamları: Safranbolu örneği. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi* , 9 (5) , 3802-3834.
- Çapar, M. (2008) İlköğretim ikinci kademe görsel sanatlar eğitimi dersinde üç boyutlu çalışmaların önemi, *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3 (35), 114-124.

Çelikkaya, H. (1996). *Fonksiyonel eğitim sosyolojisi*. İstanbul: Alfa Yayınları.

Çelikkaya, T. (2016). Sosyal bilgiler programındaki değerlere ilişkin sosyal bilgiler öğretmen adaylarının değer öncelikleri ve gerekçelerine ilişkin görüşleri. *The 2nd International Conference on the Changing World and Social Research*'de sunulan bildiri. Barselona, İspanya.

Çengelci Köse, T. (2021). Sosyal bilgiler öğretiminde değer eğitimi. S. Şimşek (Ed.), *Sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenleri için sosyal bilgiler öğretimi* içinde (s. 345-365). Ankara: Anı Yayıncılık.

Davis, J. H. (1999). Nowhere, somewhere, everywhere: *The arts in education*. *Arts Education Policy Review*, 100 (5), 23-28.

Deasy, R.J. (2002). *Critical links: Learning in the arts and student academic and social development*. Washington DC: Arts Education Partnership. Creative Education.

Demircioğlu, İ ve Tokdemir, M. (2008). Değerlerin oluşturulma sürecinde tarih eğitimi: Amaç, işlev ve içerik. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6 (15), 69-88.

Demirezen, S. (2019). Sosyal bilgiler eğitimi ve sanat. R. Turan ve T. Yıldırım (Editörler), *Sosyal bilgilerin temelleri* içinde (s. 377-391). Ankara: Anı Yayıncılık.

Derince, Z.M. ve Özgen, B. (2017). Eylem araştırması. F.N. Seggie ve Y. Bayyurt (Editörler), *Nitel araştırma yöntem teknik analiz ve yaklaşımları* içinde (s. 146-161). Ankara: Anı Yayıncılık.

Dewey, J. (1938). *Experience and education*. New York: Touchstone.

Dewey, J. (1980). *Arts as experience*. New York: Perigee.

Deveci, H. (2002). *Sosyal Bilgiler dersinde probleme dayalı öğrenmenin öğrencilerin derse ilişkin tutumlarına, akademik başarılarına ve hatırlama düzeylerine etkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Deveci, H. (2008). Sosyal bilgilerde bilgi, beceri ve değerlerin kazandırılması. Ş. Yaşar (Ed.), *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi* içinde (s. 187-206). Eskişehir: Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Deveci, H. (2023). Türk eğitim tarihinde sosyal bilgiler. R. Turan ve K. Ulusoy (Editörler), *Sosyal bilgilerin temelleri* içinde (s. 20-36). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Deveci, H. ve Sesigür, A. (2018). Teaching multicultural perspectives in social studies: dealing with immigration and migrants. E. Günel (Ed.), *Controversial issues in social studies education in Turkey* içinde (pp. 99-142). Information Age Publishing.
- Dilmaç, O. (2015). Değerlerin kazandırılmasında sanat eğitiminin rolü. H.H. Bircan ve B. Dilmaç (Editörler), *Değerler bilançosu* içinde (s. 299-310). Konya Çizgi Kitabevi.
- Dimitrov, V. (2005). *A new kind of social science: Study of self-organization of human dynamics*. Morrisville, NC: Lulu Press.
- Dinç, N.D. (2020). *Ortaokul 5. sınıf fen bilimleri dersinde sanat entegrasyonu uygulamaları*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Doğanay, A. (2005). Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi. C. Öztürk ve D. Dilek (Editörler), *Sosyal bilgiler öğretimi* içinde (s. 15-46). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Doğanay, A. (2008). Çağdaş sosyal bilgiler anlayışı ışığında yeni sosyal bilgiler programının değerlendirilmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17 (2), 77-96.
- Doğanay, A. (2012). A curriculum framework for active democratic citizenship education. M. Print and D. Lange (Eds.), *Schools, curriculum and civic education for building democratic citizens* içinde (pp. 19-39). Leiden: Brill.

- Doğanay, A. (2015). Değerler eğitimi. C. Öztürk (Ed.), *Sosyal bilgiler öğretimi demokratik vatandaşlık eğitimi içinde* (s. 225-256). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Dolapçioğlu, S., Gürkan, B. ve Karakuş, M. (2019). Sosyal bilgiler dersinde estetik ve estetik yaratıcılık. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 9 (3), 913-944.
- Dönmez, C. (2003). Sosyal bilimler ve sosyal bilgiler. C. Şahin (Ed.), *Konu alanı ders kitabı inceleme kılavuzu sosyal bilgiler içinde* (s. 85-95). Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Dönmez, E.C., Kurtaslan, Z. Isababayeva Apaydın, A. ve Okay, H.H. (2016). Müzik ve değer kazanımı ilişkisi. H. Bircan ve B. Dilmaç (Editörler), *Değerler Bilançosu içinde* (s. 319-328). Konya: Çizgi Kitabevi Yayınları.
- D'Souza, J. (2021, May 8). Art-based learning process. Art-Based Learning Implementation Strategies: Retrieved from <https://learningrenaissance.wordpress.com/2016/05/30/art-based-learning-implementation-strategies/>
- Dyer, C. (2006). *Arts based learning and youth leadership development*. Unpublished Master Thesis. Victoria: Royal Roads University.
- Eady, I.L. ve Wilson, J.D. (2007). Restructuring music's role in the middle school curriculum. *College Student Journal*, 41 (1), 239-241.
- Efland, A.D. (2002). *Art and cognition: Integrating the visual arts in the curriculum*. New York: Teachers College Press & Reston, VA: National Art Education Association.
- Efron, S.E. and Ravid, R. (2013). *Action research in education: A practical guide*. New York: Guilford Press.
- Edeer, Ş. (2005). Sanat eğitiminde disiplinlerarası yaklaşım. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19, 78-84.

- Eisner, E.W. (2002a). Does experience in the arts boost academic achievement. *Journal of Art & Design Education*, 17 (1), 51–60.
- Eisner, E.W. (2002b). *The arts and the creation of mind*. New Haven: Yale University Press.
- Ekiz, D. (2020). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ekşi, H. (2003). Temel insani değerlerin kazandırılmasında bir yaklaşım: Karakter eğitimi programları. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1 (1), 79-96.
- Ekşi, H. ve Katılmış, A. (2011). Değerler eğitimi yaklaşımları. *Diyanet Dergisi*, 245, 1-3.
- Ekşi, H ve Katılmış, A. (2020). *Karakter ve değerler eğitimi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Eliri, İ. (2021). Sanat eğitiminin önemi, amacı ve gerekliliği. T. Akalın (Ed.), *Sanat eğitimi: Çocuğun sanatsal gelişiminden yüksek öğretimdeki sanal sınıflara içinde* (s. 9-39). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Elliott, J. (1991). *Action research for educational change*. Milton: Open University Press.
- Epstein, T. (2001). Social studies and the arts. E.W. Ross (Ed.), *The social studies curriculum: Purposes, problems, and possibilities* içinde (s. 235-254). Albany, New York: State University of New York.
- Ercan, M. (2007). *Cumhuriyet döneminde ilköğretim sosyal bilgiler programlarındaki sanat konularının yeterliliği*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Elazığ: Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Erol, S.E. ve Gültekin, M. (2011). Görsel sanatlar dersi öğretim programının kazanımlarında yer alan değerlerin öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Değerler Eğitimi Sempozyumu*'nda sunulan bildiri, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir
- Eskelinen, A. and Kanervo, R. (2018). *Arts-based methods as pedagogical tools in the HEISE project*, ICERI2018 Proceedings, 7349-7355.

- Farmer, R. (1983). Values, social studies and reality. *The Social Studies*, 74 (2), 52-55.
- Fowler, C. (2001). *Strong arts, strong schools: The promising potential and shortsighted disregard of the arts in American schooling*. New York: Oxford University.
- Genç, S. and Öner, F.K. (2018). A sample activity for holding a studio artpainting-course in a museum. *Universal Journal of Educational Research*, 6 (12), s. 2880-2887.
- Gander, M.J. ve Gardiner, H.W. (2001). *Çocuk ve ergen gelişimi*. (Çev: A. Dönmez ve N. Çelen). Ankara: İmge Kitabevi.
- Gay, G.E., Mills, E. and Airasian, P.W. (2009). *Educational research : Competencies for analysis and applications*. New Jersey: Pearson.
- Gielen, U. (1994). Kohlberg's moral development theory. L. Kuhmerker, U. Gielen and R. L. Hayes (Eds.), *The Kohlberg Legacy for the Helping Professions* içinde, (pp. 18-38), Birmingham, Alabama: Doxa Books.
- Gögebakan, Y. (2009). *Görsel sanatlar ve sosyal bilgiler derslerinin ilişkilendirilmesinin kültür varlıklarını tanıma ve sahip çıkma ile ilgili kazanımların gerçekleşmesi ve öğrencilerin tutumları üzerinde etkileri*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Gögebakan, Y. ve Buyurgan, S. (2013). Öğrencilerin kültür varlıklarını tanıma ve sahip çıkma ile ilgili kazanımlarını gerçekleştirme bakımından görsel sanatlar ve sosyal bilgilerderslerinin ilişkilendirilmesi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23 (1), 191-205.
- Green, J. and Kindseth, A. (2011) Art all day: distinction and interrelation of school-based and out-of-school arts learning. *Studies in Art Education*, 52 (4), 337-341.
- Greene, M. (1997). Metaphors and multiples: Representation, the arts, and history. *Phi Delta Kappan*, 78 (5), 387-394.

- Gülüm, B. (2023). Görsel sanatlar dersi ekseninde değerler eğitimi ile ilgili yapılmış çalışmaların bibliyometrik analizi. *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 14 (2), 350-365.
- Gülüm, K. ve Ulusoy, K. (2008). Sosyal bilgiler dersinde göç konusunun işlenişinde halk türkülerinin kullanılması (örnek bir çalışma). *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 7 (26), 112-127.
- Güngör Akıncı, B.A. (2015). Sosyal bilgilerde sanatın yeri ve önemi. R. Turan ve K. Ulusoy (Editörler), *Sosyal bilgilerin temelleri içinde* (s. 300-316). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Gürdoğan Bayır, Ö. Çengelci Köse, T. ve Deveci, H. (2016). Sınıf öğretmeni adaylarına göre ilkokullarda değer eğitimi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 17 (3) 317-339.
- Gürkan, B. ve Dolapçioğlu, B. (2020). Sosyal bilgiler dersinde estetik yaratıcılık öğretim etkinlikleriyle yaratıcı düşünme becerilerinin geliştirilmesi. *Eğitim ve Bilim*, 45 (202), 51-77.
- Hallam, S. (2010). The power of music: Its impact on the intellectual, social and personal development of children and young people. *International Journal of Music Education*, 28 (3), 269-289.
- Hertzberg, H. (1981). *Social studies reform 1880-1980*. Colorado: SSEC Publications.
- Hetland, L. and Winner, E. (2001) The arts and academic achievement: What the evidence shows, *Arts Education Policy Review*, 102 (5), 3-6.
- http-1: <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim tarihi: 26.03.2024).
- http-2: <https://www.bu.edu/ctl/guides/arts-based-learning/#:~:text=Arts%2DBased%20Learning%20refers%20to,process%20an%20visual%20thinking%20strategies> (Erişim tarihi 21.05.2021).
- http-3: <https://janeparkins.co.uk/plastic-classics/> (Erişim tarihi: 15.03.2023).

http-4: <https://www.tarihi kadim.com/osmanlida-medrese-ogrencilerinin-uygulamasi-cerre-cikmak/> (Erişim tarihi: 04.04.2023).

Huber, M.T., Hutchings, P. and Gale, R. (2005). Integrative learning for liberal education. *PeerReview*, 7 (3-4), 4-7.

Hughes, S. (2011). The leadership mask: A personally focused art based learning enquiry into facets of leadership. *Reflective Practice*, 12 (3), 305-317.

Hunter Doniger, T. and Herring, A. (2017). Artistic realizations found in generalist preservice teachers' courses: Rigor, confidence, and connections. *A journal of Issues and Research*, 58 (4), 279-291.

Hodge, S. (2021). *Sanatın kısa öyküsü*. (Çev: D. Öztok). İstanbul: Hep.

Holden, J. (2006). *Cultural value and the crisis of legitimacy why culture needs a democratic mandate*. London: Demos.

Hollis, C.L. (1997). On developing an art and ecology curriculum, *Art Education*, 50 (6), 21-24.

Holloway, I. and Wheeler, S. (1996). *Qualitative research for nurses*. Oxford: Blackwell Science Ltd.

Horowitz, R. (2004). *Summary of large-scale arts partnerships evaluations*. Arts Education Partnership.

Hossain, A. and Marinova, D. (2004). Values education: A foundation for sustainability. *Seeking Educational Excellence. Proceedings of the 13th Annual Teaching Learning Forum* içinde, Perth: Murdoch University.

Hunter Doniger, T. and Herring, A. (2017). Artistic realizations found in generalist preservice teachers' courses: Rigor, confidence, and connections. *Studies in Art Education*, 58 (4), 279-291.

İlhan, A.Ç. (2019). Müzeler. A.İ. Şen (Ed.) *Okul dışı öğrenme ortamları* içinde (ss. 21-45). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

- Inwood, H.J. (2008). At a crossroads: Situating place-based art education. *Canadian Journal of Environmental Education*, 13 (1), 29–41.
- Johnson, A.P. (2019). *Eylem araştırması el kitabı*. (Çev: Y. Uzuner ve M. Özten Anay). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kan, Ç. (2010). Sosyal bilgiler dersi ve değerler eğitimi. *Milli Eğitim Dergisi*, 40 (187), 138-145.
- Karabay, Ö. (2018). *Temel tasarım elemanlarının okul öncesi dönemde kullanılması bağlamında çocuk resimlerinin okunması*. Sanatta Yeterlilik. Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü.
- Karabay, Ö. (2020). Güzel sanatlar öğrencilerinin tasarım gücünü geliştirmede (eleştirel bakma-merak etme-hayal kurma-yaratma bağlamında) temel sanat/tasarım dersinin gerekliliği. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 10 (22), 108-120.
- Kemmis, S., McTaggart, R. and Nixon, R. (2014). *The action research planner*. Singapore: Springer.
- Kirschenbaum, H. (1986). Clarifying values clarification: Some theoretical issues and a review of research. *Group & Organization Studies*, 1 (1), 99-117.
- Kirschenbaum, H. (1995). *100 ways to enhance values and morality in schools and youth settings*. Allyn & Bacon/Simon & Schuster Educational Group, 160 Gould Street, Needham Heights, MA 02194-2310.
- Knutson, K., Crowley, K., Lin Russell, J. and Annsteiner, M. (2011). Approaching art education as an ecology: exploring the role of museums. *Studies in Art Education*, 52 (4), 310-322.
- Kohlberg, L. and Hersh, R.H. (1977). Moral development: A review of the theory. *Theory into Practice*, 16 (2), 53-59.

- Kosky, C. and Reagan, C. (2008). An action research exploration integrating student choice and arts activities in a sixth-grade social studies classroom. *Journal of Social Studies Research*, 32 (1), 22-27.
- Kopp, K. (2017). *Teaching social studies today*. Huntington Beach, California: Shell Education.
- Kulich, S.J. and Chi, R. (2014). Values clarification. A. C. Micholas (Ed.), *Encyclopaedia of quality of life and well-being research* içinde (pp. 6902-6909). Bingley, United Kingdom: Emerald Group Publishing Limited.
- Kurtdede Fidan, N. (2019). Değer eğitimi yaklaşımları. A. F. Ersoy ve P. Ünüvar (Editörler), *Karakter ve değerler eğitimi* içinde (s. 85-113). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Küçük Turan, G. (2023). *4. sınıf sosyal bilgiler dersinde görsel sanatların "Kültür ve miras" öğrenme alanı etkinliklerinde kullanılması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Lankford, E. (1997). Ecological stewardship in art education. *Art Education*, 50 (6), 47-53.
- Lee, J.M. (2014). *Social studies and art integration through cooperative learning groups*. Unpublished Master's Thesis. Northridge: California State University.
- Lee, K. (1998). *Guidelines for creative dance instruction for kindergarten children in Korea*, School of Education New York University, USA.
- Lin, C.M. (2005). Perception of dance instructors regarding general dance education curricula in Taiwan. Doctoral Thesis. The University of South Dakota, USA.
- Ling, L. and Stephenson, J. (1998). Introduction and theoretical perspectives. J. Stephenson, L. Ling, E. Burman and M. Cooper (Eds.), *Values in education* içinde (pp. 3-19). London: Routledge.
- Mansilla, V.B. (2005) Assessing Student Work at Disciplinary Crossroads. *Change*, 37, 14-21.

- Mason, C.Y. Steedly, K. M. and Thormann, M. S. (2008). Impact of arts integration on voice, choice, and access. *Teacher Education and Special Education*, 31 (1), 36-46.
- Mary, J.P. and Suganya, D. (2016). Value clarification in education. *International Journal of Advance Research and Innovative Ideas in Education*, 1 (2), 42-45.
- Mazman Budak, F. (2012). *Sosyal bilgiler dersinde (7. sınıf) doğal ve kültürel varlıklar aracılığı ile estetik değer eğitimi Tokat örneği*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- McCaslin, N. (2016). *Yaratıcı drama sınıfı içinde ve dışında*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- McNiff, J. and Whitehead, J. (2010). *You and your action research project*. New York: Routledge.
- MEB. (2018). *Görsel sanatlar dersi öğretim programı*. Ankara.
- MEB. (2018). *2023 eğitim vizyonu*. Ankara.
- MEB. (2018). *Sosyal bilgiler dersi öğretim programı*. Ankara.
- MEB. (2023). *Sosyal bilgiler dersi öğretim programı*. Ankara.
- MEB. (2024). *Türkiye yüzyılı maarif modeli*. Ankara.
- Meltzer, C. and Schwencke, E. (2020). Arts-based learning in vocational education: Using arts-based approaches to enrich vocational pedagogy and didactics and to enhance professional competence and identity. *Journal of Adult and Continuing Education*, 26 (1), 6-24.
- Mercin, L. and Alakuş, A.O. (2008). Evaluation of students options on teaching of art history in museum setting. *International Cultivation of Teacher Comprehensive Quality and Their Ability for Practice*'de sunulan bildiri. AnQing-China.

- Mercin, L. ve Diksoy, İ. (2017). Değerler eğitiminde görsel sanatların yeri. Ö. Demirel ve S. Dinçer (Editörler), *Küreselleşen dünyada eğitim içinde* (s. 287-296). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Mertler, C.A. (2017). *Action research: Improving schools and empowering educators*. London: SagePublication.
- Meydan, H. (2014). Okulda değerler eğitiminin yeri ve değerler eğitimi yaklaşımları üzerine bir değerlendirme. *BEÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1 (1), 93-108.
- Mills, E.G. (2003). *Action research: A guide for the teacher researcher*. Pearson Education.
- Moller Skau, M. and Lindstol, F. (2022). Arts-based teaching and learning in teacher education: “Crystallising” student teachers' learning outcomes through a systematic literature review. *Teaching and Teacher Education*, 109, 2-12.
- Moore, J.R. (2007). Popular music helps students focus on important social issues. *Middle School Journal*, 38 (4), 21-29.
- Morris, V.R. and Obenchain M.K. (2001). Three methods for teaching the social studies to students through the arts. *Canada's National Social Studies Journal*, 9 (1), 14-20.
- National Research Council. (2000). *How people learn: Brain, mind, experience, and school*. Washington, DC: National Academy Press.
- NCSS. (1998). *Notable books for young people*. <https://www.socialstudies.org/notable-trade-books>
- NCSS. (2010). *A framework for teaching, learning and assessment*. NCSS Publications.
- Orhan, R. ve Ayan, S. (2018). Psiko-motor ve gelişim kuramları açısından spor pedagojisi. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8 (2), 523-540.

- O'Toole, J. (2009). Drama as pedagogy. J. O'Toole, M. Stinson and T. Moore (Eds.), *Drama and curriculum: a giant at the door* içinde (pp. 97-113). Dordrecht: Springer.
- Özdemir, S.G. (2007). *Sanat eğitiminde ilköğretim 2. kademe öğrencilerine sanatçılardan gösterilen örneklerin öğrenci başarısı ve yaratıcılığın gelişmesine etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özrili, Y. (2021). İmgesel tasarım: Geri dönüşen sanatın müzeye yansımaları. *Tykhē Sanat ve Tasarım Dergisi*, 6 (10), 96-114.
- Özsoy, V. (2015). *Görsel sanatlar eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Özsoy, V. (2019). Sanat galerileri, sanatçı atölyeleri, tasarım stüdyoları ve el sanatları işlikleri. A.İ. Şen (Ed.) *Okul dışı öğrenme ortamları* içinde (s. 276-304). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Özsoy, V. ve Mamur, N. (2019). *Görsel sanatlar öğrenme ve öğretim yaklaşımları*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Özteke, H. (2004). *Ortaöğretimde sanat eğitimi ile tarihi çevre bilincinin geliştirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Bursa: Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Öztürk, C. (2007). Sosyal bilgiler: toplumsal yaşama disiplinlerarası bir bakış. C. Öztürk (Ed.), *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi* içinde (s. 22-49). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Öztürk, D. ve Dilmaç, O. (2016). Görsel sanatlar öğretmenlerinin değerler eğitimine ilişkin tutumlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11 (1), 224-237.
- Palmer, J. and Burroughs, S. (2002). Integrating children's literature and song into the social studies. *The Social Studies*, 93 (2), 73-78.

- Parkinson, A. (1999). Developing the attribute of lifelong learning. 29th ASEE/IEEE *Frontiers in Education Conference* 'da sunulan bildiri, San Juan, Puerto Rico.
- Peeck, J. (1993). Increasing picture effects in learning from illustrated text. *Learning and Instruction*. 3 (3). 227– 238.
- Psilos, P. (2002). The impact of arts education on workforce preparation. *Economic & Technology Policy Studies*, 1-15.
- Purnell, P.G., Ali, P., Begum, N. and Carter, M. (2007). Windows, bridges, and mirrors: Building culturally responsive early childhood classrooms through integration of literacy and the arts. *Early Childhood Education Journal*, 34 (6), 419-424.
- Raths, E. L., Harmin, M. and Simon, B.S. (1978). *Values and teaching: Working with values in the classroom*. Columbus: C.E. Merrill Publishing Company.
- Read, H. (1974). *Education through art*. New York: Random House.
- Read, H. (1981). *Art and society*. New York: Schocken Books.
- Rice Brandon, L.N. (2023). *Early childhood teachers perceptions of early art integration exposure leading to student academic and social achievement: A qualitative case study*. Unpublished Doctoral Thesis. Scottsdale, Arizona: Northcentral University.
- Rieger, K.L. and Chernamas, W.M. (2013). Arts-based learning: Analysis of the concept for nursing education. *International Journal of Nursing Education Scholarship*, 10 (1), 1-10.
- Risinger, C.F. (2012). *Integrating art and music into social studies instruction*. *National Council for the Social Studies*, 76 (3), 157-158.
- Romero, J. (1996). *Integrating visual and performing art into social studies*. California State University Long Beach.
- Rooney, R. (2004). *Arts-based teaching and learning: A review of the literature*. Retrieved from

- Ryan, K. (1991). Moral and values education. A. Lewy (Ed.), *The international encyclopaedia of curriculum advances in education* içinde. Oxford: Pergamon Press.
- Saban, A. (2014). *Öğrenme öğretme süreci*. Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.
- Sağlam, H.İ. (2021). *Karakter ve değer eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- San, İ. (1990). Eğitimde yaratıcı drama. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 23 (2), 573-582.
- Sapsağlam, Ö. (2020). Karakter ve değer. E. Ömeroğlu (Ed.), *Erken çocuklukta karakter ve değer eğitimi teoriden uygulamaya* içinde (s. 5-32). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Savage, T.V. and Armstrong, D.G. (1996). *Effective teaching in elementary social studies*. New Jersey: Prentice Hall.
- Schug, M.C. and Beery, R. (1987). *Teaching social studies in the elementary school issues and practices*. London: Scott, Foresman and Company.
- Schwartz, S.H. (1992). Universals in the content and structure of values: Theoretical advances and empirical tests in 20 countries. *Advances in Experimental Social Psychology*, 25, 1-65.
- Schwartz, K., Tessman, D. and McDonald, D. (2013). The value of relevant, project based learning to youth development. *Journal of Youth Development*, 8 (1), 1-7.
- Seefeldt, C., Castle, S. and Falconer, R. (2015). *Okul öncesi/ilkokul çocukları için sosyal bilgiler öğretimi*. (Çev: S. Coşkun Keskin). Ankara: Nobel.
- Seidel, S. Tishman, S. Winner, E. Hetland, L. and Palmer, P. (2009). *The qualities of quality: Understanding excellence in arts education*. Cambridge, MA: Project Zero, Harvard Graduate School of Education.

- Selçuk, Z. (2004). *Gelişim ve öğrenme*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Shank, S. (2013). *Arts integration: learning “through” and “with” the arts, a curricular process and as a collaborative engagement*. Unpublished Master’s Thesis. Florida: Central Florida University.
- Shockley, E.T. and Krakaur, L. (2017). Arts at the core: Considerations of cultural competence for secondary pre-service teachers in the age of common core and the every student succeeds act. *Pedagogies: An International Journal*, 16 (1), 19-43.
- Sidekli, S. ve Coşkun, İ. (2014). Türkü: Sosyal bilgiler öğretiminde yeni bir yaklaşım. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16 (1), 27-38.
- Silverstein B. and Layne, S. (2010). *Defining arts integration*, The John F. Kennedy Center for the Performing Arts, ABD.
- Sönmez, V. (2010). *Sosyal bilgiler öğretimi ve öğretmen kılavuzu*. İstanbul: MEB Yayınları.
- Spurgeon, D. (2005). Teaching dance to young children. W. Schiller (Ed.), *Thinking through the arts* içinde (s. 65-71). United Kingdom: Routledge.
- Staples, A.F., Larson, L.R., Worsley, T.E., Green, G.T. and Carroll, J.P. (2019). Effects of an art-based environmental education camp program on the environmental attitudes and awareness of diverse youth. *The Journal of Environmental Education*, 50 (3), 208-222.
- Superka, D.P., Ahrens, C., Hedstrom, J.E., Ford, L.J. and Johnson, P.L. (1976). *Values education sourcebook: conceptual approaches, materials analyses, and an annotated bibliography*. Social Science Education Consortium.
- Syamsurrijal, A. (2022). Considering the implementation of children’s character education inculcation in Indonesia and Japan. *Journal Elementary Education*, 1 (2), 40-51.

- Şahan, M. (2004). *İlköğretim 6. sınıflarda üç boyutlu çalışma konularının çok alanlı sanat eğitimi yöntemiyle uygulanması*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Şişman, A. (2011). *Sanat ve sanat kavramlarına giriş*. İstanbul: Literatür Yayınları.
- Tay, B., Durmaz, F.Z. ve Şanal, M. (2013). Sosyal bilgiler dersi kapsamında öğrencilerin değer ve değerler eğitimine ilişkin görüşleri. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33 (1), 67-93.
- Taylor, J.A. (2008). From the stage to the classroom: The performing arts and social studies. *The History Teacher*, 41 (2), 235-248.
- Taylor, J.A., Monck, T. and Ayoub S. (2014). Arts integration in social studies: Research and perspectives from the field. *A Journal of the Social Studies*, 1 (75), 23-45.
- Taylor, K.V. (2020). Building school community through cross-grade collaborations in art. *International Journal of Education through Art*, 16 (3), 351-370.
- Tekin Kırıçoğlu, O. (1991). *Sanatta eğitim, görmek, anlamak, yaratmak*. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Teoman, F. (2007). *İlköğretimde çok alanlı sanat eğitimi yönteminin önemi ve uygulamada karşılaşılan sorunlar*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale: Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Toksoy, A. (2009). Günümüz müzik eğitiminde kullanılan metotlar ve yaklaşımlara genel bir bakış. *Müzik ve Bilim Dergisi*, 4 (1), 45-56.
- Trent, A. and Moran, P. (2018). We are Wyoming. An arts integrated teaching and inquiring project. *Education 3-13*, 46 (2), 157-173.
- Tudball, L. (2007). *Whole-school approaches to values education: Models of practice in Australian schools. Values education and lifelong learning: Principles, policies, programmes*, 395-410.
- Tural, S. (1992). *Kültürel kimlik üzerine düşüncüler*. Ankara: Ecdad Yayınları.

- Turanlı, S. (2012). *Oyuna dayalı müze etkinliklerinin öğrenci erişimi ve görsel sanatlar dersine karşı tutumları üzerine etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Turiel, E. (2006). Thought, emotions and social interactional processes in moral development. M. Killen and J.G. Smetana (Eds.), *Handbook of moral development* içinde (pp. 7-36). USA: Lawrence Erlbaum Associates.
- Tunks, J. and Grady, P.M. (2003). Arts infusion in university courses: The effect on student choice to infuse art in elementary classes. *Curriculum and Teaching Dialogue*, 5 (1), 61-70.
- Türe, C. (2014). Küresel iklim değişikliğinin toplumsal algısında görsel sanatların rolü. *Anadolu Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 6, 224-239.
- Türe, N. (2007). *Eğitimde ve öğretimde bir araç olarak görsel sanatlar eğitiminin öğrencilere sağladığı katkılar*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Türkcan, B. (2019). Cultural heritage studies through art education: An instructional application in the ancient city of Aizanoi. *Eurasian Journal of Educational Research*, 83, 29-56.
- Uçuş, S. ve Tay, B. (2016). Tiyatro metinleri ile sosyal bilgiler öğretimi. H. Tokcan (Ed.), *Sosyal bilgilerde sözlü ve yazılı edebiyat incelemeleri* içinde (s. 365-392). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Ulusoy, K. (2021). *Karakter, değerler ve ahlâk eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- ersoyUNESCO (2006). World conference on arts education. In: *Creative Capacities for the 21st Century*. Lisbon: UNESCO.
- Uzuner, Y. (2005). Özel eğitimden örneklerle eylem araştırmaları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 6 (2), 1-12.

- Veugeliers, W. (2000). Different ways of teaching values. *Educational Review*, 52 (1), 37-46.
- Veugeliers, W. and Vedder, P.H. (2003). Values in teaching. *Teachers And Teaching*, 9 (4), 377-389.
- Welton, D.A. and Mallan, J.T. (1999). *Children and their world: strategies for teaching social studies*. Boston: Houghton Mifflin.
- Wilder, D. (2005). Inheriting dance: Past philosophies for contemporary contexts. W. Schiller (Ed.), *Thinking through the arts* içinde (pp. 41-51). United Kingdom: Routledge.
- Winner, E. and Hetland, L. (2000). *Reviewing education and the arts project (REAP)*. <http://www.pz.harvard.edu/projects/reviewing-education-and-the-arts-project>
- Yalar, T. (2010). *İlköğretim sosyal bilgiler programında değerler eğitiminin mevcut durumunun belirlenmesi ve öğretmenlere yönelik bir program modülü geliştirme*. Yayınlanmamış Doktora tezi. Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yalçinkaya, E. ve Karaca, A. (2020). Karakter ve değer eğitimi. T. Çelikkaya., Ç.Ö. Demirbaş., T. Yıldırım ve H. Yakar (Editörler), *Yeni program ve ders içeriklerine göre sosyal bilgiler öğretimi II* içinde (s. 265-287). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, M. (2014). *Değerler eğitimi ve okul etkinlikleri*. İstanbul: Dem Yayıncılık.
- Young, W.Y. (2011). *The effects of arts integration professional development on teaching*. Unpublished Doctoral Thesis. Walden University.

Zacharopoulou, K. (2009). The educational value of musical emotions. *In Proceedings of the 2nd International Conference for PhD Music Students*'da sunulan bildiri, Aristotle University of Thessaloniki, Thessaloniki.

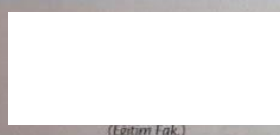
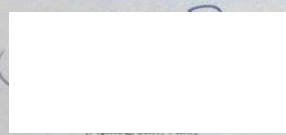
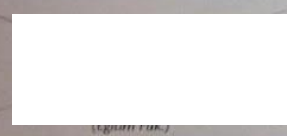
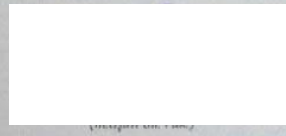
Zarrillo, J.J. (2004). *Teaching elementary social studies principles and applications*. New Jersey: Prentice Hall.

Zarrillo, J.J. (2016). *Sosyal bilgiler öğretimi* (Çev: B. Tay ve S. B. Demir). Ankara: Anı Yayıncılık.

EKLER

EK-1. Anadolu Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Araştırma Onayı

Evrak Kayıt Tarihi: 15.06.2022		Protokol No: 330966		Tarih: 24.06.2022	
					
ANADOLU ÜNİVERSİTESİ SOSYAL VE BEŞERÎ BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU KARAR BELGESİ					
ÇALIŞMANIN TÜRÜ:	Doktora Tez Çalışması				
KONU:	Eğitim Bilimleri				
BAŞLIK:	Sosyal Bilgiler Dersinde Sanat Temelli Öğretim Etkinliklerinden Yararlanma: Bir Eylem Araştırması				
PROJE/TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ:	Prof. Dr. Handan DEVECİ				
TEZ YAZARI:	Cansu ÇETİNKAYA AYDOĞDU				
ALT KOMİSYON GÖRÜŞÜ:	-				
KARAR:	Olumlu				
 Prof. Dr. Handan DEVECİ (Başkan-lkt. ve İdari Bil. Fak.)					
 Prof. Dr. Cansu ÇETİNKAYA AYDOĞDU (Başkan Yardımcısı İkt. ve İdari Bil. Fak.)			 Prof. Dr. Cansu ÇETİNKAYA AYDOĞDU (Başkan Yardımcısı İkt. ve İdari Bil. Fak.)		
 Prof. Dr. Cansu ÇETİNKAYA AYDOĞDU (Eğitim Fak.)			 Prof. Dr. Cansu ÇETİNKAYA AYDOĞDU (Eğitim Fak.)		
 Prof. Dr. Cansu ÇETİNKAYA AYDOĞDU (Eğitim Fak.)			 Prof. Dr. Cansu ÇETİNKAYA AYDOĞDU (Eğitim Fak.)		

EK-2. Edirne İl Millî Eğitim Müdürlüğü Araştırma İzni

Gelen Evrak Tarih ve Sayısı: 19.10.2022-425741

T.C.
EDİRNE VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-56569733-44-61247345
Konu : Anket İzni

18.10.2022

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Genel Sekreterlik)

İlgi : 05/10/2022 tarihli ve 408656 sayılı yazınız.

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Doktora Programı öğrencisi Cansu ÇETİNKAYA AYDOĞDU'nun İl Millî Eğitim Müdürlüğümüze bağlı Edirne İli Merkezi ve ilçelerinde bulunan Tüm Resmi-Özel Ortaokullarda bulunan öğretmen ve öğrencilere yönelik uygulamak istediği **"Sosyal Bilgiler Dersinde Sanat Temelli Öğretim Etkinliklerinden Yararlanma: Bir Eylem Araştırması"** konulu anketinin uygun görüldüğüne ilişkin 18/10/2022 tarihli ve 61137167 sayılı Valilik Onayı ve Veri Toplama Araçları ekte gönderilmiştir.

Anket çalışması kapsamında uygulamaya dahil edilen öğretmen ve öğrencilere gönüllülük esasına dayanılarak, eğitim öğretimi aksatmayarak, okul müdürlüğünün denetiminde, tüm sorumluluğun uygulayıcıda olması, çalışma esnasında onaylı evrakların kullanılması ve araştırma sonunda oluşturulacak raporun basılı ve dijital olarak Müdürlüğümüzle paylaşılması kaydıyla uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Dr. Önder ARPACI
İl Millî Eğitim Müdürü

Ek:

1- Valilik Onayı	(1 sayfa)
2- Araştırma Değerlendirme Formu	(1 sayfa)
3- Katılımcı Formu	(3 sayfa)
4- Veri Toplama Araçları	(9 sayfa)

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Adres : Çavuşbey Mah.Hükümet Aralığı No:4 Vilayet yanı Edirne

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys>

Telefon No : 0 (284) 212 61 22

E-Posta: bilgisistemegitek22@meb.gov.tr

Kep Adresi : meb@hs01.kep.tr

Bilgi için: Necat SENGÖR

Unvan : Bilgisayar İşletmeni

İnternet Adresi: edirne.meb.gov.tr Faks:2842126126

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 5b33-654e-308d-aaf7-b55d kodu ile teyit edilebilir.

EK-3. Veli İzin Formu

Sayın Veli;

Çocuğunuzun katılacağı bu çalışma, “Sosyal Bilgiler Dersinde Sanat Temelli Değer Eğitimi: Bir Eylem Araştırması” adıyla, yapılacak bir araştırma uygulamasıdır.

Araştırmanın Hedefi: Sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitiminin nasıl sağlanabileceğini çeşitli etkinliklerle ortaya koymak ve sanat temelli değer eğitime dayalı etkinliklerle işlenen sosyal bilgiler dersine yönelik öğrencilerin ve sosyal bilgiler öğretmeninin görüşlerini belirlemektir.

Araştırma Uygulaması: Görüşme / Gözlem / Öğrenci Anekdot Kayıt Formu/ Araştırmacı Günlüğü/ Geçerlik Komitesi Video Gözlem Formları şeklindedir.

Araştırma T.C. Milli Eğitim Bakanlığının ve okul yönetiminin de izni ile gerçekleştirilmektedir. Araştırma uygulamasına katılım tamamıyla gönüllülük esasına dayalı olmaktadır. Çocuğunuz çalışmaya katılıp katılmamakta özgürdür. Araştırma çocuğunuz için herhangi bir istenmeyen etki ya da risk taşımamaktadır. Çocuğunuzun katılımı **tamamen sizin isteğinize bağlıdır**, reddedebilir ya da herhangi bir aşamasında ayrılabilirsiniz. Araştırmaya katılmamama veya araştırmadan ayrılma durumunda öğrencilerin akademik başarıları, okul ve öğretmenleriyle olan ilişkileri etkilemeyecektir.

Çalışmada öğrencilerden kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Cevaplar tamamıyla gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir.

Uygulamalar, genel olarak kişisel rahatsızlık verecek sorular ve durumlar içermemektedir. Ancak, katılım sırasında sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden çocuğunuz kendisini rahatsız hissederse cevaplama işini yarıda bırakıp çıkmakta özgürdür. Bu durumda rahatsızlığın giderilmesi için gereken yardım sağlanacaktır. Çocuğunuz çalışmaya katıldıktan sonra istediği an vazgeçebilir. Böyle bir durumda veri toplama aracını uygulayan kişiye, çalışmayı tamamlamayacağını söylemesi yeterli olacaktır. Anket çalışmasına katılmamak ya da katıldıktan sonra vazgeçmek çocuğunuza hiçbir sorumluluk getirmeyecektir.

Onay vermeden önce sormak istediğiniz herhangi bir konu varsa sormaktan çekinmeyiniz. Çalışma bittikten sonra bizlere telefon veya e-posta ile ulaşarak soru sorabilir, sonuçlar hakkında bilgi isteyebilirsiniz.

Saygılarımızla,

Araştırmacı : Cansu ÇETİNKAYA AYDOĞDU

İletişim bilgileri:

Velisi bulunduğum sınıfı numaralı öğrencisi

.....

.....’in yukarıda açıklanan araştırmaya katılmasına izin veriyorum. (Lütfen formu imzaladıktan sonra çocuğunuzla okula geri gönderiniz*).

...../...../.....

EK-4. Öğrenci Gönüllü Katılım Formu

Sayın Katılımcımız;

Katılacağınız bu çalışma, “Sosyal Bilgiler Dersinde Sanat Temelli Değer Eğitimi: Bir Eylem Araştırması” adıyla, Cansu Çetinkaya Aydoğdu tarafından yapılacak bir araştırma uygulamasıdır.

Araştırmanın Hedefi: Sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitiminin nasıl sağlanabileceğini çeşitli etkinliklerle ortaya koymak ve sanat temelli değer eğitime dayalı etkinliklerle işlenen sosyal bilgiler dersine yönelik öğrencilerin ve sosyal bilgiler öğretmeninin görüşlerini belirlemektir.

Araştırmanın Nedeni: Tez çalışması

Araştırmanın Yapılacağı Yer(ler): Edirne Merkez ilçesindeki ortaokullar

Araştırma Uygulaması: Görüşme / Gözlem / Öğrenci Anekdöt Kayıt Formu/ Araştırmacı Günlüğü / Geçerlik Komitesi Video Gözlem Formları şeklindedir.

Araştırma T.C. Milli Eğitim Bakanlığının ve okul/kurum yönetiminin izni ile gerçekleştirilmektedir. Araştırma uygulamasına katılım tamamıyla gönüllülük esasına dayalı olmaktadır. Çalışmada sizden kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Cevaplar tamamıyla gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir. Veriler sadece araştırmada kullanılacak ve üçüncü kişilerle paylaşılmayacaktır.

Uygulamalar, kişisel rahatsızlık verecek sorular ve durumlar içermemektedir. Ancak, katılım sırasında sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden rahatsız hissederseniz cevaplama işini yarıda bırakabilirsiniz.

Katılımı onaylamadan önce sormak istediğiniz herhangi bir konu varsa sormaktan çekinmeyiniz. Çalışma bittikten sonra bizlere telefon veya e-posta ile ulaşarak soru sorabilir, sonuçlar hakkında bilgi isteyebilirsiniz. Saygılarımızla,

Araştırmacı : Cansu ÇETİNKAYA AYDOĞDU

İletişim Bilgileri:

Yukarıda bilgileri bulunan araştırmaya katılmayı kabul ediyorum.

.../.../.....

İsim-Sovisim:

İmza:

EK-5. Öğretmen Gönüllü Katılım Formu

Sayın Katılımcımız;

Katılacağınız bu çalışma, “Sosyal Bilgiler Dersinde Sanat Temelli Değer Eğitimi: Bir Eylem Araştırması” adıyla, Cansu Çetinkaya Aydoğdu tarafından yapılacak bir araştırma uygulamasıdır.

Araştırmanın Hedefi: Sosyal bilgiler dersinde sanat temelli değer eğitiminin nasıl sağlanabileceğini çeşitli etkinliklerle ortaya koymak ve sanat temelli değer eğitime dayalı etkinliklerle işlenen sosyal bilgiler dersine yönelik öğrencilerin ve sosyal bilgiler öğretmenin görüşlerini belirlemektir.

Araştırmanın Nedeni: Tez çalışması

Araştırmanın Yapılacağı Yer(ler): Edirne Merkez ilçesindeki ortaokullar

Araştırma Uygulaması: Görüşme / Gözlem / Öğrenci Anekdot Kayıt Formu/ Araştırmacı Günlüğü / Geçerlik Komitesi Video Gözlem Formları şeklindedir.

Araştırma T.C. Milli Eğitim Bakanlığının ve okul/kurum yönetiminin izni ile gerçekleştirilmektedir. Araştırma uygulamasına katılım tamamıyla gönüllülük esasına dayalı olmaktadır. Çalışmada sizden kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Cevaplar tamamıyla gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir. Veriler sadece araştırmada kullanılacak ve üçüncü kişilerle paylaşılmayacaktır.

Uygulamalar, kişisel rahatsızlık verecek sorular ve durumlar içermemektedir. Ancak, katılım sırasında sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden rahatsız hissederseniz cevaplama işini yarıda bırakabilirsiniz.

Katılımı onaylamadan önce sormak istediğiniz herhangi bir konu varsa sormaktan çekinmeyiniz. Çalışma bittikten sonra bizlere telefon veya e-posta ile ulaşarak soru sorabilir, sonuçlar hakkında bilgi isteyebilirsiniz. Saygılarımızla,

Araştırmacı : Cansu ÇETİNKAYA AYDOĞDU

İletişim Bilgileri :

Yukarıda bilgileri bulunan araştırmaya katılmayı kabul ediyorum.

.../.../.....

İsim-Sovisim:

İmza:

EK-6. Uygulama Öncesi Öğretmen Görüşme Formu

Değerli öğretmen;

Sanat temelli değer eğitimi uygulamalarının sosyal bilgiler dersinde uygulanabilirliğini belirlemeyi amaçlayan doktora tez çalışmamda temel olmak üzere sosyal bilgiler dersinde değer eğitime ilişkin gerçekleştirdiğiniz etkinliklere yönelik görüş ve önerilerinizi almak istiyorum.

Görüşmemiz sırasında izninizle ses kaydı yapmak istiyorum. Görüşmemizin kaydını benim dışımda kimsenin dinlemeyeceğine ve verdiğiniz bilgilerden dolayı size hiçbir şekilde rahatsızlık vermeyeceğime söz veriyorum. Araştırmanın herhangi bir aşamasında araştırmadan çekilebilirsiniz. Araştırma verileri istediğiniz takdirde size ulaştırılacaktır.

Açıklamalar doğrultusunda, sizin bu çalışmaya gönüllü olarak katıldığınıza ve benim de verdiğim sözleri tutacağıma dair bu sözleşmeyi imzalayalım.

Katkılarınız için teşekkür ederim.

Araştırmacı

Ad-Soyad: Arş. Gör. Cansu Çetinkaya Aydoğdu

Adres:

Cep Telefonu:

Öğretmen;

Adı-Soyadı:

Okulu:

Kıdem Yılı:

Uygulama Öncesi Öğretmen Görüşme Soruları

- Sosyal bilgiler dersinde değer eğitimi uygulamalarında sanat temelli eğitimden yararlanma durumunuz nedir? Örnek verir misiniz?
- Sosyal bilgiler dersinde değer eğitimi uygulamalarında sanat temelli eğitime yönelik gerçekleştirdiğiniz etkinlikler nelerdir?
- Sosyal bilgiler dersinde sanat temelli eğitimle gerçekleştirilecek değer eğitimi uygulamalarına yönelik önerileriniz nelerdir?

EK-7. Uygulama Öncesi Gözlem Formu

Tarih:

Saat:

Öğretmen:

Sınıf:

Ders:

Konu:

Gözlem Konusu:

Sosyal bilgiler dersinde değer eğitimi uygulamalarında sosyal bilgiler öğretmeni sanat temelli eğitim etkinliklerinden nasıl yararlanmaktadır?

EK-8. Öğrenci Görüşme Formu

Sevgili öğrenci,

Bu araştırma sanat temelli değer eğitimi uygulamalarının sosyal bilgiler dersinde uygulanabilirliğini belirlemeyi amaçlayan doktora tezim için gerçekleştirilmektedir. Araştırma kapsamında gerçekleştirilen etkinliklere ilişkin sizin görüşleriniz, araştırmaya temel oluşturacaktır.

Siz değerli öğrencilerin görüşleri araştırma için önemli bir yol göstericidir. Yapacağımız görüşmeyi izninle ses kayıt cihazı yoluyla kaydetmek istiyorum. Senin iznin olmadan bu kayıtlar paylaşılmayacak ve ismin gizli tutulacaktır. Araştırmadan dilediğin zaman çekilebilir ve paylaşmış olduğun verilerin teslimini isteyebilirsin.

Bu izin formunu okuyup araştırmaya gönüllü olarak katıldığına ilişkin olarak bu forma imza atmanı istiyorum. Bana karşı olan güvenin ve araştırmaya yaptığın katkılar için çok teşekkür ederim.

Araştırmacı

Ad-Sovad: Arş. Gör. Cansu Çetinkaya Aydoğdu

Adres:

Cep Telefonu:

Her Bir Etkinlik Sonrası Öğrenci Görüşme Soruları

1. Sosyal bilgiler dersinde uyguladığımız sanat temelli etkinliklerle gerçekleştirilen değer eğitimi uygulamaları hakkında neler düşünüyorsun?
2. Sosyal bilgiler dersinde uyguladığımız sanat temelli öğretim etkinlikleriyle gerçekleştirilen değer eğitimi uygulamalarının sana nasıl katkıları olmuştur? Örnek verir misin?
3. Sanat temelli öğretim etkinlikleriyle gerçekleştirilen değer eğitimi uygulamalarını yaparken ne gibi yaşantıların oldu? Neler düşündün, hissettin?
4. Sanat temelli öğretim etkinlikleriyle gerçekleştirilen değer eğitimi uygulamalarını yaparken karşılaştığın zorlukları anlatır mısın? Örnek verir misin?
5. Etkinlik ile ilgili önerilerin nelerdir?

EK-9. Öğrenci Görüşme Formu

Sevgili öğrenci,

Bu araştırma sanat temelli değer eğitimi uygulamalarının sosyal bilgiler dersinde uygulanabilirliğini belirlemeyi amaçlayan doktora tezim için gerçekleştirilmektedir. Araştırma kapsamında gerçekleştirilen etkinliklere ilişkin sizin görüşleriniz, araştırmaya temel oluşturacaktır.

Siz değerli öğrencilerin görüşleri araştırma için önemli bir yol göstericidir. Yapacağımız görüşmeyi izninle ses kayıt cihazı yoluyla kaydetmek istiyorum. Senin iznin olmadan bu kayıtlar paylaşılmayacak ve ismin gizli tutulacaktır. Araştırmadan dilediğin zaman çekilebilir ve paylaşmış olduğun verilerin teslimini isteyebilirsin.

Bu izin formunu okuyup araştırmaya gönüllü olarak katıldığını ilişkin olarak bu forma imza atmanı istiyorum. Bana karşı olan güvenin ve araştırmaya yaptığın katkılar için çok teşekkür ederim.

Araştırmacı

Ad-Soyad: Arş. Gör. Cansu Çetinkaya Aydoğdu

Adres:

Cep Telefonu:

Uygulama Sonrası Öğrenci Görüşme Soruları

1. Birlikte işlediğimiz sosyal bilgiler dersini nasıl değerlendirirsin? Neler anlatmak istersin?
2. Etkinliklerin senin çeşitli değerleri kazanmanda etkisi olduğunu düşünüyor musun? Örnek vererek anlatır mısın?
3. Sosyal bilgiler dersinde sanat temelli eğitim ile değer eğitimi uygulamaları gerçekleştirmemiz senin gelişimine/sana nasıl katkı sağladı? Örneklerle anlatır mısın?
4. Sosyal bilgiler dersinde sanat temelli eğitim ile gerçekleştirilen değer eğitimi uygulamalarının evde, okulda günlük yaşamına nasıl yansımaları oldu? Örnek vererek anlatır mısın?
5. Sosyal bilgiler dersinde sanat temelli eğitim etkinlikleri ile gerçekleştirilen değer eğitimi uygulamaları sırasında ne tür sorunlar yaşadın? Örnek vererek anlatır mısın?
6. Sosyal bilgiler dersinde sanat temelli eğitim etkinlikleri ile gerçekleştirilen değer eğitimi uygulamalarına ilişkin önerilerin nelerdir?

EK-10. Öğretmen Görüşme Formu

EK-10. Öğretmen Görüşme Formu

Değerli öğretmen;

Sanat temelli değer eğitimi uygulamalarının sosyal bilgiler dersinde uygulanabilirliğini belirlemeyi amaçlayan doktora tez çalışmamda temel olmak üzere sosyal bilgiler dersinde gerçekleştirdiğimiz etkinliklere ilişkin görüş ve önerilerinizi almak istiyorum.

Görüşmemiz sırasında izninizle ses kaydı yapmak istiyorum. Görüşmemizin kaydını benim dışımda kimsenin dinlemeyeceğine ve verdiğiniz bilgilerden dolayı size hiçbir şekilde rahatsızlık vermeyeceğime söz veriyorum. Araştırmanın herhangi bir aşamasında araştırmadan çekilebilirsiniz. Araştırma verileri istediğiniz takdirde size ulaştırılacaktır.

Açıklamalar doğrultusunda, sizin bu çalışmaya gönüllü olarak katıldığınıza ve benim de verdiğim sözleri tutacağıma dair bu sözleşmeyi imzalayalım.

Katkılarınız için teşekkür ederim.

Araştırmacı

Ad-Soyad: Arş. Gör. Cansu Çetinkaya Aydoğdu

Adres:

Cep Telefonu:

Her Bir Etkinlik Sonrası Öğretmen Görüşme Soruları

1. Sosyal bilgiler dersinde gerçekleştirdiğimiz sanat temelli eğitim etkinlikleri gerçekleştirdiğimiz değer eğitimini nasıl değerlendirirsiniz? Örnek verir misiniz?
2. Sosyal bilgiler dersinde sanat temelli eğitim etkinlikleri ile gerçekleştirdiğimiz değer eğitimi uygulamalarının öğrencilere katkısı konusunda neler düşünüyorsunuz? Örnek verir misiniz?
3. Sosyal bilgiler dersinde sanat temelli eğitim etkinlikleri ile gerçekleştirdiğimiz değer eğitimi uygulamalarında karşılaşılan zorluklar nelerdir?
4. Sosyal bilgiler dersinde sanat temelli eğitim etkinlikleri ile gerçekleştirdiğimiz değer eğitimi uygulamalarına ilişkin önerileriniz nelerdir?

EK-11. Öğretmen Görüşme Formu

Değerli öğretmen;

Sanat temelli değer eğitimin sosyal bilgiler dersinde uygulanabilirliğini belirlemeyi amaçlayan doktora tez çalışmamda temel olmak üzere sosyal bilgiler dersinde gerçekleştirdiğimiz etkinliklere ilişkin görüş ve önerilerinizi almak istiyorum.

Görüşmemiz sırasında izninizle ses kaydı yapmak istiyorum. Görüşmemizin kaydını benim dışımda kimsenin dinlemeyeceğine ve verdiğiniz bilgilerden dolayı size hiçbir şekilde rahatsızlık vermeyeceğime söz veriyorum. Araştırmanın herhangi bir aşamasında araştırmadan çekilebilirsiniz. Araştırma verileri istediğiniz takdirde size ulaştırılacaktır.

Açıklamalar doğrultusunda, sizin bu çalışmaya gönüllü olarak katıldığınıza ve benim de verdiğim sözleri tutacağıma dair bu sözleşmeyi imzalayalım.

Katkılarınız için teşekkür ederim.

Araştırmacı

Ad-Soyad: Arş. Gör. Cansu Çetinkaya Aydoğdu

Adres:

Cep Telefonu:

Öğretmen Görüşme Soruları

1. Sanat temelli eğitim ile gerçekleştirilen değer eğitimi uygulamaları ile ilgili düşünceleriniz nelerdir?
2. Sanat temelli eğitim ile gerçekleştirilen değer eğitimi uygulamalarının öğrencilere nasıl katkıları oldu?
3. Sanat temelli eğitim ile gerçekleştirilen değer eğitimi etkinliklerinin gerçekleştirilmesinde yaşadığınız sorunları anlatır mısınız? Örnek verir misiniz?
4. Sosyal bilgiler dersinde sanat temelli eğitim ile gerçekleştirilen değer eğitimi uygulamalarına ilişkin önerileriniz nelerdir?

EK-12. Öğrenci Anekdöt Defteri

Sevgili öğrenci, anekdot kayıt formuna sosyal bilgiler dersinde sanat temelli eğitim etkinlikleri ile gerçekleştirilen değer eğitimi uygulamalarının sizi heyecanlandıran sevindiren, üzen veya şaşırtan durumları anlatmanız beklenmektedir. Anekdot kayıtları, bir duruma, olaya ya da kişiye ilişkin düşüncelerin anlatıldığı kısa yazılardır. Anekdot yazılarınızı araştırmacı tarafından sizlere dağıtılan anekdot defterlerine yazmanız gerekmektedir. Yaşadığınız birden fazla duygu durumunu ya da gözlemlediğiniz olayı anekdot defterine kaydedebilirsiniz. Anekdotlarınızı yazmak için aşağıda yer alan formu kullanabilirsiniz.

Tarih:

Gözleyen Kişi:

Olay

This image shows a single sheet of white paper with horizontal blue or grey ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There is a small dark mark near the top left corner, possibly a staple or hole punch reinforcement. The paper appears to be part of a binder or folder, as suggested by the orange border at the top.

EK-13. Araştırmacı Günlüğü

Araştırmacı günlüğüne sosyal bilgiler dersi öğretim sürecinde sanat temelli eğitim etkinlikleri ile gerçekleştirilen değer eğitimi uygulamalarında gözlenen bir durum, olay ya da kişilere ilişkin araştırmacı tarafından notlar alınacaktır.

ARAŞTIRMACI GÜNLÜĞÜ

Tarih:

This image shows a single sheet of white paper with horizontal blue ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There is a vertical margin line on the left side, creating a narrow left margin. The paper appears to be from a notebook or a standard ruled sheet of paper.

EK-14. Geçerlik Komitesi Video Gözlem Formları

Video Gözlem Formu (Öğrenci)

Öğrenci Davranışları	Evet	Bazen	Hayır
Öğrenciler, derse hazırlıklı geldi.			
Öğrenciler, ders amacına ilişkin bilgi sahibiydi.			
Öğrenciler, sanat temelli öğretime yönelik etkinliğe katıldı.			
Öğrenciler, derste günlük yaşamdan örnekler verdi.			
Öğrenciler, ders sonunda öğrendiklerini özetledi.			
Öğrenciler, derse katıldı.			
Öğrenciler, derse karşı ilgiliydi.			
Öğrenciler, sanat temelli eğitimle değer eğitimi uygulamalarını yönergeye uygun yaptı.			
Öğrenciler, sanat temelli eğitime yönelik değer eğitimi uygulamalarını gerçekleştirirken süre konusunda sorun yaşanmadı.			

Video Gözlem Formu (Öğretmen)

Öğretmen Davranışları	Evet	Bazen	Hayır
Öğrencilerin derse katılımı sağlandı.			
Öğrenciler derse karşı güdüldü.			
Öğrencilerin bireysel farklılıkları dikkate alındı.			
Öğrencilere pekiştireç verildi.			
Ders öğrencilerin gelişim özelliklerine uygun işlendi.			
Öğrencilere dönüt verildi.			
Öğrencilerin yanlış öğrenmeleri düzeltildi.			
Öğrencilerin dersle ilgili eksiklikleri tamamlandı.			
Derste günlük yaşam ile ilgili örnekler verildi.			
Sınıf kontrolü sağlandı.			
Öğretim süreci ders planına uygun biçimde gerçekleştirildi.			
Derste öğretilenler özetlendi.			
Öğretim sürecine ilişkin değerlendirme yapıldı.			
Derste değer eğitimi gerçekleştirildi.			
Derste sanat temelli eğitim etkinlikleri gerçekleştirildi.			
Derste gerçekleştirilen sanat temelli eğitim etkinlikleri değer eğitimi gerçekleştirmeye yöneliktir.			
Sanat temelli eğitime yönelik gerçekleştirilen değer eğitimi uygulaması ders kazanımına uygundur.			
Sanat temelli eğitime yönelik değer eğitimi uygulamalarına dair öğrencilere bilgilendirici yönerge sunuldu.			
Sanat temelli eğitime yönelik değer eğitimi uygulamaları için öğrencilere yeterli zaman verildi.			
Sanat temelli değer eğitimi etkinlikleri bir sanat eğitimcisinin iş birliği ile hazırlandı.			

EK-15. Öğrenci Gazete Haberi/Etkinlik Kâğıdı

**TERMİK SANTRALLER MANOLYA
ŞEHRİNDE HAVA KİRLİLİĞİNİN YANI
SIRA PLASTİK KİRLİLİĞİNE DE SEBEP
OLUYOR!**

Tarih: 27.03.2023

Manolya şehrinde hem insanlar hem de diğer canlıların sağlığını ve tarımsal faaliyetlerini tehdit eden termik santrallerin yanı sıra yeni kimyasal tesisler kurulmaktadır. Üretim tesisleri sebebiyle Manolya şehri plastik çöplüğü haline gelmiştir. Plastik çöplüğü haline getirilen, yaratılan yoksulluk nedeni ile kirli hava soluyan Manolya'nın içme suyunun da risk altında olduğuna dikkat çekilmektedir. Temiz Enerji Derneği üyeleri açıklamalarında kömür santrallerinin kapatılmasını, plastik tesislerden vazgeçilmesini, plastik ithalatının yasaklanmasını talep ettiler.

Görsel 1. Kömürlü santraller

(<https://www.bbc.com/future/article/20180821-the-giant-coal->

Manolya'da verimli toprakların kimyasal gübre ve tarım zehirlerinin her yıl artan oranda kullanılması sonucunda yapısı değişerek adeta kanser gibi riskli hastalıklara sebep olduğunu ifade eden gönüllüler, şunları söyledi, "Üstelik, kentimiz Manolya Ekolojik krizin sonuçlarından en çok etkilenecek olan Yeşildeniz bölgesinde yer almaktadır. Bilim insanlarının açıklamalarına göre; gerekli önlemler alınmazsa önümüzdeki yıllar içinde Yeşildeniz bölgesinde kuraklık görülecek, yağışlar azalacak, göller kuruyacak, yeraltı sularında çekilme görülecek, akarsularda su miktarı düşecektir.

1. Manolya'da yaşayan biri olsaydın yaşanılanlara nasıl tepki verirdin?

[illegible]

2. Üretim teknolojisinden kaynaklanan atıkları azaltmak için günlük yaşamımızda neler yapabiliriz?

[illegible]

EK-16. Öğrenci Etkinlik Kâğıdı

Üretim teknolojisinde meydana gelen gelişmeler bazı çevre sorunlarını ortaya çıkarmaktadır. Aşağıda yer alan tabloda bazı alternatif fikirlere yer verilmiştir. Tabloda verilen alternatif fikirlerin sonuçlarının neler olabileceğini düşünerek karşısında yer alan boşluğa yazınız. Eklemek istediğiniz alternatif fikirleri ve ortaya çıkaracağını düşündüğünüz sonuçlarını tablonun aşağı kısmında yer alan boşluklara yazabilirsiniz.

Alternatifler	Sonuçları
Manolya halkı, fabrikaların denetlenmesini sağlamalı,	
Manolya halkı, fabrika yöneticileriyle başa çıkamayacakları için şehri terk etmelidir,	

15-22 Nisan Turizm Haftası Etkinliği

Toplumda turizm bilincini geliştirmek, iç turizmi canlandırmak, halkın turizm hareketlerine katılımını sağlamak, turizm ve kültür değerlerini tanıtmak ve turizmi geliştirmek amacıyla, her yıl 15-22 Nisan tarihleri "Turizm Haftası" olarak kutlanmaktadır.

Etkinlik Yönergesi:

- Ailenden biri ile Mimar Sinan'ın ustalık eserim dediği, Edirne'nin önemli kültürel miras öğelerinden biri olan Selimiye Camisi'ni ve Selimiye Vakfı Müzesini ziyaret etmek,
- Selimiye Vakfı Müzesinin bölümlerini gezmek,
- İlgi çekici bulduğun eserlerin fotoğraflarını çekmek,
- 50*70 ebatlarında bir fon kartonuna çektiğin fotoğraflardan oluşan ve bu önemli kültürel mirasımızın korunarak yeni nesillere aktarmanın önemini vurgulayan tanıtıcı afiş tasarlayan...

EK-18. Öğrenci Etkinlik Kâğıdı

SEN OLSAN NE YAPARDIN?

Ada: Edirne Mimar Sinan Spor Salonunda toplanan yardımlar tasnif edilerek paketleniyor.

Bengi: Yardım paketlerini kişisel araçlarımızla götürebiliriz.

Göksu: Bence yardımlar sivil toplum kuruluşları aracılığı ile ulaştırılmalıdır.

Sence yardım kolileri nasıl ulaştırılmalıdır?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Bengi'nin görüşü gerçekleştirilirse nasıl sonuçlar ortaya çıkabilir?

.....

.....

.....

.....

Göksu'nun görüşü gerçekleştirilirse nasıl sonuçlar ortaya çıkabilir?

.....

.....

.....

.....

Alternatif bir fikrin varsa buraya yazabilirsin.

.....

.....

.....

.....

Benim Sivil Toplum Kuruluşum

Sivil Toplum Kuruluşunun Adı:

Sivil Toplum Kuruluşunun Amacı:

Sivil Toplum Kuruluşunun Amblemi/Logosu

"1 MAYIS EMEK VE DAYANIŞMA GÜNÜ"

1 Mayıs İşçi Bayramı, Türkiye'de ilk kez 1923'te resmî olarak kutlanmıştır. 2008 yılının Nisan ayında "Emek ve Dayanışma Günü" olarak kutlanması kabul edilmiştir. 22 Nisan 2009 tarihinde TBMM'de kabul edilen 5892 sayılı yasanın, 27 Nisan 2009'da Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmesi ile, 1 Mayıs resmî tatil ilan edilmiştir.

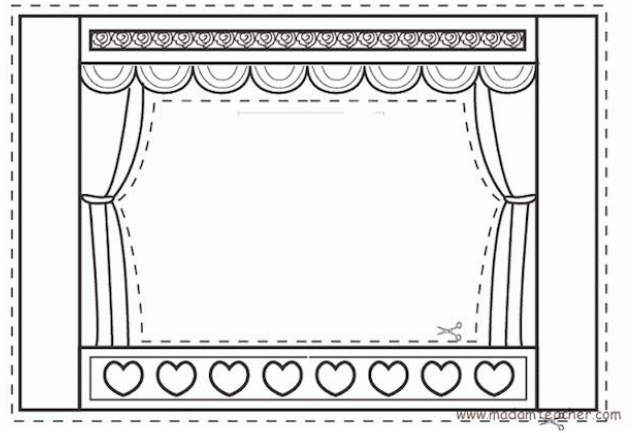
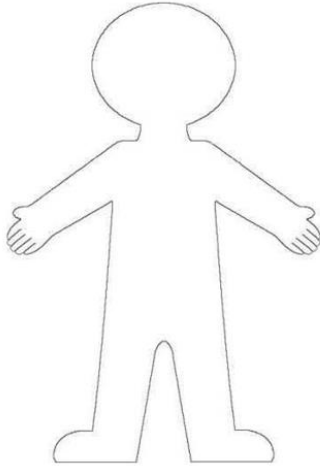
Etkinlik Yönergesi

- Birlikte çalışabileceğiniz bir grup oluşturunuz.
- 50*70 mm boyutlarında açık tonlarda (beyaz, sarı, mavi, pembe vb.) fon kartonu edininiz.
- Grup arkadaşlarınızla birlikte 1 Mayıs Emek ve Dayanışma Günü'nü ve emeğe saygı konusunu içeren bir karikatür hazırlayınız.
- Grup arkadaşlarınızla birlikte sanat temelli değer eğitimi etkinliğinizi 5 Mayıs 2023 tarihinde Sosyal Bilgiler dersinde teslim ediniz.

EK-21. Öğrenci Etkinlik Kâğıdı

Karakterin Adı:

Yaşı:

Sergileyeceğin informal
dramada karakterinin bir
kostümü olsaydı nasıl olurdu?

Sergileyeceğin informal
dramada bir sahne olsaydı
dekoru nasıl olurdu?

Karakterin alternatif gözüm yolu

.....

.....

.....

.....

EK-22. Öğrenci Etkinlik Yönerge Kâğıdı

"10-16 Mayıs Engelliler Haftası"

Tüm dünyada engelli insanların sorunlarına dikkat çekmek, onları topluma kazandırmak, hayat standartlarını yükseltmek ve toplumsal farkındalık oluşturmak amacıyla, Birleşmiş Milletlere üye ülkeler ile 10-16 Mayıs tarihleri Engelliler Haftası olarak kutlanmaktadır.

Etkinlik Yönergesi

Sevgili öğrenci;

- Birlikte çalışabileceğiniz bir grup oluşturunuz.
- 50*70 mm boyutlarında açık tonlarda (beyaz, sarı, mavi, pembe vb.) fon kartonu edininiz.
- Grup arkadaşlarınızla birlikte 10-16 Mayıs Engelliler Haftası ve farklılıklara saygı konusunu içeren bir grafiti hazırlayınız.
- Grup arkadaşlarınızla birlikte sanat temelli değer eğitimi etkinliğinizi 26 Mayıs 2023 tarihinde sosyal bilgiler dersinde teslim ediniz.

EK-23. Ahlâki ikilem durumu örneği

SENARYO DURUMU 1

- Aşağıda yer alan senaryo durumlarını sırası ile okuyunuz.
- Leonardo'nun yerinde siz olsaydınız ne yapardınız nedenleri ile açıklayınız.

18. yüzyılda Fransa'da krallar halktan adaletsiz bir şekilde vergi topluyor ve halk sefalet içinde yaşadığı halde soylular lüks içinde yaşıyordu. Halk, sosyal sınıflara ayrılmış, alt tabakada olanlar ise soylular ve rahipler tarafından eziliyordu. Ezilen halkın neredeyse hiçbir hakkı da yoktu. Fransız halk meclisi, vergilerin meclisin onayı olmadan toplanmasını istememiş, onun üzerine Kral, meclisi dağıtmak istemiştir. Bu olayların içerisinde kalan Leonardo, yeni bir anayasa metni hazırlamıştır. Hazırladığı bu metinle ülkede bir değişim hareketinin başlayacağını; ülkesinde sınıf ayrımlarının, adaletsizlik ve eşitsizliklerin son bulacağını; özgür bir ortamın oluşacağını düşünüyordu. Ancak bu yeni anayasa metnini ortaya çıkarması ile birlikte Kral sinirlenebilir, onu cezalandırabilir ve Leonardo'nun özgürlüğünü elinden alabilir.

- () Leonardo, anayasa metnini yayınlamalı.
() Leonardo, anayasa metnini yayınlamamalı.
Bu kararı verme nedenim: _____

EK-24. Ahlâki ikilem durumu örneği

SENARYO DURUMU

Osmanlı Devleti, ülke için çok ağır şartlar içeren Mondros Ateşkes Antlaşması'nı imzalayarak I. Dünya Savaşı'ndan çekilmiştir. İtilaf Devletleri ve Osmanlı Devleti'ndeki azınlıklar, bu antlaşmayı fırsat bilerek ülkemizi paylaşmaya ve işgal etmeye başlamıştır. Mustafa Kemal, 19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıkarak Türk milletinin bağımsızlık mücadelesi olan Millî Mücadele'yi başlatmıştı. Mustafa Kemal, 19 Mayıs 1919 tarihinde Samsun'a çıktıktan sonra kendisini zorlu günler bekliyordu. Bu zorlukların ilki ve belki de en ağır olanı askerlik vazifesinden istifa etmesiydi. Bunun üzerine İstanbul hükümeti Mustafa Kemal hakkında tutuklama emri çıkarmıştı. Mustafa Kemal, milli mücadeleyi sürdürmek ve bağımsız bir ülke kurmak istiyordu. Kazım Karabekir Paşa ise bütün bu olup bitenlerden haberdardı. Kazım Karabekir maiyetindeki askerlerle birlikte Mustafa Kemal'in bulunduğu yere doğru yola çıktı. Kazım Karabekir, ordusuyla birlikte İstanbul Hükümetinin emrini yerine getirip Mustafa Kemal'i tutuklayabilir ya da ona milli mücadele ve bağımsızlık savaşında destek olarak İstanbul Hükümetinin tepkisini çekebilirdi.

() Kazım Karabekir Paşa, Mustafa Kemal'e destek vermeli.

() Kazım Karabekir Paşa, Mustafa Kemal'e destek vermemeli.

Bu kararı verme nedenim:

Bu kararı verme nedenim:

Ortaya çıkan değerler:

Ortaya çıkan değerler:

-
-
-
-

-
-
-
-

Olumlu Yönleri:

Olumlu Yönleri:

Olumsuz Yönleri:

Olumsuz Yönleri:

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Cansu ÇETİNKAYA AYDOĞDU

Yabancı Dil : İngilizce

Doğum Yeri ve Yılı :

E-Posta : _____

Eğitim ve Mesleki Geçmiş:

- 2016, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, İlköğretim Ana Bilim Dalı, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Lisans Programı
- 2019, Erciyes Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Ana Bilim Dalı, Sosyal Bilgiler Eğitimi Yüksek Lisans Programı
- 2022-Devam ediyor, Araştırma Görevlisi, Trakya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Sosyal Bilgiler Eğitimi Ana Bilim Dalı

Makaleler:

Çetinkaya Aydoğdu, C. ve Kırpık, C. (2021). Sosyal bilgiler öğretiminde yaratıcı drama yönteminin kullanılmasına ilişkin öğrenci görüşleri. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 16(2), 285-308.

Çetinkaya Aydoğdu, C. (2020). Sosyal bilgiler dersinde 7E modeli destekli etkileşimli kitap örneği. *Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi Dergisi (TISSE)*, 2(1), 40-54.

Kitaplar:

Çetinkaya Aydoğdu, C. ve Aydoğdu, G. (2023). Sosyal bilgiler öğretiminde yaratıcı drama etkinlik örnekleri. Bayır, E., Uludağ, M., Vatansever, E., Duran Baytar, S., Çetinkaya Aydoğdu, C., Kurban, E. A. ve Avcı, E. (Editörler), *Eğitim çalışmaları*

(*Eğitimin içinde bir ömür Dr. Öğr. Üyesi Zerrin Balkaç'a Armağan*) içinde (s. 221-236). Edirne: Trakya Üniversitesi.

Çetinkaya Aydoğdu, C. (2022). Sosyal bilgiler dersinde küresel sorunların çözümüne yönelik eğitim programı tasarısı. H. Bayram, S. Polat ve S. Safalı (Editörler), *Sosyal bilgiler dersine yönelik örnek eğitim programı tasarımları* içinde (s. 296 308). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Çetinkaya Aydoğdu, C. (2021). Sosyal bilgiler dersinin kaynakları: Sosyal bilimler. E. Kaya (Editör), *Sosyal bilgiler dersi ve eğitiminin tasarımı* içinde (s. 75-98). Ankara Pegem Akademi Yayıncılık.

Editörlük:

Bayır, E., Uludağ, M., Vatansever, E., Duran Baytar, S., Çetinkaya Aydoğdu, C., Kurban, E. A., ve Avcı, E. (2023). Eğitim çalışmaları (*Eğitimin içinde bir ömür Dr. Öğr. Üyesi Zerrin Balkaç'a Armağan*). Edirne: Trakya Üniversitesi.

Bildiriler:

Çetinkaya Aydoğdu, C. ve Arslan, E. (2023). Pinokyo isimli çocuk romanının kök değerler ve UNESCO yaşayan değerler eğitimi programı açısından incelenmesi. *11. Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi Sempozyumu*'nda sunulan bildiri. Elazığ: Türkiye.

Çetinkaya Aydoğdu, C. (2022). Sosyal bilgiler öğretmen adayları için yaratıcı drama yöntemi ile oryantasyon çalışması: Uygulama örneği. *I. International Education Congress* 'de sunulan bildiri. Antalya, Türkiye.

Gökçe, N., Çetinkaya Aydoğdu, C., Kapan, E., Bayram, F. Ö., Yetişensoy, O. ve Kilci, Z. (2022). Ortaokul öğrencilerine yönelik yeniden kazanım tutum ölçeğinin geliştirilmesi. *10. Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi Sempozyumu*'nda sunulan bildiri. Rize: Türkiye.

Çengelci Köse, T. ve Çetinkaya C. (2020). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının değer eğitiminde yaratıcı drama kullanımına ilişkin görüşleri. *VII. International Eurasian Educational Research Congress*'de sunulan bildiri. Eskişehir, Türkiye.

